

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV
Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakerete
2007–2013

Foglalkoztatás és növekedés

Az Európai Bizottság döntésének dátuma: 2007. május 7.

Előszó

Magyarország történelmi esély előtt áll. 2007 és 2013 között **22,4 milliárd eurós uniós támogatásban részesül**, hogy felzárkózhasson a fejlett országokhoz. Ez uniós adófizetők pénze, amely a vidékfejlesztési támogatásokkal együtt közel 8000 milliárd forint. E hatalmas összeg sikeres felhasználásával **megerősíthetjük meglévő adottságainkat**, és felszámolhatjuk azokat az akadályokat, amelyek visszahúzó-erőként gátolták fejlődésünket. Néhány éven belül **soha nem látott mértékben növekedhet a gazdaság**, ha megtaláljuk versenytársainkra figyelve saját kitörési pontjainkat. A legtehetségesebbek kiugró teljesítménye közös jólétünk feltétele. Ha **támogatjuk a társadalom megújulását, bővülni fog a foglalkoztatottak száma** és számottevő mértékben **csökken a szegénység**. Egyre többen lesznek képesek arra, hogy előbbre lépjenek, és saját jövedelmükből tartsák el családjukat. A **méltányos közteherviselés** pedig megteremti majd a forrásokat arra, hogy az öngondoskodásra képtelenek számára a **szolidáris társadalom** méltányos életfeltételeket biztosítson. **Ha összefogunk, sikerülni fog!**

Ez az egyszeri **történelmi esély el is veszhet**, ha nem vagyunk képesek felnőni a feladathoz. Ha a **saját erősségeinkre építő offenzív stratégia** helyett megalkusunk a közhellyel. Ha **néhány nagy és egymás hatását erősítő cél** kiválasztása helyett a kimaradó csoportok nyomására a forrásokat szétforgácsoljuk. Ha a fejlesztést néhány presztízsbetűházzal akarjuk letudni a mindennapi aprómunka helyett. Ha a **hosszú távú hatások** helyett a sikert holnapi eredményekkel mérjük. Ha az éles **globális versenyben való helytállás**, majd a győztesek közé kerülés helyett a bezárkózást választjuk, és túlélésre rendezkedünk be. A felzárkózásban élenjáró országok példája azt mutatja, hogy olyan **bátor és találékony**, a **foglalkoztatás** kérdését is **felölelő gazdaságfejlesztési koncepcióra van szükség**, amely a társadalom igényeinek kielégítésére és a **makrogazdasági stabilitásra** egyaránt tekintettel van.

A fejlesztési stratégiánkat meghatározó **vízióink** kidolgozása közben tehát nagyon sok szempontra kell tekintettel lennünk. Elképzeléseinket össze kell vetnünk egyrészt az ország jelenlegi állapotával és teherbíró-képességével. Másrészt tudomásul kell vennünk, hogy a fejlesztési források felhasználásában egy önmagát is meghaladni akaró **Európai Unió támaszt modernizációs kényszert jelentő elvárásokat**. Számolnunk kell azzal is, hogy más, **feltörekvő térségek**, például a **dél-kelet-ázsiai** vagy **dél-kelet-európai országok versenytársat jelentenek** számunkra. Nyilvánvaló, hogy a felzárkózást megcélzó uniós tagállamként gazdaságunk már nem az alacsony bérekkel, hanem csak a magas hozzáadott értéket előállító termékeivel és szolgáltatásaival lehet versenyképes. Különösen akkor, ha nem legyőzendő ellenfélként tekintünk versenytársainkra, hanem **mindenki számára gyümölcsöző együttműködésbe kezdünk** velük. Az Európai Unió története azt példázza, hogy a **hétköznapi kooperációja** képes olyan **kölcsönös bizalmat teremteni**, amely az évszázados konfliktusokat feloldva évtizedes fejlődési távlatokat nyit meg. Ez a tanulság nem csak a globális versenyben, hanem régi belső konfliktusaink megoldáshoz is jó szervező!

Fejlesztési stratégiánk csak több kormányzati intézkedés együttes hatására valósulhat meg. A **tartós egyensúly megteremtése** nélkül az ország eladósodása tovább nő és hosszú időre lemaradunk a fejlett országokhoz való felzárkózásban. Olyan államot akarunk, amelyet kevesebb kiváltság, nagyobb teljesítmény, kisebb bürokrácia és takarékosabb működés jellemez. Mindezek biztonságos finanszírozása érdekében **növelni kell a bevételeket és csökkenteni a kiadásokat**, hogy helyreálljon a megbomlott egyensúly.

Az **állam szerepének és az egyéni felelősségnek az újragondolása** nélkül már a közeljövőben is fenntarthatatlan a jelenlegi jóléti rendszer annak ellenére, hogy a gazdaság növekedésétől már ma is túl sok forrást von el. **Át kell tehát szervezni** az állampolgárokat és a vállalkozásokat szolgáló **közigazgatást**. **Meg kell újítani** a mindenkit megillető **egészségügyet, oktatást és a szociális rendszert**, hogy jobb színvonalon lássák el feladatukat. Ezekre az alapokra építhetjük rá **az uniós forrásból megvalósuló fejlesztéseket**, amelyek **hét év alatt egy fizikailag és társadalmában is megújult Magyarországot teremtenek**. Addig azonban még sok közös munka vár ránk!

Először a leégetőbb gondjaink orvoslására ki kellett jelölnünk azt a **két legfontosabb célt**, amelyek hatására a legtöbb ember élete jobbra fordul. Ezek a **foglalkoztatás bővítése és a tartós gazdasági növekedés feltételeinek megteremtése**. E két cél megvalósulásának hatását alig lehet egy olyan országban túlbecsülni, ahol a munkaképes korúak felének nincs munkája és az ország GDP-je az uniós átlag 2/3-át sem éri el.

Vannak azonban olyan fontos céljaink is, amelyek a foglalkoztatásra és növekedésre fókuszáló fejlődési pályánk számára **ellensúlyokat** teremtenek. A **fenntarthatóság és a kohézió** követelménye olyan fékek, amelyek mindig figyelmeztetnek bennünket: csak hosszú távon is életképes folyamatokat szabad beindítanunk. A környezeti fenntarthatóság azt jelenti, **természeti kincseinket megőrizzük**, hogy így adhassuk tovább gyermekeinknek. A gazdasági fenntarthatóság érvényesülése azt jelenti, hogy a fejlesztések eredményeinek működtetése érdekében **nem kell több adót fizetni**. A társadalom fenntarthatósága alatt azt értjük, hogy egyre több embert teszünk képessé az **öngondoskodásra** és az ország egészéért érzett felelősség vállalására.

A társadalmi és területi kohézió a **szolidaritás** eszméjének megjelenése. Azt üzeni, hogy mindenkire szükségünk van. Mindenkinek, az ország legelesettebb részén élő, legreménytelenebb helyzetben lévő polgáraink számára is megteremtjük a **felemelkedés** lehetőségét.

A jó és közösen elfogadott célok azonban még nem elégségesek. **Világos elvekre is szükségünk van** ahhoz, hogy a fejlesztések hatására ne néhány év múlva újra megoldandó problémákat termeljünk. Az uniós források segítségével olyan fejlődési pályára kell állítanunk az országot, hogy majd e külső segítség nélkül is képesek legyünk megteremtani és fenntartani jólétünket. Ennek érdekében a következő elveket tartjuk szem előtt a fejlesztések során:

- A meglévő rossz struktúrák fenntartása helyett **támogatni kell a nagy állami elosztó-rendszerek és az állami közszolgáltatások reformját**, sőt azok katalizátorává kell válni.
- Az állami kiadások szerkezetének átalakításával **hozzá kell járulnia az újraelosztás mértékének csökkenéséhez**.
- Az újraelosztás szerkezetén belül **a foglalkoztatás terheit csökkenteni, a fogyasztás és a vagyon szerepét pedig növelni kell**.
- Nem a magántőkét kell helyettesíteni, hanem **a magántőke számára meg nem térülő beruházásokat kell támogatni**.
- Azokat a fejlesztéseket kell támogatni, amelyeknek **más területekre tovagyűrűző, multiplikátor hatásuk van**.
- Olyan **kultúraváltást** kell támogatni, amely révén
 - növekszik a **teljesítmény** és az **egyéni kezdeményezések** megbecsültsége,
 - felértékelődik az **öngondoskodás**,
 - **megerősödik** a társadalmi **szolidaritás és együttműködés**,
 - felértékelődik az **esélyegyenlőségnek, a megkülönböztetés tilalmának és az esélyek újratermelődésének a követelménye**,
 - társadalmi normává válik a **jogkövetés és**

- o megerősödik az **egyének és a közösségek cselekvőképessége és szuverenitása**.

Ezen alapelvek alapján készült el az Új Magyarország Fejlesztési Terv, amely

- megfogalmazza a foglalkoztatás bővülését és a gazdaság növekedését biztosító **fejlesztési stratégiát**;
- kijelöli azokat a legfontosabb fejlesztési feladatokat, amelyek **fenntartható** módon biztosítják társadalmi, gazdasági és környezeti viszonyaink jobbá tételét;
- olyan **fejlesztési programokat** jelöl ki, amelyek a hatékonyság érdekében **alkalmazkodnak a társadalom és a gazdaság várakozásaihoz** és változásaihoz, valamint felszabadítják az emberek és vállalkozásaik fejlesztési, újítási energiáit;
- célul tűzi ki, hogy az országos és regionális programok egészítsék ki és támogassák egymást, hogy együttes és szinergikus hatásuk összességében **mutasson túl a részcélok sikeres megvalósításán**;
- fő vonalakban vázolja a **programok hatékony megvalósítására képes**, a források felhasználását és széleskörű hozzáférhetőségét biztosító, átlátható, egyszerű és gyors **intézményrendszert**.

A kormány vagy **az állam egyedül nem képes a változásokat és fejlesztéseket végrehajtani**, milliók közös munkájával érhetünk csak célba. A siker feltétele annak közös belátása, hogy **az ország csak polgárai teljesítményéből építkezhet**. A versenyképes gazdaság a feltétele a gazdasági növekedésnek, a foglalkoztatás bővítése pedig a szolidáris társadalomnak. **Képessé kell tenni tehát polgárainkat arra, hogy megállják helyüket a versengő világban. És képessé kell tenni az államot arra, hogy a versenyből kimaradók számára szilárd támaszul szolgáljon.** Ha az ország nem lesz képes alkalmazkodni a gyorsan változó világhoz, lehetetlenné válik értékrendünk fenntartása. Ha a tehetségeseket nem hagyjuk szárnyalni, ha a feltörekvőket nem támogatjuk abban, hogy megerősödjenek, akkor nem leszünk képesek arra sem, hogy a leszakadóknak biztonságot nyújtsunk. A Kormány az **Új Magyarország Fejlesztési Tervvel**, a foglalkoztatás bővítését és a gazdasági növekedés támogatását felvázolva **új, fenntartható pályára kívánja állítani az országot**. De csak a **sikeresen pályázó és a fejlesztéseket meg is valósító vállalkozások, önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak közreműködő segítségével** képes ezt meg is valósítani. **Csak nemzeti összefogással vagyunk képesek Magyarországot az élen járó országok sorába emelni.**

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	1
1. Bevezetés	10
1.1. Kiindulópontok.....	10
1.2. A dokumentum célja, indíttatása.....	10
1.2.1. Hazánk geopolitikai meghatározottsága.....	10
1.2.2. A stratégia elvi megalapozása.....	11
1.2.3. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elkészítésében részt vevők, a tervekészítés menete	13
1.2.4. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv társadalmi egyeztetése.....	14
2. A stratégia megalapozása	18
2.1. A középtávú makrogazdasági pálya	18
2.1.1. Makrogazdaságunk helyzete, kilátásai	18
2.1.2. Makrogazdasági céljaink.....	19
2.2. Magyarország jogosult a közösségi támogatásokra	20
2.3. Az ország fejlődését erősen meghatározzák a nemzetközi folyamatok	21
2.4. Társadalmi-gazdasági helyzetértékelés	22
2.4.1. Gazdasági növekedés szerkezeti kockázatokkal	22
2.4.2. Alacsony aktivitás, stagnáló foglalkoztatás	24
2.4.3. Duális jellegű gazdasági szerkezet.....	26
2.4.4. Közlekedési rendszerünk fejlesztésre szorul.....	30
2.4.5. A piacgazdaságra való áttérés társadalmi áldozatokkal járt.....	32
2.4.6. Környezeti értékek, komoly deficitekkel	39
2.4.7. Növekvő területi különbségek.....	43
2.4.8. Az állam szerepének újragondolása	46
2.4.9. A növekedés és foglalkoztatás szempontjából meghatározó egyenlőtlenségek, gyengeségek és potenciálok	48
2.5. Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv tapasztalatai	51
3. A stratégia meghatározása	57
3.1. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv stratégiai céljai.....	57
3.1.1. Átfogó cél: a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés elősegítése.....	57
3.1.2. A foglalkoztatás bővítése	59
3.1.3. A tartós növekedés	61
3.1.4. Horizontális politikák.....	62
3.1.5. Stratégiánk nemzetközi integrálódásunkat is szolgálja.....	71
3.2. A célokhoz kapcsolódó tematikus és területi prioritások.....	72
3.2.1. 1. prioritás: Gazdaságfejlesztés	73
3.2.2. 2. prioritás: Közlekedésfejlesztés.....	82
3.2.3. 3. prioritás: Társadalmi megújulás.....	87
3.2.4. 4. prioritás: Környezeti és energetikai fejlesztés.....	102
3.2.5. 5. prioritás: Területfejlesztés	107
3.2.6. 6. prioritás: Államreform.....	122
3.3. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja.....	127
4. Az operatív programok listája, struktúrája	129
5. Indikatív pénzügyi terv és adicionalitás.....	130
5.1. Az operatív programok indikatív pénzügyi felosztási terve.....	130
5.2. Az adicionalitás elvével való összhang igazolása	134
6. Végrehajtás, adminisztratív hatékonyság.....	137
6.1. Intézményrendszer	137

6.1.1.	Nemzeti Fejlesztési Tanács	137
6.1.2.	Fejlesztéspolitikai Irányító Testület	138
6.1.3.	A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség	139
6.1.4.	Irányító hatóságok (IH)	140
6.1.5.	Közreműködő szervezetek (KSZ)	142
6.1.6.	A végrehajtás adminisztratív kapacitásának megerősítése.....	144
6.1.7.	Az operatív programokban érintett szakminiszterek feladatai	145
6.1.8.	Monitoring bizottságok	145
6.1.9.	A regionális operatív programok intézményi feltételei.....	147
6.1.10.	Pénzügyi irányítás és ellenőrzés.....	148
6.2.	Végrehajtási folyamatok	149
6.2.1.	Koordinációs mechanizmusok	149
6.2.2.	Alapelvek	152
6.2.3.	Horizontális elvek érvényesülése	152
6.2.4.	Folyamatok.....	154
6.2.5.	Az Új Magyarország Fejlesztési Tervet szolgáló adminisztratív kapacitás hatékonysága	155
7.	Koherencia, konzisztencia	156
7.1.	Összhang a Nemzeti Akcióprogrammal.....	156
7.2.	Összhang a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokkal.....	158
7.3.	Összhang és koordináció az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Tervvel.....	158
7.3.1.	A tervezési összehangolás elvei	159
7.3.2.	Koordináció a megvalósítás során.....	159
8.	Értékelés (ex-ante és környezeti szempontú értékelés).....	160
8.1.	Ex ante értékelés.....	160
8.2.	Környezeti szempontú értékelés.....	162
9.	Mellékletek.....	164

Vezetői összefoglaló

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv szerepe

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv legfontosabb célja a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés feltételeinek megteremtése. Ennek érdekében hat kiemelt területen indít el összehangolt állami és uniós fejlesztéseket: a gazdaságban, a közlekedésben, a társadalom megújulása érdekében, a környezet és az energetika területén, a területfejlesztésben és az államreform feladataival összefüggésben.

Helyzetértékelés

1. Gazdasági növekedésünk szerkezeti kockázatokkal párosul

A magyar gazdaság 1996 óta töretlenül és gyorsan növekszik. A munkaerő termelékenysége a rendszerváltás óta a fejlett országokét meghaladó mértékben nőtt. Ugyanakkor az utóbbi években felerősödtek az egyensúlyi problémák, amelyből eredő kockázatot növeli gazdaságunk rendkívüli nyitottsága. Az energiaimporttól való függőségünk további komoly makrogazdasági veszélyekkel jár.

2. Magyarországon alacsony az aktivitás és stagnáló a foglalkoztatás

Hazánkban rendkívül alacsony a munkaerő-piaci részvétel, különösen a képzetlenek közül dolgoznak nagyon kevesen. Sokan rossz egészségi állapotuk miatt szorulnak ki a munkaerő-piacról. Számottevően rontja a foglalkoztatási helyzetet a be nem jelentett foglalkoztatás. Közben általában magas a munkaerő termelékenysége, ez végzettség szerint nagy szórást mutat. Ennek egyik legfontosabb oka, hogy kevesen képezik magukat folyamatosan, tanulnak munka mellett.

Kistérségi szinten nagyon jelentősek a foglalkoztatás területi különbségei. Ezt erősíti a munkaerő alacsony mobilitása és egyes térségekben a munkalehetőségek rossz megközelíthetősége. Mindezek következtében a piaci folyamatok nem tudják kiegyenlíteni a munkaerő keresletében és kínálatában fennálló területi és strukturális egyenlőtlenségeket.

3. Gazdasági szerkezetünkre a dualitás jellemző

A magyar gazdaság sikeresen integrálódott a világgazdaságba, szerkezete modernizálódott. Eközben azonban a gazdaság területi egyenlőtlenségei jelentősek és növekednek.

A nemzetközi vállalatok szerepe meghatározó hazánk gazdaságában. Nagyvállalataink nemzetközi összehasonlításban is versenyképesek. A kis- és középvállalatok a legjelentősebb foglalkoztatók, termelékenységük növekedésében azonban még jelentős tartalékok vannak. Korszerű szervezetfejlesztési és vezetési módszereket jellemzően a nagyvállalatok alkalmazzák. A kkv-k együttműködési képessége és hajlandósága alacsony, piaci finanszírozásuknál méretükből adódó hátrányokkal küzdenek.

A hazai K+F-ráfordítások elmaradnak az Unió átlagától, különösen a vállalati szférában. Kutatói kapacitásaink néhány területen jelentősek, de részben kihasználatlanok. A fejlődés ellérére lemaradásunk az információs társadalom létrejöttében még számottevő.

4. Közlekedési rendszerünk fejlesztésre szorul

Sűrű közlekedési hálózattal rendelkezünk, de a forgalmi igények számos helyen meghaladják az út- és vasúthálózat kapacitását. Közlekedési hálózatunkat Budapest-centrikusság és jelentős területi eltérések jellemzik.

Magyarország gazdaságföldrajzi fekvése kedvező, ami jó lehetőséget kínál a nemzetközi kereskedelmi, szállítási, logisztikai szolgáltatások hazai fejlődésére. Bár a közlekedési munkamegosztás fenntarthatósági szempontból – vasút és a közösségi közlekedés viszonylag magas aránya miatt – Magyarországon kedvezőbb, mint az EU 15-ben, de a közlekedési hálózatok szervezési elkülönültsége megnehezíti a közlekedési módok közötti váltást, a környezetet kevésbé szennyező közlekedési módok előtérbe helyezését. Úthálózatunk minősége elmarad a forgalmi igényektől, vasúthálózatunk műszaki jellemzői és szolgáltatási színvonala gyenge.

Bár tömegközlekedési hálózatunk európai viszonylatban fejlett az erősödő urbanizációs és dezurbanizációs folyamatok komoly kihívást jelentenek a hazai tömegközlekedés számára

5. A piacgazdaságra való áttérésünk jelentős társadalmi áldozatokkal járt

A 90-es években jelentős tömegek szorultak ki a munkaerőpiacról. Ez, és a kedvezőtlen demográfiai folyamatok – Magyarország lakossága örepszik, lélekszáma csökken – egyre nagyobb terhet jelentenek az ellátórendszereknek.

Miközben jelentősen emelkedett a lakosság képzettségi szintje, nem javult az oktatás eredményessége. A közoktatás minőségi és strukturális megújulás előtt áll, amire többek között azért van szükség, mert a jelenlegi iskolarendszer felerősíti a társadalmi különbségeket. A felsőoktatásban tanulók száma dinamikusan növekedett, romlott viszont a felsőoktatás eredményessége és költséghatékonyasága. A szakképzés nem igazodott a munkaerőpiac igényeihez, a felnőttkori képzésben való részvétel alacsony, és jelentősek benne az egyenlőtlenségek. Gazdag nemzeti szellemi-kulturális örökségünk jobb hasznosítása és a kultúrához való hozzáférés javítása komoly feladat, ami számos lehetőséget tartogat a társadalom számára.

Gazdasági fejlettségünkhöz képest egészségi állapotunk rossz. Alacsony szintű az egészségtudatosság, az egészségügyi ellátás rendszere elavult, még mindig betegség-központú, az ellátás infrastruktúrája pedig korszerűtlen. Az egészségügy hiányosságai komoly terhet jelentenek a gazdaság számára is. A magyar egészségügy szolgáltatásai ugyanakkor jelentős lehetőségeket rejtnek még magukban.

Az inaktivitás a szegénység újratermelődéséhez vezetett, ami együtt jár a leszakadó rétegek területi koncentrációjával is. A szűkös, bizonytalan jövedelmek, a rossz lakásviszonyok, a családokban a szülők munkanélkülisége és a közszolgáltatásokhoz, valamint a modern információ szolgáltató eszközök alkalmazásában való lemaradás mélyítette a társadalmi kirekesztődést. Növekvő gondot okoz a gyermekszegénység.

A leszakadás a roma népesség körében különösen nagyarányú. Helyzetüket a diszkrimináció számtalan formája is tovább rontja. A fogyatékkal élők alig vannak jelen a munkapiac

és hiányoznak az integrált oktatás feltételei is. A gyermeket vállaló anyáknak a szülés után a munkaerőpiacra való visszatérésének esélyei rosszak.

Az egyes területeken növekvő civil aktivitás ellenére a társadalmi kapcsolatok gyengék, az együttműködési készség alacsony szintű.

6. Jelentős környezeti értékekkel rendelkezünk, de a kockázatok is nagyok

Hazánk környezeti állapotára jelentős hatást a Kárpát-medence ökológiai rendszerének minősége és a globális éghajlati folyamatok gyakorolnak. Egyre szélsőségesebb időjárási viszonyokra kell felkészülnünk.

Természeti adottságaink igen kedvezőek, bioenergia, napenergia és geotermikus energiakészleteink jelentősek. Környezeti állapotunk jó, ugyanakkor a jelenlegi környezeti folyamatok nem fenntarthatóak. Javuló, de még mindig alacsony a környezettudatosság szintje, energiafelhasználásunk pedig a javuló energiahatékonyság ellenére sem csökken.

A városi térségek sajátos környezeti gondokkal küzdenek. Épített örökségünket számos veszély fenyegeti. Komoly lehetőséget rejt magában a városrészek és a vidéki térségek újjáélesztése.

7. A területi különbségek növekednek

A fejlettség területi különbségei az elmúlt 15 évben nem csökkentek. A regionális fejlettségi különbségeket számottevően meghaladják a kistérségi különbségek.

Közép-Magyarország fejlettsége kiemelkedik a régiók közül, de belső ellentmondásokkal terhelt. Északkeleti régióink gazdaságilag a legelmaradottabbak, a déli régiók strukturális átalakulásra szorulnak, fejlődésük üteme elmarad az átlagostól. A nyugati és észak-dunántúli területek az országos átlagnál gyorsabban fejlődnek, de belső ellentmondásaik ennek ellenére erősek. A régiókon átnyúló problémák orvoslása összehangolt nagytérségi fejlesztéseket igényel.

8. Az állam szerepe újragondolásra szorul

A demokratikus jogállam követelményeinek megfelelő intézmény- és jogrendszer kialakult, de további fejlesztésre szorul. A magyar közigazgatás nem hatékony, sem foglalkoztatottak korösszetétele, sem az ösztönzési rendszer nem megfelelő. A magyar társadalomban az európai átlagnál alacsonyabb a jogkövető magatartás és a közbizalom szintje. Ehhez a minőségi jogalkotásban való komoly lemaradásunk is hozzájárul. A közszolgáltatások ma még kevésbé támaszkodnak az infokommunikációs technológiákra. A közigazgatás központi és területi szintjei közötti feladatmegosztás újragondolása elodázhatatlan.

Az I. NFT tapasztalatai

Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv fő célkitűzése, az egy főre jutó GDP szintjében mért lemaradásunk mérséklése részben teljesül, ám a lemaradás még így is jelentős maradt.

Az I. NFT megvalósítása során szerzett tapasztalatok számos jól hasznosítható tanulsággal szolgáltak. Az időközben végrehajtott jogszabályi módosítások az eljárások egyszerűsítésére és felgyorsítására, valamint a közpénzek védelmére koncentráltak.

A végrehajtás és a tervezés szorosabb együttműködésével a beavatkozások eredményessége tovább javítható. A megvalósítás során a számonkérhető és jól definiált célok meghatározóak, mérni kell a közreműködők teljesítményét. Oldani kell a túlszabályozottságot, és teljesítménymérési eljárásokat kell bevezetni. Szükség van a korábbi beavatkozások értékelésére, és nagyobb figyelmet kell fordítani a fejlesztések hatásmechanizmusainak feltárására is.

A fejlesztési stratégia

A stratégia a helyzetértékelésben feltárt hiányosságok felszámolásával és a meglévő adottságok kiaknázásával az ország fejlődését és a nemzetközi versenyképesség erősítését szolgálja. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv átfogó céljai:

1. a foglalkoztatás bővítése,
2. a tartós növekedés feltételeinek megteremtése.

Az átfogó célok

1. A foglalkoztatás bővítéséért teendő lépések:
 - a munkaerő-kínálat növelése: az egyén foglalkoztathatóságának javítása;
 - a munkaerő-kereslet bővítése: munkahelyteremtés;
 - a kereslet és a kínálat összhangját biztosító foglalkoztatási környezet kialakítása.
2. A tartós növekedés elősegítéséért teendő lépések:
 - a versenyképesség növelése;
 - a gazdaság bázisának a szélesítése;
 - az üzleti környezet fejlesztése, azon belül
 - az elérhetőség javítása,
 - a szabályozási környezet javítása, az állami szolgáltatások hatékonyságának növelése.

A horizontális politikák

A fejlesztési célok megvalósítása során kiemelt figyelmet kell fordítani két általános szempont érvényesülésére. Az ágazati és regionális programokat át kell hatnia:

- a környezeti, a makrogazdasági és a társadalmi fenntarthatóság elvének, valamint
- a területi és társadalmi kohézió erősítésének - beleértve a nők és férfiak egyenlőségének és a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének és a megkülönböztetés tilalmának biztosítását.

A környezeti fenntarthatóság számos területét érinti a Csatlakozási Szerződésben vállalt EU jogszabályokból eredő környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése. Ezeket a kötelezettségeket Magyarország teljes körűen teljesíti az ÚMFT keretében megvalósuló, illetve azon kívüli fejlesztésekkel.

A klímaváltozás elleni küzdelemnek nagyobb figyelmet kell szentelnünk. A klímaváltozás elleni akciókat az ÚMFT keretén belül kiemelt mértékben kell támogatni és a szektorpolitikákba integráltan kell kezelni, különös tekintettel a közlekedés és az energia szektorra.

Prioritások

A fenti célok eléréséhez hat területre összpontosítjuk a fejlesztési erőfeszítéseket. Ennek alapján prioritásaink a következők:

1. gazdaságfejlesztés,
2. közlekedésfejlesztés,
3. társadalom megújulása,
4. környezeti és energetikai fejlesztés,
5. területfejlesztés,
6. államreform.

A prioritások sok eleme összefügg és hat egymásra. A prioritások tartalmának meghatározásakor a nagy társadalmi kérdések megoldására, a közigazgatás átfogó reformjából fakadó feladatokra koncentráltunk. E nagy társadalmi kérdések integrált megközelítést igényelnek. Megoldásukra több operatív programban megjelenő ún. zászlóshajó projekteket dolgoztunk ki, amelyek a legfontosabb társadalmi problémák komplex megoldásához járulnak hozzá. A végrehajtás során a fejlesztéspolitikai eszközök kiegészülnek majd a kormányzat más eszközeivel, így pl. a szabályozás lehetőségében rejlő átalakítási eszközökkel.

1. prioritás: A gazdaság fejlesztése

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a gazdaság fejlesztését:

- **Az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése**, amelynek tervezett eszközei: a piacorientált K+F-tevékenységek támogatása; a vállalkozások és a felsőoktatás innovációs tevékenységének és együttműködéseinek ösztönzése; a technológia-intenzív (spin-off) kisvállalkozások létrehozásának bátorítása; a technológiatranszfer ösztönzése; a hídképző és inkubációs tevékenység megerősítése, a K+F infrastrukturális hátterének fejlesztése.
- **A kis- és középvállalatok jövedelemtermelő képességének a javítása**, amelynek tervezett eszközei: a kkv-k tőkeellátottságának javítása; a vállalkozói kultúra szélesítése; szervezetfejlesztés; technológiai korszerűsítés; a kkv-k közötti együttműködések bátorítása.
- **Az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei: ipari parkok fejlesztése; az infokommunikációs technológiák (IKT) és a fizikai infrastruktúra javítása; a logisztika parkok hálózatának kiépítése; a szélessávú IT-hálózatok kiépítése; az üzleti környezethez kapcsolódó jogi és szabályozási keret kidolgozása.

Ezek a beavatkozások a Gazdaságfejlesztés operatív program, valamint a regionális operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

2. prioritás: A közlekedés fejlesztése

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a közlekedés fejlesztését:

- **Az ország nemzetközi elérhetőségének javítása**, amelynek tervezett eszközei: a TEN-T hálózat Magyarországon áthaladó elemeinek gyorsforgalmi úthálózati fejlesztése; a fő nemzetközi vasútvonalak korszerűsítése; a folyami infrastruktúra bővítése.

- **A térségi elérhetőség javítása**, amelynek tervezett eszközei:
A TEN gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésén túl szükséges a főúthálózat egyéb elemeinek fejlesztése; vasútfejlesztéssel harmonizáltan a közösségi közlekedés és az alternatív megoldások fejlesztése, regionális közlekedési szövetségek felállítása.
- **Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:
a különböző közlekedési módok összekapcsolása, együttműködésének javítása (komodalitás) céljaival összhangban a vasúthálózat, kikötők, intermodális központok megközelíthetőségének javítása az odavezető vasúti, vízi és közúti kapcsolat fejlesztésével.
- **A városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:
az elővárosi vasútvonalak fejlesztése és összekapcsolása a helyi tömegközlekedéssel; kerékpárutak építése; forgalomcsillapítás a belvárosokban.

Ezek a beavatkozások a Közlekedés operatív program, valamint a regionális operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

3. prioritás: A társadalom megújulása

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a társadalom megújítását:

- **A foglalkoztathatóság javítása**, amelynek tervezett eszközei:
a munkaerő-piacra való belépést segítő és munkavállalásra ösztönző szolgáltatások; a munkavállaláshoz szükséges tudás és készségek fejlesztése; a munkanélküliség tartóssá válásának megelőzése; a munkaerőpiacon belüli átmeneteket segítő intézkedések; a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását segítő támogatások; járulékkedvezmények; a foglalkoztatási rehabilitáció fejlesztése;
- **Az alkalmazkodóképesség javítása**, amelynek tervezett eszközei:
a szakképzés intézményi szerkezetének átalakítása, valamint a szakképzés és az akkreditált felnőttképzés regionális hálózatának kialakítása; a szociális partnerek készségeinek fejlesztése; a szerkezetváltás munkaerő-piaci hatásainak csökkentése; rugalmasság és biztonság a munkaerőpiacon (beleértve a munka és a családi élet összehangolását segítő szolgáltatásokat és a családbarát munkahelyi gyakorlat elterjesztését); a civil szervezetek, az egyházak szolgáltatói szerepre felkészítése.
- **A minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek**, amelynek tervezett eszközei:
a problémamegoldó képesség, a digitális írástudás, a nyelvi, természettudományos és életviteli készségek fejlesztése; a képzés, valamint a társadalom és a gazdaság igényeinek összehangolása; a gazdálkodási és vállalkozási készségek fejlesztése;
a komplex pedagógiai fejlesztési programok; mérési és értékelési rendszer kiépítése; a pedagógusképzés és –továbbképzés megújítása; költséghatékony szervezeti formák bevezetése; a területi együttműködések és a hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatásának támogatása.
- **A kutatás-fejlesztéshez és az innovációhoz szükséges humán-erőforrások fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:
a felsőoktatási reform, a bolognai folyamat folytatása, a felsőoktatás minőségi fejlesztése; a regionális tudásközpontok kialakítása; kutatóegyetemek, főiskolák támogatása; a tehetséggondozás intézményrendszerének fejlesztése; gyakorlatorientált felsőoktatási programok; a műszaki és természettudományos képzés bővítése.

- **Az egészségmegőrzés, valamint a társadalmi befogadás és részvétel,** amelynek tervezett eszközei:
az egészségfejlesztés és egészségmegőrzés fejlesztése, az egészséges életmódra ösztönzés; a szociális szolgáltatások fejlesztése, a gyermekszegénység csökkentése; a hátrányos helyzetűek – köztük különösen a romák és a fogyatékkal élők – társadalmi integrációja; az iskolai lemorzsolódást és devianciát csökkentő intézkedések; diszkrimináció elleni küzdelem, a szociális, gyermek-, ifjúsági és esélyegyenlőségi szolgáltatások fejlesztése, a társadalmi tőke és a helyi közösségek erősítése, a civil szervezetek megerősítése, a fogyasztók és az ellátottak védelme, a kulturális tőke fejlesztése.
- **A humán infrastruktúra fejlesztése,** amelynek tervezett eszközei:
fizikai, környezeti és kommunikációs akadálymentesítés, a rehabilitáció rendszerének korszerűsítése, a gyermekek napközbeni ellátásainak fejlesztése, többfunkciós humán szolgáltató központok létrehozása; a nagy létszámú szociális és gyermekvédelmi intézmények korszerűsítése; a szakképzés infrastrukturális feltételeinek javítása, regionális képzési hálózatok kialakítása; oktatási és egészségügyi informatikai fejlesztések; a felsőoktatási alpinfrastruktúra, a műszaki és természettudományos képzést szolgáló infrastruktúra, a szolgáltató- és innovációs központok megerősítése; az egészségügyi ellátórendszer struktúraváltását támogató ellátási formák és az infrastrukturális feltételek javítása, prevenciók, gyógyító és rehabilitációs célú kiemelt egészségügyi intézmények fejlesztése; az integrált foglalkoztatási és szociális szolgáltató rendszer infrastrukturális feltételeinek megteremtése; kulturális szolgáltatásokhoz és a kreatív gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések; az Európa kulturális fővárosa projekt.

Ezek a beavatkozások a Társadalmi megújulás, valamint a Társadalmi infrastruktúra operatív programok keretei között valósulhatnak meg. E programokat kiegészítik majd a regionális operatív programok és az Államreform operatív program és az Elektronikus közigazgatás operatív program intézkedései is. A fizikai és környezeti akadálymentesítést valamennyi operatív program fejlesztései esetében meg kell valósítani.

4. prioritás: Környezeti és energetikai fejlesztés

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a környezeti és energetikai fejlesztéseket:

- **Környezetjavító** fejlesztések, melynek elemei:
egészséges és tiszta települések megteremtése, ezen belül hulladékgazdálkodás, szennyvízkezelés, az ivóvíz minőségének javítása; vizeink jó kezelése, ezen belül az árvizek elleni védekezés, a vizeink mennyiségi és minőségi védelme, a vizek további szennyezésének megakadályozása (kiemelt víztestek védelme, ivóvízbázis-védelem, hulladéklerakók rekultivációja és környezeti kármentesítés), a Víz-keret Irányelv (VKI) végrehajtásának állami intézkedései, természeti értékeink jó kezelése; a fenntartható termelési és fogyasztási szokások ösztönzése, a környezet- és klímatudatosság terjesztése.
- **Környezetbarát** energetikai fejlesztések, amelynek tervezett eszközei:
az energiahatékonyságra és –takarékonyságra, illetve a megújuló energia termelésére és használatára irányuló fejlesztések ösztönzése.

E beavatkozások elsősorban a Környezeti és energia operatív programban, valamint a regionális operatív programokban valósulhatnak meg.

5. prioritás: Területfejlesztés

A kiegyensúlyozott területi fejlődést az alábbi beavatkozások szolgálják:

- **Együttműködő és versenyképes városhálózat**, amelynek legfőbb eleme a fejlesztési pólusok kialakítása.
- **Megújuló vidék**: falusias, rurális térségek integrált, fenntartható fejlesztése.
- **Az elmaradott térségek felzárkóztatása**, ami komplex felzárkóztatási programok megvalósítását jelenti.
- **Kiemelten a Balaton**, s emellett a Duna és a Tisza vidékének fenntartható fejlesztése.

Ezeket a beavatkozásokat hét regionális operatív program foglalja keretbe, melyek a következők: Dél-alföldi OP, Dél-dunántúli OP, Észak-alföldi OP, Észak-magyarországi OP, Közép-dunántúli OP, Közép-magyarországi OP, Nyugat-dunántúli OP.

A regionális operatív programok legfontosabb céljai a következők:

- a regionális gazdasági versenyképesség erősítése,
- a régiók turisztikai vonzerejének növelése,
- a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése, a helyi környezeti állapot javítása,
- az energiatakarékosság és –hatékonyság, illetve a megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzése,
- települések átfogó, integrált fejlesztése,
- a régión belüli társadalmi és területi különbségek mérséklése,
- a társadalmi infrastruktúra fejlesztése.

6. prioritás: Államreform

Államreform prioritás célja a különböző szakterületeken megvalósuló reformlépések koordinációja, továbbá a közigazgatás megújítása. A közigazgatás megújítása terén az alábbi beavatkozásokat tervezzük:

- a kormányzás megújítása, s ennek keretében a politikaalkotás – kiemelten a jogalkotás – és a végrehajtás társadalmi eredményességének javítása;
- a civil társadalom közügyekben való részvételének erősítése;
- a közigazgatás szolgáltatóvá tétele, az elektronikus ügyintézés elterjesztése;
- a közigazgatási intézmények költséghatékonyabb működése és a magasabb szervezeti teljesítmény elérése;
- a humán erőforrás felkészültségének javítása; valamint
- az integrált kistérségi és a regionális döntési szint megerősítése a szubszidiaritás elvének érvényesítése érdekében.

Ezek a beavatkozások az Államreform és az Elektronikus közigazgatás operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

Az operatív programok közötti forrásmegosztás terve

Magyarország 2007 és 2013 között az EU kohéziós politikája keretében 2004-es árakon számolva 22,4 milliárd euró – folyó áron 25,3 milliárd euró - fejlesztési forrásra jogosult, amelyet hazai társfinanszírozás és magántőke is kiegészít. Mindezen felül az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból folyó áron 3,8 milliárd euró és az Európai Halászati Alapból folyó áron 34,3 millió euró fejlesztési forrás áll majd a rendelkezésünkre.

A források elosztásának tervezésekor a következő főbb szempontokat vettük figyelembe:

- a Kohéziós Alap és a strukturális alapok felhasználására vonatkozó európai uniós szabályozást;
- az egyes beavatkozási területek relatív súlyát a kitűzött fő célok elérésében;
- európai uniós tagságunkból eredő fejlesztési kötelezettségeinket a környezetvédelem és a közlekedés területén;
- az ország egyes régióinak méretét és relatív fejlettségét;
- az egyes beavatkozási területek valószínűsíthető forrásfelszívó képességét;
- a Kormányprogramban meghatározott célokat.

Az egyes operatív programokban a 15 %-os hazai nemzeti társfinanszírozással együtt **indikatív jelleggel**, a 2004-es árakon számolva az alábbi források állhatnak rendelkezésre:

265 Ft/euró, 2004-es árak

Operatív programok	Összesen milliárd forint
Gazdaságfejlesztés OP	690,0
Közlekedés OP	1703,2
Társadalmi megújulás OP	966,0
Társadalmi infrastruktúra OP	538,9
Környezet és energia OP	1140,0
Nyugat-dunántúli OP	128,3
Közép-dunántúli OP	140,5
Dél-dunántúli OP	195,0
Dél-alföldi OP	207,1
Észak-alföldi OP	269,6
Észak-magyarországi OP	249,9
Közép-magyarországi OP	419,0
Államreform OP	40,9
Elektronikus közigazgatás OP	99,8
Végrehajtás OP	87,2
Új Magyarország Fejlesztési Terv összesen	6875,4
Európai területi együttműködés*	106,8

*Megjegyzés: Az „Európai területi együttműködés” célkitűzés programjainak leírása külön dokumentumokban jelenik meg.

A fejlesztési terv mellékletében szereplő projektlista indikatív, annak véglegesítéséről más projektlistákkal való összevetés és értékelés után dönt a Kormány.

1. Bevezetés

1.1. Kiindulópontok

Magyarország fejlődése 2007. január 1-jén fordulóponthoz érkezik. Lehetőségünk nyílik arra, hogy az Európai Unió strukturális alapjaiból és Kohéziós Alapjából előirányzott 22,4 milliárd euró fejlesztési forrást jól felhasználva megerősítsük azokat a fejlődési irányokat, amelyek az elmúlt 15 év alatt sikeresnek bizonyultak, és szembenézzünk az előrelépésünket akadályozó gondokkal. Így soha nem látott fejlődés indulhat meg hazánkban, aminek eredményeként 2013-ra megközelíthetjük, több szempontból pedig el is érhetjük az Unió átlagos fejlettségi szintjét.

2013-ra megközelíthetjük az Unió átlagos fejlettségi szintjét

Ahhoz, hogy a hosszabb ideje több szempontból sikeres felzárkózási folyamat tartós legyen, illetve, hogy Magyarország a globális versenyben megállja a helyét, erőteljes, az állami szféra működését néhány ponton alapvetően érintő kormányzati lépésekre van szükség. A magyar stratégia az Európai Unió lisszaboni céljaival összhangban a *foglalkoztatottság növelésére* és a *növekedés feltételeinek megteremtésére* irányul, és integráltan érvényesíti a *fenntarthatóság* Göteborgban megfogalmazott elvét is.

A fejlesztési terv fő célja a foglalkoztatottság növelése és a növekedés feltételeinek megerősítése

1.2. A dokumentum célja, indíttatása

Az elmúlt esztendő fejlesztéspolitikai munkálatainak legfontosabb megállapításaira épülő stratégiát, az Új Magyarország Fejlesztési Tervet a közösségi és hazai stratégiai dokumentumokkal szemben támasztott követelményeknek megfelelően alakítottuk ki. Ez a stratégia az Európai Unió strukturális alapjaiból és Kohéziós Alapjából származó támogatások 2007 és 2013 közötti felhasználásához szükséges Nemzeti Stratégiai Referencia-keret.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv megfelel az EU elvárásainak

1.2.1. Hazánk geopolitikai meghatározottsága

Stratégiánk kialakításakor számolnunk kell a világgazdaságban végbemenő erősödő globalizációs folyamatokkal és az Európai Unió további keleti bővítésének az országra gyakorolt hatásával. **Magyarország a három nagy európai térség metszéspontján fekszik.** Az Európai Unió tagjaként vonzó belépési pont a világ legnagyobb piacára, ugyanakkor kedvező kiindulópont az integrálódó dél-kelet-európai térség és a kelet-európai piac irányába. Földrajzi helyzete, kialakult kapcsolatrendszere vonzó a termelési-szolgáltatási bázist, illetve regionális igazgatási székhelyet kereső szakmai befektetők számára. A világgazdaság növekvő integrációja, a délkelet-ázsiai térség robbanásszerű fejlődése és az Európai Unió várható további bővítése azonban növekvő versenyhelyzet elé is állítja az országot. Ez a vállalatok versenyképességét befolyásoló tényezők erősítését, a globális versenyben is helyt álló vállalataink megerősítését és versenyképességünk bázisának szélesítését teszi szükségessé.

Országunk kedvező geostratégiai helyzetét és a világgazdaság növekvő integrálódását is figyelembe kellett vennünk stratégiánk kialakításakor

A geostratégiai helyzetünk kínálta kedvező lehetőségek kihasználását jelenti, hogy az országot alkalmassá tehetjük jelentős logisztikai szerep betöltésére. Az ország nemzetiségi sokszínűsége, a magyar nemzetiség szomszéd országokban való jelenléte fontos segítője lehet a regionális együttműködés, a technológiai- és tudástranszfer, valamint az innovációk terjedésének.

A gyorsuló növekedés miatt az egyes ágazatokban jelentkező munkaerőhiányt a hazai munkaerőpiac rugalmasságának erősítése mellett a szomszédos országokból érkező bevándorlás is enyhítheti.

1.2.2. A stratégia elvi megalapozása

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv az Országgyűlés által elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióban (OFK) és az Országos Területfejlesztési Konceptióban (OTK) megfogalmazott stratégiai célokra épül. Ezeket az elemeket a kohéziós politika feltételrendszerét meghatározó rendeletek, a közösségi prioritásokat tartalmazó Közös Stratégiai Iránymutatások (CSG), az Európai Tanács göteborgi értekezletén megfogalmazott Fenntartható Fejlődés Stratégiája, valamint a megújított lisszaboni stratégiához kapcsolódó Nemzeti Akcióprogramunk egészítik ki. A fejlesztési terv összhangban van a párhuzamosan készülő Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Tervvel is.

A fejlesztési terv számos megalapozó dokumentumra épül

Magyarország fejlesztéspolitikájának távlati céljait, prioritásait és a célok elérésének eszközeit az Országgyűlés által 2005 decemberében elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió fogalmazza meg. Eszerint 2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa lesz, ahol emelkedik az emberek életszínvonala és javul életminőségük, vagyis ahol több és jobb a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.

Az OFK 2020-ig fogalmaz meg célokat a tervezők számára

Az Országgyűlés által az OFK-val együtt elfogadott Országos Területfejlesztési Konceptió kijelöli az ország területfejlesztési politikájának céljait, elveit és prioritásrendszerét. Ezzel megteremti a területi szempontok következetes érvényesítésének lehetőségét mind az ágazati szakpolitikák, mind pedig az országos és területi programok kidolgozásában, így megadja a nemzeti fejlesztési tervezés területi vetületét is. Területfejlesztési politikáinkkal az ország területileg harmonikus és hatékony működését, valamint kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődését kívánjuk biztosítani, egyúttal mérsékelni kívánjuk a területi leszakadást.

Az OTK adja a tervezés területi vetületét

A stratégia készítése során felhasznált dokumentumok

Az Európai Unió által elfogadott keretek:

- Közös stratégiai iránymutatások a növekedésért és a foglalkoztatásért, 2007–2013 (a kohéziós politika tervezését orientáló bizottsági dokumentum)
- Az Európai Szociális Alap, az Európai Regionális Fejlesztési Alap

és a Kohéziós Alap felhasználásának szabályait rögzítő rendeletek, valamint az Európai Unió Tanácsának a három alapra vonatkozó, általános szabályokat tartalmazó, 1083/2006EK rendelete, illetve az európai területi együttműködési csoportosulásról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet

- Integrált iránymutatások a növekedésért és a foglalkoztatásért (a lisszaboni folyamat megújításának keretében az egyes tagállamok által 2005–2008-ra elkészített nemzeti reformprogramok iránymutatásai)
- Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapot (EMVA) szabályozó rendelet
- A Göteborgban megfogalmazott fenntarthatósági elvárások, illetve az Európai Unió Tanácsa által 2006. június 15-én megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiája
- Környezetvédelmi Akcióprogram 2001–2010
- i2010: az információs társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért program.

A figyelembe vett legfontosabb hazai dokumentumok:

- Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (2005–2020)
- Országos Területfejlesztési Konceptió (2005–2020)
- Nemzeti Akcióprogram (2005–2008), illetve a Felülvizsgált Nemzeti Lisszaboni Akcióprogram, 2006. október
- Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv (2007–2013, társadalmi vitára bocsátott változat)
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (2003–2008)
- Az egész életen át tartó tanulás stratégiája
- Magyarország 2006. szeptemberi aktualizált konvergencia-programja.

Megalapozó ágazati koncepciók, stratégiák:

A munka során építettünk az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz és az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz illeszkedő ágazati fejlesztési koncepciókra, melyek közül a legfontosabbak a következők:

A fejlesztési terv épít az ágazati és területi koncepciókra is

- Versenyképességi koncepció
- A magyar információs társadalom stratégiája (MITS) – (1126/2003. kormányhatározat)
- Nemzeti Szélessávú Stratégia
- Közlekedéspolitikai koncepció
- A szociális védelemről és a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti stratégiai jelentés 2006–2008 (előkészületben)
- Egészségügyi fejlesztéspolitikai koncepció (EFK),
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia
- Országos Fogyatékosügyi Program
- A szociális védelemről és a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti stratégiai jelentés 2006–2008

Előkészületben lévő, munkaváltozatában felhasznált koncepcionális javas-

latok, stratégiai tervek:

- A Fenntartható Fejlődés Nemzeti Stratégiája
- Kkv-stratégia (munkaváltozat, kidolgozás alatt)
- Tudomány-, technológiapolitikai és innovációs stratégia (1. olvasatát a Kormány elfogadta)
- Energiapolitikai koncepció (elfogadása folyamatban)

A fentiekben túlmenően néhány átfogó – jellemzően több ágazat együttműködésével megvalósítható – stratégia is készült, amelyek egyes elemeit az érintett operatív programok felhasználják (például a fejlesztési pólusok, a megújuló energia vagy az egészséges társadalom).

A tervezés részeként új, átfogó stratégiák is születtek

1.2.3. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elkészítésében részt vevők, a tervkészítés menete

A 2007 és 2013 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési terv kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről szóló 1076/2004. (VII. 22.) kormányhatározat alapján a fejlesztési terv az európai integrációs ügyek koordinációjáért (később az európai ügyekért) felelős tárca nélküli miniszter, illetve – 2006 júniusától – a fejlesztéspolitikai kormánybiztos irányításával, a Nemzeti Fejlesztési Hivatal, majd jogutódja a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség koordinációjában készült. Az egyes fejezetek tartalmi előkészítésében az ágazati minisztériumok és országos hatáskörű hivatalok mellett részt vett a Magyar Tudományos Akadémia, a regionális fejlesztési tanácsok, valamint – szakértői közreműködéssel – több tudományos kutatóintézet és tanácsadó szervezet.

A tervezésben a közigazgatáson kívül a tudomány képviselői, a régiók és civil szervezetek is részt vettek

A terv kidolgozása során rendszeres konzultációt folytattunk az I. Nemzeti Fejlesztési Terv Irányító hatóságaival, tapasztalataikat hasznosítottuk.

Az 1076/2004. (VII. 22.) kormányhatározatban megfogalmazottaknak megfelelően első lépésben elkészült az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció, amelyeket az Országgyűlés 2005. december 14-én határozatban fogadott el. E dokumentumok és a lisszaboni célok hazai megvalósítását szolgáló Nemzeti Akcióprogram alapján 2005 szeptemberében megkezdődött az Új Magyarország Fejlesztési Terv előkészítése.

A tervek fő céljait az Országgyűlés jelölte ki

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az érintett szaktárcák tervezői részlegeivel együttműködve, összesen csaknem 400 fő részvételével műhelyvita-sorozatot szervezett a fejlesztési terv megalapozására. A műhelyviták megállapításai beépültek a terv helyzetelemzési és stratégiai fejezeteibe. A következő 13 szakterület kérdéseiről szerveztünk műhelyvitákat:

A tervezést megalapozó szakmai vitákon több százan vettek részt

1. a demográfiai helyzet javítása,
2. a társadalmi tőke erősítése,
3. a fizikai elérhetőség javítása,
4. a magyar gazdaság versenyképességének tartós növelése,
5. az információs társadalom kiteljesítése,
6. a versenyképes tudás és a műveltség növelése,

7. a népesség egészségi állapotának javítása,
8. a foglalkoztatás bővítése,
9. a kultúra szerepe,
10. a természeti erőforrások és környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása,
11. a biztonsági helyzet javítása,
12. a kiegyensúlyozott területi fejlődés középtávú céljai,
13. a társadalmi összetartozás erősítése.

1.2.4. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv társadalmi egyeztetése

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv előkészítésében a társadalmi szereplők már korai fázisban részt vehettek. A tervet előkészítő Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió összeállításakor több tucat fórumon ismertettük a célokra vonatkozó elképzeléseket, és szakmai, illetve regionális vitasorozatot rendeztünk a munkát megalapozó vélemények összegyűjtésére. Az elkészült koncepció társadalmi vitája 2005 nyarán és kora őszén, két hónapon át tartott. Ennek keretében csaknem négyszáz szervezet nyilvánított véleményt. Az írásban beküldött javaslatok, valamint a partnerek által visszaküldött kérdőívek mindegyikét nyilvánosságra hoztuk az Nemzeti Fejlesztési Hivatal honlapján. Magának a fejlesztési tervnek a partnerségi megalapozására első lépésként a már említett 13 tervezői műhelybeszélgetés szolgált, ahol több száz szakértő és sok szervezet képviselője vett részt. Ezt egészítette ki 19 megyében a régiós és helyi fejlesztési elképzelések megismertetésére a helyi sajtóval együttműködve, széles nyilvánosság mellett megszervezett fórumsorozat.

A partnerek már a tervet megalapozó koncepció elkészítésében is aktívan részt vettek

A miniszterelnök által vezetett Fejlesztéspolitikai Kabinet a 2006. február 27-i ülésén – első olvasatban – elfogadta, és partnerségi egyeztetésre bocsátotta a fejlesztési tervet. Ez a dokumentum még nem tartalmazta a stratégiát megalapozó társadalmi-gazdasági helyzetértékelést, az operatív programok közötti forrásmegosztás tervezetét, valamint az intézményi rendszerre vonatkozó javaslatot. A partnerségi egyeztetés 2006. február 28-ától április 3-ig zajlott le. Ennek során 4900 társadalmi, szakmai, civil és helyi szervezet kapott közvetlen felkérést a dokumentum vitájában való részvételre, a dokumentumot magát pedig ez idő alatt mintegy 30 ezren töltötték le az NFH honlapjáról. A felkérésre végül 470 szervezet juttatta vissza a dokumentummal kapcsolatos véleményét. A fejlesztési programok közötti szinergia megteremtése érdekében, a társadalmi egyeztetés idején tíz olyan vitát szerveztünk, amelyek a legjelentősebb véleményformáló szociális, szakmai, tudományos és civil érdekcsoportok számára lehetővé tették a közös platform kialakítását.

A fejlesztési terv korábbi változatához több százan szóltak hozzá

A társadalmi egyeztetés egy újabb szakasza indult el 2006. augusztus elsején, amikor a kormány – immáron második olvasatban – partnerségi vitára bocsátotta az Új Magyarország Fejlesztési Tervet. A dokumentum már tartalmazta a helyzetértékelést, a pénzügyi allokációra vonatkozó táblázatokat és a legfontosabb indikátorokat is. A társadalmi egyeztetés szeptember második feléig tartó szakaszában a dokumentum mindenki számára elérhető

A társadalmi egyeztetés egy újabb szakasza indult el 2006. augusztus elsején

volt az interneten, s alig egy hónap alatt csaknem 11 ezren töltötték le.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség mintegy 4 és félezer szervezetet kért fel arra, hogy mondjon véleményt, tegyen javaslatokat a dokumentummal kapcsolatban.

Az ÚMFT-t a kiemelt makrofórumok, többek között az **Országos Érdekegyeztető Tanács** – amelynek a döntés-előkészítő **Nemzeti Fejlesztési Bizottságával** az NFÜ rendszeresen ülésezik – a **Gazdasági és Szociális Tanács**, a **Magyar Tudományos Akadémia**, az **Országos Környezetvédelmi Tanács**, az **Országos Területfejlesztési Tanács**, valamint a 2006. szeptember 5-én megalakult **Nemzeti Fejlesztési Tanács** is napirendjére tűzte.

Konzultációt folytattunk a magyarországi történelmi egyházak képviselőivel is.

A dokumentum egyeztetésével párhuzamosan **több nyilvános** – nem egyszer kistérségi szintű – **fórumon, szakmai egyeztető megbeszélésen vettek részt a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség munkatársai**. A Kommunikációs Főosztály vezetői több alkalommal is készséggel tettek eleget a **Cigányügyi Tárcaközi Bizottság** és a **Fogyatékossgal Élő Emberek Esélyegyenlősége Munkacsoport** meghívásának, ahol kimerítő tájékoztatást kaphattak az ott megjelentek az ÚMFT egyeztetésének legfontosabb tudnivalóiról. Talán ennek köszönhetően is – érkeztek vélemények az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma horizontális céljának erősítését támogató szervezetektől, mint pl.: a Roma Polgárjogi Alapítvány, a Budapesti Magyar-Román Baráti Társaság, a Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítvány, vagy a Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Szakmai Műhely.

Mindezen túl a prioritásokhoz kapcsolódó ágazati, illetve regionális egyeztetéseket szervezett az Ügynökség. A dokumentumot megtárgyalta mind a hét magyarországi régió fejlesztési tanácsa, és külön megvitatták a közlekedésben, a humán területeken, a gazdaságfejlesztésben, az államreform, a környezetvédelem és a területfejlesztés területén érintett szakmai szervezetek. Ezeknek az egyeztető fórumoknak a menetrendje és az ott elhangzottak teljes anyaga az NFÜ honlapján, a <http://www.nfu.gov.hu/> címen letölthető. A szeptember 4-i határidőre mintegy 600 szervezet és magánszemély csaknem 300 véleményt juttatott el írásban a tervezőkhöz, ezek feldolgozása megtörtént. Az átláthatóság jegyében valamennyi beérkezett vélemény letölthető a honlapon. A parlamenti pártok szakértőivel külön egyeztetésre is sor került és az Új Magyarország Fejlesztési Tervről 2006. október 17-én vitanapot tartott az Országgyűlés. A régiók képviselőiből, a Gazdasági és Szociális Tanács delegáltjaiból, valamint egy-egy szakterület kiválóságai-ból megalakult Nemzeti Fejlesztési Tanács is megvitatta a partneri véleményekkel módosított fejlesztési tervet. A kormány a társadalmi egyeztetések eredményét figyelembe véve ezt követően döntött a dokumentumról, mielőtt azt az EU Bizottságnak benyújtotta volna.

A társadalmi egyeztetés folyamatába bevont főbb szervezetek listáját az 1.sz. melléklet tartalmazza.

Több olyan felvetés érkezett a partnerektől, amelyeket az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósítását szolgáló operatív programok tervezése során vizsgálunk meg. Az operatív programok társadalmi egyeztetését október második felében indította el a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

A társadalmi egyeztetés alapvetően visszaigazolta az eredeti célkitűzések megalapozottságát, ugyanakkor a partnerek nagyobb hangsúlyt helyeztek az elérhetőség javítására, az információs és a tudásalapú társadalom fontosságára, valamint a környezeti és társadalmi fenntarthatóság szempontjaira.

**A partnerek jó-
részt meg-
erősítették a ter-
vezők javaslatait**

A beérkezett partneri vélemények alapján az alábbi területeken vált szükségessé a fejlesztési terv hangsúlyosabbá tétele:

**A társadalmi
egyeztetés alapján
történt tartalmi
módosítások**

- a társadalmi kohézió elemeinek, az esélyegyenlőségnek és megkülönböztetés tilalmának, mint horizontális politikának tartalmasabbá tétele, kiemelten a nemek közti egyenlőség területén;
- a roma közösségek problémáinak kezelése, ami komplex megoldásokat kíván;
- a környezetvédelem fontossága valamennyi prioritás területén;
- a fenntarthatóság humán dimenziójának fontossága, a népességfogyás megállítása, migráció várható hatásainak ellensúlyozása;
- a kkv-k fejlesztése, elsősorban a K+F és innovációs eredményeknek a szolgáltatásokban, termékekben való megjelenítése;
- a turizmus erőteljesebb megjelenítése;
- munkahelyteremtésen keresztül a munkaerő-kereslet növelése a gazdaságfejlesztés kapcsán;
- a rugalmas foglalkoztatási formák ösztönzése és a be nem jelentett munkavégzés felszámolására vonatkozó elemek erősítése;
- a szegénység átörökítésének, valamint a társadalmi kirekesztés gyermekkori kialakulásának megakadályozása;
- alapkészségek fejlesztése (idegennyelv-tudás, a matematikai készségek, a digitális írástudás, a vállalkozói készségek, az anyanyelvi készségek).

A partnerek felhívták a figyelmet az alábbiakra is:

- a feladatok megoldása integrált megközelítést és a tervben megfogalmazottakon túl több eszköz igénybevételét is szükségessé teszi;
- a konvergencia programmal való összhang kritikus, ezért az egyensúly megteremtésének negatív hatásait a fejlesztési periódus első időszakában csökkenteni szükséges, míg a második időszakban már az abszolút növekedéshez járulhatnak hozzá a fejlesztési források;
- a forrásokat úgy kell a közszolgáltató rendszerek megújítására fordítani, hogy az egyszerre szolgálja a költséghatékonyságot és a minőségjavítást;
- a humán szféra fejlesztése és az együttműködések javítása a civil szféra megerősítését is szolgálja, ezért az e területre alokált források társadalmi-gazdasági megtérülése jelentős;
- az integrált vidékfejlesztés fontossága miatt különösen fontos az

Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alappal az együttműködés;

- a következő programozási időszakban a végrehajtás intézményrendszere váljék egyszerűbbé és „pályázóbarátabbá”.

A partnerségi egyeztetés keretében – a fenti időhatárokon is túlmenően – az uniós rendelet értelmében folyamatosan egyeztettünk az Európai Bizottsággal. E konzultációk eredményei beépültek a stratégiába.

Egyeztettünk az Európai Bizottsággal is

2. A stratégia megalapozása

2.1. A középtávú makrogazdasági pálya

2.1.1. Makrogazdaságunk helyzete, kilátásai

A magyar gazdaság növekedésének szerkezete egészséges, az export és a beruházások bővülése a növekedés alapja. A GDP növekedési üteme 2004-ben lényegesen magasabb volt az előző évek átlagos növekedésénél. Ez azt eredményezte, hogy az aktuális kibocsátás 2004-ben a potenciális kibocsátás fölé került, így a kibocsátási rés pozitívvá vált, és ez a helyzet megmaradt 2006-ig.

Alapvetően egészséges növekedési szerkezet

A középtávú makrogazdasági pálya a kormányzati gazdaságpolitikai várakozások alapján két jól elkülöníthető szakaszra osztható. 2009-ig a tartós egyensúlyi feltételek megteremtésének az időszaka. Ezt az államháztartási hiány nagyarányú csökkentése és a külső egyensúly helyreállítása szolgálják. Az egyensúlyjavító intézkedések hatására 2007-2008-ban az aktuális növekedés várhatóan jelentősen lelassul, majd visszatér a korábbi magasabb egyensúlyi pályára, a kibocsátás szintje a potenciális kibocsátás alá süllyed. Mindezek következtében 2007-re a kibocsátási rés negatívvá válik, 2008-2009-ben elérheti a potenciális kibocsátás -2 százalékát.

Az egyensúly megteremtéséig, 2009-ig átmeneti lassulás várható a gazdasági növekedésben

2009 után a kialakult egyensúly bázisán megindulhat a tartós növekedés. Az aktuális növekedési ütem az előrejelzés szerint 2009-től a 2007 előtt jellemző szintre emelkedik, de a kibocsátás szintje 2011-ig még nem éri el a potenciális kibocsátás szintjét, a kibocsátási rés enyhén negatív marad.

2009-re visszatérünk a ki-egyensúlyozott növekedési pályára

A hazai gazdasági növekedést a nemzetközi környezet az elkövetkező néhány évben előreláthatóan támogatni fogja, bár a monetáris szigorítások és a továbbra is változékony olajárak némi kockázatot hordoznak. A világgazdasági növekedés a világkereskedelem erőteljes bővülésével jár az elkövetkező években. 2007-ben a német konszolidációs csomag miatt várhatóan az Európai Unió növekedése is mérséklődik. Ugyanakkor a magyar export szempontjából egyre meghatározóbb új EU tagállamokban az előrejelzési horizont egészében tartósan magasabb növekedésre lehet számítani, mint a régi tagállamokban. A növekedési előrejelzés terén kockázatot jelent az olajárak esetleges további emelkedése. Az Egyesült Államokban a fogyasztói árindex utóbbi időben tapasztalt növekedése ugyanakkor ráirányította a figyelmet arra, hogy a növekvő kapacitáskihasználtság okozhat inflációs kockázatokat. A globális fizetési mérleg egyensúlytalanságok sem javultak, és megmaradtak továbbra is hosszú távon érvényesülő bizonytalansági tényezőként.

A külső feltételek alapvetően támogatják a hazai gazdaság erősödését, azonban néhány kockázati tényező is megjelent

1. táblázat: Középtávú makrogazdasági irányszámok

	2006 ¹	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>Változás az előző évhez képest (%)</i>					
Bruttó hazai termék növekedése változatlan áron	4,1	2,2	2,6	4,2	4,3	kb. 4,5
Belföldi felhasználás	2,0	0,3	0,7	3,3	3,7	kb. 4
Háztartások fogyasztása	2,4	-0,8	0,0	1,8	2,7	kb. 3,0
Bruttó állóeszközfelhalmozás	6,6	2,4	4,0	7,5	6,8	6-8
Külkereskedelmi forgalom						
Export (árúk és szolgáltatások)	12,0	10,6	9,7	9,4	9,3	8-10
Import (árúk és szolgáltatások)	9,5	8,1	7,5	8,6	8,9	8-10
Foglalkoztatottak száma	0,3	0,0	0,3	0,7	0,7	0,7-1,0
Fogyasztói árszínvonal	3,5	6,2	3,3	3,0	2,8	2,5-3
	<i>A GDP %-ában</i>					
Folyó fizetési mérleg hiánya	7,9	5,0	3,3	2,3	1,5	kb. 1,0
Államháztartás hiánya	10,1	6,8	4,3	3,2	2,7	2,2
Bruttó államadósság	68,5	70,1	71,3	69,3	67,5	65-66

Forrás: Pénzügyminisztérium²

2.1.2. Makrogazdasági céljaink

A gazdasági stratégia hosszabb távú célja a modernizáció és a gazdasági felzárkózás az EU-15-re jellemző átlaghoz. Rövidtávon azonban az egyensúly helyreállítása a legfontosabb feladat. Hosszabb távon a fő cél továbbra is a foglalkoztatás bővülésének, a versenyképesség és a töркеvonzó képesség erősödésének támogatása.

A felzárkózás folytatása most az egyensúly elérését igényli

A kormány gazdaságpolitikai programja az elkövetkező két évben az egyensúlyi helyzet megteremtését és a szerkezeti reformokat helyezi a középpontba. Ez alapozza meg a következő időszak gyorsabb növekedését, az eurónak a gazdaság teljesítményével összhangban történő bevezetését. Mindezt a kormányprogram mellett a 2006-2008 időszakra szóló „Új egyensúly programja” és az erre épülő konvergenciaprogram fejezi ki.

Az egyensúly belső érdek és európai uniós elvárás is

A makrogazdasági stabilitás a sikeres fejlesztéspolitika feltétele. Ennek elérését az európai uniós források célszerű és hatékony felhasználása is segíti. A gyorsuló gazdasági növekedés többletforrásokhoz juttatja a költségvetést. A kohéziós politika fejlesztési forrásai segítik a nagy közszolgáltatási rendszerek (a nyugdíj, az egészségügy és a szociális támogatási rendszer, valamint az oktatás) átalakítását annak érdekében, hogy e rendszerek eredményesebben és hatékonyabban működjenek.

Az EU-források is segítik a stabilitás elérését

¹ Tekintettel arra, hogy a 2006-os évre vonatkozó statisztikai adatok még nem állnak rendelkezésre, így a táblázat a 2006. szeptemberi konvergencia-programban szereplő prognózist tartalmazza

² Magyarország aktualizált konvergencia programja 2006-2010, 2006. december, 5. o.

2.2. Magyarország jogosult a közösségi támogatásokra

A közösségi támogatásokra való jogosultság feltételeit a Tanács 1083/2006 számú³ rendeletének 5-7. cikkelye szabályozza. Eszerint a „konvergencia” célkitűzés alá az a NUTS-II szintű régió tartozik, amelynek a 2000–2002-es időszakra vonatkozó, közösségi adatok alapján számított egy főre jutó GDP-je – vásárlóerő-paritáson mérve – kevesebb a közösségi átlag 75%-ánál.

Magyarország az EU kohéziós politikájának egyik legfőbb nyertese

Az Európai Parlament és a Tanács 2003. május 23-án kihirdetett 1059/2003/EK rendeletének 2005. évi kiegészítése rögzítette, hogy Magyarország területe hét NUTS-II régióra oszlik. Az egyes régiók GDP-adatai az alábbi táblázat szerint alakulnak.

Magyarország területe hét régióra oszlik

2. táblázat: Egy főre jutó GDP a magyar régiókban, 2000-2002. évek átlaga

Régió	PPS (vásárlóerő-egység)	Az EU-25 átlagának százalékában, vásárlóerő-paritáson
Közép-Magyarország	18.374	89,7
Közép-Dunántúl	10.706	52,3
Nyugat-Dunántúl	12.362	60,4
Dél-Dunántúl	8.470	41,4
Észak-Magyarország	7.392	36,1
Észak-Alföld	7.436	36,3
Dél-Alföld	8.075	39,4

Forrás: Eurostat, News release 47/2005

Az egy főre számított GDP közösségi átlaga a 2000–2002-es időszakra: 20.478 euró. Ennek alapján a „konvergencia” célkitűzés alá az alábbi régiók tartoznak:

- Közép-Dunántúl
- Nyugat-Dunántúl
- Dél-Dunántúl
- Észak-Magyarország
- Észak-Alföld
- Dél-Alföld

Hat régiónk a legkedvezőbb támogatási csoportba esik

Közép-Magyarország helyzete sajátos. A rendelet 5. cikkének (1) bekezdése értelmében a régió nem tartozik a „konvergencia” célkitűzés alá, mert 2000–2002-ben az egy főre jutó GDP-je meghaladta az EU-25 átlagának 75%-át. A régió azonban megfelel a rendelet 8 (2) cikkelye előírásainak, azaz 2006-ban még az 1260/1999/EK tanácsi rendeletben meghatározott 1. célkitűzés alá tartozik, és az 5(1) szerint számított egy főre jutó GDP-je 2000 és 2002 között meghaladta az EU-15 átlagának 75%-át. Így a „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés alapján jogosult átmeneti és egyedi alapon nyújtott (ún. phasing-in) támogatásra.

Közép-Magyarország sajátos helyzetben van

³ A rendeleti hivatkozások során a 9077/06. nyilvántartási számú rendelettervezetet vettük alapul (2006. július 19-i állapot).

Magyarország egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelme (GNI) vásárlóerőparitáson 2001 és 2003 között 11.666 euró volt, ami az EU-25 átlag (21.254 euró) 54,9%-a.⁴ Magyarország elkészítette az EK-szerződés 104. cikkelyében meghatározott konvergencia-programot. Ennek alapján Magyarország – a rendelet 5(2) cikkelye értelmében – jogosult a Kohéziós Alap forrásainak igénybevételére.

Hazánk részesül a Kohéziós Alap eszközeiből is

2.3. Az ország fejlődését erősen meghatározzák a nemzetközi folyamatok

A magyar gazdaság rendkívül nyitott, ezért a világgazdasági változások jelentős hatást gyakorolnak az ország fejlődésére. A világgazdaság az elmúlt időszakban folyamatosan nő, és várhatóan a következő évben is mintegy 4,5%-kal bővül. 2006-ban a világgazdasági növekedés annak ellenére maradt stabil, hogy szigorúbbá vált a nemzetközi monetáris politika és jelentősen nőttek az olaj és egyéb energiahordozók árai. A növekedés fennmaradása elsősorban az ázsiai gazdaságoknak, különösen a kínai és a japán gazdaság erősödésének tudható be, miközben az amerikai gazdaság húzóereje csökkent. A kínai GDP várhatóan stabilan 9-10%-kal nő a következő években, ami mögött a magas beruházási szint, az export és a szolgáltató szektor jelentős bővülése áll. Ugyanakkor a nemzetközi gazdaság számos tényezője hordoz bizonytalanságot Magyarország számára. Ezen tényezők közé tartozik például az egyre volatilisabb energiaárak, a nagy fizetési mérleg egyensúlytalanságok okozta jelentős portfóliótőke mozgások, valamint az ennek köszönhető növekvő kamatfelár különbségek – ami drámaian hathat a kisebb országok pénzügyi és ingatlanpiacaira.

Magyarország fejlődését nagyban segítheti a világgazdaság várható dinamikus növekedése, ugyanakkor jelentősek a kockázatok is.

Magyarország fejlődése szempontjából rendkívüli lehetőséget teremt a délszláv országok békefolyamatának előrehaladása, Románia és Bulgária csatlakozása. Az Európai Unióban a belső piac további integrációja és a két balkáni állam csatlakozása a hazai gazdaság szereplői számára erősebb versenyhelyzetet, de egyúttal nagyobb piaci lehetőségeket is teremtenek. A két ország jelentős növekedési pálya előtt áll, várhatóan mintegy 4-5%-os éves GDP bővülésükre számíthatunk középtávon. Az EU gazdaságához való integráltságuk a csatlakozási folyamat hatására erősödni fog. Bulgária termékgazdagsága az elmúlt években több mint duplájára emelkedett, Romániáé pedig közel háromszorosára, ami várhatóan tovább bővül csatlakozásuk után. A bővülés hatására a térség országai várhatóan a következő években jelentős működőtőkét vonzanak, az alacsonyabb bérköltségek, és nagy piaci potenciál miatt, ami kedvező lehetőségek sorát nyitja meg a magyar vállalkozások számára is. Ezen országokból jelentős munkaerő kiáramlás is várható, ám elsődleges célpontjuk várhatóan Spanyolország, Olaszország, Görögország, valamint kisebb mértékben Nagy Britannia és Németország.

Az Európai Unió további bővítése új versenykörnyéket hoz Magyarországot

⁴ Forrás: http://ec.europa.eu/economy_finance/indicators/annual_macro_economic_database/ameco_applet.htm alapján végzett számítás.

Magyarországnak a szomszédos országokkal fennálló kapcsolatai a schengeni határok lebontásával és a későbbi közös euró bevezetésével várhatóan tovább erősödnek. A változás kifejezetten azokban a térségekben lesz számottevő, ahol a határ túloldalán jelentős nagyvárosok (pl. Pozsony, Kassa, Szatmárnémeti, Nagyvárad, Arad) találhatók. A javuló infrastrukturális kapcsolatok, és a nemzetközi nagyvállalatok jelenléte jelentősen befolyásolhatja a határ mindkét oldalán található települések, térségek munkamegosztását, munkaerő-piaci helyzetét. A határnélküliség számos kisvállalkozás számára új piacokat nyit. A közös kulturális hagyományok kedvező terepet nyújtanak az innovatív vállalkozásoknak vagy oktatási, kulturális együttműködéseknek. A Kárpát-medence ökológiai rendszerében az európai környezetvédelmi szabályozás egységes elvárásai várhatóan csökkentik a kockázatokat és megerősíthetik a partnerséget szomszédos országokkal.

A Kárpát medence nyújtotta lehetőségek jelentős gazdasági, társadalmi, környezeti háttérrel jelent Magyarországot fejlődése számára.

2.4. Társadalmi-gazdasági helyzetértékelés

2.4.1. Gazdasági növekedés szerkezeti kockázatokkal

Magyarország az elmúlt másfél évtizedben piacgazdasággá vált. A magyar gazdaság integrálódott a világ gazdaságba, az ország 2004 májusában az Európai Unió tagja lett. Az 1990-es évek közepe óta a gazdasági növekedés töretlen, üteme folyamatosan meghaladja az EU-15 átlagát. 2005-ben a GDP növekedés üteme 4,2%-os volt, ami jelentősen meghaladja a régi tagállamokét. A visegrádi országok az utóbbi években már hozzánk hasonló vagy hazánkat meghaladó növekedési teljesítményre voltak képesek.

1996 óta töretlen és gyors a gazdasági növekedésünk

Magyarországon – hasonlóan a többi visegrádi országhoz – a lendületes gazdasági növekedést nem kísérte a foglalkoztatás jelentős bővülése, vagyis a növekedés elsődlegesen a munkaerő termelékenységének javulásán alapult (bár valamelyest növekedett mind a foglalkoztatás, mind a ledolgozott munkaórák száma). A hazai munkaerő termelékenysége (GDP/foglalkoztatott) nemzetközi összehasonlításban ma már jónak mondható.

A magyar munkaerő termelékenysége a rendszerváltás óta a fejlett országokét meghaladó mértékben nőtt.

3. táblázat: Gazdasági jelzőszámok (változás az előző évhez képest, %-ban)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ^a
GDP	5,2	4,1	4,3	4,1	4,9	4,2	4,1
Háztartások fogyasztása	5,0	5,7	9,8	7,8	3,2	3,8	2,4
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	7,7	5,1	10,1	2,1	7,7	5,6	6,6
Áru- és szolgáltatásexport	22,0	8,1	3,9	6,2	15,7	11,6	12,0
Áru- és szolgáltatásimport	20,3	5,3	6,8	9,3	14,1	6,8	9,5
Fogyasztói árszínvonal	9,8	9,2	5,3	4,7	6,8	3,6	3,5
Államháztartási hiány (a GDP %-ában)^b	3,0	4,2	9,1	7,2	6,5	7,8	10,1

^aKonvergencia program ^bmagán-nyugdíjpénztárak nélkül

Forrás: KSH

Az utóbbi években felerősödtek az egyensúlyi problémák. Az államháztartás hiánya 2002 óta folyamatosan meghaladta a GDP növekedési ütemét, ami komoly feszültségeket rejt magában, ezért a legfontosabb feladatok egyike mind a bevételi, mind a kiadási szerkezet reformja. Az állami újraelosztás 2003 óta szintén növekszik. A költségvetési és a monetáris politika összhangja az utóbbi években javult, az infláció a kilencvenes évekhez képest jelentősen mérséklődött, de még most sem felel meg a maastrichti kritériumnak. Az államháztartási hiány okozta gondok súlyát felismerve az országgyűlés a 2006-ban újraválasztott kormány javaslata alapján egy jelentős egyensúlyjavító csomagot fogadott el. Ezzel együtt is a 2006-os államháztartási hiány a kormány szerint eléri majd a 10,1 %-ot.

Az utóbbi években felerősödtek az egyensúlyi problémák

Magyarország gazdasága rendkívül nyitott, növekedését a világgazdasági folyamatok, elsősorban az európai konjunkturális helyzet nagymértékben befolyásolja. A magyar gazdaság a kilencvenes években szervesen integrálódott a világgazdaságba, a külkereskedelem értéke ma már megközelíti a GDP 2/3-át. Ugyanakkor jelentős kockázatot rejt magába a külkereskedelmi mérleg tartós hiánya, amit a jelentős külföldi működőtőke-beruházások ellentételeznek. Az elmúlt évek folyamatosan nagy államháztartási hiánya, és a lakosság csökkenő megtakarítási hajlandósága növeli az árfolyam változékonyságának kockázatát. Magyarország nemzetközi versenykörnyezete dinamikusan változik, mind az ázsiai országok gyors ütemű termelésbővülésének, mind az Európai Unió balkáni bővülésének köszönhetően. A dél-kelet ázsiai országok exportja várhatóan jelentős nyomás alá helyez számos hazai termelőágazatot.

Magyarország gazdasága rendkívül nyitott.

Magyarország külpiaci függésének egyik kritikus eleme a jelentős energiaiimport. A paksi atomerőműben felhasznált fűtőanyagot is beleszámítva, az energiafüggőség 2003-ban 74%-os volt, és mértéke folyamatosan növekszik. A világpiacon a szénhidrogének növekvő és igencsak változékony árai számottevő gazdasági kockázatot jelentenek a gazdaság számára. A fogyasztásban túlzott súlyt képviselő gáz és kőolaj elsődleges beszerzési forrása – az újonnan csatlakozott közép-európai országokhoz hasonlóan – továbbra is Oroszország.

Az energiaiimporttól való függőségünk komoly makrogazdasági kockázattal jár

2.4.2. Alacsony aktivitás, stagnáló foglalkoztatás

A magyarországi munkaerőpiac sajátos jellemzője, egyben legnagyobb problémája, hogy a nemzetközi összehasonlításban alacsony foglalkoztatottság – mérsékelt munkanélküliség mellett – magas inaktivitással párosul. Az alacsony munka-erőpiaci részvétel kialakulásában a rendszerváltást követően az alacsony nyugdíjkorhatár és a népesség rossz egészségi állapota mellett fontos szerepet játszott az is, hogy az állásukat veszített vagy a munkahelyüket veszélyeztetve érző emberek viszonylag széles körben vehették igénybe a különböző jövedelempótló ellátásokat. Az 1990-es évek végétől ezt a folyamatot erősítette az is, hogy a foglalkoztatáspolitikai középpontjában a munkanélküliség csökkentése és nem a foglalkoztatás bővítése állt. A munkanélküli-ellátás szigorítása az álláskeresésre nem ösztönző ellátások felé terelte az állástalanokat. A foglalkoztatás és az aktivitás növelése helyett kizárólag a munkanélküliség csökkentésére irányuló politika önmagában tehát nem bizonyult megfelelő válasznak a magyar munkaerőpiac kihívásaira. Ezért 2005 végén sor került a munkanélküli és a szociális ellátórendszer átalakítására. A korai nyugdíjba vonulás visszaszorítására tett eddigi lépések nem bizonyultak elégségesnek. A foglalkoztatás bővítését ugyanakkor támogatja az európai összehasonlításban rugalmas munkaerő-piaci szabályozás és a foglalkoztatást segítő támogatáspolitikai.

Hazánkban alacsony a munkaerő-piaci részvétel.

4. táblázat: Főbb munkaerő-piaci mutatók 2005-ben

	Magyarország	EU-10	EU-25
Foglalkoztatási ráta*			
Férfiak	63,1	63,3	71,3
Nők	51,0	50,7	56,3
Összesen	56,9	56,9	63,8
Munkanélküliségi ráta^a			
Férfiak	5,8	10,4	6,5
Nők	6,4	12,4	8,5
Összesen	6,1	11,3	7,4
Aktivitási ráta^b			
Férfiak	67,9	72,4	77,8
Nők	55,1	59,2	62,5
Összesen	61,3	65,8	70,2

^a A 24 évesnél idősebb népesség körében.

^b A 15-64 éves népességre vonatkozóan.

Forrás: Eurostat.

A csekély munkaerő-piaci részvétel elsősorban az alacsony képzettségűeket jellemzi. A közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók munkaerő-piaci aktivitása és foglalkoztatási aránya az OECD-átlagnak megfelelő. Jelentős elmaradás a legfeljebb általános iskolai végzettséggel

A képzetlenek közül dolgoznak a legkevésbé.

rendelkezők körében tapasztalható. E réteg népességen belüli aránya meghaladja az OECD-átlagot, és még ma is minden hatodik fiatal legfeljebb általános iskolai végzettséggel lép ki a munkaerőpiacra. A szakmunkásképzés nem reagál a munkapiac változásaira, és tartalma sem megfelelő. Emiatt a szakmunkás végzettség megszerzése után a munkaerőpiacra lépő fiatal munkavállalók fele nem talál állást saját szakmájában, így más szakmákban vagy szakképzettséget nem igénylő állásokban helyezkedik el, miközben több ágazat jelentős munkaerőhiánnyal küszködik. A felsőfokúnál alacsonyabb végzettségű fiatalok, illetve a hasonló végzettségű idősebb korúak (55 év feletti) különösen nehezen találnak munkát.

A rossz egészségi állapot közvetlenül befolyásolja az emberek aktivitását – pontosabban a munkaerőpiacról való távolmaradásukat. Magyarországon az emberek életüknek átlagosan 13%-át töltik betegen; minden ötödik ember tartósan beteg vagy fogyatékossgal él.

Sokan nem dolgoznak rossz egészségi állapotuk miatt

Jelentősek a területi eltérések a foglalkoztatási helyzetben, különösen a helyi munkaerőpiacnak számító kistérségi szinten. Nem csupán a munkanélküliségi ráta nagysága, hanem a munkanélküliek és az inaktívak összetétele is számottevő eltéréseket mutat. A magas munkanélküliséggel sújtott térségekben a problémák halmozódása a jellemző: az átlagosnál magasabb az alacsony iskolai végzettségűek aránya, kevesebb a betöltetlen piaci munkahelyek száma. Ez a tartósan munkanélküliek, a munkaerőpiacról tartósan kiszorult inaktív népesség, és emiatt a szociális segélyre szorulóknak magas arányában is megmutatkozik.

Különösen kistérségi szinten jelentősek a területi eltérések a foglalkoztatási helyzetben

A munkaerő migrációja alacsony és mobilitási lehetőségei korlátozottak. A foglalkoztatás és a munkanélküliség területi különbségeinek forrása részben az, hogy a magyar lakosság helyi kötődései erősek, így a lakóhelyváltogatást önmagában a munkalehetőségek nem motiválják. Emiatt csak korlátozottan érvényesülhetnek a kereslet és a kínálat térbeli eltéréseit kiegyenlítő spontán folyamatok. Az elmaradott térségekben külön gondot okoz az, hogy ahol lenne munkalehetőség (megyei központok, nagyvárosok) oda nehéz távolsági tömegközlekedéssel eljutni.

A munkaerő migrációja és mobilitási lehetőségei alacsonyak

Az alacsony foglalkoztatás egyik oka a be nem jelentett munkavállalás uniós összehasonlításban magas szintje. A fekete foglalkoztatás különösen a képzetlen munkaerőt érinti. Magyarországon a rejtett gazdaságban foglalkoztatottak jelentős része olyan munkavállalókból tevődik össze, akik alacsony képzettségűek és/vagy képzettségüknek nem megfelelő tudásuk miatt szorulnak ki a hivatalos munkaerőpiacról. E probléma hátterében a gazdasági átmenet időszakának gyors és radikális változásai, a munkát terhelő járulékok, valamint a szabályozás és ellenőrzés hiányosságai állnak.⁵

Számottevő a be nem jelentett foglalkoztatás

A hazai munkaerő termelékenység (GDP/foglalkoztatott) nemzetközi összehasonlításban jónak mondható, ám jelentős különbségek tapasztalhatók

Jelentősek a lehetőségek a mun-

⁵ Számos kutatás foglalkozik a „fekete”, illetve „szürke” foglalkoztatás mértékének becslésével, ezek módszertana azonban többnyire nem egységes, így eredményeik is eltérnek. Összehasonlítási alapul az informális gazdaság GDP-ben mért arányát szokták használni, mivel mind az OECD, mind az EU ezt a mutatót alkalmazza a „fekete munka” terjedelmének megállapítására, illetve az országok összehasonlítására.

a különböző ágazatokban és az iskolai végzettséget vizsgálva. A magyarországi bérek színvonala számos szektorban elmarad a nemzetközi versenytársakhoz képest, miközben a munkához szükséges képzettség megfelel a nemzetközi elvárásoknak. Várhatóan az átlagos élettartam növekedésével további tartalékokat jelent az idősebb, nagyobb tapasztalattal bíró munkavállalók köre.

kaerő hatékonyságának növelésében

A szakmai mobilitás, a munkahelyek megtartása és a foglalkoztatási esélyek javítása szempontjából döntő jelentőségű a munka melletti képzés, illetve a – munkaerőpiacon értékelhető tudással és képességekkel nem rendelkező munkaerő-tartalék alapvető képesség- és tudásfejlesztését biztosító – felnőttképzés. Magyarországon viszonylag alacsony a munkavállalói körű népesség felnőttképzésben való részvétele, különösen a legkedvezőtlenebb foglalkoztatási helyzetben lévő idősök és az alacsony iskolai végzettségűek körében.

Kevesen tanulnak valóban „élethosszig”

A nemzetközi vállalatok munkaerő kereslete szempontjából kiemelkedően fontos tényező lehet, hogy a magyarországi munkakultúra, munkamorál a nyugat-európaival megegyező, a munkával szembeni attitűd kiszámítható, a lakosság és a magyar munkavállalók szeretik az újdonságot, támogatják az innovációkat, a magyarok (mind személyes, mind társadalmi szinten) fejlődés-orientáltak. A társadalmi normák megfelelnek a nyugat európainak; jelen vannak és erősödnek a civil szervezetek, erősödik a társadalmi érzékenység a kisebbségekkel szemben. A foglalkoztatottak jelentős része dolgozik kis- és középvállalkozásoknál, ahol a verseny kifejezetten éles. A versenyszférában foglalkoztatottak negyede külföldi többségi tulajdonban lévő cégeknél dolgozik, így számukra a nemzetközi követelményeknek való megfelelés alapvető elvárás.

A nemzetközi vállalatok munkaerő kereslete szempontjából kiemelkedően fontos tényező magyar munkavállalók innováció-orientáltsága

2.4.3. Duális jellegű gazdasági szerkezet

A rendszerváltást követő mélyreható szerkezeti átalakulás lezárult, számos gazdasági ágazat gyors növekedési pályára állt. A feldolgozóipar, ezen belül is elsősorban a gép- és műszergyártás sikerrel kapcsolódott be a fejlett nyugati termelési láncokba, mint viszonylag olcsó, de jó minőségű ipari összeszerelő, részegységgyártó és beszállítói bázis. Az európai uniós csatlakozás közeledtével a világ vezető szolgáltató cégei is megjelentek az országban. A nemzetközi kereskedelembe kerülő áruk a 2004. évi GDP 57,1%-át tették ki.

Magyarország sikeresen integrálódott a világ-gazdaságba

A fejlődést segítette a gyorsan kiépülő, a gazdasági tevékenységeket támogató, modern pénzügyi és távközlési szektor. A gazdaság szerkezetében visszaszorult a mezőgazdaság és a könnyűipar, ugyanakkor nőtt a gépipar, a vegyipar, az építőipar és a szolgáltató ágazatok, így pl. a turizmus súlya.

A gazdaság szerkezete modernizálódott

Magyarország gazdasági fejlődését segíti a hagyományosan erős vállalkozói kultúra, a nyugati termelési, szervezési eljárásokhoz már alkalmazkodott, ám nyugati versenytársainkhoz képest még olcsó menedzsment és munkaerő. A betelepült multinacionális vállalatok jelentős mértékben tá-

Magyarország gazdasági növekedése a kedvező kulturális háttérünkre alapoz

maszkodhatnak az innovatív és absztrakt módon is gondolkodni tudó munkavállalókra. A Magyarországon letelepedő nemzetközi vállalkozásokat támogatja a nyugat-európaihoz hasonló gazdag történelmi-kulturális háttér, fogyasztói szokások és a stabil demokratikus értékrend is. A fejlesztéseket ösztönzi a fejlesztés- és beruházásbarát szabályozás, a befektetéseket támogató önkormányzatok. A kormányzat az elmúlt években jelentős beruházásokat hajtott végre a hiányzó infrastruktúra fejlesztésével, ami jelentős mértékben segítheti a telephely alapításokat.

A vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP jelentős regionális szóródást mutat. A Budapestet is tartalmazó Közép-Magyarországon mért érték megközelíti az EU-25 átlagát (89%), míg Észak-Magyarország (36%) és az Észak-Alföld (36%) uniós szinten a legelmaradottabb térségek között található Európában. A polarizáltság kistérségi szinten még jelentősebb. A gazdaságilag legfejletlenebb kistérségek nagyobb hányadának fejlődési üteme messze átlag alatti, esetenként abszolút értelemben is visszaeső. A gazdaságilag leszakadó térségek többsége az északkeleti országrészben és Dél-Dunántúlon található.

A gazdaság területi egyenlőtlenségei jelentősek és...

A gazdasági növekedés területi egyenlőtlenségei tovább növekednek. A technológiai fejlődést megalapozó beruházások a fejlett térségekben összpontosulnak, elsősorban a leggyorsabban fejlődő térségben, Budapesten és agglomerációjában. A gazdasági növekedés fontos színtere továbbá a Dunántúl északi és nyugati része (elsődlegesen a nyugati piacok jó megközelíthetőségének, a fejlett infrastruktúrájának és a képzett munkaerőnek köszönhetően), valamint a regionális gazdasági és tudásközpontnak számító megyeszékhelyek (elsősorban Pécs, Szeged, Debrecen és Miskolc). Ha a jelenlegi tendenciák fennmaradnak, ezek a területi különbségek jelentős társadalmi feszültségekké erősödhetnek.

... növekednek

5. táblázat: A bruttó hozzáadott érték megoszlása tulajdonosi alszektorok szerint (%)

	2000	2001	2002	2003	2004
Közösségi tulajdon	28,4	27,4	29,1	30,1	29,2
Hazai magántulajdon	49,6	50,5	49,0	47,3	49,5
Külföldi tulajdon	22,0	22,1	21,9	22,6	21,3

Forrás: KSH.

A nemzetközi vállalatok jelenléte, a befektetett működőtőke összege nemzetközi összehasonlításban kimagasló. A közvetlen külföldi működőtőke-beruházások (FDI) 2005-ben a GDP 5,9 %-ára rúgtak. A termelő és a kereskedelmi tevékenység mellett egyre több multinacionális vállalat helyezi át kutatási-fejlesztési és kiszolgáló részlegeit is Magyarországra.

A nemzetközi vállalatok szerepe meghatározó

A Magyarországon működő nagyvállalatok a nemzetközi versenyben is megállják a helyüket. Az export és a gazdasági növekedés túlnyomó többségét versenyképes nagyvállalataink, elsősorban a nemzetközi vállalatok

Nagyvállalataink nemzetközi összehasonlításban is versenyképesek

leányvállalatai adják. Néhány nemzetközi nagyvállalat innen szervezi egész kelet-közép-európai tevékenységét. A hazai székhelyű nagyvállalatok is egyre határozottabban terjeszkednek a régióban.

A nagyvállalatok túlsúlya ellenére jelentős és egyre nagyobb szerepet játszik a kis- és középvállalati szektor. Termelékenysége – mint a világ valamennyi országában, úgy nálunk is – elmarad a nemzetközi szintéren versenyző vállalatokétól, miközben ez a szektor foglalkoztatja a munkavállalók mintegy 60%-át. A termelékenységbeli elmaradás legfőbb oka a műszaki felszereltség és a tőkeellátottság nagyvállalatokhoz képest alacsony színvonala. A kkv-k egy része sikeresen kapcsolódik az exportáló és a belföldi igényeket kiszolgáló nagyvállalati szektorhoz, másik részük hazai, helyi igények kiszolgálására szakosodott. Ugyanakkor a kkv-k közül a mikro-vállalkozások jelentős része nem vállalkozás, hanem önfoglalkoztatás és/vagy adóelkerülés miatt úgynevezett „kényszervállalkozás”.

A kis- és középvállalatok a legjelentősebb foglalkoztatók, azonban termelékenységük elmarad a nagyokétól

A nemzetközi vállalatok nagy része hatékonyan alkalmazza a korszerű szervezési, vezetési módszereket, a kkv-k körébe tartozó vállalatok azonban ma még gyakran küzdenek ezek hiányával. A vállalati vezetők nem támaszkodnak kellőképpen a korszerű informatikai, vezetéstámogatási eszközökre. A kkv-k jelentős része nem képezi megfelelően a munkavállalóit, ami gátolja a termelékenység javulását.

A kkv-k kevéssé alkalmaznak korszerű vezetési módszereket

A kkv-k együttműködési képessége és hajlandósága az állami ösztönzések ellenére sem eléggé fejlett, kicsi a beszállítói hálózatok és a (regionális, ágazati) klaszterek szerepe, ami korlátozza a nagyvállalatok felől jövő technológiatranszfert, illetve – közös fejlesztések, beruházások hiányában – a méretgazdaságosság kiaknázását.

Alacsony a kkv-k együttműködési képessége és hajlandósága

A pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés nagy szóródást mutat: a nagyvállalatok egy része jelen van a nemzetközi tőkepiacokon, a kkv-k számottevő hányada azonban még mindig nem „bankképes”, az elmúlt évek javuló irányzata ellenére sokuk nem fér hozzá a piaci finanszírozási lehetőségekhez. A tőkéhez jutás a kkv-k számára nehéz, a szektornak folyósítandó hitelezés a bankok számára – a kicsi hitel- és számlaforgalom, a nem megfelelő biztosítékok miatt – még mindig eléggé kockázatos. Az ennek enyhítésére irányuló eddigi állami megoldások nem jártak sikerrel, gyenge hatékonysággal működtek.

A kkv-k piaci finanszírozása nehézkes

Nemzetközi összehasonlításban igen alacsony a K+F-kiadások GDP-hez viszonyított aránya (2004-ben a GDP 0,89 %-a, szemben az EU-15-ök 1,95 %-ával), és ebben a vállalkozások ráfordítása csupán 37%-ot tett ki. Ma még kevés cég vállalkozik önálló kutatás-fejlesztésre, és gyenge a kutatóhelyek és az üzleti szféra kapcsolata. A multinacionális vállalatoknál ugyanakkor már van példa a magyar kutatói bázis hasznosítására. Ebben a körben elindultak oktatási-kutatási együttműködések is. Leginkább a bizonytalan külső technológiai és nemzetközi versenyző környezetben tevékenykedő vállalatok költenek K+F-re. Lassan, de növekszik a hazai és a külföldi kutatási eredményeket hasznosítani képes vállalkozások (spin-off és start-up cégek) száma. Néhányukat a legsikeresebb vállal-

A K+F-ráfordítások elmaradnak az EU átlagától; különösen a vállalatok költenek keveset

kozások között találhatjuk. A hazai K+F tevékenységeknek csak kisebb része hasznosul a gazdaságban, aminek oka a fejletlen üzleti kultúra, a kutatási és üzleti szereplők közti együttműködés korlátozottsága, a piaci információk és piacra vezetést támogató mechanizmusok hiánya. A forráshiány és mentalitásbeli okok miatt főként csak a vállalati kutatóhelyek törekednek eredményeik termékben megnyilvánuló közvetlen hasznosítására, illetve szabadalmaztatására. A vállalati K+F ráfordítások alacsony aránya mellett ezért csak a kutatások egyharmada köthető az innovatív ötletek új termékként való, közvetlen piaci megjelenését elősegítő kísérleti fejlesztéshez

Sok helyen kedvezőek a feltételek a koncentrált szellemi és technikai erőforrást igénylő, összetett problémák kutatására. Ezeken a helyeken nemzetközileg is kiváló doktori iskolák, szellemi műhelyek működnek, amelyekben nemzetközi együttműködésbe betagozódott kutatások folynak (elsősorban az IKT, a nanotechnológia, a biotechnológia, az űrkutatás, a környezet- és egészségipar, valamint a gyógyszerkutatás területén). A K+F és az innováció egyes részfolyamatai ugyanakkor szétaprózottak, a közöttük lévő kapcsolat nem megfelelő, emiatt a meglévő kutatási eredmények sem jutnak el az alkalmazásig, a piaci termékké válásig. Gyenge az innovációs láncban részt vevő szereplők közötti együttműködés, kevés az ezeket segítő hídképző és tanácsadó intézmény. Az élenjáró országokhoz képest alacsony az innovációs tanácsadási szolgáltatásokat igénybe vevő vállalatok aránya: mindössze 8% vett igénybe közfinanszírozású és 11% magáncéges (ezen felül 3% mindkettőt a kutatást megelőző 2 év folyamán) szolgáltatást (EU-25 átlag: 5%, 16%, ill. 5%). Pozitív fejlemény, hogy a K+F és innovációs tevékenységről beszámoló kkv-k többsége valamilyen vállalati együttműködésnek is részese. A hazai vállalkozások és kutatóhelyek nemzetközi kutatási együttműködésben való részvétele ugyanakkor kevésbé jellemző, korlátozott például az EU 6. Keretprogramjában való magyar szerepvállalás.

Jelentősek, de kihasználatlanok kutatói kapacitásaink

A vállalkozások adaptív innovációs stratégiát követnek. Mintegy 10%-uk vásárol nemzetközi szabadalmakat; elsődleges céljuk a piacaik megtartása, illetve növelése, valamint a költségeik csökkentése. A vállalkozások elsősorban a technológiáik megtartásában és kevésbé azok módosításában tartják magukat felkészültnek. Az EIS 2005 felmérés szerint a magyar vállalkozásoknak 4%-a stratégiai innovátor, 6%-uk innovál időszakosan, további 7%-uk technológiai innovációt, 6%-uk technológia átvételt valósít meg – 77%-uk viszont nem innovatív. A középvállalatokra jellemző, hogy a termelés és az irányítás területén jelentős arányban vezetnek be újítást; az innovációk nagyobb része a termékek megújításához kötődik, csak négytizedük az eljárások korszerűsítéséhez.

A vállalkozások innovációs stratégiája adaptív

Az információs gazdaság jelentősen bővült Magyarországon is, de még nem sikerült teljesen ledolgoznunk a hátrányunkat. Kevésbé ismertek a számítógépes vállalatirányítási rendszerek, nincsenek kihasználva a tudásmenedzsment és az információs technológiák magasabb szintű alkalmazásának lehetőségei. Ugyanakkor az elmúlt években jelentősen csökkent a kkv-k lemaradása az információs technológia használata terén. Az

A jelentős bővülés ellenére lemaradásunk az információs társadalom összetevőiben számottevő

információs társadalom szempontjából kulcsfontosságú tartalmak és szolgáltatások terén viszont Magyarországon jelentős a lemaradás. Az információs, informatikai (hardver, szoftver) szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások arányát tekintve növekedtek a területi különbségek, e vállalkozások több mint fele fővárosi.

2.4.4. Közlekedési rendszerünk fejlesztésre szorul

Magyarországon a közlekedési hálózat sűrűsége közel azonos az EU átlagával. 2005-ben a közúthálózat sűrűsége (329 km/1000 km²) az EU-átlag 88%-a volt, a vasúthálózat sűrűsége (83 km/1000 km²) az EU-átlag 128%-át tette ki. Ugyanakkor a közlekedési hálózat kapacitása, üzemeltetése, teherbírása, biztonsága nehézkessé teszi az ország elérhetőségét. A közlekedési hálózatok szervezési elkülönültsége pedig megnehezíti a közlekedési módok közötti váltást, a környezetet kevésbé szennyező közlekedési módok előtérbe helyezését. A budapesti (Ferihegyi) nemzetközi reptér forgalma az elmúlt időszakban jelentősen megnőtt (elsősorban az olcsóbb légitársaságok forgalomnövekedésének köszönhetően), és várhatóan tovább bővül a regionális repterek forgalma is.

A sűrű közlekedési hálózat ellenére a forgalmi igények számos helyen meghaladják az út- és vasúthálózat kapacitását

Az ország fejlett térségei jó infrastruktúrával rendelkeznek, míg a Budapesttől távol eső és a periferikus térségekben ennek hiánya súlyos akadály a fejlődésnek. A Budapest központú hálózat hosszadalmassá és nehézkessé teszi egyes régiók, kistérségek, sőt számos regionális jelentőségű város megközelítését, még a régiókon belül is. A vállalkozások számára telephelyként – elérhetőség szempontjából – Budapest és környéke, a közép- és részben a nyugat-dunántúli térségek vonzóak, míg a legkevésbé keresettek a tiszántúli, valamint a dél-dunántúli, illetve a nagyvárosoktól távol eső térségek. A lakosság hétköznapi közúti közlekedési igényei szempontjából a keleti országrész határ menti kistérségei, valamint néhány dél-magyarországi kistérség van a legkedvezőtlenebb helyzetben. Az országos közúthálózatra készített hosszú távú forgalomfejlődési prognózis a teljes hálózat átlagában egyenletes ütemű, végeredményében 35-40 %-os, a főhálózatot illetően 45-50 %-os forgalomnövekedést mutat. Ezen belül a forgalom tovább koncentrálódik a főhálózatra, különösen a főváros és nagyvárosok körzetében.

Közlekedési hálózatunk Budapest-centrikus, és jelentős területi eltérések tapasztalhatók

Magyarországot 4 jelentős, Kelet-, Nyugat- és Dél-Európát összekötő fő európai közlekedési (vasúti, közúti és vízi) folyosó szeli át: a IV-es (Bécs–Budapest–Szófia) és az X/b.⁶ (Budapest–Belgrád) közös szakasza, az V/b. (Trieszt–Budapest–Kijev) és az V/c. (Budapest–Eszék–Szarajevó)-közlekedési folyosó és a Duna (VII. folyosó). A várhatóan jelentősen bővülő Nyugat- és a Kelet-Európa közötti, valamint a Dél- és Észak-Európa közti áruforgalom jó lehetőséget kínál a nemzetközi kereskedelmi, szállítási, logisztikai szolgáltatások hazai fejlődésének.

Magyarország gazdaságföldrajzi fekvése nagyon kedvező

⁶ Szegednél ágaznak el a folyosók Belgrád illetve Arad irányába.

A számottevő beruházások ellenére az autópálya-ellátottság (6,1 km/1000 km²) mindössze negyede a nyugat-európai átlagnak. A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésének jelentőségét mutatja, hogy az 1990-es évektől kezdődően a külföldi vállalatok telephelyválasztását alapvetően befolyásolta az autópályák közelsége. A zöldmezős beruházások jelentős része a gyorsforgalmi úthálózat már meglevő elemeihez, illetve azok 30-40 km-es sávjához kapcsolódott.

Az autópályák közelsége meghatározó volt a külföldi tőke telephelyválasztásában

Az ország regionális központjait összekötő keresztirányú utak kapacitása a forgalmi terheléshez képest gyakran nem megfelelő. A hálózati hiányosságok mellett többlet-karbantartási igényt támaszt az a körülmény, hogy az utak kisebb (100 kN) terhelésre épültek, mint az EU-ban (115 kN) szokásos. Az eddig megindított burkolat-megerősítési programokon kívül 2008-ig további 1000–1200 km megerősítésére lesz szükség, hogy eleget tudjunk tenni a csatlakozási szerződésben vállalt kötelezettségünknek.

Az úthálózat minősége elmarad a forgalmi igényektől

Magyarország 7600 km hosszú vasúthálózatát is a Budapest központú sugaras szerkezet jellemzi. A folyamatosan romló műszaki állapot miatt a vonalak közel 40%-án sebességhatárzás van érvényben. A pályák 16%-a kétvágányú, 33%-a villamosított – ugyanakkor ezeken a vonalakon folyik az áru és személyforgalom döntő része.

Vasúthálózatunk hossza megfelelő, műszaki jellemzői gyengék

Az áruszállításban a közút teljesítményének növekedése gyorsabb a vasútnál, ami mögött a gazdaság készletezési rugalmasság és költségcsökkentés iránti igénye áll. Ennek ellenére a közlekedési munkamegosztás fenntarthatósági szempontból – a vasút és a közösségi közlekedés viszonylag magas aránya miatt – Magyarországon még mindig jóval kedvezőbb, mint az EU-15-ben. A vasúton továbbított kamionok (RoLa) száma – 2003-ban több mint 100 ezer, 2004-ben 89 ezer, 2005-ben már csak 64 ezer db – a teljes jogú EU taggá válást követően gyorsuló ütemben esik vissza, főként az EU csatlakozásból adódó nemzetközi közúti árufuvarozási liberalizációnak köszönhetően. A nem kísért vasúti-közúti kombinált forgalom teljesítménye – 2005-ben 5,2 millió tonna 309,4 ezer db egységben – ezzel szemben az utóbbi években mérsékelten növekvő trendet mutat.

A vasúti áruforgalom nálunk is visszaszorul, de még kedvezőbb a helyzetünk az európai átlagnál.

A magyar fő közlekedési folyosókon 2020-ig várhatóan két-háromszorosára nőhet a forgalom, ezzel együtt jelentősen növekedik az utakon torlódás mértéke. Jelentősen növekedni fog a vasúti teherszállítás mennyisége is, ám ehhez szükséges megteremteni az interoperabilitás feltételeit.

A magyar fő közlekedési folyosókon 2020-ig várhatóan két-háromszorosára nőhet a forgalom

A személyközlekedésben is növekszik az egyéni (autós) közlekedés aránya a közösségi közlekedés rovására. A növekvő gépkocsi-használat zsúfoltabbá teszi az utakat, fokozza a baleseti kockázatot és a környezet-szennyezést. A vasúti személyközlekedés – az általában alacsony szolgáltatási színvonal miatt – veszített súlyából, 1995-től azonban kezdi visszanyerni elvesztett pozícióit.

Nő az egyéni autóhasználat.

Annak ellenére, hogy tömegközlekedési hálózatunk európai viszonylatban fejlett az erősödő urbanizációs és dezurbanizációs folyamatok komoly kihívást jelentenek a hazai tömegközlekedés számára, Egyre inkább változik a városok és városkörnyékek korábbi egyirányú kapcsolata, a kistérségeken, városkörnyékeken belüli sokirányú kapcsolatok felértékelődnek. Bár a szolgáltatás színvonala nem mindenhol megfelelő (elégtelen járatsűrűség, utaskiszolgálás és akadálymentesítettség, a járatok alacsony komfortszintje és az egyes közlekedési módok egymáshoz kapcsolódásának és menetrendi összehangoltságának problémái) mégis, a közösségi közlekedést Magyarországon a lakosság nagyobb része veszi igénybe, mint a nyugat-európai országokban. A közösségi közlekedés fejlettsége és minősége térségtípusonként jelentősen szóródik. A közösségi közlekedés fejlettsége és minősége térségtípusonként jelentősen szóródik. A budapesti agglomerációból naponta 600.000 fő ingázik a fővárosba, és ez a közlekedési igény folyamatosan bővül.

A közösségi közlekedés nem tud lépést tartani az agglomerációs ingázók számának növekedésével

2.4.5. A piaczgazdaságra való áttérés társadalmi áldozatokkal járt

Az elmúlt tizenöt évben kialakult és szélesedik egy új értelmiségi és vállalkozói réteg, amelynek javultak a társadalmi pozíciói. Az iskolázottsági, foglalkozásbeli, valamint a lakóhely szerinti társadalmi egyenlőtlenségek azonban fokozódtak, és egyes csoportoknál a társadalmi problémák halmozottan jelennek meg. Az e csoportokhoz tartozók nagy része alacsony végzettségű, rossz lakás- és egészségügyi körülmények között él, és várhatóan a gyermekeik sem tudnak egzisztenciálisan felemelkedni. A társadalmi hátrányok halmozódása különösen jellemző az egyes térségekben nagy arányban élő cigányságra. Ugyancsak ide tartoznak a kilencvenes évek elején a munkaerőpiacról kiszorult, alacsony képzettségű munkavállalók, akiknek a helyzete a gazdasági növekedés megindulásával sem javult – jelentős részük azóta sem dolgozik. A fogyatékkal élők és a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásban való részvétele is nagyon alacsony. A nyugdíj előtt állók foglalkoztatása szintén az egyik legalacsonyabb Európában. A nagyvárosokban a rendszerváltással egyidejűleg tömeges problémaként jelent meg a hajléktalanság. Ezen problémák megjelenésével, illetve súlyosbodásával párhuzamosan megnőtt a társadalom biztonság iránti igénye.

Jelentős tömegek szorultak ki a munkaerőpiacról

A humán szolgáltató szektor (egészségügy, szociális ellátás) a várható élettartam növekedésével dinamikusán bővízhet, ami igen jelentős munkaerő-keresletet jelent majd, mivel itt speciális készségekre van szükség. A népesség jövedelmi szintjével párhuzamosan várhatóan nő a tudásintenzív, szűk piaci igényeket kielégítő szolgáltató szektor szerepe is, ahol tovább bővízhet a foglalkoztatás – ezt már részben támogatja a bővízülő idegenforgalmi, vendéglátó-ipari képzés is.

A társadalmi átalakulás megteremti a foglalkoztatási szerkezetváltás lehetőségét

2.4.5.1. Kedvezőtlen demográfiai folyamatok

Magyarországon a népesség csökkenése az 1980-as években kezdődött, és a helyzet az 1990-es években vált súlyossá. 30 évvel ezelőtt az egy szülőképes korú nőre jutó gyermekek száma meghaladta a reprodukcióhoz szükséges 2,1-es átlagot; mára ez az arány az 1,32⁷-es szintre esett vissza. A háttérben részben a házasságkötések számának csökkenése, az első gyermek vállalásának későbbre tolódása, valamint a családi kapcsolatok átalakulása áll. A népesség csökkenése az alacsony termékenység mellett a kimagaslóan rossz mortalitás, különösen az aktív korú népesség (a 65 év alattiak) halandóságának a következménye. A fogyást kismértékben fékezi a környező országokból történő bevándorlás.

Magyarország lakossága csökken és öregszik

A magas inaktivitás és a demográfiai folyamatok nagy nyomás alá helyezik a jóléti ellátórendszereket. Az idősek száma és aránya nő, ami az egészségügyi és szociális gondozási-ápolási szükségletek erőteljes növekedését valószínűsíti. Az ellátórendszerek finanszírozása – többek között a foglalkoztatás alacsony szintje miatt – már jelenleg is komoly gondot okoz. A két folyamat együttesen elkerülhetetlenné teszi az ellátórendszerek átalakítását.

Az ellátórendszerek fokozódó nyomás alá kerülnek

2.4.5.2. Egyenlőtlen a tudáshoz, a kultúra értékeihez való hozzáférés

A rendszerváltozás óta emelkedett a lakosság képzettségi színvonala. A legdinamikusabb növekedés a közép- és felsőfokú végzettségűek számában és arányában tapasztalható. 1990 és 2001 között az iskolázottsági szint látványos emelkedése mellett a főváros-vidék különbség kismértékben csökkent, de a vidéken belüli különbségek jelentősek maradtak. Nőtt az idegen nyelveket beszélők, az informatikai ismeretekkel rendelkezők, valamint a külföldi részképzésben részt vevők aránya. Az idegen nyelvek ismeretében azonban európai összehasonlításban továbbra is nagyon rossz szul állunk.

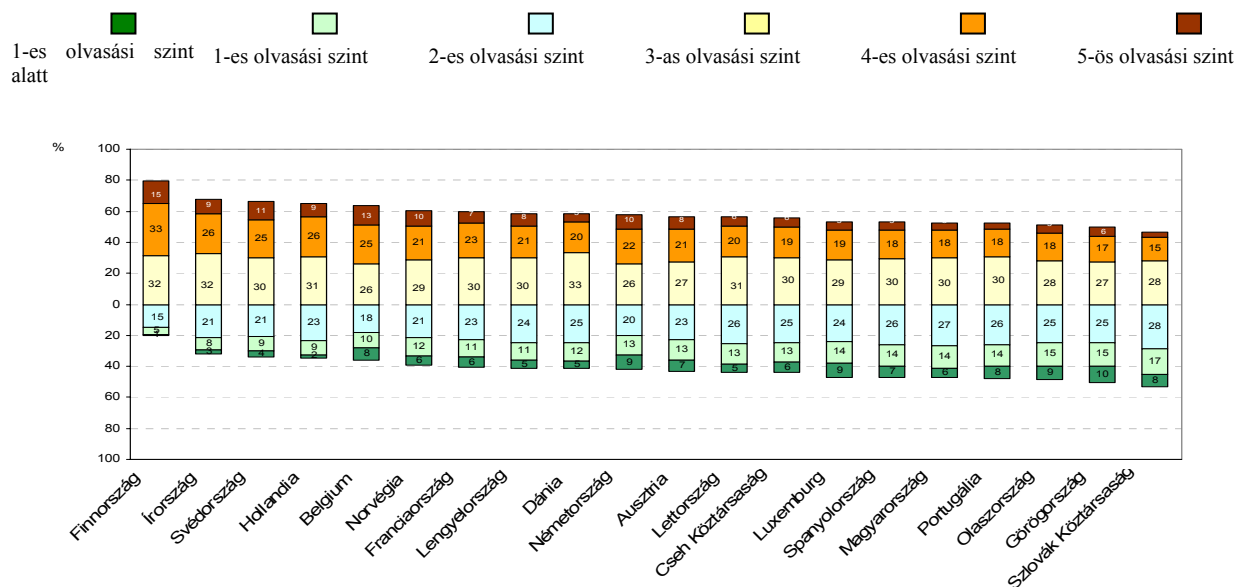
Jelentősen emelkedett a lakosság képzettségi szintje

A lakosság képzettségi szintjének európai mértékkel mért számottevő emelkedése mellett a népesség tudásszintjével, alapkészségeivel kapcsolatos nemzetközi összehasonlító felmérések bizonyos területeken a hazai teljesítmények stagnálásáról, illetve romlásáról, valamint az oktatás minőségének egyes intézmények közötti jelentős különbségéről tanúskodnak. Az oktatás nem biztosítja az érvényesüléshez szükséges alapvető készségeket, kevésbé gyakorlatorientált, nem szolgálja a tanulók élethosszig tartó tanulását, és nem hasznosítja kellőképpen a nem formális és informális tanulásban rejlő lehetőségeket. Mindez felerősíti a munka-erőpiaci feszültségeket, és nehezíti a rugalmas munkahelyváltást.

Nem javul az oktatás eredményessége

⁷ 2005. évi adat

1. ábra: A különböző olvasási teljesítményszinteket elérő 15 éves tanulók aránya a 2003. évi PISA-vizsgálatban, országok szerint (%)

Forrás: OECD PISA adatbázis, 2003.

A demográfiai folyamatok hatására az általános iskolai tanulók létszáma 1990 óta folyamatosan csökken, miközben az oktatási rendszer kapacitásai bővültek. A növekvő kapacitások fenntartása egyre súlyosabb teherként nehezedik az államra, illetve az önkormányzatokra, miközben 812 olyan települése van az országnak, ahol sem óvoda, sem általános iskola nem működik. Az alapfokú oktatási intézményekkel nem rendelkező települések Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, valamint a Dunántúl aprófalvas megyéiben (elsősorban Baranyában, Vasban, Zalában) összpontosulnak. Nem létezik átfogó minőségértékelési és minőségbiztosítási rendszer, ami segíthetné az oktatás minőségi fejlesztését.

A közoktatás minőségi és strukturális megújulás előtt áll

Az elmúlt évtizedben az oktatási rendszer felerősítette a már meglévő társadalmi különbségeket és szegregációs folyamatokat. Ez részben természetes következménye a szabad iskolaválasztásnak. Az iskolák között jelentősek a különbségek a felszereltség, a tanári kar és a társadalmi presztízis tekintetében. Az alacsonyabb státuszú csoportok gyermekei jellemzően az átlagosnál alacsonyabb színvonalú oktatásban részesülnek. Sokuk ki is hullik az oktatási rendszerből, és a megfelelő kulturális háttér hiánya hosszú távon is megakadályozza őket az új ismeretek, tudás elsajátításában. Az 1990-es évek vége óta valamelyest nőtt a középfokú oktatásból lemorzsolódók aránya, ami szerepet játszik az alacsony iskolai végzettségű népesség újratermelődésében. A kiszorulás csökkentésére irányuló programok mindeddig nem hoztak eredményt. Számos fiatal iskolai végzettség, illetve szakképzettség nélkül kerül ki az oktatási rendszerből, így munka-erőpiaci kilátásaik rendkívül rosszak. A nagy lemorzsolódásban meghatározó szerepe van annak is, hogy az általános iskolá-

Az iskolarendszer felerősítette a társadalmi különbségeket

ban ezek a tanulók nem sajátítják el az alapvető készségeket, kompetenciákat.

A felsőoktatás 1990-es években végbement látványos expanziója nem járt együtt átfogó tartalmi, szervezeti megújítással. A részleges szervezeti reformok nem járultak hozzá érdemben a felsőoktatás és a gazdasági szféra közötti kapcsolatok és a felsőoktatás innovációban betöltött szerepének az erősödéséhez, valamint az egész életen át tartó tanulás korszerű formáinak széles körű bevezetéséhez. Mindez nem kedvezett sem az elitképzésnek, sem a gyakorlatorientált, gazdaságvezérelt „tömegképzés” térnyerésének. Hiányosak a felsőoktatási intézmények térségi és regionális kapcsolatai, a felhalmozott tudás nem ölt testet helyi kezdeményezésekben. Az elmaradott térségek nem vonzzák a képzett munkaerőt. A vidéken végzett diplomások jelentős része Budapesten és a városokban vállal munkát, mert a lakóhelyük közelében nincs a képzettségüknek megfelelő munkalehetőség, vagy a jelentős jövedelmi különbségek miatt.

A felsőoktatásban tanulók száma dinamikusan növekedett, romlott viszont a felsőoktatás eredményessége és költséghatékonysága.

A szakképzés nem tudott rugalmasan alkalmazkodni a piacgazdaság igényeihez. Az iskolarendszerű szakképzésben tanuló fiatalok száma az 1990-es évek elejétől folyamatosan csökkent. A szakképzés a képzési programok ismételt korszerűsítése ellenére sem volt képes az elmúlt 15 esztendő során folyamatosan és rugalmasan alkalmazkodni a helyi munkaerőpiac igényeihez. Ezt részben a szakképzés tartalmának, minőségének fogyatékosságai, részben a pályaorientációs és tanácsadási rendszer gyengeségei magyarázzák.

A szakképzés nem igazodott a munkaerőpiac igényekhez

Felnőttkori képzésben rendkívül kevesen vesznek részt, és még az alacsony részvételi arányok mögött is jelentős egyenlőtlenségek mutathatók ki. Különösen hátrányban vannak az idősebbek és az alacsony iskolai végzettségűek: 2004-ben a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők képzésben való részvételi aránya 0,4 %, míg a diplomásoké 3,4 % volt; az 55–64 évesek képzésben való részvétele 0,8 %, míg a 25–64 éves népesség esetében ez az arány 4,4 % volt.

A felnőttkori képzésben való részvétel alacsony, jelentősek az egyenlőtlenségek

Legtöbbször az ismeretek hiányára vezethető vissza, hogy a jogérvényesítés lehetőségeiben is jelentősek a társadalmi különbségek – elsősorban a jövedelmi helyzet és a végzettség függvényében. A jogvédelem és jogérvényesítés lehetőségeit segíti a szociálisan rászorultakat támogató jogsegélynyújtó és antidiszkriminációs szolgálat, valamint a közvetítés, a társadalmi bűnmegelőzés és az áldozatvédelem intézményrendszere.

Az alacsonyabb képzettségűek a jogaikat is nehezebben érvényesítik

Magyarország gazdag szellemi-kulturális örökséggel rendelkezik. Zenei, képzőművészeti és színházi kultúránk ismert és elismert. Jelentősek népművészeti értékeink, hagyományaink. Az új kulturális tevékenységre, innovációra sarkalló módszerek és megoldások viszont gyengék. A kulturális intézmények részben újratermelik a passzivitást, az új kezdeményezések elszigeteltek maradnak.

Gazdag szellemi-kulturális örökségünket jobban kell hasznosítanunk

Noha jelentős egyenlőtlenségek vannak a kulturálódási lehetőségekhez való hozzáférésben a falvak és a városok között, a kulturális intézmé-

Törekednünk kell a kultúrához való hozzáférés

nyekkel való területi lefedettség jó. Ennek ellenére az intézmények nem tudják kellő mértékben kihasználni a kultúra társadalmi felzárkózást elősegítő, kreativitást megalapozó, a társadalmi közeget aktivizáló lehetőségeit. **javítására**

2.4.5.3. Fejlettségünk alapján sokkal egészségesebbek lehetnénk

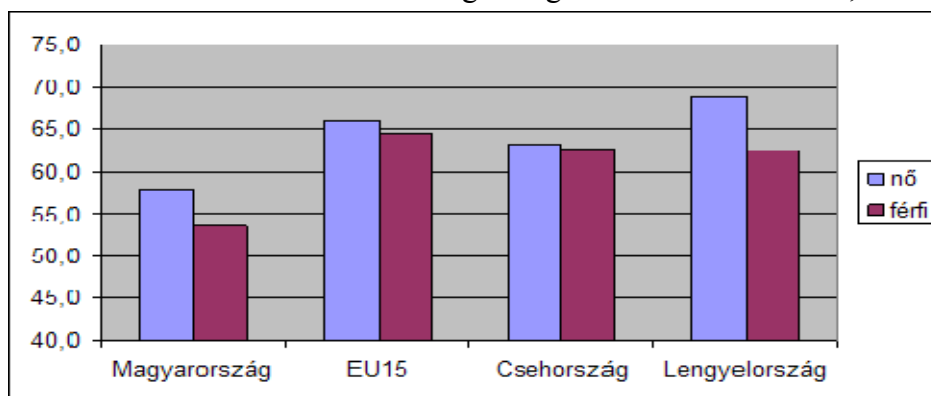
A magyar népesség egészségi állapota lényegesen rosszabb, mint ahogy azt az ország gazdasági-társadalmi fejlettsége indokolná. A születéskor várható, egészségesen eltöltött évek száma a nők esetében 57,8 és férfiak esetében 53,5 év, szemben az uniós 66 illetve 64,5 évvel. Magyarországon az emberek életüknek átlagosan 13%-át töltik betegen, minden ötödik ember tartósan beteg vagy fogyatékos. A munkavállalási korú népesség 6,8%-a, 466 ezer ember részesül rokkantsági nyugdíjban.

Fejlettségi szintünkhöz képest nagyon rossz az egészségi állapotunk

A lakosság egészségtudatossága gyenge, az egészségre káros életvitelmin-ták elterjedtek, alacsony az öngondoskodási készség. Ugyanakkor a magasabb jövedelmű, képzettebb rétegek mindinkább figyelnek egészségük-re, ezért a társadalom képzettség és jövedelem alapján szétválak folyamatosan javuló és továbbra is romló egészségű csoportokra.

Gyenge hazánkban az egészségtudatosság

2. ábra: Születéskor várható egészségben töltött évek száma, 2003

Forrás: Eurostat.

Az egészségi adatok regionális különbségei csekélyek, ugyanakkor az ellátórendszer teljesítménye jelentősen szóródik. A hazai ellátórendszer struktúrája egyenlőtlen és kórházcentrikus, nagyrészt még mindig a korábbi, központilag irányított egészségügyi rendszer öröksége, igen jelentősek a területi, kapacitás- és méretbeli különbségek. Nem, vagy csak nagyon lassan képes alkalmazkodni a szükségletekhez és a lakossági elvárások változásához, illetve a korszerű gyógymódok nyújtotta lehetőségekhez. A tudományos eredmények csak jelentős késéssel és területileg egyenlőtlenül kerülnek be a gyógyítási gyakorlatba. A rendszer működését nagymértékben aláássa a hálapénz intézménye. Mindezek az egyébként is szűkös források rossz hatásfokú felhasználásához vezetnek.

Az egészségügyi ellátás rendszere elavult

Az ellátórendszer tevékenységének középpontjában elsősorban a betegség gyógyítása és az utólagos kezelés áll; a külföldön már működő, életvezetési

A magyar egészségügy még mindig betegség-

tanácsokat adó egészségügy gyakorlatilag nem létezik. Az ellátórendszer szerkezetén belül még mindig a legnagyobb költségű kórházi ellátás a meghatározó. Míg az OECD-országokban ezer lakosra 4 kórházi ágy jut (s a törekvés a 2 kórházi ágy/ezer lakos szint elérése), addig Magyarországon 6 ágy jut ezer lakosra.

központú

Az ellátás infrastruktúrája részben elavult, részben nem felel meg a megbe-
tegedési struktúrának. Az eszköz- és műszerállomány az elmúlt tíz évben
előregedett, az új műszerek aránya csökkent. Az eszközellátottság régió-
ként, intézményenként, sőt intézményen belül is rendkívül egyenlőtlen el-
oszlású. A használatban lévő korszerűtlen eszközök nemcsak az ellátás
biztonságát, hanem olykor még a személyzetet is veszélyeztetik. Az esetle-
gesen fellépő diagnosztikai hibák, a beavatkozás szövődményei többlet-
költséget okoznak.

**Az ellátás inf-
rastruktúrája is
korszerűtlen**

Az egészségügyi ellátórendszer pazarló szerkezete hatással van az állami
kiadások (és az államháztartási hiány) mértékére. A nem megfelelő egész-
ségi állapot és a nem megfelelő minőségű, hatékonyságú egészségügyi ellá-
tórendszer negatívan hat a konvergencia kritériumok teljesítésére és az or-
szág versenyképességére is.

**Az egészségügy
hiányosságai
komoly terhet
jelentenek a gaz-
daság számára is**

A magyar egészségügyben jelentős tartalékok állnak rendelkezésre. A fej-
lődés alapja lehet a nemzetközileg is elismert magyar egészségügyi szaktu-
dás, az egészségfejlesztésben pedig a meglévő térségi tisztiorvosi és védő-
női hálózat. Magyarország nemzetközi viszonylatban kiemelkedő gyógy-
fürdő kapacitásokkal rendelkezik, amelyek ma még nem épülnek be megfe-
lelően a hazai lakosság gyógyításába, egészségmegőrzésébe. Az ellátó-
rendszer szervezetének javulásáról tanúskodik, hogy – az I. NFT és a hazai
támogatási programok (Népegészségügyi Program, egynapos sebészeti
pályázat, háziorvosi prevenciók pályázat) eredményeként – a kórházi ellátás
mellett kialakult a szükséges háttértevékenység. Ilyenek a végleges (kórhá-
zi kezelést nem igénylő) ellátásra is képes korszerű alap- és sürgősségi ellá-
tás, illetve az olyan költségkímélő beavatkozások, mint az ambuláns-
diagnosztikai tevékenységek, az egynapos ellátási formák és az ápolási,
rehabilitációs tevékenységek.

**A magyar egész-
ségügyben jelen-
tős tartalékok
állnak rendelkez-
ésre**

2.4.5.4. Társadalmi zárványok

Az alacsony gazdasági aktivitású, veszélyeztetett társadalmi csoportok kö-
rében, a leghátrányosabb helyzetű térségekben olyan zárványok alakultak
ki, amelyek jellemzője a népesség alacsony képzettsége és rossz egészségi
állapota. Ezek a csoportok tovább is öröközik az alacsony képzettséget, a
rossz életkörülményeket és ennek következményét, a gyakori állásvesztést,
a munkanélküliséget és az inaktivitást. Ezáltal a következő generációra is
átörököződik a társadalmi kirekesztődés és leszakadás.

**Az inaktivitás a
szegénység újra-
termelődéséhez
vezet**

Hozzájárult e csoportok inaktivitásának növekedéséhez az is, hogy az állá-
sukat veszített vagy munkahelyüket veszélyeztetve érző embereknek tág
lehetőségük nyílt a korhatár elérése előtti nyugdíjba vonulásra, amellyel

**A szociálpolitika
hibás ösztönző
rendszere fel-
erősítette a kire-**

tömegesen éltek is. A különféle szociális ellátások és szolgáltatások pedig nem ösztönözték és segítették kellően a munkaerő-piaci integrációt. A szociális segélyezés 2005-ös módosítása előtérbe helyezte a munkába való visszatérést, amit az I. NFT egyik prioritása, a szociális területen dolgozók képzése, a foglalkoztatási hivatallal való együttműködés intenzívebbé tétele is támogat.

kesztődést

Az inaktívak, a társadalom perifériájára szorultak területi koncentrációja tovább növekszik. A rendszeres szociális segélyben részesülők arányát tekintve ötvenszeres különbség van a főváros környéki és az északkelet-magyarországi kistérségek között. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében többben részesülnek segélyben, mint az egész Dunántúlon összesen.

Tovább növekszik az inaktívak területi koncentrációja

A társadalmi problémák területi koncentrációja együtt jár a jóléti és közszolgáltatásokhoz való rosszabb hozzáféréssel. Ez drámai problémákat vet fel, különösen az aprófalvas és a határ menti, városi központtal nem rendelkező térségekben, ahová a tömegközlekedéssel is csak nehezen lehet eljutni. Az ilyen területeken élőknek és gyermekeiknek az állami szolgáltatások kevés esélyt biztosítanak életminőségük javítására. Az érintett települések mintegy felében működik azonban már falu- és tanyagondnoki szolgálat, amely hatékonyan és sikeresen enyhítheti e különbségeket.

A közszolgáltatásokhoz való rosszabb hozzáférés mélyíti a társadalmi kirekesztődést

A hazai cigány népesség foglalkoztatottsága, átlagos iskolázottsága, életszínvonala, lakhatási körülményei, egészségi állapota lényegesen rosszabb a társadalom egészénél. A cigány népesség foglalkoztatottsági szintje kevesebb, mint a fele, munkanélküliségi rátájuk három-ötszöröse, az egy keresőre jutó eltartottak aránya háromszorosa a nem cigány lakosságénak. A 2003. évi országos reprezentatív cigányvizsgálat szerint a munkaképes korú cigány férfiak 29%-a, a cigány nők 16%-a volt foglalkoztatott. Az etnikai diszkrimináció a munkaerő felvételénél és elbocsátásánál jobban tetten érhető, mint a fizetésekben. Kialakulóban van egy olyan etnikai alapú szegénység, amelynek érintettjei tartósan kívül rekednek a társadalmon, és ezt a helyzetet nagy eséllyel gyermekeikre is átörökítik.

A leszakadás a roma népesség körében különösen nagyarányú

A megváltozott munkaképességű és fogyatékossgal élő emberek munkaerő-piaci jelenléte csekély, közel 3/4-ük jelen sincs a munkaerőpiacon. Közükben a foglalkoztatottak aránya (2001. évi felmérések alapján) 9 és 12% közé tehető, munkanélküliségi rátájuk 18,4% volt. Esetükben is jellemző a hátrányok halmozódása: alacsony iskolai végzettség mellett a hátrányos helyzetű régiókban, kisebb településeken, községekben élnek nagyobb arányban. Önálló életvitelüket és munkavállalásukat gyakran a diszkrimináció, illetve a fizikai és kommunikációs akadálymentesítés alacsony aránya is hátráltatja.

A fogyatékossgal élők alig vannak jelen a munkapiacra

A kisgyermekes anyák is nehezen találnak vissza a munkaerőpiacra. Többéves távollétük alatt megkopik a munkavégzéshez szükséges tudásuk és készségük, ráadásul a munkáltatók is tartózkodóak velük szemben. A család és a munkavégzés összehangolását segítő szolgáltatásokhoz nem mindenki fér hozzá. A szabályozási anomáliák feloldása után nő a gyermekgondozási ellátás igénybevétele mellett munkát vállalók száma. A család és

Szülés után a nők nehezen tudnak munkába állni

a munkavégzés összehangolását segítő szolgáltatások hiányosak, a meglévőkhez való hozzáférés szűk körű.

Egyre több gyerek születik szegény családba. Az összes gyermekes család mintegy 1/5-e szegénynek tekinthető, a három és több gyerekes családok 36%-a él a szegénységi küszöb alatt. Kiemelkedő a szegénységi kockázata a házasságon kívül gyereket vállaló, illetve a gyerekeit egyedül nevelő anyáknak. Ezt erősítik a gyerekvállalás után a munkaerő-piacra visszatérni szándékozó anyák elhelyezkedési nehézségei, ami veszélyezteti a család-fenntartáshoz szükséges jövedelem biztosítását. A család által biztosított szociokulturális háttérnek kiemelkedő jelentősége van a gyerekek tanulási előmenetele és későbbi munkaerő-piaci státusa –(elhelyezkedési esélye és munkaköre) szempontjából. A jövedelmi szegénység gyakran párosul kulturális szegénységgel, az ebből származó hátrányokat pedig a jelenlegi oktatási rendszer tovább erősíti – csökkentve ezzel a társadalmi mobilitás esélyét.

Növekvő gond a gyermek-szegénység

2.4.5.5. Kevés, de gyarapodó társadalmi tőke

Magyarországon a társadalmi tőke szintje alacsony. A magyar társadalomban a szocializmus kötelező egyenlősítése, majd az azt követő gyors átmenet okozta megrázkódtatás megrendítette az egymás közti és a köz iránti bizalmat. Ma az emberek nagy része elutasítóan viszonyul a változásokhoz, ezzel akadályozva az innovatív megoldások befogadását és a mobilitást. A társadalmi megújulás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, valamint a közös cselekvés jelentős kiaknázatlan erőforrás. A rendszeresen és formális keretek között önkéntes tevékenységet végzők aránya nemzetközi összehasonlításban alacsony, 5 % körüli értéket mutat.

A társadalmi kapcsolatok gyengék

A civil aktivitás mégis számos területen erősödik. Különösen a szociális szférában és a környezetvédelem területén jelentős és növekvő a civil szervezetek szerepe. A kisebbségek önszerveződése a rendszerváltást követően erőteljesebbé vált. Mindezek a folyamatok azt jelzik, hogy van igény a nem formális társadalmi intézményekre. Az ifjúsági közösségek fejlesztési programjai komoly lehetőségeket hozhatnak felszínre e téren már középtávon is.

Bizonyos területeken azonban növekszik a civil aktivitás

2.4.6. Környezeti értékek, komoly deficitekkel

2.4.6.1. Problémáink átnyúlnak a határokon

A Kárpát-medence és ezen belül hazánk természeti kincsei, élővilága sajátos ökológiai rendszert alkotnak, és nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő értéket képviselnek. A magyarországi folyók vízkészlete csaknem teljes egészében (96%-ban) külföldről származik. Magyarország a vizeket illetően jellegzetesen tranzit ország, a vízkészlet mind mennyiségileg, mind minőségileg döntő mértékben függ a szomszédos országokban tett beavatkozásoktól. Az elmúlt évtizedben sokasodtak a környezetbiztonságot veszélyeztető folyamatok, gyakoribbá váltak a szélsőséges árvizek, a folyóinkat

Hazánk környezeti állapotát befolyásolja a Kárpát-medencei ökológiai rendszer minősége

határainkon kívül érő szennyezések. Emiatt a környezetbiztonság olyan stratégiai kérdéssé vált, amely közép- és hosszú távon egyaránt csak a szomszédos országokkal történő összefogással oldható meg.

Az emberi tevékenységek nyomán a Föld légkörébe kerülő üvegházhatású gázok megváltoztathatják bolygónk klímáját. Ez – a kutatások szerint – valószínűleg az eddigieknél egyre szélsőségesebb időjárási körülményeket teremt Magyarországon is, aminek következtében egyre gyakrabban fordulhatnak elő súlyos árvizek és nagy területet érintő belvizek, gyakoriak lehetnek a lokális vízhiányok, aszályok.

Egyre szélsőségesebb időjárási viszonyokra kell felkészülnünk

A kiotói egyezményben rögzítetteket Magyarország teljesíti, de az utóbbi években növekedett kibocsátásunk. A kiotói feltételek teljesítésében komoly szerepet játszott az, hogy – nehéziparunk leépülésének következtében – az üvegházhatású gázok kibocsátása az 1990-es évek elején nagymértékben visszaesett. Az 1990-es évek második felétől azonban ismét lassú növekedésnek indult a kibocsátás, ezért a jövőben ügyelnünk kell a vállalt kötelezettségünk teljesítésére. A globális klímaváltozás kockázataira való felkészülés eszközei, intézményei még nem épültek ki megfelelően.

Teljesítjük a kiotói feltételeket

2.4.6.2. Kedvező környezeti adottságok, romló folyamatok

Magyarország igen kedvező természeti, ökológiai adottságokkal és értékekkel rendelkezik. Ha jól sáfárkodunk környezeti adottságainkkal, akkor hosszú távra is biztosítható az erőforrás-szükségletünk kielégítése és egyben a vidék népességmegtartó ereje is. Az ország területének 63%-a mezőgazdasági területnek minősül. Jelentős arányban találhatók nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi és védett területek, ún. Natura 2000 területek, barlangok. Az országos jelentőségű védett területek aránya (9,3%) valamelyest alatta marad a régi EU-tagállamok átlagának (11,2%). Felszín alatti vízkészleteink, földtani értékeink jelentősek.

Természeti adottságaink igen kedvezőek

Magyarország nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően nagy termálvízkészlettel (az ország területének mintegy 80%-án található hévíz) és kedvező geotermikus adottságokkal rendelkezik. Az ivóvízellátás szempontjából fontos felszín alatti vizek védelme miatt a termálvízkészleteket csak korlátozottan használhatjuk fel. A termálvízhasználat esetében nem szabad elfeledkezni a környezet másodlagos szennyezésének (a magas sótartalmú használtvíz elhelyezésének) veszélyéről. Ezzel szemben igen nagy lehetőségek rejlenek a vízkivétellel nem járó geotermikus energia – hőszivattyúkkal történő – hasznosításában.

Termálvíz- és geotermikus energiakészleteink jelentősek.

A gazdasági szerkezetváltás és a környezetpolitikai intézkedések együttes hatására hazánk környezeti állapota összességében javuló tendenciát mutat az utóbbi években (pl. a légszennyező anyagok kibocsátásának nagymértékű csökkentése, a Balaton vízminőségének javulása). Jelentős előrelépés történt az európai előírásoknak megfelelő szennyvízkezelés és hulladékgazdálkodás kiépítésében is. 2013-ig további fejlesztések szükségesek a szennyvíz, az ivóvíz, a hulladékgazdálkodás, a kármentesítés, a rekultiváció, a Vízkeret Irányelv (VKI), a természetvédelem, a megújuló

A környezet állapota még jó, de sokat kell tennünk a megőrzéséért

energiák, az energiahatékonyság, a fenntartható fogyasztás és termelés, valamint az e-környezetvédelem területén. Ugyanakkor számos gonddal kell még szembenézni a felszíni vizek minősége, a vízbázisvédelem és a környezet-egészségügy (pl. a vegyi anyagok kezelésének) területén. A közműkiépítés a keleti országrészben (az Alföld déli és Duna-Tisza közí területein, a Nyírségben, Hajdú-Bihar déli részén és Zemplénben) hiányos.

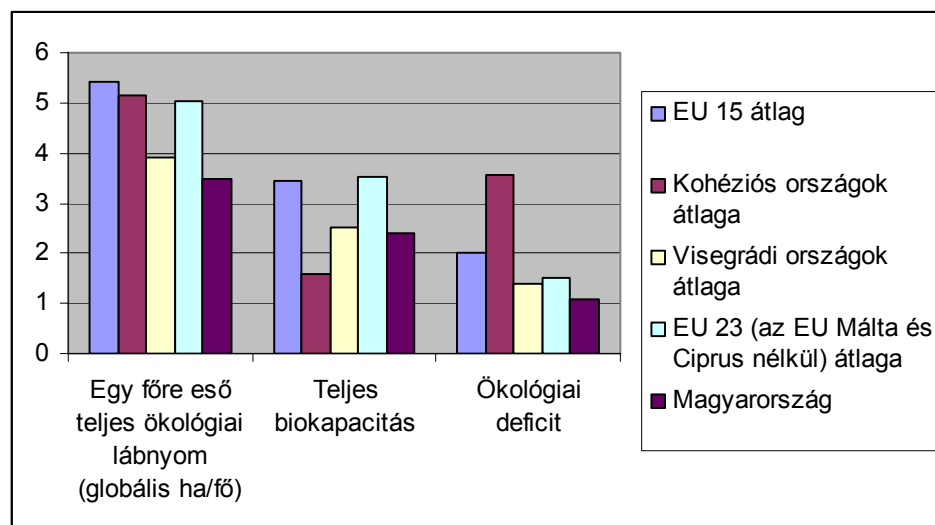
A városias térségekben az egykori iparosítás és az urbanizáció környezeti károk okoznak gondot. A városi területeken és a főbb közlekedési utak mentén a közlekedési eredetű légszennyezés, zaj- és rezgésterhelés folyamatosan növekszik. Még hosszú távon is súlyos feladat a volt nehézipari, kitermelő-ipari és energetikai körzetek (a közép-dunántúli ipari tengely, a Dunántúl Duna menti területei és Borsod-Abaúj-Zemplén megye iparvidékei) egyes területeinek kármentesítése.

A városi térségek sajátos környezeti gondokkal küzdenek.

Magyarország környezeti teljesítménye az egy főre jutó ökológiai lábnyom mutató alapján jobb az EU-15 átlagánál, de meghaladja a fenntarthatóság alapján becsült mértéket, ezért e szempontok jobb érvényesítésére van szükség. A környezetre is számottevő hatással bíró nagyberuházások előkészítése terén azonban még nem erősödtek meg kellőképpen a szabályozó hatóságok, a beruházók és a civil szféra megfelelő párbeszédére épülő intézmények.

Magyarország környezethasználatát fenntarthatatlan, bár jobb az EU-15 átlagánál

3. ábra: A környezeti adottságok összehasonlítása, 2002.

Forrás: WWF.

A környezettudatosság – akár a termelési gyakorlatot (víz-, anyag- és energiahatékonyság, illetve -takarékoság, ökológia típusú gazdálkodás), akár a lakossági magatartást vizsgáljuk (anyag- és energiatakarékoság, újrahasználat és -hasznosítás, tudatos fogyasztási/vásárlási szokások) – még elmarad egyes élenjáró országok gyakorlatától. Igen gyakran fordul elő a szilárd és folyékony hulladékok illegális lerakása.

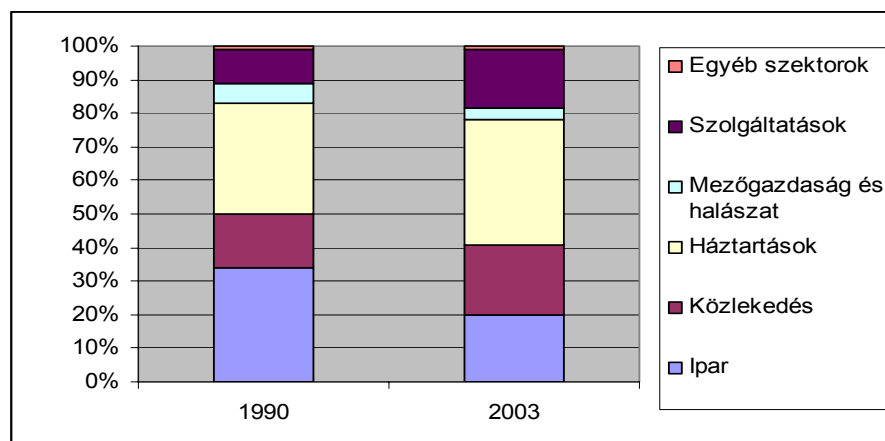
Alacsony a környezettudatosság szintje

Egy főre jutó energiafelhasználásunk európai viszonylatban kicsiny, ugyanakkor a GDP-arányos energiafelhasználás mintegy háromszorosa az EU-15-ök átlagának. A lakosság és a közszféra energiahatékonysági

Energiafelhasználásunk nem változik, de energia

mutatói különösen kedvezőtlenek, ezért e területen áttörés csak e két **hatékonyságunk javul** szféra energiahatékonyságának javításával érhető el. Megújuló energiaforrásaink az összes energiaigénynek mindössze 3,6%-át elégítik ki.

4. ábra: A magyarországi energiafelhasználás szerkezete

Forrás: Eurostat.

2.4.6.3. Épített környezetünk: komoly értékek, súlyos feladatok

Magyarországon igen kedvező a lakókörnyezet állapota. A nagyvárosoknak jó az infrastruktúrájuk, míg a vidékies térségek olcsó, természet közeli lakóhelyet biztosítanak. Az ideteleplő nemzetközi nagyvállalatok könnyen találnak jó infrastrukturális ellátottságú telephelyet – amelyet támogat az egyes területeken (pl. a gépipar területén) megindult klaszeteresedés is.

Magyarországon kedvezőek a lakófeltételek

Épített örökségünket azonban fokozott veszély fenyegeti. A II. világháború során, majd azt követően a történelmi, művészeti és kulturális szempontból értékes épületek nagy része komoly károkat szenvedett, amelyeket a tulajdonosok azóta sem tudtak teljesen helyrehozni. A kulturális értéket képviselő történelmi épületek – vagy akár teljes városmagok – sok esetben csak terhet jelentenek a fenntartó számára, míg hasznosításukra (pl. közszolgáltatásokhoz kapcsolódó irodai funkciók, turisztikai felhasználás) gyakran nincs, vagy csak részlegesen van megoldás.

Épített örökségünket veszély fenyegeti

Egyes városrészek és vidéki térségek újraélesztése, új városi funkciók megjelenése kedvezően hatott a lakosság életminőségére és a gazdasági lehetőségek bővülésére. További komoly tartalékok rejlenek egyes leromlott városrészek és vidéki térségek újjáélesztésében. Egyedülálló természeti és kulturális értékeikkel a világörökségi helyszínek egyszerre szolgálják természeti és kulturális örökségünk megőrzését, ezért az UNESCO által világörökséggé nyilvánított 8, valamint a várományosi listán szereplő 10 magyarországi helyszín az érintett települések, és térségek számára jelentős turisztikai fejlődési lehetőséget kínál.

Komoly lehetőségeket rejt a városrészek és a vidéki térségek újjáélesztése

2.4.7. Növekvő területi különbségek

Magyarország jelentős regionális fejlettségbeli különbségei az elmúlt 15 évben nem csökkentek a nemzeti területfejlesztési politika jelentős erőfeszítései ellenére. A területi különbségek több szinten jelentkeznek:

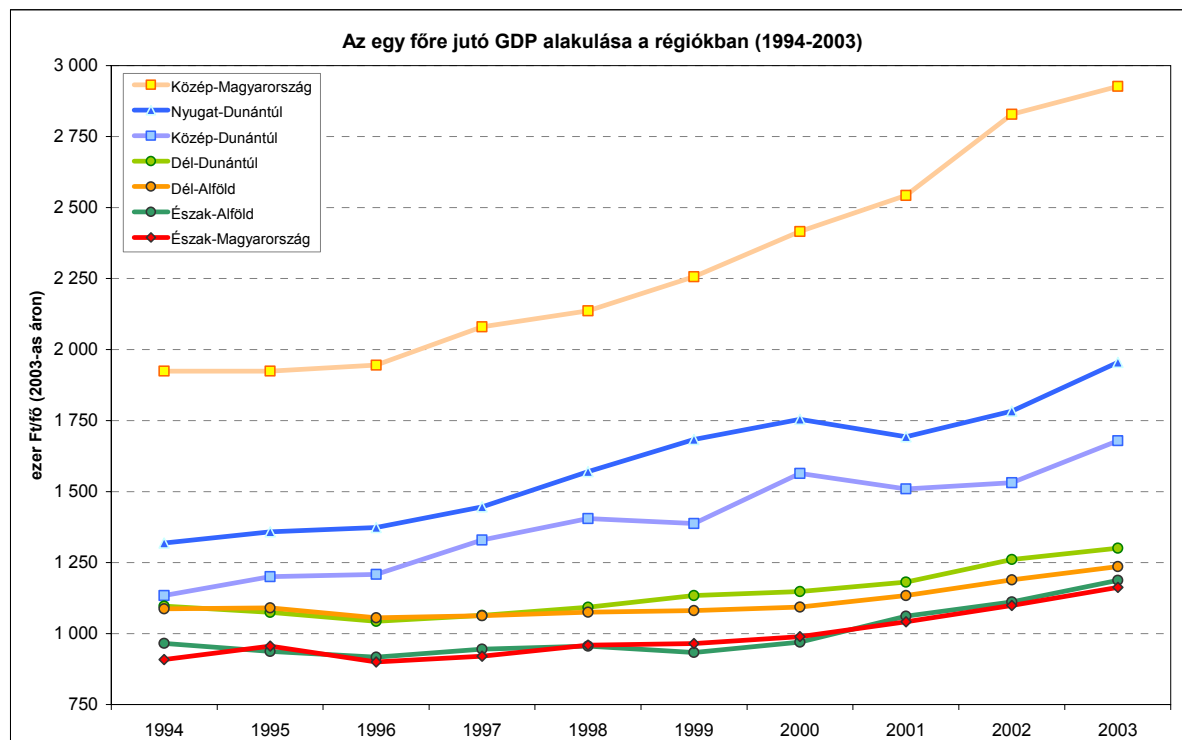
- Budapest és a vidék között,
- regionális szinten az észak-nyugati országrész és az elmaradott dél-dunántúli, valamint a kelet-magyarországi régió között,
- a kistérségi szinten, ahol az ipar, mezőgazdaság, vagy a szolgáltató szektor fejlődése vagy hanyatlása a földrajzi, települési adottságokkal együtt meghatározza meg a térségi különbségeket,
- települési szinten a város és vonzáskörzetük között,
- a határmenti és belső területek között.

A területi különbségek jelentősek a régiók, a megyék, a kistérségek, illetve a települések között is

A régiók növekedése alapvetően a megyeszékhelyek és néhány középváros fejlődésének köszönhető, ezek a településrendszer legdinamikusabb elemei. Fejlett urbanizációs tengely köti össze Budapestet Béccsel és a Balaton térségével, az ország más térségeiben a fejlett városi térségek szigetszerűen helyezkednek el.

A globalizáció, a termelés és a szolgáltatások térbeli koncentrációja következtében a városi térségek vonzásának növekedése várható, ezért e területi kiegyenlítés szempontjaira különleges figyelmet kell szánni.

5. ábra: Az egy főre jutó GDP alakulása a régiókban (1994–2003)

Forrás: KSH alapadatok alapján számítva.

A technológiai fejlődést megalapozó beruházások, K+F kiadások elsősorban a leggyorsabban fejlődő térségben, Budapesten és agglomerációjában összpontosulnak. A nyugat-európai piacok jó megközelíthetőségének, a fejlett infrastruktúrának és a képzett munkaerőnek köszönhetően a gazdasági növekedés fontos színtere továbbá a Dunántúl északi és nyugati része, valamint a regionális gazdasági és tudásközpontnak számító megyeszékhelyek, elsősorban Pécs, Szeged, Debrecen és Miskolc. Ha a jelenlegi tendenciák fennmaradnak, ezek a területi különbségek jelentős társadalmi feszültségekké erősödhetnek. A legfejletlenebb kistérségek nagyobb hányadának fejlődési üteme messze átlag alatti, esetenként abszolút értelemben is visszaeső. A gazdaságilag leszakadó térségek többségükben az északkeleti országrészben és a Dél-Dunántúlon találhatók.

A fejlődés a központokban koncentrálik

Jelentősek a különbségek a hagyományosan ipari és mezőgazdasági térségek fejlettségében; a korábbi vezető ipari nagyvárosokban ugyan most is jelentős a gazdasági fejlődés, de hagyományosabb nehézipari tevékenység utáni társadalmi sokkot (munkanélküliség, majd inaktivitás, ami rossz egészségi állapottal jár) még mindig nem heverték ki. A rurális területek jellege speciális, mezőgazdaság természeti adottságai az egész országban kedvezőek (kivéve néhány hegyvidéki területet), az agrárszektor azonban elvesztette hagyományos piacainak jelentős részét, és a termékek jövedelmezősége kedvezőtlenül alakult. A mezőgazdasági ágazat munkaerőigénye időszakos és szűkös. A vidéki térségekbe a rendszerváltás előtt telepített ipari üzemek nagy része összeomlott, és korszerűsítésére nem került sor. Mindezek miatt a rurális térségekben jellemzően magas a munkanélküliség.

Magyarország területi különbségeinek hátterében történelmi és gazdasági folyamatok állnak.

A leginkább elmaradott térségek olyan határmenti, perifériális térségek, amelyek jelentős városközponttal nem rendelkeznek – jellemzően aprófalvas települések az ország északkeleti, délnyugati területein alkotnak összefüggő térségeket. A leszakadó településekben a népesség jelentős része nem rendelkezik munkahellyel, így legális jövedelemmel, ezért önkormányzati, állami segélyekre, támogatásokra alacsony összegű nyugdíjszerű ellátásokra szorul. Ezeknek a térségeknek a fejlődést a földrajzi helyzetük is nehezíti, mivel jellemzően dombos-hegyes részeken terülnek el, rossz közlekedési kapacitásokkal.

A regionális központok jelentős felsőoktatási, kutatási intézményi centrumok is. Ezekben jelen van a fejlett üzleti-szolgáltatási háttér is, ami a fejlődést támogatja. Ugyanakkor a legfejlettebb, tudásintenzív vállalkozások változatlanul Budapesten és környékén telepednek meg. A vállalkozások és tudásközpontok együttműködése az állami ösztönzések ellenére sem eléggé fejlett. A felsőoktatási intézményekben felhalmozott tudás nem ölt testet helyi kezdeményezésekben, a képzések szerkezete nem kapcsolódik szervesen a helyi igényekhez. Az egyes oktatási, képzési központok is a korábbi iparszerkezethez alkalmazkodnak, és még nem tudtak kellőképpen rugalmasan alkalmazkodni az új folyamatokhoz. A vidéken végzett diplomások jelentős része elvándorol; sokuk Budapesten talál állást, mert a lakóhelyük közelében nincs a képzettségüknek megfelelő munkalehetőség,

A regionális tudásközpontok nem tudnak a térségi fejlődésben jelentős szerepet betölteni.

vagy jelentősek a jövedelmi különbségek.

A munkanélküliségi ráta nagysága, és a munkanélküliek, valamint az inaktívak összetétele elsősorban a helyi munkaerő-piacoknak számító kistérségek szintjén mutat számottevő eltéréseket. A magas munkanélküliséggel sújtott térségekben a problémák halmozódása a jellemző: az átlagosnál magasabb az alacsony iskolai végzettségűek aránya, ami a tartósan munkanélküliek, a munkaerőpiacról tartósan kiszorult inaktív népesség és ennek következtében a szociális segélyre szoruló magas arányában is megmutatkozik.

Jelentősek a területi eltérések a foglalkoztatási helyzetben

A közoktatásban jelen lévő magas színvonalbeli különbségek elsősorban nem regionálisan mutatkoznak, hanem település nagysága szerint szóródnak. A magas fenntartási költségek jelentős terheket rónak az önkormányzatokra, így egyre nő azon települések száma, ahol vagy nincs általános iskola (jelenleg 815 ilyen település van), vagy az iskolából jóformán senki nem tanul tovább.

Az iskolarendszere tükröződnek a területi különbségek

Az egészségi mutatók regionális különbségei csekélyek, ugyanakkor az ellátórendszer teljesítménye jelentősen különbözik. A hazai ellátórendszer struktúrája egyenlőtlen és kórházcentrikus, igen jelentősek a területi, kapacitás- és méretbeli különbségek. Az új tudás is jelentős helyi – térségi különbségekkel épül be a gyógyítási tevékenységbe.

Az egészségügyi ellátórendszerben is jelentősek a térségi különbségek

Az inaktívok, a társadalom perifériájára szorultak területi koncentrációja tovább növekszik, elsősorban Észak Magyarországon és Dél-Dunántúlon halmozódnak a problémák. Ezek területi koncentrációja együtt jár a jóléti- és közszolgáltatásokhoz való rosszabb hozzáféréssel. Ez drámai problémákat vet fel, különösen az aprófalvas és a határ menti, városi központtal nem rendelkező térségekben, ahová a tömegközlekedéssel is csak nehezen lehet elérni. Az ilyen területeken élőknek és gyermekeiknek az állami szolgáltatások kevés esélyt biztosítanak életminőségük javítására.

A szegénység területi koncentrációja nő

A cigányság nehezen tudott alkalmazkodni a gazdasági szerkezetváltáshoz (a cigány népesség foglalkoztatása az 1980-as évekből 75 százalékos szintről 30 százalékra esett vissza), így társadalmilag és területileg is perifériákra szorult. Ennek következtében olyan mélyszegény térségek alakultak ki, ahol magas a cigány lakosság aránya. A leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoport, a cigányság többsége hátrányos helyzetű, munkalehetőséget nem biztosító falvakban (pl. Cserehát, Ormánság), gyakran szegregált, hiányosan közművesített cigánytelepeken vagy rossz állapotban lévő városi kolóniákban (pl. Budapest) él. Ugyanakkor a nemzeti kisebbségek által nagy arányban lakott térségek kulturális erőforrásai, társadalmi tőkéje és nemzetközi kapcsolatai színes gazdaság- és társadalomfejlesztési lehetőségeket hordoznak. Erre jó példa a sváb, szlovák, vagy szerb kisebbségek gazdag kulturális élete.

A nemzeti kisebbségek különbözőképpen alkalmazkodtak a rendszerváltáshoz

Az ország fejlett térségei jó infrastruktúrával rendelkeznek, míg a Budapesttől távol eső és a periferikus térségekben ennek hiánya súlyos akadálya a fejlődésnek. Itt külön gondot okoz az, hogy ahol volna munkalehetőség

A közlekedési kapacitások nem segítik a kistérségi fejlődést.

(vagyis a megyeközpontokban és a nagyvárosokban) oda nehéz távolsági tömegközlekedéssel eljutni.

Magyarország területének nagy része (Budapestet, a megyeszékhelyeket, és pár egykori iparvárost leszámítva) hagyományosan nagyrészt vidékies jellegű⁸. Ezek a térségek mind gazdaságilag, mind társadalmilag egyre inkább leszakadnak a fejlett központoktól. Ugyanakkor a többfunkcióssá váló gazdasági szerkezet kialakulását támogatják a különleges természeti-kulturális helyi adottságok. (Hegyalja, Matyóföld, Szatmár, Őrség, Cserehát, stb.)

Magyarország vidékies jellegű térségei szerkezet-átalakítás előtt állnak.

Magyarország medence helyzete miatt a közigazgatási határoktól függetlenül elterülő vízrendszereknek nagyon nagy hatásuk van egy-egy térség környezetére, társadalmára és gazdaságára. Ilyen vízrendszerek a Balaton, a Tisza és a Duna térsége. Az elmúlt évszázadnak a környezeti adottságokat figyelmen kívül hagyó nagymértékű emberi beavatkozásai (pl. a folyók ártereinek leszűkítése, az intenzív mezőgazdaság kiterjesztése, a nagy természetes tájképi értékű vagy az építésre alkalmatlan mély fekvésű területek beépítése), valamint az utóbbi évtizedek éghajlati szélsőségei felborították e környezeti szempontból nagyon érzékeny térségek táji egyensúlyát. Mindez a táji adottságokra épülő helyi gazdaság és társadalom válságához vezetett. E regionális nagyságú térségek több régiót is érintenek, problémáik egységes kezelése miatt a beavatkozások hatékonysága alacsony.

Néhány régiókon átnyúló nagy térségünk összehangolt kezelést igényel

2.4.8. Az állam szerepének újragondolása

A piacgazdaság működését támogató jogi és egyéb intézmények rendszere teljes mértékben kialakult – jogrendszerünk harmonikusan illeszkedik a közösségi joganyaghoz - azonban a közigazgatási hatósági eljárások általában túl lassúak, nem kellően hatékonyak, és gyakran a közigazgatási szolgáltatások színvonala sem felel meg a gazdasági-társadalmi elvárásoknak. Ez utóbbit az is alátámasztja, hogy a lakosság és a vállalkozások drágának és bonyolultnak tartják az ügyintéztést.

A jog- és intézményrendszer kialakult, de fejlesztésre szorul

A magyar közigazgatás arányaiban azonos létszámmal, de magasabb költséggel működik, mint az uniós átlag.

A magyar közigazgatás nem eléggé hatékony

A közigazgatás személyzeti összetétele kedvezőtlen, a teljesítmény-ösztönző rendszerek elavultak. A köztisztviselői karban a fiatalabb és az idősebb generációhoz képest alacsony a középkorúak aránya. A teljesítményértékelési rendszerek hiányosak. Emiatt elmaradnak a visszacsatolások mind a szakpolitikák alakítása során, mind pedig a szervezetek működtetésekor. A döntések végrehajtása egyik területen sem kap kellő figyelmet.

A közigazgatásban sem a korösszetétel, sem az ösztönzési rendszer nem megfelelő

⁸ A vidékies térségek lehatárolása az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról (OFK) szóló 96/2005. (XII. 25.) OGY határozat alapján értjük.

Magyarországon a jogkövetés mértéke elmarad az európai átlagtól. Ennek hátterében elsősorban a jogtudatosság, a jogi ismeretek alacsony színvonala, a szankciórendszer tökéletlenségei, valamint kulturális sajátosságok állnak. Az igazságszolgáltatási szervek előtti jogérvényesítés lehetőségei biztosítottak, az eljárások gyorsítása és a nyújtott szolgáltatások körének szélesítése érdekében azonban szükség van a technikai feltételek javítására. A jogérvényesülést akadályozza a jogszabályok gyakori változása is, valamint az, hogy a jogi szabályozás nem eléggé áttekinthető és közérthető. A helyzetet jól jellemzi, hogy az 1991 óta központi szinten megalkotott jogszabályok 48%-a kizárólag módosított vagy kiegészített egy-egy már meglévő jogszabályt.

Európai összehasonlításban alacsony a jogkövetés szintje

Komoly lemaradásunk van a minőségi jogalkotásban. A közigazgatásban nem terjedt el a stratégiai szemlélet, sok esetben hiányoznak, vagy csak formálisan léteznek az ágazati stratégiák. Hiányzik az egyes részterületek közötti összhang, a jogalkotás kapkodó és sok esetben átgondolatlan. A hazai jogalkotásban csak szigetszerűen léteznek előzetes hatásvizsgálatok, az állami tevékenység eredményeit módszeresen feldolgozó utólagos értékelések. A civil érdekérvényesítés esélyei gyengék, a közigazgatási szervek véleménykérése gyakran formális. A javaslatok csak szórványosan épülnek be a szabályozásba.

Komoly lemaradásunk van a minőségi jogalkotásban

A magyar közigazgatási rendszer decentralizációja újragondolást igényel. Az állami feladatok elosztásakor egyszerre jellemző a túlzott decentralizáció és az indokolatlan központosítás. Az önkormányzatok feladat-ellátási kötelezettségét csak csekély mértékben differenciálták az önkormányzatok mérete és kapacitásai szerint, ami komoly hatékonysági és egyenlőtlenségi problémákhoz vezetett. A kistélepülések túlzott feladat-ellátási kötelezettsége miatt az önkormányzatok 40%-a kiegészítő állami támogatásra szorul, ami kétségessé teszi ezen önkormányzatok tényleges gazdálkodási autonómiáját. A rendszerváltoztatás óta gondot okoz, hogy az önkormányzati rendszer nem rendelkezik erős, valódi középsszinttel.

A közigazgatás rendszerének decentralizációja újragondolást igényel

A közigazgatási szolgáltatások során még nem kielégítő az infokommunikációs technológiák használata. A megfelelő tartalmak és szolgáltatások kínálata csekély. A szolgáltatások statikusak, kevésbé interaktívak és nem felhasználóbarátak. Különösen nagy probléma az elektronikus közigazgatási szolgáltatások és közszolgáltatások körében a kétoldali interakciós és tranzakciós szintű szolgáltatások szerény kínálata. Elmaradtak a kapcsolódó háttérfolyamatok és "back-office" rendszerek, hiányzik az interoperabilitás, valamint az állampolgárok elektronikus azonosíthatósága. A lakosság és az intézmények körében gyakran hiányosak a szükséges felhasználói készségek, a szakismeret és a tájékozottság. Az elmaradott térségekben a lakosság nehezen fér hozzá az infokommunikációs szolgáltatásokhoz.

A közszolgáltatások alig támaszkodnak az infokommunikációs technológiákra

2.4.9. A növekedés és foglalkoztatás szempontjából meghatározó egyenlőtlenségek, gyengeségek és potenciálok

A növekedés és foglalkoztatás szempontjából meghatározó egyenlőtlenségek, gyengeségek és potenciálok az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

6. táblázat: A növekedés és foglalkoztatás szempontjából meghatározó egyenlőtlenségek, gyengeségek és potenciálok

Egyenlőtlenségek	Gyengeségek	Potenciálok
Az ország fejlődését erősen meghatározzák a nemzetközi folyamatok		
		Magyarország fejlődését nagyban segítheti a világgazdaság várható dinamikus növekedése, ugyanakkor jelentősek a kockázatok is.
		Az Európai Unió további bővítése új versenyközegbe helyezi Magyarországot
		A Kárpát medence nyújtotta lehetőségek jelentős gazdasági, társadalmi, környezeti háttérrel jelent Magyarországot fejlődése számára.
Gazdasági növekedés szerkezeti kockázatokkal		
	Az utóbbi években felerősödtek az egyensúlyi problémák	1996 óta töretlen és gyors a gazdasági növekedésünk
	Az energiaimporttól való függőségünk komoly makrogazdasági kockázattal jár	A magyar munkaerő termelékenysége a rendszerváltás óta a fejlett országokét meghaladó mértékben nőtt.
		Magyarország gazdasága rendkívül nyitott.
Alacsony aktivitás, stagnáló foglalkoztatás		
Különösen kistérségi szinten jelentősek a területi eltérések a foglalkoztatási helyzetben	Hazánkban alacsony a munkaerőpiaci részvétel.	Jelentős lehetőségek a munkaerő a hatékonyságának növelésében
	A képzetlenek közül dolgoznak a legkevesebben.	A foglalkoztatás bővülését támogatja a kedvező kulturális attitűdök, a versengő piaci viszonyokhoz szokott vállalati foglalkoztatás.
	Sokan nem dolgoznak rossz egészségi állapotuk miatt	
	A munkaerő migrációja és mobilitási lehetőségei alacsonyak	
	Számottevő a be nem jelentett foglalkoztatás	
	Kevesen tanulnak valóban „élet-hosszig”	
Duális jellegű gazdasági szerkezet		
A gazdaság területi egyenlőtlenségei jelentősek és növekednek.	A kkv-k kevésbé alkalmazznak korszerű vezetési módszereket	Magyarország sikeresen integrálódott a világgazdaságba
A kis- és középvállalatok a legjelentősebb foglalkoztatók, azonban termelékenységük elmarad a nagyokétól	Alacsony a kkv-k együttműködési képessége és hajlandósága	A gazdaság szerkezete modernizálódott
	A kkv-k piaci finanszírozása ne-	A nemzetközi vállalatok szerepe

Egyenlőtlenségek	Gyengeségek	Potenciálok
	hézkes	meghatározó
	A K+F-ráfordítások elmaradnak az EU átlagától; különösen a vállalatok költenek keveset	Nagyvállalataink nemzetközi összehasonlításban is versenyképesek
	A jelentős bővülés ellenére lemaradásunk az információs társadalom összetevőiben számottevő	Jelentősek, de kihasználatlanok kutatói kapacitásaink
Közlekedési rendszerünk fejlesztésre szorul		
Közlekedési hálózatunk Budapest-centrikus, és jelentős területi eltérések tapasztalhatók	A sűrű közlekedési hálózat ellenére a forgalmi igények számos helyen meghaladják az út- és vasúthálózat kapacitását	Magyarország gazdaságföldrajzi fekvése nagyon kedvező
	Az úthálózat minősége elmarad a forgalmi igényektől	Az autópályák közelsége meghatározó volt a külföldi tőke telephelyválasztásában
	Vasúthálózatunk hossza megfelelő, műszaki jellemzői gyengék	A vasúti áruforgalom nálunk is visszaszorul, de még kedvezőbb a helyzetünk az európai átlagnál.
	Nő az egyéni autóhasználat.	
	A közösségi közlekedés nem tud lépést tartani az agglomerációs ingázók számának növekedésével	
A piacgazdaságra való áttérés társadalmi áldozatokkal járt		
Jelentős egyenlőtlenségek vannak a kulturálódási lehetőségekhez való hozzáférésben	Jelentős tömegek szorultak ki a munkaerőpiacról	A társadalmi átalakulás megteremti a foglalkoztatási szerkezetváltás lehetőségét
Tovább növekszik az inaktív területi koncentrációja	Magyarország lakossága csökken és öregszik	Jelentősen emelkedett a lakosság képzettségi szintje
A közszolgáltatásokhoz való rosszabb hozzáférés mélyíti a társadalmi kirekesztődést	Az ellátórendszerek fokozódó nyomás alá kerülnek	A közoktatás minőségi és strukturális megújulás előtt áll
	Nem javul az oktatás eredményessége	A felsőoktatásban tanulók száma dinamikusán növekedett
	Az iskolarendszer felerősítette a társadalmi különbségeket	Gazdag szellemi-kulturális örökségünket jobban kell hasznosítanunk
	Romlott a felsőoktatás eredményessége és költséghatékonysága.	A magyar egészségügyben jelentős tartalékok állnak rendelkezésre
	A szakképzés nem igazodott a munka-erőpiaci igényekhez	Bizonyos területeken azonban növekszik a civil aktivitás
	A felnőttkori képzésben való részvétel alacsony, jelentősek az egyenlőtlenségek	
	Az alacsonyabb képzettségűek a jogaikat is nehezebben érvényesítik	
	Fejlettségi szintünkhöz képest nagyon rossz az egészségi állapotunk	
	Gyenge hazánkban az egészségügy adatossága	
	Az egészségügyi ellátás rendszere elavult	
	A magyar egészségügy még mindig betegség-központú	
	Az ellátás infrastruktúrája is korszerűtlen	
	Az egészségügy hiányosságai komoly terhet jelentenek a gazdaság	

Egyenlőtlenségek	Gyengeségek	Potenciálok
	sámára is	
	Az inaktivitás a szegénység újratermelődéséhez vezet	
	A szociálpolitika hibás ösztönző rendszere felerősítette a kirekesztődést	
	A leszakadás a roma népesség körében különösen nagyarányú	
	A fogyatékossgal élők alig vannak jelen a munkapiacra	
	Szülés után a nők nehezen tudnak munkába állni	
	Növekvő gond a gyermekszegénység	
	A társadalmi kapcsolatok gyengék	
Környezeti értékek, komoly deficitekkel		
A városi térségek sajátos környezeti gondokkal küzdenek.	Egyre szélsőségesebb időjárási viszonyokra kell felkészülnünk	Hazánk környezeti állapotát befolyásolja a Kárpát-medencei ökológiai rendszer minősége
	Magyarország környezethasználata fenntarthatatlan, bár jobb az EU-15 átlagánál	Teljesítjük a kiotói feltételeket
	Alacsony a környezettudatosság szintje	Természeti adottságaink igen kedvezőek
	Épített örökségünket veszély fenyegeti	Termálvíz- és geotermikus energiakészleteink jelentősek.
		A környezet állapota még jó, de sokat kell tennünk a megőrzéséért
		Energiafelhasználásunk nem változik, de energia hatékonyságunk javul
		Komoly lehetőségeket rejt a városrészek és a vidéki térségek újjáélesztése
Növekvő területi különbségek		
A fejlettség területi különbségei az elmúlt 15 évben nem csökkentek	A regionális tudásközpontok nem tudnak a térségi fejlődésben jelentős szerepet betölteni.	
A fejlődés a központokban koncentrálódik	A nemzeti kisebbségek különbözőképpen alkalmazkodtak a rendszerváltáshoz	Magyarország vidékies jellegű térségei szerkezetátalakítás előtt állnak.
Jelentősek a területi eltérések a foglalkoztatási helyzetben	A közlekedési kapacitások nem segítik a kistérségi fejlődést.	Néhány régiókon átnyúló nagy térségünk összehangolt fejlesztést igényel
Az iskolarendszerben nagyok a területi különbségek		
Az egészségügyi ellátórendszerben is jelentősek a térségi különbségek		
A szegénység területi koncentrációja nő		
Az állam szerepének újragondolása		
A közigazgatás rendszerének decentralizációja újragondolást igényel	A magyar közigazgatás nem eléggé hatékony	A jog- és intézményrendszer kialakult, de fejlesztésre szorul
	A közigazgatásban sem a korösszetétel, sem az ösztönzési rendszer nem megfelelő	

Egyenlőtlenségek	Gyengeségek	Potenciálok
	Európai összehasonlításban alacsony a jogkövetés szintje	
	Komoly lemaradásunk van a minőségi jogalkotásban	
	A közszolgáltatások alig támaszkodnak az infokommunikációs technológiákra	

2.5. Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv tapasztalatai

Az I. NFT fő célkitűzése az „egy főre jutó GDP szintjében az uniós átlaghoz képest mutatott jelentős lemaradás csökkentése”. Ez az értékelések és a hatásvizsgálatok tanúsága szerint továbbra is fontos és megvalósítható célkitűzés. A programok már eddig is érzékelhetően hozzájárultak a jövedelmi különbség csökkenéséhez.

Az I. NFT fő célkitűzései továbbra is érvényesek

Az NFT a felzárkózás megvalósításához négy prioritást határozott meg, amelyek kijelölték a beavatkozási irányokat is:

- a termelőszektor versenyképességének javítása,
- a foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése,
- a jobb infrastruktúra és tisztább környezet,
- a regionális és helyi potenciál erősítése.

7. táblázat: A Közösségi Támogatási Keretterv végrehajtása*

	Pénzügyi előrehaladás	A 3 éves keret kötelezettségvállalásának arányában
	(milliárd forint)	%
Irányító hatóság által támogatott	670,48	100,92
Leszerződött	586,3	88,25
Számla alapján kifizetésre került	141,97	21,37
Összes kifizetés	220,60	33,20

* 2006. június 30-i határral.

Ezek a prioritások **öt operatív program** keretében valósulnak meg. A termelőszektor versenyképességének javítása az Agrár- és Vidékfejlesztési operatív programon (AVOP), valamint a Gazdasági versenyképesség operatív programon (GVOP) keresztül, a foglalkoztatás növelése és az emberi erőforrások fejlesztése a Humánerőforrás-fejlesztési operatív program (HEFOP) keretében, a jobb infrastruktúra és a tisztább környezet a Környezetvédelem és Infrastruktúra operatív program (KIOP) beavatkozásai által, a regionális és helyi potenciál erősítése pedig a Regionális fejlesztés operatív program (ROP) intézkedései révén valósul meg.

A prioritások öt operatív program keretében valósulnak meg.

A megvalósítás során felszínre került hiányosságok fontos tanulsággal szolgálnak a következő időszakra. A legfontosabb gondok a következők voltak:

- az intézményrendszer különböző szintjei közötti kommunikáció hiá-

Sokat tanultunk az I. NFT megvalósítása során

- nyos,
- a végrehajtás bizonytalan,
 - a korábbi programok tapasztalatai feldolgozatlanok,
 - a hatásmechanizmusok ismeretlenek.

**felismert hibák-
ból.**

Az egyik legfontosabb tanulság az volt, hogy a jövőben a végrehajtásnak és a tervezésnek szorosabban kell együttműködnie azért, hogy a terveknek megfelelő elképzelések valósuljanak meg, majd a megfelelő visszacsatolás révén a tapasztalatok beépüljenek a következő tervekbe.

A végrehajtás és a tervezés szorosabb együttműködése szükséges.

A programok indulásakor az intézményrendszerben jelentős csúszások és késedelmek voltak. Ezért már az első év után lényeges átalakítások történtek a végrehajtás rendszerében. A módosítások célja az volt, hogy a kedvezményezettek gyorsabban és kevesebb adminisztrációval jussanak a támogatásokhoz. Ennek érdekében:

Az időközben lezajlott átalakításokban az eljárások egyszerűsítésére és felgyorsítására, valamint ...

- Csökkent a pályázat benyújtásához, illetve a támogatási szerződés megkötéséhez csatolandó igazolások, hatósági nyilatkozatok száma.
- Kiterjesztettük az előlegnyújtási lehetőséget; a kedvezményezettek a támogatás 25%-áig terjedő összegű előleget vehetnek igénybe.
- Átláthatóvá, egységesebbé és egyszerűbbé vált a projektek megvalósítóiól megkövetelt biztosítékok rendszere. Lehetővé vált az is, hogy ezek költsége a projekt keretében az európai uniós támogatás terhére elszámolható legyen.
- Szűkült a biztosítéknyújtásra kötelezett pályázók köre: az állami költségvetési szervek és háttérintézményeik, az egyházak és intézményeik, az önkormányzatok és az önkormányzati szervek, valamint az önkormányzatok által fenntartott intézmények, a nonprofit civil szervezetek, valamint az 5 millió forint alatti projektek gazdái már nem kötelesek biztosítékot nyújtani.

A változtatások hatására gyorsabbá és egyszerűbbé vált a végrehajtás, azonban a csúszások továbbra is jelentősek annak ellenére, hogy e téren európai összehasonlításban az élmezőnybe kerültünk.

A jelentős könnyítések mellett a közpénzek védelme érdekében a kormány rendeletet alkotott a szabálytalanul felhasznált támogatások visszaköveteléséről és – szükség esetén – adók módjára való behajtásáról. A kormány előírta, hogy milyen módon és feltételekkel lehet a támogatási rendszerekből való kizárással szankcionálni az EU-támogatásokat szabálytalanul felhasználó, vagy kötelezettségeit megszegő kedvezményezettet.

... a közpénzek védelmére koncentráltunk

Az I. NFT közbenső értékelése számtalan problémára mutatott rá mind a végrehajtásban, mind a programok kialakításával kapcsolatban.

A megvalósítást gátló egyik általános probléma a célok definiálatlansága volt. Fontos, hogy legyenek világos célok, azokat világosan kommunikáljuk, a végrehajtók és a kedvezményezettek pedig értsék meg őket, azonosuljanak velük, és váljanak érdekeltté a sikeres megvalósításukban. Az I. NFT még nem rajzolta meg olyan részletesen a beavatkozások körvonalait, hogy a végrehajtók megfelelő kapaszkodókat kaphattak volna céljaik kialakításá-

A végrehajtásban is jól definiáltak kell lenniük a céloknak

hoz.

Ennek híján a hazai és az európai uniós végrehajtási jogszabályoknak való minél pontosabb megfelelés maradt a végrehajtás célja. Mára azonban a rendszerben dolgozók elég tapasztalatot szereztek ahhoz, hogy rugalmasabb szabályok között hatékonyabban tudjanak dolgozni.

Oldani kell a túlszabályozottságot

Mind egyéni, mind intézményi szinten jelentős hatékonyságjavulás érhető el olyan teljesítménymérési rendszerek bevezetésével, amelyek lehetővé teszik a problémák és a szűk keresztmetszetek időben való felismerését. Ezek nélkül a hatékonysági tartalékok kiaknázatlanok maradnak, az átalakítások pedig a szükséges információk hiányában indulnak el.

Teljesítménymérési eljárásokat kell bevezetni

Az értékelések rávilágítottak arra is, hogy a programok kialakításakor többséget élveztek a hagyományos, a korábbi hazai támogatáspolitikában megszokott megoldások. Ez jelentősen megkönnyítette a források felhasználását. A nagymértékű támogatás-lekötést lehetővé tevő programozás oka az az elv volt, hogy „csupán az a forrás képes hatás elérésére, mely megjelenik a gazdasági szereplőknél. Az el nem költött forrás semmilyen hatást nem eredményez.”

A programozás fő célja a támogatások mindenáron történő felhasználása volt

Az értékelők megállapítása szerint az egyoldalúan a források megszerzésére törekvő programozás másik oka az volt, hogy hiányoztak a támogatások hasznosulását vizsgáló elemzések és értékelések. Emiatt nehéz volt kiválasztani a struktúrapolitikai célok hatékony és hatásos megvalósítását lehetővé tevő beavatkozásokat. Ennek következtében pedig a támogatáslehívásban általában sikeresek voltunk, ám az a néhány újszerű intézkedés, amely bekerült a programokba, a pályázók körében nem volt népszerű. Mindegyik operatív program tartalmazott ilyen újszerű intézkedéseket. Ilyen volt például a HEFOP-ban *a társadalmi beilleszkedés elősegítése a szociális területen dolgozó szakemberek képzésével*, a GVOP-ban az *információs társadalomfejlesztési* intézkedés, a KIOP-ban az *állati hulladék kezelését* valamint a ROP-ban a *felsőoktatási intézmények és a helyi szereplők együttműködésének erősítését* célzó intézkedés. Ezek a programok lassan indultak be, és bár az idő előrehaladtával a megvalósítás jelentősen felgyorsult, továbbra is ezek mutatták a legnagyobb lemaradást.

Szükség van a korábbi beavatkozások értékelésére

A tanulságok szerint a fejlesztési terv kialakításakor több figyelmet kell fordítanunk a beavatkozások hatásmechanizmusainak feltárására nemcsak makroszinten, hanem az egyes prioritások kialakításakor is, amihez fel kell használni a kiépült információs rendszereket.

Jobban kell figyelni a beavatkozások hatásmechanizmusainak feltárására

A korábbi programoknál nehézségekbe ütközött továbbá a horizontális elvek érvényesítése a projektek kiválasztása és végrehajtása során, aminek részben a megfelelő eszközök, részben a megfelelő humán kapacitás hiánya volt az oka. A horizontális szempontok beépülésére és a beépülést segítő eszközök megteremtésére ezért nagyobb figyelmet kell fordítani a jövőben.

Erősíteni kell a horizontális elvek érvényesítését

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a pályázók felkészültsége nagyon egyenlőtlen volt. Különösen a kevés kapacitással rendelkező, általában a hátrá-

A leghátrányosabb célcsoportok külön odafig-

nyos helyzetű célcsoportokat képviselő pályázó szervezeteknek okozott nehézséget a pályázati rendszer támasztotta követelményeknek való megfelelés. Ezért szükség lenne olyan segítő mechanizmusok kialakítására, amely éppen a legrászorultabb célcsoportokat segítik a pályázásban.

gyelést igényelnek a végrehajtás során

A **Kohéziós Alap (KA)** stratégiája szervesen illeszkedik a Nemzeti Fejlesztési Tervhez. A strukturális alapok és a Kohéziós Alap közötti elhatárolás szakmai kritériumait – projektcélok, projektméretek, projekt-szelekciós kritériumok – az ágazati stratégiák és a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjainak stratégiái is tartalmazzák.

A Kohéziós Alap fő célkitűzései

8. táblázat: A KA végrehajtása*

	Pénzügyi előrehaladás	A KA támogatási keret arányában
	(milliárd forint)	%
Teljes támogatási keret	637,30	100
Leszerződött	357,77	56,1
Számla alapján kifizetésre került	126,13	19,79

* 2006. június 30-i határnapal.

Ez az összeg többek között 500km közút és 500km vasút felújítását, illetve építését, 10 nagyváros (köztük Budapest, Debrecen, Szeged, Pécs, Győr) szennyvízkezelésének fejlesztését, több mint 1000 település komplex hulladékgazdálkodási rendszerének kialakítását teszi lehetővé. Az ország minden megyéjét érinti legalább egy Kohéziós Alap által finanszírozott környezetvédelmi projekt. Mindez közel 6,5 millió lakost érint, de az országos vasút- és közút, valamint légi forgalomirányítási fejlesztések gyakorlatilag az egész ország életét, környezetét befolyásolják.

Elérni kívánt eredmények

Az elmúlt három év tapasztalatai alapján a program megvalósítása során a legnagyobb problémát

- az ágazati stratégiák hiánya
- a projektek alacsony előkészítettségi szintje
- az engedélyezési eljárások lassúsága és összetettsége
- a kedvezményezettek eltérő összetétele okozta.

KA projektek menedzsmentje során szerzett tapasztalatok

A beruházások gyorsabb és hatékonyabb megvalósításának érdekében több intézkedést tettünk, melyek hatással lesznek a következő programozási időszakra is:

1. A KA projektekre **együttesen pályázó önkormányzatok számára kötelezővé vált** a jogi személyiséggel rendelkező önkormányzati társulás megalakítása
2. A költségűtlépések miatt a költségvetésre háruló terhek korlátozása és a kedvezményezettek felelősségének kézzelfoghatóvá tétele érdekében döntés született a **költségűtlépések** megosztásáról.
3. Lehetővé vált, hogy a beruházók a **közbeszerzési** eljárásokat a végleges **építési engedély megszerzése előtt** megindítsák

A beruházások végrehajtásának körülményei jelentősen javultak

4. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma módosította a **régészeti feltárásokkal** kapcsolatos miniszteri rendeletét, lehetővé téve, hogy a régészeti feltárásokba az illetékes megyei múzeum mellett a szomszéd megyék múzeumai is bekapcsolódhassanak.
 5. 2006 elején az Országgyűlés elfogadta a **kiemelt beruházások végrehajtásáról** szóló törvényjavaslatot, mely módosította az engedélyezési és az engedélyekkel kapcsolatos bírósági felülvizsgálatok eljárásrendjét.
 6. Változások történtek az **ágazati engedélyezési eljárások** területén is. A környezetvédelmi tárca egységesítette és egyszerűsítette az előzetes környezeti hatástanulmányhoz (EIA) és az integrált környezeti engedélyhez (IPPC) kapcsolódó eljárásokat. A szaktárca (Gazdasági és Közlekedési Minisztérium) a vasúti törvényt közelítette az Autópálya tv. szabályozásához.
 7. Két alkalommal is módosult a közbeszerzési törvény.
- A projekteket alacsony előkészítettségi szinten nyújtották be, a költségvetés tervezésekor még nem álltak rendelkezésre a részletes műszaki tervek. Mindez több projekt esetében akár tízmilliárdos költségtúllépéshez is vezetett. A hasonló esetek elkerülése érdekében tovább kell növelni a benyújtandó projektek előkészítettségi szintjét (az előkészítés támogatásával, a feltételes közbeszerzés és szerződéskötés bevezetésével stb.), és erősíteni kell a kedvezményezettek illetve a megvalósítást felügyelő szaktárca (Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium) érdekeltségét a projektek költséghatékony megvalósításában és későbbi üzemeltetésében.
 - A hazai és EU irányelvek teljesítéséhez szükséges a megfelelő szakmai megalapozottsággal rendelkező ágazati stratégiák kidolgozása.

Kulcsszó a jó előkészítés

Az INTERREG, URBACT és EQUAL programok tapasztalatai 2004-2006 között

A 2004-2006 közötti **átmeneti** időszak alatt az **INTERREG** kiírásokra pályázó hazai szervezetek, intézmények viszonylag gyors ütemű **tanulási szakaszt** jártak be: a kezdetben még időnként bizonytalan, kevésbé megfelelő színvonalú, céljaikat nem minden esetben megfogalmazni tudó pályázók és pályázatok a programok második pályázati körében (a programokban általában két pályázati kiírásra került sor) jelentősen javultak, a korábbinál értékelhetően jobb pályázatok születtek és a nyertes projektek végrehajtási színvonala az időszak második felére már számottevően javult.

INTERREG: eredményes tanulási szakasz

Általános tapasztalat volt, hogy szinte valamennyi INTERREG program iránt igen nagy volt (Magyarországon és a szomszédos országokban is) a pályázói érdeklődés, a pályázati igények a rendelkezésre álló allokációkat minden esetben **többszörösen – sokszor 7-8-szorosan is – meghaladták**. Figyelemre méltó, hogy a keleti országrészek határ menti vidékein az átlagosnál nagyobb, a nyugati területeken viszonylag alacsonyabb volt (ez „mindössze” 2-3-szoros pályázati igényt jelent) az INTERREG források és pályázati lehetőségek iránti érdeklődés. **Az átlagosnál sikeresebbnek** bizonyultak a határ menti infrastruktúra korszerűsítését, a környezet-, természetvédelem, árvízvédelem, vízgazdálkodás javítását célzó, valamint a temati-

kus megkötöttség nélküli kisprojektek, a „people-to-people” együttműködés megvalósítását célzó pályázati felhívások, míg **viszonylag alacsonyabb érdeklődés** volt a gazdasági együttműködést (ez alól kivételt jelent a turizmus) és a munkaerő-piaci, képzési, továbbképzési, oktatási típusú együttműködést elősegítő pályázatok iránt.

2004-2006 közötti időszakban Magyarország aktívan vett részt több, Községi Kezdeményezés alatt futó programban. Ezek közül – konkrét eredményeit tekintve - kiemelendő az **URBACT Községi Kezdeményezés**, mely hatékonyan irányítja a figyelmet városfejlesztési kérdésekre és tapasztalatokat ad át meghatározott területeken. A kezdetektől fogva aktív Budapest mellett egyre több magyar nagy- és középváros kapcsolódik ebbe a programba, ami az országon belül is segíti a városok közötti együttműködést, a kölcsönös tapasztalatcsere átadását.

Egyre több nagy- és középváros kapcsolódott be

2004-2006 között az **EQUAL Program** olyan **innovatív kezdeményezések** elindítását támogatta a foglalkoztatáspolitikai területén, amelyek a 2007-2013 közötti ESZA programok számára fontos tanulságokkal szolgálnak. Bár az EQUAL Program végrehajtása még folyamatban van, már az eddigi tapasztalatok is alátámasztják, hogy az újszerű megközelítéseknek, a partnerségnek, a nemzetközi együttműködésnek **tényleges hozzáadott értéke** van. Ugyanakkor a program összetett jellege **jelentős kihívások** elé állította a projektgazdákat és az intézményrendszer szereplőit is. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az innováció hasznosulásának alapvető feltételét jelenti a monitoring, az értékelés és a tapasztalatátadás megfelelő csatornáinak kiépítése.

Az újszerű megközelítéseknek, a partnerségnek és a nemzetközi együttműködésnek **tényleges hozzáadott értéke** van

3. A stratégia meghatározása

3.1. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv stratégiai céljai

A stratégia a helyzetértékelésben feltárt gondok és hiányosságok felszámolására irányul és a meglévő adottságok kiaknázásával az ország komplex – környezeti, szellemi, kulturális, demográfiai és gazdasági – fejlődését és ezáltal a nemzetközi versenyképesség erősítését szolgálja. Stratégiánkban meghatározzuk az átfogó és specifikus fejlesztési céljainkat, majd e célok megvalósítására tematikus és területi prioritásokat határozzunk meg, s a prioritások tartalmilag összetartozó beavatkozási területeit egy-egy fejlesztési programban hajtjuk végre.

Stratégiánk alapos helyzetelemzésre épül

3.1.1. Átfogó cél: a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés elősegítése

Hazánk további fejlődése, nemzetközi versenyképességének növelése megköveteli, hogy az Európai Unióból érkező forrásokat – összhangban az EU lisszaboni céljaival és e célok megvalósítását szolgáló Nemzeti Akcióprogrammal - két területre összpontosítsuk: a **foglalkoztatás bővítésére és a tartós növekedés elősegítésére**. E területek számottevő erősítése, valamint a makrogazdasági stabilitás megteremtése és a strukturális reformok végrehajtása nélkül elképzelhetetlen, hogy felzárkózzunk az Európai Unió átlagos fejlettségi szintjéhez.

A befektetéseket a foglalkoztatás bővítésére és a tartós növekedés megalapozására kell összpontosítanunk

A **foglalkoztatás bővítését és a tartós növekedést** az Új Magyarország Fejlesztési Terv egésze szolgálja. A **közösségi támogatások koordinációjának** feladata, hogy az operatív programok esetében számon kérje az egyes beavatkozások hozzájárulását az átfogó célok teljesítéséhez.

A rendszerváltoztatás után Magyarországon a fejlesztéspolitikát a széttagoltság jellemezte, amelynek köszönhetően az egymással összefüggő rendszerek fejlesztése, reformja nem összehangoltan, alacsony hatékonysággal valósult csak meg. Az európai forrásoknak köszönhetően azonban nem csak a rendelkezésre álló források növekednek meg, hanem tervezési rendszerének köszönhetően növekszik a konzisztencia a fejlesztésekben és olyan új államigazgatási módszereket is alkalmazni fog a fejlesztéspolitika (partnerség, hatásvizsgálat, értékelés stb.), amelynek révén 2007 és 13 között várhatóan magasabb lesz a fejlesztési beavatkozásaink hatékonysága, mint az elmúlt 15 évben voltak. Az európai forrásokra épülő fejlesztéspolitikával Magyarország tehát nem csak a fejlesztések magasabb szintjét, de azok hatékonyabb megvalósítását is el kívánja érni. Ezen hatékonyságjavulással összhangban ambíciózusabb célokat tudunk magunk elé ki tűzni, mint amelyek az elmúlt 15 év kormányzati teljesítménye alapján előrevetíthetünk.

A fejlesztéspolitika hatékonyságát is javítjuk

Célul tűzzük ki tehát, hogy az ÚMFT beavatkozásainak hatására hosszú

Céljaink: foglalkoztatás és növe-

távon is fennmaradó módon 120 000 fővel növekedjen a versenyszférá- **kedés**
ban a foglalkoztatás és a vállalkozásaink által megtermelt jövedelem
10%-kal magasabb legyen.

A stratégia és a lisszaboni célkitűzések közötti összhang megteremtése

Magyarország támogatja az Európai Bizottság azon törekvését, hogy a 2007-2013 közötti időszakban a kohéziós politika kiadásain belül a tagállamok minél magasabb részarányt fordítsanak a lisszaboni célok megvalósítására a gazdasági növekedést és a foglalkoztatást, mint kiemelt prioritásokat a középpontba helyezve.

A Tanács 1083/2006/EK számú rendelete 9. cikk (3) bekezdése értelmében Magyarországnak nem kötelezettsége, hogy az alapok meghatározott költségkategóriákba eső ráfordításai tekintetében számszerűsített vállalat tegyen. Tekintettel azonban arra, hogy a fő kihívásnak hazánk is a foglalkoztatás és a növekedés elősegítését tartja, programjainkat úgy terveztük, hogy a rendelet mellékletében lévő költségkategóriák célértéke megközelítse a 60 %-ot. Magyarország elkötelezett, hogy a jelenlegi, 2004-2006-os időszakot meghaladóan további erőfeszítést tegyen a lisszaboni céloknak megfelelő tevékenységek támogatására. A lisszaboni célokunk megfelelő kategóriákra fordított kiadások megközelítőleg 10 %-kal növekszenek.

Magyarország a nemzeti sajátosságok figyelembevételével 2006. októberében elkészítette felülvizsgált nemzeti lisszaboni akcióprogramját, amelyben a nemzeti lisszaboni célkitűzéseknek való megfelelést figyelembe vevő intézkedésekkel együtt az uniós ráfordítások aránya meghaladja a 70%-ot.

Így összességében megállapítható, hogy Magyarország - az Európai Tanács döntésének megfelelően – a rendeletben előírt szintet meghaladva, az uniós források jelentős részét fordítja nemzeti lisszaboni céljainak a megvalósítására.

Az átfogó célhoz tartozó indikátorok:

A foglalkoztatás növekedésének ösztönzése

Kontextus indikátora

A gazdasági növekedés támogatása

Kontextus indikátorai

- A közszférán kívül foglalkoztatottak száma az ÚMFT beavatkozásainak hatására 4 %-kal növekedjen 2015-re⁹
- Az országos foglalkoztatottsági ráta
- Az ÚMFT beavatkozásainak hatására a vállalkozások által megtermelt hozzáadott érték 10 %-kal legyen magasabb 2015-re
- A GDP éves volumenindexe
- Emberi Fejlődés Indexe - Human Development Index (HDI)

⁹ A múltbeli politikák hatékonyságán alapuló prognózisok, mintegy 2%-os fennmaradó foglalkoztatás növekedést vetítenek előre, a 4%-os cél a fent jelzett hatékonyság növekedéssel is számol.

3.1.2. A foglalkoztatás bővítése

Átfogó célunk, hogy minél több embernek legyen lehetősége belépni a munkaerőpiacra, és ezáltal emelkedjen a foglalkoztatás szintje. Ez képezi az alapját mind a gazdasági növekedésnek, mind pedig a társadalmi különbségek csökkentésének, végső soron pedig a társadalmi összetartozás (kohézió) megteremtésének.

Célunk, hogy minél többen lépjenek be a munkaerőpiacra

Stratégiánk tehát **foglalkoztatásorientált**, mert:

- az államháztartás egyensúlyának megteremtésében a foglalkoztatás meghatározó tényező: a befolyó adók és járulékok növelik az államháztartás bevételeit, a szociális támogatások alacsonyabb igénybevétele aránya pedig csökkenti a kiadásokat;
- mind az egyének, mind a családok, mind a nagyobb közösségek, települések, térségek életében a munka, illetve a munkához tartozó társadalmi megbecsülés kiemelt szerepet játszik.

Magyarország számára rövid- és középtávon különösen nagy feladatot jelent **a makrogazdasági stabilitással, a növekedéssel és a foglalkoztatás bővítésével összefüggő célok együttes elérése**. Éppen ezért törekednünk kell arra, hogy a kiigazítás időszakában az esetleges kedvezőtlen foglalkoztatási hatások elhárítását ne az inaktivitást növelő, hanem az aktivitás megőrzését szolgáló eszközökkel oldjuk meg. A foglalkoztatás bővítése olyan stratégiát feltételez, amely a munkaerőpiac kínálati és keresleti oldalát egyaránt érinti, és amely magában foglalja a foglalkoztatási környezet alakítását is:

- Olyan minőségű munkaerőre van szükségünk, amely mindenkor képes kielégíteni a gazdaság igényeit. Célunk az, hogy a munkaképes korú népesség minél nagyobb hányada lépjen be a munkaerőpiacra, majd maradjon is ott, sikeresen alkalmazkodva a gazdasági és társadalmi változásokhoz. A munkaerő-kínálat növelését az emberek foglalkoztathatóságának javításával kívánjuk elérni. Célunk, hogy az embereknek legyen tényleges lehetőségük a tudásalapú társadalomban elengedhetetlen ismeretek és készségek megszerzésére és folyamatos megújítására. Egészségi állapotuk, fogyatékonyságuk se akadályozza őket a munkavállalásban. A reformok és a szervezetráfordítások hatásai miatt meg kell erősíteni az aktív munkaerő-piaci politikák szerepét az egyének aktivitásának megőrzésében, az átmenetek segítségével. Kulcsfontosságú, hogy az érintettek hozzájussanak a megfelelő minőségű munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz és a társadalmi integrációt segítő szolgáltatásokhoz (egészségügyi mentálhigiénés, pályaválasztási és munkavállalási, bűnmegelőzési és drogreprevenációs, életviteli és rekreációs tanácsadás).
- A munkaerő-kereslet bővítése érdekében több és jobb munkahely létrehozását kívánjuk elősegíteni, hogy minél több embernek lehessen bejelentett munkája, aki képes dolgozni. Ehhez olyan gazdasági kör-

A munkaerő-kínálat növelését az emberek foglalkoztathatóságának javításával kívánjuk elérni

Minél többen dolgozhassanak, aki dolgozni képes

nyezetet és támogatási rendszert kívánunk teremteni, amely képessé teszi és ösztönzi a vállalatokat új munkahelyek létrehozására. Különösen fontos az alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése, valamint a munkaerő iránti kereslet növelése a hátrányos helyzetű térségekben.

és akar

- A munkaerő keresletének és kínálatának összehangolását a munkaerő-piaci környezet fejlesztésével kívánjuk elérni. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy az oktatás és a képzés szerkezete és tartalma rugalmasan alkalmazkodjon a társadalom, valamint a gazdaság szereplőinek igényeihez. Célunk a közvetítőrendszerek hatékonyabbá tétele annak érdekében, hogy mindenki hozzájusson a képzéssel és foglalkoztatással kapcsolatos információkhoz, értesüljön a munkalehetőségekről, és mindenki számára biztosítva legyen az átmenet zökkenőmentessége. El kívánjuk érni, hogy valamennyi munkavállaló egyenlő foglalkoztatási feltételek, jobb munkakörülmények és munkafeltételek, valamint egészséges és akadálymentes munkakörnyezetben dolgozhasson. A munkaerő mobilitásának ösztönzésével, illetve a munkahelyek elérhetősége szempontjából meghatározó közlekedési feltételek javításával a célunk az, hogy a vállalkozások számára rendelkezésre álljon a szükséges munkaerő. A foglalkoztatási feltételek alakításakor törekedni kell a be nem jelentett munkavégzés csökkentésére, valamint a munkaerő-piaci rugalmasság és a biztonság szempontjainak együttes érvényesítésére, a szociális partnerekkel való együttműködésre.

A foglalkoztat-hatóságot első-sorban az oktatás és képzés révén növelhetjük

A foglalkoztatás bővítésének specifikus céljai

A foglalkoztatás bővítését tehát specifikus célokként

- az egyén **foglalkoztathatóságának** javításával és munkaerő-piaci aktivitásának növelésével, a regionális sajátosságokhoz igazodó összehangolt beavatkozásokkal,
- a **munkaerő-kereslet bővítésével**, vagyis több és jobb munkahely teremtésének ösztönzésével (különösen a hátrányos helyzetű térségekben), valamint
- a kereslet és a kínálat összhangját biztosító **munkaerő-piaci környezet** fejlesztésével kívánjuk elérni.

A foglalkoztatás bővítéséhez támogatjuk a munkaerő-kereslet növekedését

A foglalkoztatás bővítéséhez tartozó specifikus célok indikátorai:

1. Az indikátorok minden esetben az *Új Magyarország Fejlesztési Terv beavatkozásainak hatására* történő változást hivatottak mérni. Eerre a továbbiakban külön nem utalunk.
2. Az indikátorok célértékeit az OP célértékekkel összhangban alakítottuk ki.
3. Az indikátorok múltbeli értékeit - amennyiben rendelkezésre állnak¹⁰ - a helyzetértékelés fejezetben jelenítjük meg.
4. Az adatok forrása a legtöbb esetben a KSH, de emellett támaszkodunk egyéb meglévő szakterületi adatgyűjtésekre és egyes esetekben egyedi felmérésre is.

¹⁰A mutatók kialakítása során a vonatkozó iránymutatásoknak megfelelően törekedtünk a jelenleg elérhető adatok használatára. Mindemellett fontos feladatnak tekintjük a hazai adatrendszerben jelenleg nem elérhető, vagy eddig nem gyűjtött, a fejlesztéspolitika számára kiemelten fontos mutatók jövőbeni előállítását.

Az egyén foglalkoztathatóságának javítása és munkaerő-piaci aktivitásának növelése	- A használható tudáshoz való hozzáférés feltételeinek javulása az iskolarendszerben és az egész életen át tartó tanulás rendszerében¹¹ - Születéskor várható egészségben eltöltött életevek száma átlagának (HALE-index) a növekedése - Az aktív korú (15–64 éves) népesség aktivitási rátájának növekedése - A munkaerőpiacot elhagyók átlagos életkora
A munkaerő-kereslet növelése	A létrejövő és a megszűnő munkahelyek számának különbségében bekövetkező pozitív változás¹²
A foglalkoztatási környezet fejlesztése	- Az iskola befejezése és a munkába állás között eltelt idő rövidülése - Nemek közötti foglalkoztatási különbségek csökkenése a kritikus korcsoportokban - A 45 perc alatt közúton és tömegközlekedéssel elérhető munkahelyek átlagos számának növekedése¹³

3.1.3. A tartós növekedés

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv **növekedésorientált** is, mert:

- mind az alapvető társadalompolitikai céljaink, mind pedig az európai uniós kohéziós célok csak akkor teljesíthetők, ha az ország – és különösen az elmaradott régiók – gazdasági növekedése gyorsabb a közösségi átlagnál;
- Magyarország az Európai Unió tagjaként és az európai gazdaságba való erőteljes beágyazottsága miatt alapvetően hozzá kíván járulni a régió világgazdasági helyzetének javításához;
- a hosszú távú makrogazdasági stabilitás csak tartós növekedési pályán teremthető meg,
- az elmaradott régiók gyorsabb növekedése segítheti a területi különbségek mérséklését.

A felzárkózáshoz az uniós átlagot meghaladó gazdasági növekedés szükséges

Célunk, hogy a **gyors gazdasági növekedés** elsősorban az **új, nagyobb hozzáadott értéket megtestesítő termékek és szolgáltatások** előállításának lendületes bővülésével valósuljon meg, illetve a gazdaság tartós növekedése a fenntartható és a szociális gazdaságot is megerősítő gazdasági kezdeményezések megerősítésével történjen. Ez megteremti a jólét tartós növekedésének feltételeit is. A nagyobb értékteremtéshez a versenyképesség javítására is szükség van. Törekvünk, hogy a versenyképesség elsősorban a fejlett tudásbázisra építő **kutatás-fejlesztés és innováció** eredményeinek hasznosításával növekedjen.

A gyors gazdasági növekedés megteremti a jólét tartós növekedésének feltételeit

¹¹ Két indikátort foglal magában ez a megnevezés: az első az iskolás korosztályra, a második a felnőtt korosztályra vonatkozik.
1. indikátor: A minimális tudáskritériumoknak eleget nem tevő tanulók arányának 30%-os csökkenése azokban az általános iskolákban (és esetleg a szakiskolákban), ahol az általános iskola 8. (illetve szakiskolában a 10. évfolyamon) tanuló diákok fele nem éri el a matematikai minimum szintet (1. szint), illetve negyede nem éri el a szövegértési minimum szintet (1. szint).
2. indikátor: A matematikai és olvasási kompetencia 1-es szintjén, illetve az alatt teljesítő felnőttek arányának csökkenése. .

¹² Az indikátor pontosítása az OP-val történő egyeztetése folyamatban

¹³ Az indikátor pontosítása az OP-val történő egyeztetése folyamatban

A tartós növekedés specifikus céljai

A tartós **növekedést** specifikus célokként tehát:

- a **versenyképesség javításával**, ezen belül
 - a tudásgazdaság és az innováció erősítésével,
 - a termelékenység növelésével;
- a **gazdaság bázisának szélesítésével**, ezen belül
 - a regionális különbségek mérséklésével,
 - a tőkebevonási képességek fejlesztésével,
 - piacbővítéssel,
 - a magasabb piaci integráltsági szinthez való kapcsolódással,
 - a korszerű technológiák széles körű elterjesztésével;
- az **üzleti környezet fejlesztésével**, ezen belül
 - az elérhetőség megkönnyítésével,
 - a szabályozási környezet javításával, valamint az állam szolgáltatásainak és működésének hatékonyabbá tételével kívánjuk elérni.

A tartós növekedéshez tartozó specifikus célok indikátorai:

A versenyképesség erősítése	▪ Az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték növekedése ▪ GERD/GDP és BERD/GDP (a kutatás-fejlesztésre fordított kiadások -BERD esetén csak az üzleti szférára vonatkozóan- aránya a GDP-ben)
A gazdaság bázisának kiszélesítése	▪ A vállalati hozzáadott érték növekedése az elmaradott kistérségekben ▪ A kis- és középvállalkozások hozzáadott értékének növekedése
Az üzleti környezet javítása	▪ Az egységnyi hozzáadott értékre eső adminisztrációs terhek, illetve a szállítási költség csökkenése

3.1.4. Horizontális politikák

Fejlesztési céljaink megvalósítása során kiemelt figyelmet kell fordítani az alábbi horizontális politikák érvényesítésére:

- a **fenntarthatóság** feltételeinek biztosítására (ami az uniós elvárásoknak és a megújított Göteborgi Stratégiának megfelelően egyaránt kiterjed a környezeti, a makrogazdasági, a társadalmi folyamatok fenntarthatóságra, beleértve a biztonság szempontjait is);
- a **kohézió** erősítésére (mind gazdasági, mind területi, mind pedig társadalmi értelemben – ez utóbbi magában foglalja az Európai Unió által a fenntarthatóság mellett szintén kiemelten kezelt esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma és a nemek közti társadalmi egyenlőség kérdését is).

Fenntarthatóság minden tekintetben

Gazdasági, területi és társadalmi kohézió

Az Új Magyarország Fejlesztési Tervben e **horizontális politikákat** mind az **ágazatok**, mind a **régiók fejlesztése** során érvényesítenünk kell. A **fenntarthatóságra**, a **régiók közötti és a régióon belüli felzárkóztatásra és az esélyegyenlőségre**, beleértve a **nők és férfiak egyenlő elbánásának**, valamint a **megkülönböztetés tilalmának követelményét is** – mint nevesített uniós elvárásra – **külön is figyelmet fordítva kell** a fenti két szempontra koncentrálni az operatív programok és beavatkozásaik tervezésekor, megvalósításakor, nyomon követésekor és értékelésekor.

Az operatív programoknál és a beavatkozásoknál külön figyelmet fordítunk a nőkkel és férfiakkal kapcsolatos egyenlő elbánás követelményére és a fenntarthatóság érvényesítésére

3.1.4.1. A fenntarthatóság feltételeinek biztosítása

Annak érdekében, hogy ne éljük fel a hosszú távú fejlődés erőforrásait, a fejlesztéseknek maradéktalanul meg kell felelniük a környezeti, társadalmi és gazdasági **fenntarthatóság** elvének. Fenntarthatónak tekinthető az a fejlesztés, amely tekintettel van a természeti és társadalmi erőforrásokra, beleértve a természeti értékeket, területeket, tájakat, a biológiai sokféleséget és a humán tőkét is. A fenntarthatóság társadalmi elemei az emberi egészség, a társadalmi kohézió, a kiegyensúlyozott demográfiai viszonyok, az épített környezet és a kulturális örökség megóvása, illetve fenntartható módon történő hasznosítása. A gazdaság fenntartható fejlődésének kulcselemei a stabil makrogazdasági pálya megteremtése és fenntartása, valamint a gazdaság anyag- és energiaigényének csökkentése. A fenntarthatóság alapja tehát a jövőorientált gondolkodásmód, amely kiszámíthatóvá és tervezhetővé teszi a rendszerszerű folyamatokat.

A fejlesztések feleljenek meg a fenntarthatóság követelményének

A **fenntarthatóság a biztonság integrált felfogásán** alapul, amelyben kifejezésre jut a jelen értékeinek megőrzése, az írott és íratlan demokratikus elvek és jogok tiszteletben tartása és a fenyegető kockázati tényezők mérséklése is. A fejlesztések tervezése és végrehajtása során felmérjük és lehetőség szerint csökkentjük a társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok fenntarthatóságát veszélyeztető külső és belső kockázatokat. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtása során a fenntarthatóság formai és tartalmi szempontként is megjelenik, illetve a teljesítés nyomon követésének is szerves része lesz.

A környezet fenntartható használata

A társadalmi fejlődésnek és az életminőség javításának alapvető feltétele a mindenkit megillető, egészséges, biztonságos környezet. Ezért biztosítanunk kell erőforrásaink, természeti és épített környezetünk elemeinek fenntartható, az életminőség javítását hosszú távon lehetővé tevő hasznosítását és megőrzését.

Mindenkit megillet az egészséges környezet

A göteborgi csúcson megfogalmazott Fenntartható Fejlődés Stratégia alapján, a környezeti fenntarthatóság elvének való megfelelés érdekében biztosítani kell, hogy az NSRK programjai ne károsítsák a környezetet. Ezért be kell avatkozni a prioritást élvező szektorokba, hiszen a környezetvédelem meghatározó feladata a gazdasági fejlődésből fakadó környezeti terhek csökkentése és fenntartható irányba terelése. Ennek eléréséhez a leghatékonyabb eszköz a környezetvédelmi megfontolásoknak a szek-

A szektor politikákba és intézkedésekbe kell integrálni a környezetvédelmi megfontolásokat

tor politikákba és intézkedésekbe történő integrálása. Az integráció kulcsfontosságú területei az energiagazdálkodás, a közlekedés, az ipar, a mezőgazdaság, az idegenforgalom és kereskedelem. Az ÚMFT, az operatív programoknak, és az egyéb tervezési dokumentumoknak is elkészítjük a stratégiai környezeti vizsgálatát. A tervezési fázist követően, az ÚMFT végrehajtása során is érvényesíteni kell a fenntarthatóság szempontját, illetve a monitoring tevékenységet is kiterjesztjük a fenntarthatóság vizsgálatára.

A környezeti fenntarthatóság számos területét érinti a Csatlakozási Szerződésben vállalt EU jogszabályokból eredő környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése. A kötelezettségek egy része határidőhöz kötött feladatokat fogalmaz meg a tagállamok számára. A Csatlakozási Szerződésben rögzített átmeneti mentességek lejártát megelőzően a környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése, valamint az azt követően keletkező jogszabályok határidőre történő átültetésével kapcsolatosan 2013-ig fejlesztés szükséges a szennyvíz, ivóvíz, hulladékgazdálkodás, kármentesítés, rekultiváció, Vízkertirányelv (VKI), Természetvédelem (Natura 2000 területek, élőhelyvédelmi irányelv; madárvédelmi irányelv), megújuló energia, energiahatékonyság, fenntartható fogyasztás és termelés (IPP irányelv), e-környezetvédelem (Aarhus) területeken.

A környezeti fenntarthatóság számos területét érinti a környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése

Ezeket a kötelezettségeket Magyarország teljes körűen teljesíti az ÚMFT keretében megvalósuló, illetve azon kívüli fejlesztésekkel.

Az acquisban foglalt vállalásokon kívül új kihívásként jelenik meg a klímaváltozással, illetve annak hatásaival szembeni küzdelem. Ennek megfelelően, az ÚMFT keretein belül felsorolt szektorokban és területeken prioritást kell kapnia a klímaváltozással kapcsolatos teendőknek is. Egyrészt csökkenteni kell az üvegházhatású gázok kibocsátását, különös tekintettel az energiapolitikára, az iparra, a közlekedésre, a turisztikai beruházásokra, a mezőgazdaságra, erdőszetre és földhasználatra, illetve egyéb, horizontális területekre. Másrészt hangsúlyozni kell az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást, kármérséklést és -enyhítést, illetve megelőzést, elsősorban a mezőgazdaság, a vízgazdálkodás, a természetvédelem, az erdőszet, a humán egészségügy, az építészet és az urbanisztika területeken. Ezért hangsúlyosan kell támogatni az energiahatékonyságot és a megújuló energiák használatát, a környezetbarát és kisebb üvegházhatású-gáz kibocsátással járó termelési technológiákat, a fogyasztásból eredő kibocsátások csökkentését a fogyasztási szokások befolyásolásán keresztül, a közlekedésből eredő kibocsátás csökkentést, a környezetbarát közlekedési módok elterjesztését és használatát, továbbá a szemléletformálást. A klímaváltozásból eredő természeti katasztrófák, károk kezeléséhez, a változásokhoz való alkalmazkodáshoz szükséges az árvíz, belvíz, aszály és az éghajlathoz képest nagy hőmérsékleti eltérés elleni védekezés, felkészülés. Fontos továbbá a természetvédelem, vagyis a zöld, elsősorban erdővel borított területek csökkenésének megakadályozása, növelése, mert a CO₂ elnyelése mellett az extrém időjárásból fakadó károk enyhítésében is szerepet játszik (szélfogó erdősávok, árvízvédelem, stb.).

Új kihívásként jelenik meg a klímaváltozással, illetve annak hatásaival szembeni küzdelem

A társadalmi folyamatok fenntarthatósága

A **társadalmi fenntarthatóság** a kedvezőtlen demográfiai és egészségi folyamatok megállításának, a jövő generációi iránt érzett felelősség és a prevenció szempontjainak figyelembevételét jelenti. A programok tervezése, végrehajtása, nyomon követése és ellenőrzése során mindvégig érvényesíteni kell azokat a szempontokat, amelyek fékezik a kedvezőtlen demográfiai trendek, így például a népesség csökkenésének folyamatát és mérsékli a betegségben töltött életevek tartósan magas arányát. A társadalmi fenntarthatóság kiemelkedően fontos eleme a fiatal generáció testi-lelki, lelkiileg egészséges fejlődése és boldogulása. Az ezekhez közvetlenül kapcsolódó területeken – az oktatásban, a kultúrára, egészséges életmódra való nevelésben, a családközei és egyéb, fiatalokat segítő szociális szolgáltatások terén – megtett intézkedéseken túl a gyermekek és az ifjúság szempontjait minden ágazatban szem előtt kell tartani. Különösen a hátrányos helyzetű térségekben a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének megteremtésére fokozott figyelmet kell fordítani. Csak így lehet megteremteni a kisebb-nagyobb közösségek folyamatos, egészséges megújulásának feltételeit, ami hosszú távon is hozzájárul a társadalmi és gazdasági kohézió erősödéséhez.

A jövő generációinak érdekeire is ügyelünk

A **társadalmi biztonság** mindenkorai szintje alapvetően hat a középtávú célok és a horizontális célkitűzések megvalósulására, feltétele az elért eredmények fenntarthatóságának. Olyan alapvető emberi és közösségi érték, melynek védelme szükségessé teszi a társadalmi szereplőket fenyegető kockázatok szintjének csökkentését (prevenció), valamint a bekövetkezett káros következmények elhárítását. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósításakor a – foglalkoztatási és versenyképességi célok teljesülését leginkább akadályozó – társadalmi kockázatok csökkentése érdekében valamennyi beavatkozási területen szükséges fellépni a demokratikus normák és az alapvető jogok érvényesítése mellett és lépéseket kell tenni a diszkrimináció különböző formáinak és az erőszakos társadalmi jelenségek terjedésének megakadályozása érdekében.

A biztonság alapvető emberi és nemzeti érték

A gazdasági folyamatok fenntarthatósága

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv számos ponton szoros kölcsönhatásban áll a makrogazdasági pályával:

- egyrészt a fejlesztéspolitikai célok megvalósításának peremfeltétele a makrogazdasági stabilitás, különösen a gazdaság területén;
- másrészt a Kohéziós Alap támogatásait az EU felfüggesztheti, ha nem teljesítjük a konvergenciaprogramban vállaltakat;
- harmadrészt a GDP és foglalkoztatás növelésével a fejlesztési terv közvetlenül és közvetve is hozzájárul ahhoz, hogy gazdaságunk a tartós egyensúly pályáján haladjon.

A terv céljai a makrogazdasági pályával kölcsönhatásban fogalmazódnak meg

Az **anyag- és energiaigényesség csökkentése** a gazdaság **hosszú távú fenntartható növekedésének és versenyképességének a záloga**. Jelenleg globális szinten olyan mértékben használjuk erőforrásainkat, hogy az

Az anyag- és energiaigényesség csökkentése javítja

a természeti környezet degradációjához, eltartókéességének csökkenéséhez vezet. A fosszilis energiahordozókkal kielégített, magas energiaigény az egyik okozója a globális felmelegedésnek, ráadásul gazdasági és politikai konfliktusokat is okoz világszerte. A gazdaság fejlődésével a kevésbé anyag- és energiaigényes, magasabb hozzáadott értékű áruk és szolgáltatások lehetőséget teremtenek arra, hogy Magyarország ne az egyre szűkülő fizikai erőforrásokra alapozza hosszú távú jólétét.

a hosszú távú versenyképességet

Indikátorok:

Fenntarthatóság	Környezeti	- A korszerű, európai uniós követelményeket kielégítő szennyvízkezelési rendszerekkel ellátott népesség számának növekedése (Cél 2015-re 89%) - Az egy főre jutó települési hulladék mennyiségének változása a hulladékkezelési módja szerint (Cél 2015-re 187/92/256 kg/fő/év Hasznosított/Égetett/Lerakott)^{14*} - Megfelelő minőségű ivóvízzel ellátott lakosok számának növekedése - A gazdaság energia-intenzitása - A megújuló energia részarányának növekedése a teljes energiafelhasználáson belül (Cél 2013-ra: 11,4%) - Az élőhelyvédelmi irányelv mellékletein szereplő élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének összesített változása (Cél a 1994-es állapothoz képest 10% javulás 2012-re)
	Társadalmi	- A gyermekszegénység csökkenése – vagyis egyre kevesebb gyermek legyen kénytelen élni a medián jövedelem 60 százaléka alatti jövedelemmel rendelkező háztartásokban (Cél: 2013-ra 12%) - A szüleinél magasabb végzettséget nyújtó oktatási, képzési programokban részt vevők számának növekedése Kontextus: Az eltartottsági és a reprodukciós ráta változása
	Makroökonómiai (államháztartási)	A terv hozzájárulása az államháztartási kiadások és bevételek egyenlegéhez

3.1.4.2. A kohézió erősítése

A kohézió erősítése a foglalkoztatás bővítésének és a tartós növekedésnek alapvető feltétele. Ahhoz, hogy a fejlesztések eredményeiből a társadalom egésze részesülhessen, a foglalkoztatás és a növekedés stratégiáját úgy kell megvalósítani, hogy az egyúttal a területi és a társadalmi kohézió erősítéséhez is hozzájáruljon.

A területi kohézió erősítése

Az ország megújulásának alapvető feltétele, hogy minden fejlesztés a területi és a társadalmi egyenlőtlenségek megszüntetését egyaránt szolgálja. Mindez többszintű kohézióon keresztül érvényesíthető:

- Mérsékelni kell a fejlettségbeli különbséget a közép-magyarországi

A fejlesztések legyenek területileg is kiegyensúlyozottak és hatékonyak

¹⁴ 9,94 millió fővel számolva Magyarország lakosságát 2015-ben

régió és az ország többi területe között; a három fejlett és a négy le-
szakadó régió között, valamint a régiókon belül a kistérségek között.

- Az ország fejlődésének hozzá kell járulnia az egész európai térség kohéziójához. Ehhez fenn kell tartani a jelenleg versenyképesen fejlődő térségeink fejlődését, dinamizáló hatásukat pedig ki kell terjeszteni, illetve el kell mélyíteni kapcsolatainkat más európai térségekkel.
- Ösztönözni szükséges a régiók egymás közötti együttműködését, a szomszédos régiók intézkedéseinek egymással összhangban kell megvalósulniuk.

A területi kohézió érvényesítésének két legfontosabb tércategóriáját a városi és a vidéki terek jelentik. Az ország területi kohéziójának érdekében azonban be kell vezetni további tércategóriákat is: a leghátrányosabb helyzetű térségeket, valamint a területi adminisztráció határain túlnyúló, komplex beavatkozásokat igénylő, kiemelt térségeket. Az egyes tércategóriák fejlesztése sajátos célok érdekében, sajátos eszközökkel és összhangoltan történik.

A területi kohézió érvényesítéséhez a fejlesztéspolitika minden szakterületén, illetve a tervezés, a végrehajtás, a nyomon követés és az ellenőrzés minden szintjén is kiemelt jelentőségű a térségi gondolkodás és a területi szemlélet érvényesítése. Ez pedig nem történhet másként, mint a régiók, a térségek eltérő adottságainak figyelembevételével és az egyes ágazatok saját területi prioritásainak megfogalmazásával.

A fejlesztéspolitika minden területén érvényesíteni kell a területi szempontokat

A területi kohézió érvényesítésének legfontosabb szereplői a régiók. A regionális szintű decentralizáció biztosíthatja, hogy a területi adottságok optimális kihasználásával és egyedi stratégia mentén integrált fejlesztések valósuljanak meg. A természeti és kulturális örökséggel és erőforrásokkal mindinkább helyben, fenntartható módon történő gazdálkodás tovább erősíti a helyi lehetőségeket

A területi kohézió érvényesítésének legfontosabb szereplői a régiók

Annak érdekében, hogy a területileg kiegyensúlyozott fejlesztések egyúttal fenntarthatóak is legyenek és biztosítsák az esélyegyenlőséget és a megkülönböztetés tilalmát a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésben, a fejlesztéspolitikában a következő horizontális térhasználati alapelveket kell érvényesítenünk.

A területileg kiegyensúlyozott fejlesztések egyúttal fenntarthatóak is legyenek

- Növelni kell a kis- és középvárosok térszervező erejét. Ennek keretében erősíteni kell a lakossági szolgáltató funkciójukat és az üzleti infrastruktúra terén játszott szerepüket.
- A városi és a vidéki térségeket sajátos funkcióiknak megfelelően kell fejleszteni. A városokban a barnamezős fejlesztéseket a zöldmezős beruházásokkal szemben előnyben kell részesíteni.
- A támogatott intézkedések lehetőség szerint ne növeljék a térségek közötti egyenlőtlenséget - a leghátrányosabb térségekben is valósuljanak meg a felzárkózást és a fejlődést elősegítő beruházások.
- Meg kell teremteni a közkinccet képező természeti és kulturális értékek, illetve a közszolgáltatások elérhetőségének, hozzáférhetőségének és akadálymentesítésének feltételeit.

A leghátrányosabb térségekben is valósuljanak meg a felzárkózást és a fejlődést elősegítő beruházások

- A fenntarthatóságra, az értékmegőrzésre és a biztonságra tekintettel kell kiválasztani a fejlesztések helyét, valamint így kell kialakítani a területi közigazgatás és a közszolgáltatások szervezését is.
- A fejlesztések illeszkedjenek a helyi adottságokhoz, mélyítsék el a helyi környezettudatosságot és erősítsék a táj értékei iránti felelősségérzetet.
- A fejlesztések ösztönözzék a térségen belüli anyag- és energia-gazdálkodási ciklusok kialakulását, valamint segítsék elő a térségek belső erőforrásainak feltárását és minél hatékonyabb hasznosítását. Az anyag-, energia-, információ- és tudásáramok minél hosszabban, a jövedelmek pedig minél nagyobb mértékben maradjanak helyben, a térségekben.
- A fejlesztések ne növeljék szükségtelenül a mindennapos utazásra fordított időt, és járuljanak hozzá a biztonságos és fenntartható utazási módok kialakításához.
- Csökkenti kell a közlekedés és az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági kockázatát, valamint az azokból eredő terheket és károkat.

Az esélyegyenlőség biztosítása, megkülönböztetés tilalma a társadalmi kohézió erősítése érdekében

A társadalmi kohézió erősítésének központi eleme az életesélyek egyenlőtlenségeinek csökkentése, valamint a kirekesztés enyhítése a gyermekkortól kezdve. Ahhoz, hogy a fejlesztések előnyei minél szélesebb körben valósuljanak meg és egyetlen társadalmi csoportot se érjen hátrány, az uniós elvárásokkal összhangban valamennyi operatív program tervezése, végrehajtása, nyomon követése és értékelése során is érvényesíteni és támogatni kell az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elveket. A hátrányos helyzetűek társadalmi megítélésében és a hozzájuk való viszonyulásban jelentős mértékű, társadalmi és gazdasági előnyökkel járó változás csak akkor érhető el, ha a fenti elvek – a humán-erőforrás fejlesztésén túlmenően – minden területen betartásra és ösztönzésre kerülnek.

Nők és férfiak egyenlősége

A nők és a férfiak közötti egyenlőség alapvető jog, az Európai Unió tagállamainak közös értéke, és a növekedéssel, foglalkoztatással és társadalmi kohézióval kapcsolatos uniós célkitűzések megvalósításának nélkülözhetetlen feltétele. Ezért az Európai Tanács 2006. márciusában elfogadta ***Európai Egyezmény a Nemek Egyenlőségéért*** című dokumentumot, amely felhívja a tagállamokat arra, hogy tegyenek lépéseket:

- a nemek közötti munkaerő-piaci különbségek és a társadalmi nemekkel kapcsolatos sztereotípiák csökkentése,
- a munka és a családi élet összehangolása,
- a nemek közötti esélyegyenlőség szempontjainak horizontális érvényesítése és nyomon követése

érdekében.

A nők és férfiak közötti egyenlőség közös európai érték, a növekedési és a foglalkoztatási célok elérésének feltétele

A nemek közötti egyenlőség szempontjait minden EU tagállamban be kell építeni az állami közpolitikák kialakítása és a fejlesztéspolitika minden fázisába (ez az úgynevezett 'gender mainstreaming'). Ez azt jelenti, hogy minden szakmapolitikai intézkedésnél mérlegelni kell, hogy az hogyan hat a nemek egyenlőségére, illetve a nők és a férfiak életére.

Az ÚMFT és az operatív programok tekintetében a „gender mainstreaming” azt jelenti, hogy:

- kidolgozzuk, és alkalmazzuk azokat az indikátorokat, amelyek mentén nyomon követhető a nők és férfiak egyenlőségének érvényesülése,
- biztosítjuk az indikátorokhoz kapcsolódó adatgyűjtést,
- a konkrét projektek kidolgozásánál, elbírálásánál és monitoringjánál következetesen alkalmazzuk a nemek közötti egyenlőség szempontjait,
- biztosítjuk a nők és férfiak egyenlőségének szakmai képviselőit a végrehajtás intézményeiben.

Az egyenlőség horizontális érvényesítése mellett szükség van olyan *célzott programokra* is, amelyek közvetlenül a nőket vagy a férfiakat érintő egyenlőtlenség felszámolására irányulnak a társadalmi élet valamennyi területén, beleértve a foglalkoztatás, a képzés, gazdasági élet területét, valamint a javakhoz és szolgáltatásokhoz (pl. egészségügyi, közlekedési, gyermekekre irányuló szolgáltatásokhoz) való hozzáférést is. Az ilyen típusú célzott programok – mint például a nők munkaerő-piaci helyzetének javítására irányuló beavatkozások – elsősorban a Társadalmi megújulás operatív program részét képezik.

Mind a horizontális szempontok érvényesítése, mind a célzott programok végrehajtása során figyelembe kell venni **„A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv (2006-2010)”** című dokumentumban foglaltakat.

A hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének, valamint a megkülönböztetés tilalmának biztosítása

A társadalmi kohézió nem jelent mást, mint egy olyan ország megteremtését, ahol egyre nehezebb leszakadni, és egyre könnyebb felemelkedni, mert a társadalom összetartó, az állam pedig esélyteremtő. A társadalmi kohézió megvalósulása egy olyan, egymást kölcsönösen tisztelő és segítő, szabad egyénekből álló közösséget feltételez, amely ezeket a közös célokat demokratikus eszközökkel éri el. Ez pedig nem csupán a szegénység és a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelmet jelenti, hanem magában foglalja a társadalmi szolidaritás megteremtését is.

Az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma feltételeinek megteremtése a társadalmi kohézió záloga

Figyelmet kell fordítani továbbá arra is, hogy az egyes emberek esélyegyenlőségét ne befolyásolja az, hogy az ország melyik térségében élnek.

Magyarországon esélyegyenlőségi szempontból kiemelt figyelmet kell

fordítani a romák és a roma közösségek összetett hátrányainak enyhítésére. Mindez átfogó, stratégiai megközelítést igényel, mely messze túlmutat a humán erőforrásfejlesztés keretein. Horizontális szempontként szerves része kell, hogy legyen minden prioritásnak, különös tekintettel a regionális és társadalom-gazdasági dimenzióra, mely fejlesztéseknek az operatív programokban is érvényre kell jutniuk.

A fenti elvek mentén a Strukturális Alapok által támogatott beruházások ki kell, hogy egészítsék a „Roma Integráció Évtizede” program során megvalósuló beavatkozásokat.

Továbbá kiemelt figyelmet kell fordítani a fogyatékossgal élő emberek érdekeinek érvényesítésére és társadalmi hátrányainak felszámolására is. Ez nem csupán az operatív programok tervezésének fázisában érvényes, hanem a támogatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés mellett az egész végrehajtási folyamatot is át kell hatnia.

A roma népesség társadalmi integrációját nem egyszeri akciókkal, hanem komplex társadalom- és gazdaságpolitikai beavatkozásokkal szükséges elősegíteni. A romákat érintő programok esetében az alábbi eljárásokat alkalmazzuk:

- Csoportos célzás: A programok egy része a roma népességet azon jellemzők mentén célozza meg, amelyeken keresztül jól megragadhatók hátrányaik a társadalom egészéhez képest. Ilyen jellemzők lehetnek például a munkaerő-piaci státusz (munkanélküliség, inaktivitás) és az iskolai végzettség.
- Területi célzás: A programok egy része az elmaradott térségekre, településekre, településrészekre koncentrálódik, ahol jellemzően magas a roma népesség aránya is. Ezekben a térségekben a többszörös hátrány felszámolása érdekében komplex megközelítésre épülő fejlesztéseket valósítunk meg.
- Speciális programok: A társadalmi, illetve területi hátrányok mentén történő célzás mellett bizonyos területeken szükség van olyan „speciális” programokra is, amelyek nem területi, vagy csoportos célzáson alapulnak, hanem amelyek célcsoportját közvetlenül a roma népesség jelenti.

Ahhoz, hogy a fejlesztések ténylegesen eljussanak a romákhoz, a hozzáférést segítő mechanizmusokat kell működtetni, építve a roma szervezetekkel való együttműködésre. Az irányító hatóságok közötti koordináció révén biztosítani kell a romákat érintő fejlesztések összehangolását, ki kell alakítani egy olyan monitoring rendszert, amely biztosítja a fejlesztések összehangolását, a romákra gyakorolt hatás nyomonkövethetőségét.

A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a fogyatékossgal élő emberek speciális szempontjaira is. Segíteni kell aktív társadalmi részvételüket, és biztosítani kell számukra az egyenlő esélyű hozzáférést (fizikai, környezeti és kommunikációs akadálymentesítéssel, valamint a rehabilitáció feltételrendszerének korszerűsítésével). A beruházások kivitelezése során biztosítani kell, hogy a létrejövő új szolgáltatások a fogyatékossgal

A romák helyzetének javítása érdekében többféle megközelítést alkalmazunk

Az esélyegyenlőség érdekében a fogyatékossgal élő emberek érdekeit is figyelembe kell venni

gal élő emberek számára is hozzáférhetőek legyenek.

Indikátorok:

Kohézió	Területi	- Az egy főre jutó GDP régiók szintjén mért egyenlőtlenségének csökkenése - A hozzáadott érték növekedése az elmaradott kistérségekben - A foglalkoztatási ráta növekedése az elmaradott kistérségekben
	Társadalmi	- Az aktív kereső nélküli háztartások arányának csökkenése¹⁵ - A romákkal, fogyatékos emberekkel szembeni előítéletek mérséklődése - A társadalom általánosított bizalomszintjének növekedése

3.1.5. Stratégiánk nemzetközi integrálódásunkat is szolgálja

A foglalkoztatás bővítését és a tartós gazdasági növekedést szolgáló fejlesztéseinkkel páratlan lehetőség kínálkozik Magyarország gazdasági versenyképességének és belső kohéziójának megerősítésére. E fejlesztésekkel a tudás-gazdaságra alapozottan erősítjük meg hazánk nemzetközi versenyképességét, egyben az Európai Unió tagjaként tevékenyen hozzájárulunk a lisszaboni célok megvalósulásához is.

Az Európai Unió tagjaként tevékenyen hozzájárulunk a lisszaboni célok megvalósulásához

Közvetlen céljaink között szerepel, hogy intenzívebben vegyünk részt az Európai Unió egészének versenyképességét, a tudástársadalmat szolgáló közös programokban, így a közös oktatási programokban, valamint a kutatás-fejlesztés és az innovációs együttműködést szolgáló programokban, különösen a 7. kutatási programban és a Versenyképességi és innovációs programban. Az ESZA forrásait felhasználva folytatni fogjuk az EQUAL Program keretében megkezdett transz-nacionális együttműködést a foglalkoztatás és a humán erőforrás-fejlesztés területén. A transz-nacionális együttműködés többek között a jó gyakorlatok megismerését és adaptálását, a szakpolitikák hatékonyságának javítását, a tapasztalatcserét szolgálja majd.

A Magyarország határain átnyúló fejlesztések révén elő kívánjuk segíteni a szomszédos országokban élő magyar közösségek európai keretek közötti felzárkózását és modernizációját. A térség modernizációs pályára állítását támogató - a szomszédos országokkal egyeztetett fejlesztéspolitika keretében közös térség-, infrastruktúra- és intézményfejlesztési, valamint gazdaságélénkítő - programok megvalósítását tűzzük ki célul.

Elő kívánjuk segíteni a szomszédos országokban élő magyar közösségek felzárkózását és modernizációját

Összhangban az EU nemzetközi törekvéseivel – tovább erősítjük nemzetközi kapcsolatainkat a dél-kelet-európai országokkal és a volt szovjet köztársaságokkal, mindenekelőtt Oroszországgal. Ázsiában elsősorban Kínával, valamint a Távol-Kelet tudományos-technológiai centrumaival, Japánnal és Dél-Koreával, illetve az újonnan feltörekvő dél-kelet-ázsiai országokkal javítjuk Magyarország gazdasági együttműködését. Tovább erősítjük kapcsolatainkat az Amerikai Egyesült Államokkal.

Tovább erősítjük nemzetközi kapcsolatainkat

¹⁵ Nyugdíjas háztartások nélkül

Az „európai területi együttműködés” célkitűzése alapján rendelkezésre álló forrásokat is kihasználva erősítjük a nemzetközi és a határon-túli együttműködéseket. (E programok részletezése külön dokumentumban történik meg.)

3.2.A célokhoz kapcsolódó tematikus és területi prioritások

Az átfogó és specifikus célok megvalósítására az alábbi **tematikus és területi prioritások alapján** tervezünk átfogó, operatív programokban megtestesülő beavatkozásokat:

- 1. Gazdaságfejlesztés**
- 2. Közlekedésfejlesztés**
- 3. Társadalmi megújulás**
- 4. Környezeti és energetikai fejlesztés**
- 5. Területfejlesztés**
- 6. Államreform**

A célokhoz kapcsolódó tematikus prioritásokat a Tanács kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásainak szem előtt tartásával, valamint a lisszaboni célok magyarországi megvalósítását szolgáló **Nemzeti Akcióprogramban, illetve a Felülvizsgált Nemzeti Lisszaboni Akcióprogramban** megfogalmazott célok megvalósítása érdekében határoztuk meg. Kiemelt figyelmet fordítottunk **az Európai Tanács 2006. március 23-24-i** ülésén megfogalmazott prioritásokra, amelyek a tudás és az innováció érdekében szükséges befektetéseket, a kis- és középvállalatok fejlesztését, a foglalkoztatás bővítését és egy új európai energiapolitika megteremtését tűzik ki célul.

A tematikus prioritások a Nemzeti Akcióprogram megvalósítását szolgálják

A tematikus és területi prioritásokat kibontó és tartalmilag összetartozó prioritástengelyek jelölik ki az egyes fejlesztési (operatív) programokat, amelyeket a negyedik fejezetben mutatjuk be.

A területi kohézió erősítése érdekében az ágazati programok egyidejűleg a területi különbségek mérséklését is szolgálják.

Az ágazati programok a területi különbségek mérséklését is szolgálják

A források regionális nyomonkövetése érdekében az ágazati OP-kon belül monitoring mechanizmust hozunk létre. Ez a mechanizmus eszközül szolgál a kevésbé fejlett régiók felszívóképességének értékelésére és lehetővé teszi kiegészítő tájékoztatási/tanácsadási tevékenységek indítását ezen régiók pályázói számára, valamint a pályázati kiírások célirányos kiigazítását. Ezen célokat a partnerség során is ellenőrizzük. A Regionális Fejlesztési Tanácsok bevonásra kerülnek az ágazati programok projekt-kiválasztási szempontjai kidolgozásának folyamatába és a regionális szereplők tagként részt vesznek az ágazati Monitoring Bizottság munkájában is.

Másrészről a regionális operatív programoknak illeszkedniük kell az ágazati politikákhoz, és a regionális operatív programokban tervezett fejlesztés-

téseket úgy kell megvalósítani, hogy azok hozzájáruljanak a releváns ágazati stratégiák megvalósításához.

Integrált, komplex megközelítés, zászlóshajó-projektek

A **prioritások sok eleme lényegileg összefügg, egymásra hat**. A megvalósítás során az operatív programokban ezen összefüggéseket ki kell dolgozni, és a végrehajtás során kiemelten kell nyomon követni. Szükséges a szakmai és a politikai döntési pontok elhatárolása is.

A prioritások tartalmának meghatározásakor **a nagy társadalmi kérdések megoldására, a közigazgatás átfogó reformjából fakadó feladatokra** koncentráltunk. E nagy társadalmi kérdések integrált megközelítést igényelnek, ezért ezek megoldása **több operatív program összehangolt** együttműködésével történhet csak meg. Így a tervezés során ún. zászlóshajó projekteket dolgoztunk ki, amelyek választ adnak a legfontosabb társadalmi kérdésekre. Ezek megoldása során a fejlesztéspolitikai eszközök kiegészülnek a kormányzat szabályozási lehetőségeivel.

A programok integrált tervezése zászlóshajó projektek formájában történik

E komplexen megoldandó feladatokra az 5. sz. mellékletben felsorolt területeken tervezünk olyan zászlóshajó-projekteket, amelyeknek elemei az operatív programokba, majd az azokból készülő akciótervekbe beépülnek.

3.2.1. 1. prioritás: Gazdaságfejlesztés

A gazdaságfejlesztés prioritásában megvalósuló stratégia egyaránt szolgálja a tartós növekedés mindhárom specifikus célját, azaz a versenyképesség javítását, a gazdaság bázisának szélesítését, valamint az üzleti környezet fejlesztését. Egyben hozzájárul a foglalkoztatás bővítésének céljához munkalehetőségek teremtésének elősegítésével, valamint a területi különbségek csökkentéséhez és a klíma rövid- és hosszútávú védelmének stratégiai céljaihoz is.

Az alábbi beavatkozási csoportok szolgálják a gazdaságfejlesztés stratégiájának megvalósítását:

- Az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése, azon belül is:
 - az alkalmazott K+F tevékenységek támogatása,
 - a vállalkozások innovációs tevékenységének ösztönzése,
 - a vállalkozások és a felsőoktatás innovációs tevékenységének és együttműködéseinek ösztönzése
 - a technológiaintenzív (spin-off) kisvállalkozások létrehozásának bátorítása,
 - a technológiatranszfer ösztönzése,
 - a hídképző és inkubációs tevékenység megerősítése;
- vállalkozások (kiemelten kkv-k) jövedelemtermelő képességének erősítése, azon belül is:
 - a vállalkozások tőkeellátottságának javítása,
 - a vállalkozói kultúra terjesztése,

- szervezetfejlesztés,
- technológiai korszerűsítés,
- elmaradott térségek munkahelyteremtő beruházásainak támogatása;
- az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, amelynek tervezett eszközei:
 - az ipari parkok fejlesztése,
 - a korszerű infokommunikációs technológiák (IKT) elterjesztése és a fizikai infrastruktúra javítása,
 - a logisztika parkok hálózatának kiépítése,
 - a széles sávú IT hálózatok infrastruktúrájának kiépítése.

A vállalkozói szektor fejlődése érdekében, horizontális intézkedésként, minden beavatkozás-csoporthoz kapcsolódóan elengedhetetlennek tartjuk:

- a korszerű infokommunikációs technológiák elterjesztését,
- a vállalati humán erőforrás és szervezet fejlesztését,
- a területi egyenlőtlenségek felszámolását és a térségek versenyképességének növelését.

3.2.1.1. Az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése

A versenyképesség erősítésében meghatározó szerepe van a **hozzáadott érték növekedésének**. A hozzáadott érték az emberi tőke és a szervezeti kultúra fejlesztésével, valamint a fejlett tudásbázisra építő **kutatás-fejlesztési és innovációs** tevékenység, az anyag- és energiatakarékos termelés és az innovációs szolgáltatások erősödésével, a tudástranszfer feltételeinek javulásával növekedhet leginkább. A produktív szektor magas hozzáadott értéket előállító tevékenységének előfeltétele a K+F- és innovációs infrastruktúra európai színvonalúvá tétele, beleértve az IKT hálózati infrastruktúrájának fejlesztését is. A költségvetési szektorban az állami költségvetési források felhasználásával megtermelt tudás gyors, a vállalkozások számára pénzügyi szempontból is kedvező átadásának megvalósítása jelentősen növelheti a gazdasági versenyképességet. Ezekkel megteremtjük a tudásalapú gazdaság alapjait. Mindemellett kiemelt szempont, hogy a tisztább, környezet- és klímabarát technológiákat részesítsük előnyben a fejlesztések során.

A hozzáadott értéket a kutatás-fejlesztés és az innovációs tevékenység eredményei növelhetik leginkább

A Nemzeti Akcióprogramban megfogalmazott iránymutatásokkal (6., 7. és 8. iránymutatás) összhangban az **innovatív, tudásalapú gazdaság** kialakítása – elsősorban az Országos Területfejlesztési Konceptióról (OTK) szóló 97/2005. (XII. 25.) Ogy. határozatban kijelölt, területileg koncentrált fejlesztési pólusok (Budapest, Győr, Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc, illetve a Székesfehérvár-Veszprém tengely) mentén - a vállalkozások üzleti célú, nagyobb megtérülési kockázatú technológiai fejlesztéseinek támogatásával, illetve az egyetemek, kutatóintézetek és a vállalkozások innovációs célú, kutatási együttműködéseinek ösztönzésével lehetséges. Ez – a szükséges kutatási infrastruktúra biztosításával, valamint a hazai és a nemzetközi piacra lépés ösztönzésével – fontos eszköze a versenyképes technológiák önálló fejlesztésének, adaptálásának és az eredmények hasznosulásának. Ehhez szükséges az innovációs és pénzügyi szolgáltatások fejlesztésének támogatása, a magvető tőke biztosítása a kezdő, innovatív (spin-off) vállalkozások számára, illetve a technológiai inkubátorszolgáltatások létesítése és működtetése. Ösztönözni kell:

- a kutatási kapacitások ágazati és területi (fejlesztési pólusok) koncentrációját, specializációját az ország számára perspektivikus, nagy potenciált rejtő területekre (pl. infokommunikáció, biotechnológia, élettudományok, nanotechnológia, anyagtudományok, környezeti technológiák és megújuló energiaforrások);
- az ehhez szükséges kutatási és IKT-infrastruktúra fejlesztését;
- a nemzetközi színvonalú kutatási infrastruktúrák létrehozását, illetve hatékony működtetését;
- a meglévő nemzetközi K+F-hálózatokhoz és infrastruktúrájukhoz való kapcsolódást.

A 7. Kutatási Keretprogram, valamint a Versenyképességi és Innovációs Program prioritásaihoz kapcsolódva különösen azokban az ágazatokban kívánjuk ösztönözni az innovációt, ahol hazánk komparatív előnyeire, illetve ígéretes nemzetközi együttműködési lehetőségekre építhetünk, így

elsősorban a nanotechnológia, az élettudományok, az energetikai kutatások és az IKT-alapú innovációk területén.

A gazdaságfejlesztési prioritás **K+F- és innovációs célú beavatkozásai:**

- ösztönözni kívánjuk az alkalmazott K+F tevékenységeket, a vállalkozásokkal együttműködve folytatott alkalmazott kutatásokat és kísérleti fejlesztéseket; esetenként támogatjuk a nagyobb megtérülési kockázatú, ám kiemelkedő jelentőségű K+F projekteket;
- ösztönözzük a vállalkozások innovációs tevékenységét a termelés és a szolgáltatások területén egyaránt; segítjük az önálló kutatás-fejlesztési potenciál növelését (tekintettel az anyag- és energiahatékonyságra):
 - a technológiai fejlesztések ösztönzésével,
 - a vállalati kutatók továbbképzésével,
 - K+F egységek létrehozásának támogatásával,
 - versenyképes technológiák megvásárlásának és adaptálásának, valamint innovációs beszállítói klaszterek, technológiai platformok és közös kutatókapacitások létrehozásának támogatásával;
- különleges tőkekonstrukciók kialakításával és bevezetésével javítjuk a technológia- és tudás-intenzív kezdő vállalkozások létrehozásának feltételeit; támogatjuk a kapcsolódó partnerkeresési és tanácsadási szolgáltatásokat;
- ösztönözzük az egyetemek, kutatóintézetek és vállalkozások közötti K+F-, illetve innovációs együttműködések, az innovációs láncban szereplők közös kutatóhelyeinek létrehozását és közös kutatási projektek lebonyolítását, a szakemberképzést és -cserét, valamint támogatjuk az innovatív ötlettől a piacképes termékig vagy szolgáltatásig vezető, átfogó, többlépcsős folyamatokat, elsősorban a fejlesztési pólusokban;
- támogatjuk a kutatási és innovációs intézmények, integrált hídképző, kompetencia-, tudás-, inkubációs, innovációs és technológiai kutatási központok megalakítását és megerősítését, nemzetközi színvonalú kutatási infrastruktúrák létrehozását és hatékony működtetését, az innovációs szolgáltatásokat, különösen a fejlesztési pólusokban végzett, a magyar gazdaság számára ígéretes technológiai áttörési lehetőséget kínáló, nagy növekedési potenciállal rendelkező területeken;
- ösztönözzük a magyar vállalatok nemzetközi technológiai kooperációit, a magas hazai hozzáadott értéket generáló, K+F- és innovációorientált nemzetközi technológiatranszfert és a legfejlettebb technológiák adaptálását.

**Ösztönözzük a
alkalmazott K+F-
tevékenységeket**

3.2.1.2. A vállalkozások (kiemelten kkv-k) jövedelemtermelő képességének erősítése

A kiegyensúlyozott gazdasági növekedésben és a foglalkoztatásban be- **Kiemelten**

töltött szerepük miatt különös figyelmet fordítunk a **vállalkozások, kiemelten a kis- és középvállalkozások fejlődésére**. Kiemelt cél, hogy kialakuljon a kis- és középvállalkozások növekedéséhez, erősödéséhez, együttműködéséhez és stabilitásához szükséges gazdasági környezet.

támogatjuk a
kkv-k fejlődését

A vállalkozások, kiemelten a kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása mindenekelőtt piacconform pénzügyi eszközökkel, illetve a humán erőforrás és a vállalati kultúra fejlesztésével történhet. Emellett továbbra is fontosak a vállalkozásoknak nyújtott közvetlen támogatások is. Ez utóbbiakat elsősorban a műszaki technológiai korszerűsítés igénye határozza meg (például a megújuló energia használatának elterjedését segítő eljárásokhoz, márkanevek nemzetközi bevezetéséhez, a minőségirányítási és -biztosítási rendszerek bevezetéséhez illetve az új technológiák (kül)piacra lépéséhez kapcsolódóan). A növekvő versenynek és a környezetvédelemhez kapcsolódó szigorú minőségi követelményeknek köszönhetően nagyobb hangsúlyt kap az energiatakarékos és energiahatékony technológiák alkalmazása.

Külön támogatási
csatornákat
működtetünk a
kkv-k számára

A vállalkozások, különösen a mikro-, kisvállalkozások számára a hitelhez és tőkéhez jutás a nagyvállalatokhoz képest ma még aránytalanul nehezebb, a finanszírozási lehetőségeket csak fajlagosan magasabb költségekkel érhetik el. Ezért célunk a hitel- és a tőkepiac hatékonyságának javítása:

- a tőkepiaci kínálat fejlesztésének támogatásával, valamint
- a tőkekihelyezési kockázatot piaci eszközökkel csökkentő eljárások elterjedésének támogatásával.

A vállalkozások támogatásában fel kívánjuk használni az Európai Bizottság, az Európai Beruházási Bank (EIB) és az Európai Befektetési Alap (EIF) közös „JEREMIE kezdeményezése” nyújtotta hitellehetőségeket is.

A gazdaságfejlesztési prioritás **kkv-k fejlesztését célzó beavatkozásai**:

- javítjuk a vállalkozások tőkeellátottságát, finanszírozási forrásokhoz való hozzáférését a piaci hiteleknel könnyebben elérhető forrást nyújtó mikrohitelzés és garanciatámogatás feltételeinek javításával;
- elősegítjük a vállalkozói kultúra, valamint a vezetői ismeretek és képességek fejlesztését, illetve az üzleti ismeretek elsajátítását a teljes népesség körében, már az iskolai oktatásban is; fejlesztjük és széles körben hozzáférhetővé tesszük a különböző üzleti szolgáltatásokat;
- támogatjuk a vállalkozások működési hatékonyságának javítását célzó szervezetfejlesztéseket a komplex vállalati IKT-fejlesztések, a minőség- és környezetbiztosítási, vállalatirányítási, valamint a vezetői döntéstámogató rendszerek bevezetésének ösztönzésével;
- támogatjuk a vállalkozások technológiai korszerűsítését, termelő és szolgáltató kapacitásuk bővítését (a piaci keresletre is tekintettel), ezzel elősegítve megerősödésüket, kiegyensúlyozott növekedésüket és beszállítóvá válásukat, előnyben részesítve a környezetbarát anyag- és energiatakarékos fejlesztéseket;
- az elmaradott térségekben megvalósuló vállalati beruházások támogatásával hozzájárulunk a foglalkoztatási szint (elsősorban alacsony

Javítjuk a kkv-k
tőkeellátottságát

- képzettségű munkaerőre koncentrálni) növeléséhez;
- információs és tanácsadási szolgáltatásokkal erősítjük a kkv-k közötti együttműködéseket, különösen a regionális ágazati klaszterek, illetve beszállítói hálózatok kialakítását.

3.2.1.3. Az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése

Magyarországon a termelékenység számos ágazatban jelentősen elmarad az európai uniós átlagtól, ezért a versenyképesség javításához egyrészt **növelni kell a magas hozzáadott értékű tevékenységek arányát**, másrészt elő kell segíteni, hogy **a vállalkozások növelni tudják termelékenységüket**.

A versenyképesség javításához növelni kell a magas hozzáadott értékű tevékenységek arányát

Ennek érdekében bővítjük az **üzleti szolgáltatások kínálatát** a logisztikai és ipari parkok szolgáltatásainak fejlesztésével is. A beruházás-ösztönzés intézményrendszerének javítása az erősebb regionális jelenlétet és a külpiaci megjelenést teszi könnyebbé.

Bővítjük az üzleti szolgáltatások kínálatát

A gazdaságfejlesztési prioritás **üzleti szolgáltatásokat** érintő beavatkozásai – egyebek mellett – támaszkodnak a Nemzeti Akcióprogramban és a Magyar Információs Társadalom Stratégiában (MITS) megfogalmazott iránymutatásokra. Ez utóbbi célja a feltételek biztosítása ahhoz, hogy a gazdaság szereplői széles körben tudjanak élni az információs társadalom vívmányaival.

A beavatkozások a következők:

- közvetlen támogatásokkal és a működési feltételek javításával fejlesztjük és szolgáltató funkciójában erősítjük az ipari parki, az innovációs vállalkozásfejlesztési, valamint a vállalkozói központi intézményrendszert;
- fejlesztjük a térségi üzleti infrastruktúrát és a telephelyeket az IKT- és fizikai infrastruktúra fejlesztésének támogatásával, elsősorban az ipari parkok, vállalkozói parkok és barnamezős beruházások esetében;
- elősegítjük a komplex szolgáltatást nyújtó logisztikai parkok hálózatának kiépülését a kerítésen belüli infrastruktúra fejlesztéséhez és a szolgáltatások színvonalának emeléséhez nyújtott támogatással;
- biztosítjuk és fejlesztjük az információtechnológia alapvető infrastrukturális feltételeit és elősegítjük a verseny érvényesülését a hozzáférést nyújtó szolgáltatók között, többek között a szélessávú hálózatok és alternatív megoldások kiépítésének segítségével a piac által nem megfelelően ellátott térségekben; az informatikai biztonság növelését alapvető követelménynek tekintjük az információs társadalom erősítését szolgáló fejlesztések során.
- A hazai kis- és középvállalatok megfelelő információval való ellátása érdekében, emeltszintű üzleti, piaci tanácsadást biztosítunk. Hatékonyságuk növelése, túlélési, növekedési esélyeinek javítása érdekében rendkívül fontos a vállalkozások beindításához és fejlődéséhez, beszállítóvá válásához, külpiacra jutásához szükséges vállalatvezetési, üzleti, ismeretek elsajátítása.

3.2.1.4. Horizontális fejlesztési területek

Az ország versenyképessége szempontjából meghatározó jelentősége van a humán erőforrások mennyiségének és minőségének. Ezért kiemelkedően fontosnak tartjuk, hogy a lakosság egészségi állapota javuljon, a rossz egészségi állapot miatt keletkező közkiadások ezzel párhuzamosan mérséklődjenek, illetve a munkaerő gazdasági aktivitása növekedjen. Az oktatásnak és a képzésnek szerkezetében, tartalmában és módszertanában egyaránt a gazdaság igényeire kell válaszolnia. Bővíteni kell a munkavállalók, valamint a potenciális és a kezdő vállalkozók vállalkozási ismereteit. A versenyképesség növekedésének a foglalkoztatás bővülésével is együtt kell járnia.

A versenyképesség növekedésének a foglalkoztatás bővülésével is együtt kell járnia

Kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – különös tekintettel a romák és a fogyatékkal élők – igényeire a vállalati környezet kialakításakor, biztosítva számukra a gazdasági részvétel révén realizálódó javakhoz való hozzáférés lehetőségét.

Vállalati humán erőforrás fejlesztése

A vállalati humán erőforrás fejlesztése során az alábbi beavatkozásokkal segítjük a gazdaság dinamizálását:

- a vállalati képzéseknél elsősorban a szaktudás alkalmazásához szükséges alapkészségeket és kompetenciákat (köztük az IT- és idegen nyelv-ismeretet, a kommunikációt, a gyakorlati vezetői készségeket) fejlesztjük, valamint az úgynevezett on-the-job tréningeket, gyakorlati programokat ösztönözzük;
- a vállalkozói kultúra fejlődését kívánjuk elérni a pályázati, vállalkozói ismeretek (beleértve a munkaügyi, munkabiztonsági jogszabályi környezet ismeretét is), üzletviteli, marketing-, pénzügyi, vezetési és HR-tanácsadási szolgáltatások, és mentorprogramok támogatásával, illetve az együttműködések és klaszterek kialakítását és működését elősegítő projektmenedzsment-szolgáltatások ösztönzésével.

Erősítjük a versenyképesség emberi tényezőit

A korszerű infokommunikációs technológiák elterjesztése

A termelő szektor versenyképességének tartós javítása érdekében segítjük a tudásalapú gazdaság elemeinek és az infokommunikációs technológiáknak a vállalkozások működésébe való szerves integrálódását. Ennek megfelelően a komplex vállalkozásfejlesztési projektek részeként, beavatkozási területektől függetlenül támogatjuk az IKT-fejlesztéseket.

Ösztönözzük az infokommunikációs technológiák alkalmazását

3.2.1.5. A gazdasági versenyképesség kiemelt területi dimenzió

Az állami beruházás-ösztönzés, az üzleti környezet fejlesztése, és a kkv-k hálózatosodásának elősegítése során **előnyben kell részesíteni a társadalmi és gazdasági szempontból elmaradott térségeket és a négy fejletlenebb régiót. A külső és belső perifériákon** a helyi adottságokra épülő, térségspecifikus fejlesztéspolitikát kell érvényesítenünk. A határ menti térségekben nagy jelentőséget tulajdonítunk a határon átnyúló kezdeményezéseknek.

A speciális adottságokkal rendelkező falusi térségek (agrártérségek, jelentős roma népességű térségek, tanyás térségek) esetében is a felzárkózás legfőbb esélyét a helyi foglalkoztatást biztosító vállalkozások támogatása jelenti. Éppen ezért az elmaradott térségekben kiemelten kell támogatni az innovációt a kkv-k felé közvetítő intézmények létrejöttét, valamint nagy hangsúlyt kell fektetni ezen térségek humán erőforrás-megtartó és odavonzó-képességének növelésére is.

Az ország fejlettebb északnyugati területein és a főváros környezetében elsősorban a nagy hozzáadott értéket teremtő, kvalifikált munkaerőt foglalkoztató gazdasági tevékenységek megtelepedésének ösztönzése kívánatos. E térségekben a beszállítói hálózatok, a kkv-k közti együttműködések és klaszterek kialakítása, a kkv-kultúra, továbbá az innováció iránti adaptációs képesség erősítése a célunk. Támogatjuk a szolgáltatásgazdaság fejlődéséhez kapcsolódó alapvető fejlesztéseket – így többek között a turisztikai infrastruktúra fejlesztését – is.

A megfelelő adottságokkal rendelkező térségekben a **turisztikai fejlesztések** fontos versenyképességi tényezőt jelentenek és multiplikátor hatásuk révén az egész gazdaságra kihatnak. A turizmus szektorok közötti jellegéből következően cél, hogy az ágazat kiemelt területein a legfontosabb fejlesztések megtörténjenek. Az országos és nemzetközi jelentőségű projektek (pl.: kongresszusi központ, gyógyhelyek, világörökség, kiemelt fejlesztések) a gazdaság húzóprojektjei és a versenyképességet erősítő tényezők.

Támogatjuk a turizmus kiemelt területeit

Az **innováció csomópontjai** elsősorban azok a városok, amelyek egyetemekkel, kutatóintézetekkel rendelkeznek. A fejlesztési pólusok programjának középpontjába, ezek bázisára alapozva az innováció erősítését, az innovatív klaszterek fejlesztését, valamint a tudásalapú helyi gazdaság és a vállalkozások fejlesztését helyezzük. A pólusprogram keretében **regionális klaszterek** kialakítását támogatjuk, amelyekben egy jól definiált iparág vagy üzletág nemzetközi versenyképességének megerősítése a cél. Ennek előfeltétele a helyi üzleti környezet megfelelő fejlettsége.

Az innováció csomópontjai a fejlesztési pólusok

(A több prioritást és operatív programot komplexen átfogó fejlesztési pólusokat és a pólusprogram megvalósítását jelentő beavatkozásokat részletesen a területfejlesztés prioritás alatt ismertetjük.)

A négy leszakadó régióban – így a Dél-Alföldön, Dél-Dunántúlon, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon – növelni kell a versenyszféra arányát és jövedelemtermelő képességét a gazdaságban. Ösztönözni kell a nagy-

Javítanunk kell a keleti országrész és a Dél-Dunántúl

vállalatok betelepülését, erősíteni az innovációt és a tudástranszfert, valamint a vállalkozások hálózatosodását. A külföldi működőtőke beáramlásához pedig javítani kell a keleti országrész és Dél-Dunántúl tőkevonzó képességét. A válságiparágak szerkezetátalakítása is leginkább e leszakadó régiókban támogatandó.

tőkevonzó
képességét

A kutatás-fejlesztés terén célkitűzés Budapest dominanciájának csökkentése. A **regionális innovációs kapacitások fejlesztésére** megerősítjük a regionális innovációs intézményrendszert:

Célunk a
regionális
innovációs
kapacitások
fejlesztése

- a hálózati együttműködések fejlesztésével,
- decentralizált innovációs programok működtetésével,
- a regionális innováció infrastrukturális és informatikai feltételeinek javításával, valamint
- emberi erőforrásainak fejlesztésével.

A régiókban működő vállalatok innovációs aktivitásának ösztönzése és az igényeikhez rugalmasan alkalmazkodó innovációs szolgáltató hálózatok kiépítése teremti meg a feltételeket a **regionális innovációs stratégiák** megvalósításához.

Az innovációs politikának kiemelten kell kezelnie **Budapestet és agglomerációját**, annak nemzetközi szerepe, kiemelkedő kutatási-fejlesztési és innovációs potenciálja miatt.

A prioritás intézkedései erősítik a **nemzetközi gazdasági együttműködések** is:

- A K+F és innováció területén tervezett beavatkozások lehetőséget biztosítanak a nemzetközi, elsősorban európai K+F és innovációs programokban való eredményesebb részvételre, valamint a technológiai együttműködések kiszélesítésére.
- A vállalkozások jövedelemtermelő képességének növelésével versenyképességük is növekszik, ezáltal kibővülnek részvételi lehetőségeik nemzetközi termelői, szolgáltatói kooperációkban. A folyamatot erősíti az üzleti infrastruktúra fejlesztése.

Az 1. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

Az 1. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása elsősorban a **Gazdaságfejlesztés operatív program** keretében, az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) finanszírozásával történik. A stratégia megvalósításához ugyanakkor hozzájárul több más operatív program, így a **Társadalmi megújulás operatív program** és a területfejlesztést szolgáló **regionális operatív programok** is.

Az 1. prioritásban foglalt stratégia alátámasztja a CSG következő iránymutatásait:

- A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése
 - A kutatás-és technológiafejlesztésbe történő beruházás növelése és célirányosabbá tétele

- o A mindenki számára megvalósuló információs társadalom ösztönzése
- o A pénzeszközökhöz való hozzáférés fejlesztése

3.2.2. 2. prioritás: Közlekedésfejlesztés

A közlekedési fejlesztések legfontosabb célja a versenyképességet és a kohéziót egyaránt szolgáló **elérhetőség** javítása, a természeti és települési környezet és a klíma védelmének figyelembe vételével. E cél összhangban van az Országgyűlés 19/2004. (III. 26.) határozatával a 2003-2015-ig szóló magyar közlekedéspolitikáról, és a vonatkozó európai stratégiákkal.

Összhang a magyar közlekedéspolitikával

A jó elérhetőség (hatékonyságot biztosító optimális szerkezetű közlekedési hálózat, korszerű és biztonságos infrastruktúra, jó szolgáltatások) nélkülözhetetlen feltétele a tartós gazdasági növekedésnek. Meghatározó módon befolyásolja a magyar és az EU gazdaság szereplői számára a piacok megközelíthetőségét, új (keleti, közép-ázsiai és közel-keleti) piacok elérését. A logisztikai vállalkozások számára új fejlődési lehetőséget teremt a növekvő nemzetközi és hazai áruszállítás kiszolgálása révén.

A jó elérhetőség (hatékonyságot biztosító optimális szerkezetű közlekedési hálózat, korszerű és biztonságos infrastruktúra, jó szolgáltatások) nélkülözhetetlen feltétele a tartós gazdasági növekedésnek.

A jó közlekedési infrastruktúra ösztönzi a multinacionális tőke telephelyválasztását, ami munkahelyteremtéssel párosul; segíti a munkaerő-piaci kereslet és kínálat "egymásra találását" a fizikai elérhetőség megkönnyítésével (mobilitás); maguk a közlekedési beruházások pedig munkalehetőséget biztosítanak a nehezen foglalkoztatható alacsony iskolai végzettségű munkavállalók számára.

A közlekedési infrastruktúrának a gazdasági fejlődésben betöltött nélkülözhetetlen szerepét Európai Tanács is elismeri a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról szóló 702(2006)EK számú határozatában: "A hatékony, rugalmas, biztonságos és tiszta közlekedési infrastruktúra biztosítása a gazdasági fejlődés szükséges előfeltételének tekinthető, mivel fellendíti a termelékenységet, és a személyek és áruk mozgásának megkönnyítésével javítja az érintett régiók fejlődési kilátásait. A közlekedési hálózatok serkentik a kereskedelmi lehetőségeket, és egyúttal növelik a hatékonyságot. Ezenfelül a közlekedési infrastruktúra Európaszerte megvalósuló fejlesztése ... elengedhetetlen a nemzeti piacok nagyobb fokú integrációjának elérése szempontjából, különösen a kibővült Unió kapcsán."

A közlekedés infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztése mellett számos olyan intézkedés történik (piacliberalizálás, díj- és tarifapolitika változtatása, szervezés stb.), amely meghatározóan járul hozzá az elérhetőség javulásához, gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóságához. Ezek az intézkedések a szabályozási tevékenység részeként valósulnak meg.

Az utak és a vasúti pályák terhelési kapacitásának növelése és a folyómeder mélyítése egyaránt javítja az egységnyi áru továbbításához szükséges járműigényt, ami mindamelllett, hogy javítja mind a fuvarozók, mind a

közlekedési szolgáltatásokat igénybe vevők versenyképességét, lényegesen csökkenti a károsanyag-kibocsátást. Az üzleti infrastruktúra (ipari parkok, logisztikai és áruforgalmi központok) intermodális közlekedési kapcsolatainak fejlesztése a vasútra és folyóra jutás pozitív környezetvédelmi hatásai mellett szintén hozzájárul a közlekedésfejlesztés kereslet-kínálat alapon – tehát a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás kérdéseivel összhangolt – megvalósításához is.

A közlekedés fejlesztését az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják.

- az ország nemzetközi elérhetőségének javítása, amelynek tervezett eszközei:
 - a gyorsforgalmi úthálózat bővítése a TEN vonalakon,
 - a vasúti fővonalak korszerűsítése,
 - folyami infrastruktúra bővítése;
- a térségi elérhetőség javítása, amelynek tervezett eszközei:
 - a közúthálózat fejlesztése, a főutak teherbíró képességének növelése,
 - regionális közlekedési szövetségek felállítása;
- a városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése, amelynek tervezett eszközei:
 - kötöttpályás közösségi közlekedés fejlesztése, intermodális kapcsolatok,
 - az elővárosi vasútvonalak fejlesztése és a helyi tömegközlekedéssel történő összekapcsolása,
 - a kerékpárutak építése,
 - forgalomcsillapítás a belvárosokban;
- közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése:
 - különböző közlekedési módok összekapcsolása,
 - logisztikai központok, ipari parkok bekapcsolása a fő közlekedési hálózatba.

Az elérhetőség minősége döntően befolyásolja az ország versenyképességét és a területi kohéziót

Az egyes beavatkozási területek külön-külön is, s egyben együtt – rendszerbe foglaltan - is jelentős mértékben hozzájárulnak a zaj- és károsanyag - kibocsátás mérsékléséhez. A közlekedési hálózat átbocsátó és terhelhetőségi kapacitásának bővítése kiegészítve az irányítási informatika korszerűsítésével az egyenletes haladás feltételeinek javulását és a járműállomány fokozottabb kihasználását célozza, amit kiegészítenek a közlekedési ágazaton kívüli megoldások, különösen a klímabarát üzemanyagok előállítása és felhasználása, valamint a járművek fogyasztását csökkentő energiahatékonysági megoldások.

A közlekedési fejlesztéseknél messzemenően érvényesülnie kell a környezeti értékek és a természeti erőforrások védelmének. A közlekedés okozta környezeti károk elsősorban a lokális, regionális és globális légszennyezés területén jelentkeznek. Ezért a fejlesztésekben súlyponti kérdés a környezetbarát közlekedési módok (vasút, vízi út, egyéb kötöttpályás fejlesztések) preferálása. A közösségi közlekedés előtérbe helyezése, a megújuló tiszta erőforrások felhasználásának növekedése és a közúti teherforgalom vasútra terelése lényegesen csökkenti a környezetterhelést és károsanyag-

A közlekedés fejlesztésénél is célunk a környezeti fenntarthatóság

kibocsátást. Az ÚMFT-ben a közlekedési fejlesztésekre fordítható források több mint 50%-át ezekre fogjuk felhasználni.

A közúti fejlesztéseknél is messzemenően figyelembe vesszük a fenntarthatóság szempontjait. A gyorsforgalmi fejlesztések és a burkolatmegerősítéshez kapcsolódó elkerülő utak építése kedvező hatással lesz a települések környezetének minőségére és közlekedésük biztonságára. A közúti közlekedés időigényének csökkentése, a folyamatos haladás megteremtése és a forgalmi torlódások elkerülése emisszió-csökkentési, energia megtakarítási célok teljesülését is segíti.

A környezetterhelés csökkentését különösen a sűrűn lakott területeken (városokban, alvóvárosokban) kell elérni. Ezért kiemelten fontos a városi és elővárosi közlekedés környezetbarát fejlesztése.

3.2.2.1. Az ország nemzetközi elérhetőségének javítása

Célkitűzés, hogy a beavatkozások eredményeként a TEN-T hálózat Magyarországon áthaladó elemeinek erőteljes fejlesztésével javuljon az ország nemzetközi elérhetősége.

Javítjuk az ország és a régiók nemzetközi elérhetőségét

Kiemelten fontosnak tartjuk a környezeti és gazdasági értelemben is fenntartható közlekedési fejlesztéseket, ezért fokozott figyelmet fordítunk a **vasút** korszerűsítésére. Magyarország számára azonban az EU-tól való gazdasági lemaradás mielőbbi csökkentése érdekében hasonlóképpen fontos a közúthálózat fejlesztése is.

A **vasútfejlesztés** egyik területe a fő nemzetközi vasútvonalak korszerűsítése az országhatárok felé. A pályafelújítások lehetővé teszik, hogy a ma még a forgalmat sok helyütt lassító sebességkorlátozások megszűnjenek, az elérhetőség pedig számottevően javuljon. Jelentős fejlesztéseket tervezünk a kapcsolódó informatikai, biztonság- és irányítástechnikai eszközök, valamint a vasúti szerelvények korszerűsítése terén is. A fejlesztésre kerülő TEN hálózat interoperábilissá tétele is kiemelt célunk, így megalapozzuk az európai vonatbefolyásoló rendszerhez való csatlakozást is.

Korszerűsítjük a vasútvonalakat és a kapcsolódó infrastruktúrát

A vasúti fejlesztések célja az ENSZ EGB keretében kötött AGC és AGTC egyezmény nemzetközi törzshálózati (=TEN-T) fővonalak 225 KN/tengelyterhelésre való megerősítése. A pályasebesség növelését ugyanakkor összhangban tartjuk a védett természeti, régészeti vagy sűrűn betelepült területek megóvásával kapcsolatos célokkal.

A **közutak** esetében a TEN hálózaton belül továbbfejlesztjük a gyorsforgalmi úthálózatot azért, hogy a magisztrális folyosók tovább épüljenek az országhatárok felé, az ország ma még sugaras közlekedés-szerkezete oldódjon, valamint javuljon a helyzet a forgalomterhelés szempontjából kritikus szakaszokon. Az EU bővülés szintén jelentős feladatok elé állítja Magyarországot, hiszen a Romániát és Bulgáriát bekapcsoló közúti TEN hálózat fejlesztése uniós érdek. Ezzel együtt is azonban az Új Magyaror-

Továbbfejlesztjük a gyorsforgalmi úthálózatot

szág Fejlesztési Terv Kohéziós Alap forrásainak legfeljebb 25%-át fordítjuk a TEN-T gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésére.

A **vízi közlekedés** fejlesztése Magyarországon elsősorban a Duna-Majna-Rajna-víziútrendszer kínálta lehetőségek jobb kihasználását, vagyis a turisztikai célú hajózás mellett a vízi áruszállítás teljesítményének növelését szolgálja. Ennek fő eszköze a folyami közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

A vízi közlekedést, az áruszállítást és a turizmust egyaránt fejlesztjük

3.2.2.2. A térségi elérhetőség javítása

Célunk, hogy a régióközpontok jobban bekapcsolódhassanak a transzeurópai folyosók forgalmába, és egymás közötti, valamint régión belüli elérhetőségük is javuljon. A kiegyensúlyozottabb területi fejlődés érdekében a TEN gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésén túl szükséges a főúthálózat egyéb elemeinek fejlesztése is. Ezzel a Csatlakozási Szerződésben vállalt kötelezettségünknek is eleget teszünk, hiszen a fejlesztések egyúttal a nagyobb tengelyterhelésű járművek közlekedésének műszaki alapjait is megteremtik.

Célunk, hogy javuljon a régióközpontok egymás közötti elérhetősége

A nehézgépjárművek áruszállítási útvonalain az utakat 115 kN terhelésre kell megerősíteni, és szükség esetén az út kapacitását sávszám-növeléssel kell javítani, hogy ezek gazdasági fenntarthatóságát a nagyobb tengelyterhelésű járművek fokozott forgalma mellett is biztosítani tudjuk. A burkolat-megerősítéshez kapcsolódóan elkerülő utak kiépítésére is sor kerül, ami kedvező hatással lesz a közlekedésbiztonságra és a települési környezetre egyaránt.

Az úthálózat kapacitásának növelése tehát mind a terhelhetőségi, mind az átbocsátási célkitűzések esetében a térségi elérhetőség javítása esetében is jelentős mértékben csökkenti a környezetterhelést, a károsanyag- és zajkibocsátást az egységnyi járműre jutó utas- és árutonnakilométer mutatók javulásának köszönhetően.

A régiókon belüli elérhetőség javítása érdekében kiemelten fontos – a vasútfejlesztésekkel harmonizáltan – a **közösségi közlekedés és az alternatív megoldások fejlesztése** is. Ez különös jelentőséggel bír a hátrányos helyzetű térségek, települések lakóinak mobilizálása szempontjából. Cél-szerű a térségi, illetve **regionális közlekedési szövetségek felállítása** a közösségi közlekedés működtetésének és fejlesztésének ágazati szinteken is összehangolt koordinációja. A régió belüli közlekedést javítja a térségi jelentőségű utak fejlesztése is.

Középpontba kerül a közösségi közlekedés fejlesztése

3.2.2.3. Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése

A Fehér Könyv félidei felülvizsgálatában megfogalmazott különböző közlekedési módok összekapcsolása, együttműködésének javítását (komodalitás) céljával összhangban javítjuk a vasúthálózat, kikötők, intermodális központok megközelíthetőségét (az odavezető közúti, vasúti és vízi úti kapcsolat fejlesztésével) elsősorban ott, ahol az a környezetba-

rát szállítási, utazási mód iránti keresletet növelheti. Ez a prioritás a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság szempontjait egyaránt érvényesíti, azáltal hogy a régiók megközelíthetőségét és a gazdasági, vállalkozói központok elérhetőségét a különböző közlekedési módok összekapcsolásával, lehetőség szerint a környezetbarát módok fokozott bevonásával javítja.

Ahol indokolt, ott a regionális repülőterek más közlekedési módokhoz való kapcsolatát is fejlesztjük (az odavezető közúti, vasúti és vízi úti kapcsolat fejlesztésével).

A közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése olyan eszköz a közlekedés rendszerében, amely egyrészt a közúti rá- és elhordó hálózat révén begyűjtött vagy terített áruforgalmat integrálja a vasúti és folyami kapacitásokkal, másrészt közvetlen vasúti és folyami kapcsolatot teremt az ipari és logisztikai ágazatoknak, s mindezzel hozzájárul a környezetterhelés elleni egyéb intézkedések hatékonyabbá tételéhez.

3.2.2.4. A városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése

Célunk a városok átjárhatóságának, elővárosokból való megközelítésének javítása és zsúfoltságának enyhítése oly módon, hogy a környezetterhelés (légszennyezés és zajterhelés) csökkenjen, de legalábbis ne nőjön. Ezt a közösségi közlekedés feltételeinek javulását elsősorban a nagy tömegek környezetbarát és akadálymentes szállítását lehetővé tévő kötőtpályás közlekedés korszerűsítése és az intermodális szolgáltatások fejlesztése révén kívánjuk elérni. Az intermodalitás fejlesztésekor kiemelten kezeljük az egyes kötőtpályás közösségi közlekedési módok egymáshoz kapcsolódását (vasút, metró, villamos, trolis), és vizsgáljuk az interoperabilitás (egyazon közlekedési eszköz közlekedése városi kötőtpályás és nagyvasúti pályaszakaszokon) lehetőségeit is.

A közösségi közlekedés fejlesztésének fókuszában a kötőtpályás közlekedés áll

A városi közlekedés fejlesztésének lényeges eleme a megfelelő járatok és járatsűrűség kialakítása, a közlekedési eszközök közötti váltás térbeli és időbeli összehangolása többek között korszerű intermodális csomópontok kialakításával, a menetrendek harmonizálásával, egységes tarifarendszer bevezetésével, valamint az utasok informálásának és kényelmének javításával.

Javítjuk a közlekedés összehangoltságát

Ennek keretében korszerűsíteni kell az elővárosi vasútvonalakat, valamint a metróhálózatot. Az intermodális csomópontok kialakítását elsősorban vasútállomásokhoz, illetve vasút-metró állomások találkozási pontjához kapcsoltan preferáljuk. Fontos eleme a fejlesztéseknek az elővárosi vasútra, illetve a metróvonalakra a városon kívülről busszal, a városon belül pedig villamossal ráhordó járatok és menetrendek összehangolása. Az agglomerációs közlekedés működésének és fejlesztésének koordinációja, optimalizálása érdekében célszerű az agglomerációs közlekedési szövet-ségek felállítása.

Mindezen túl a városi közlekedés korszerűsítése a kerékpáros és a gyalo-

gos közlekedés feltételeinek javításával, valamint forgalomcsillapított belső övezetek és összefüggő kerékpárutak kialakításával érhető el. E fejlesztések a regionális operatív programokban jelennek meg.

A 2. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

A 2. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása a **Közlekedés operatív program** keretében a Kohéziós Alapból és ERFA-kiegészítéssel finanszírozva történik. A stratégia megvalósításához ugyanakkor a **régiók operatív programjai** is hozzájárulnak.

A 2. prioritásban foglalt stratégia alátámasztja a CSG következő iránymutatásait:

- Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni
 - A közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése és fejlesztése

3.2.3. 3. prioritás: Társadalmi megújulás

A társadalom megújulásának alapja az emberi erőforrások minőségének fejlesztése. A társadalmi megújulás stratégiája – a társadalmi kohézió erősítése és a területi egyenlőtlenségek csökkentése mellett – hozzájárul a fenntartható fejlődés, a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés eléréséhez, mindezek meghatározó tényezője. A regionális adottságok és igények figyelembe vétele mellett a társadalom megújulását szolgáló legfontosabb beavatkozások a következők:

A tartós növekedésnek és a foglalkoztatás bővítésének kulcsa az emberi erőforrások fejlesztése

A társadalom megújulását szolgáló beavatkozások:

- **a foglalkoztathatóság javítása**, amelynek tervezett eszközei:
a munkaerőpiacra való belépést segítő és munkavállalásra ösztönző szolgáltatások, a munkavállaláshoz vagy önfoglalkoztatáshoz szükséges tudás és készségek fejlesztése, a munkanélküliség tartóssá válásának megelőzése, a munkaerőpiacon belüli átmeneteket segítő intézkedések, a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását segítő támogatások, járulékkedvezmények és a foglalkoztatási rehabilitáció;
- **az alkalmazkodóképesség javítása**, amelynek tervezett eszközei:
a szakképzés intézményi szerkezetének átalakítása, a szakképzés és az akkreditált felnőttképzés regionális hálózatának kialakítása, a szociális partnerek képességének fejlesztése, a szerkezetváltás munkaerő-piaci hatásainak csökkentése, rugalmasság és biztonság a munkaerőpiacon (beleértve a munka és a családi élet összehangolását segítő szolgáltatásokat és a családbarát munkahelyi gyakorlat elterjesztését); a munkahelyi egészségügy fejlesztése; a civil szervezetek, egyházak szolgáltatói szerepre felkészítése;
- **a minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek**, amelynek tervezett eszközei:
a problémamegoldó képesség, a digitális írástudás, az egyetemes tervezés, a nyelvi, természettudományos és életviteli készségek fejlesztése;

tése, a képzés, valamint a társadalom és a gazdaság igényeinek összehangolása, a gazdálkodási és vállalkozási készségek fejlesztése és a kulturális tőke gyarapítása;

komplex pedagógiai fejlesztési programok bevezetésének és alkalmazásának támogatása, mérési és értékelési rendszer kiépítése, a pedagógusképzés és -továbbképzés megújítása, költséghatékony szervezeti formák bevezetése, a területi együttműködések elősegítése és a hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatásának támogatása;

- **a kutatás-fejlesztéshez és az innovációhoz szükséges humán-erőforrások fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

a felsőoktatási reform, a bolognai folyamat folytatása, a felsőoktatás minőségi fejlesztése; a regionális tudásközpontok kialakítása, kutatóegyetemek támogatása, a tehetséggondozás intézményrendszerének fejlesztése, gyakorlatorientált felsőoktatási programok, a műszaki és természettudományos képzés bővítése;

- **az egészségmegőrzés és a társadalmi befogadás és részvétel**, amelynek tervezett eszközei:

az egészségfejlesztés és egészségmegőrzés intézményrendszerének és programjainak fejlesztése, az egészséges életmódra ösztönzés, a szociális szolgáltatások fejlesztése, a gyermekszegénység csökkentése, a hátrányos helyzetűek – köztük a romák és a fogyatékkal élők – társadalmi és területi integrációja, az iskolai lemorzsolódást és devianciát csökkentő intézkedések, a diszkrimináció elleni küzdelem, a szociális, gyermek-, ifjúsági és esélyegyenlőségi szolgáltatások fejlesztése, a társadalmi tőke és a helyi közösségek, valamint a fiatalok társadalmi részvételének erősítése, a civil szervezetek kapacitásbővítése, az egyházak ilyen irányú tevékenységének segítése, a fogyasztók és az ellátottak védelme, valamint a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatása;

- **a humán infrastruktúra fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

fizikai, környezeti és kommunikációs akadálymentesítéssel és a rehabilitáció feltételrendszerének korszerűsítéssel, a gyermekek napközbeni ellátásainak fejlesztése, többfunkciós humán szolgáltató központok létrehozása a kistérségekben és a településeken, a nagy létszámú szociális és gyermekvédelmi intézmények korszerűsítése; a szakképzés infrastrukturális feltételeinek javítása, regionális képzési hálózatok kialakítása, informatikai fejlesztések az oktatásban és egészségügyben, a felsőoktatási alpinfrastruktúra, a szolgáltató- és innovációs központok megerősítése, az egészségügyi ellátórendszer struktúraváltását támogató ellátási formák (sürgősségi központok, korszerű diagnosztikai és műtéti technológiák) területileg összehangolt fejlesztése, az ellátás infrastrukturális feltételeinek javítása, prevenció, gyógyító és rehabilitációs célú kiemelt egészségügyi intézmények fejlesztése, az integrált foglalkoztatási és szociális szolgáltató-rendszer infrastrukturális feltételeinek megteremtése, a kulturális szolgáltatásokhoz és a kreatív gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, az Európa kulturális fővárosa projekt.

A versenyképesség javításához, a foglalkoztatás bővítéséhez és a társadalmi kohézió erősítéséhez elengedhetetlen a gazdasági aktivitás növelé-

**Jobban képzett és
egészségesebb
emberből többre**

se, a vállalkozókészség ösztönzése, a foglalkoztathatóság és az egészségi állapot javítása, valamint az ezeken a területeken tapasztalható területi egyenlőtlenségek mérséklése, amely a területi sajátságok maradéktalan figyelembevételével érhető el a tervezés és a végrehajtás minden szintjén.

van szükség a
munka világában

A prioritás konkrét beavatkozásainak és a forrásallokáció tervezésekor ezért mindenkor figyelembe kell venni a regionális humánerőforrás-fejlesztési igényeket. A különösen hátrányos helyzetű térségek gazdasági, foglalkoztatottsági adottságaiból és potenciális lehetőségeiből kiindulva a szinergikus hatások érvényesülése érdekében törekedni kell a komplex, lehetőleg multiszektorális beavatkozások alkalmazására. A helyi szinten megvalósuló beavatkozások előkészítésébe be kell vonni a helyi szereplőket.

A társadalom megújításának feltétele az, hogy a jóléti rendszerek elégtelen működése ne termelje újjá az eddigi problémákat. Ezért az Új Magyarország Fejlesztési Terv intézkedései a nyugdíjrendszerben, az oktatásban, az egészségügyben és a szociális szférában is csak átfogó reformokkal együtt tudnak jelentős és tartós hatásokat kiváltani, illetve a forrásokat oly módon kell felhasználni, hogy azok hozzájáruljanak a reformok megvalósításához. A fejlesztések csakis abban az esetben lehetnek hatékonyak és szolgálhatják ténylegesen a célok elérését, ha egyidejűleg nem csak alátámasztják, hanem kifejezetten ösztönzik az oktatás-képzés, az egészségügy és a foglalkoztatás terén a konvergencia programban, a lisszaboni Nemzeti Akcióprogramban és a Kormányprogramban elhatározott átfogó intézményi – szervezeti, tartalmi és működésbeli – reformok megvalósítását. Ennek érdekében a fenti ágazatok fejlesztésére rendelkezésre álló forrásokhoz történő hozzáférésnek mindenkor explicit kritériuma és előfeltétele az átfogó reformintézkedések megvalósításához történő kapcsolódás.

3.2.3.1. A foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzése és segítése

A **tartós és bővülő foglalkoztatásnak, az aktivitás növelésének** alapvető feltétele, hogy az emberek képessé váljanak a munkaerőpiacra történő bekapcsolódásra.

A lakosság gazdasági aktivitásának növeléséhez nélkülözhetetlen a munkanélküli és az inaktív emberek foglalkoztathatóságának javítása, ami elsősorban a munkavállaláshoz, az önfoglalkoztatáshoz szükséges tudás és készségek fejlesztését, **a munkavállalási hajlandóság erősítését, a beilleszkedési esélyek**, valamint az egészségi állapot javítását teszi szükségessé. Aki képes dolgozni, annak a munkaerő-piaci és társadalmi helyzetét elsősorban az álláshoz jutás ösztönzésével és segítségével kívánjuk javítani. Ezért a foglalkoztatási szolgáltatásokat a regisztrált munkanélkülieken túl mindenkire fokozatosan ki kell terjeszteni, aki munkavállalási korú, munkaképes, de munkajövedelem hiányában – és rászorultsága okán – valamilyen szociális ellátásban részesül. Ez – összhangban a

Az álláskeresés
ösztönzését és a
munkavállalás-
hoz szükséges
készségek fejlesztését
helyezzük
a középpontba

Nemzeti Akcióprogramban foglaltakkal – az aktív munkaerő-piaci politikák megerősítése, valamint a **foglalkoztatási és szociális szolgáltatórendszer összehangolt működtetése** révén érhető el. A szolgáltatások fejlesztésével biztosítani kell, hogy az álláskereső a munkanélküliség minél korábbi szakaszában minél több információt és személyre szabott segítséget kapjanak, a szolgáltatások pedig kellően rugalmasak és mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Az ehhez szükséges fejlesztéseknek együtt kell járniuk a szolgáltatások fizikai infrastruktúrájának megfelelő fejlesztésével is (lásd 3.2.3.6. pont). Ezek mellett célzott kedvezményekkel és támogatásokkal is javítani kell a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetűek elhelyezkedési esélyeit. Figyelmet kell fordítani a nehézségekkel küzdő társadalmi csoportok igényire, valamint fejleszteni kell a hátrányos helyzetű térségeket. Az aktív munkaerő-piaci politikák eszköztárának igazodnia kell a szociális ellátórendszer szolgáltatásaihoz, a helyi munkaerő-piaci sajátosságokhoz, valamint a sajátos elhelyezkedési nehézségekkel küzdő társadalmi csoportok (így a pályakezdők, az idősek, a nők, a romák, a fogyatékkal élő emberek, a megváltozott munkaképességű emberek) igényeihez. A képzési szolgáltatások középpontjába a munkavállaláshoz szükséges **készségek**, iskolarendszeren belüli és azon kívüli **fejlesztését** helyezzük.

A gazdasági környezet változásával olyan új típusú munkaerő-piaci problémákra kell megoldást találni, amelyekre a foglalkoztatási szolgálat nem rendelkezik megfelelő szolgáltatásokkal, ezért a munkaerőpiacra való belépést a szociális gazdaság, illetve **innovatív és helyi foglalkoztatási kezdeményezések** támogatásával is segíteni kell. A 2004-2006 között elindult EQUAL program tapasztalataira építve segítjük a helyi szereplők kezdeményezéseire épített új típusú foglalkoztatási szolgáltatások kipróbálását, foglalkoztatáspolitikai és a humán erőforrás-fejlesztés eszköztárának bővítését, hatékonyságának javítását, az új megközelítések kipróbálását. A foglalkoztathatóság fontos feltétele az egészségi állapot és a munkavégző képesség fejlesztése is. A rokkantsági ellátások reformjának részeként meg kell erősíteni a **foglalkozási rehabilitációt**. A rehabilitáció fejlesztésével és személyre szabott szolgáltatásokkal elő kell segíteni a **munkavégzőképesség** helyreállítását és a megmaradt képességek fejlesztését, illetve azt, hogy a megváltozott munkaképességű emberek minél nagyobb hányada lépjen be vagy térjen vissza a munkaerőpiacra. A foglalkoztatási rehabilitáció infrastrukturális feltételeinek megteremtése részét képezi a humán infrastrukturális fejlesztéseknek (lásd 3.2.3.6.).

3.2.3.2. Az alkalmazkodóképesség javítása

A versenyképesség erősítéséhez és a munkaerő-piaci részvételhez egyaránt szükséges, hogy a munkavállalók és a vállalkozások képesek legyenek **megfelelni a változó gazdasági-társadalmi környezet igényeinek**. Ennek fontos feltétele a foglalkoztatás **rugalmaságának** növelése, amelyre a munkavállalók **biztonságának** megőrzése mellett kell törekedni.

Erősítjük a munkavállalók alkalmazkodóképességét

Az alkalmazkodóképességet tágan értelmezve a beavatkozás mindazokat a tevékenységeket is magában foglalja, amelyek a különböző szervezeteknek (köztük a civil szervezeteknek, egyházak) és intézményrendszernek a változásokhoz való igazodását, a gazdasági-társadalmi igényeknek való megfelelését szolgálják.

A változásokhoz való alkalmazkodás elősegítéséhez mindenekelőtt az **egész életen át tartó tanulás** lehetőségeinek fejlesztése és hozzáférhetővé tétele szükséges. A képzési lehetőségeket mindenki számára elérhetővé kell tenni, beleértve az alacsony iskolai végzettségű és az idősebb munkavállalókat is (összhangban az integrált iránymutatásokkal és az ajánlásokkal), valamint a migráns munkavállalókat. Az alkalmazkodás segítése érdekében kulcsfontosságú a felnőtt népesség általános kompetenciáinak fejlesztése (idegennyelv-tudás, digitális írástudás, szociális és életviteli kompetenciák, vállalkozói ismeretek). Kiemelt figyelmet kell fordítani a **szervezetváltási folyamatok** által érintett munkavállalókra (beleértve a közszolgáltatások reformjának foglalkoztatási hatásai által érintetteket is). A pályaaorientáció, pályakövetés és a minőségbiztosítás rendszerén keresztül erősíteni kell az érdekeltséget a gazdaság igényeihez igazodó képzés-kínálat kialakítására, és el kell érni, hogy a képzés mindenki számára hozzáférhető legyen. A regionális intézményrendszer és intézményhálózat fejlesztésével és a térségi integrált szakképző központok további kiépítésével meg kell teremteni a szak- és felnőttképzés egymásra épülő, összehangoltan működő rendszerét, amely fejlesztésekhez a fizikai infrastruktúra szükséges korszerűsítésének és átalakításának is igazodnia kell (lásd 3.2.3.6. pont). Erősíteni kell a vállalatok szerepét a gyakorlati képzésben. Meg kell teremteni a formális (iskolarendszerű), a nem formális és az informális oktatási, képzési rendszerek közti kapcsolat szakmai és technikai feltételeit.

Kiemelkedően fontos az egész életen át tartó tanulás

A **szociális partnerek** fontos szerepet játszanak a változásokra való felkészülésben, ezért az intézkedéseknek a társadalmi és szociális párbeszéd intézményeinek megerősítésére és a közös kezdeményezések támogatására, a háromoldalú érdekegyeztetés intézményeinek megerősítésére is ki kell terjedniük. A partnerség jegyében törekedni kívánunk arra, hogy a civil (köztük a szövetkezetek és egyéb nem kormányzati, szervezetek, így az egyháziak) szerepvállalása erősödjön egyes államilag finanszírozott szolgáltatások biztosításában is. Az erre történő felkészüléshez - beleértve a szolgáltatói szerephez való alkalmazkodást - szükséges a szervezetek szakmai felkészítése. A foglalkoztathatóság fejlesztése és az alkalmazkodóképesség javítása terén az előrehaladás érdekében megkülönböztetett fontossága van annak, hogy a fejlesztések a helyi munkaerő adottságaira és a regionális munkaerőpiac tényleges igényeire épüljenek. Ezért elengedhetetlen a szociális partnerek és a helyi szereplők aktív bevonása a fejlesztési programok kidolgozásába és végrehajtásába.

Az alkalmazkodásnak fontos feltétele a foglalkoztatás rugalmasságának növelése, amelyre a munkavállalók biztonságának megőrzése mellett kell törekedni, beleértve a munka és a családi élet összehangolását segítő

szolgáltatásokat és a családbarát munkahelyi gyakorlat elterjesztését. Az aktivitás megőrzése érdekében javítani kell a munkahelyi egészség és biztonság feltételeit is.

3.2.3.3. Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek

A foglalkoztathatóság legfontosabb elemét **a megfelelő képzettség és a készségek** jelentik, amelyek elsajátítását az iskolarendszerű oktatásban kell megalapozni. Az oktatási rendszer minőségének és eredményességének javítása, valamint az iskolarendszerből kikerülő munkaerő-piaci esélyeinek növelése érdekében feltétlenül el kell érni, hogy **az oktatás és a képzés tartalma és a képzési szerkezet rugalmasan alkalmazkodjon a társadalmi és gazdasági igényekhez**. Az oktatási-képzési tartalomnak és szerkezetnek, a különböző képzési intézmények egymáshoz illeszkedésének, az átjárhatóság lehetőségeinek, valamint a pályaaorientáció egy-egy rendszerének segítenie kell a munkaerő-kereslet és -kínálat összehangolását, továbbá az alkalmazkodást a munkaerő-piaci igényekhez. Kiemelt figyelmet fordítunk az alapkészségek, a munkaerő-piaci kompetenciák (főként az idegennyelv-tudás, a digitális írástudás, a matematikai és természettudományos ismeretek, a sikeres életvitelhez szükséges ismeretek és a vállalkozói ismeretek) fejlesztésére. A készségek és kompetenciák fejlesztésében építeni kell a kultúra eszközeire is. Támogatjuk az alternatív, innovatív képzést, pl. erdei iskolák, zöld iskolák természetben, "helyszínen" tapasztalati tanulást.

Az oktatást és a képzést a gazdaság igényeihez igazítjuk

Az I. NFT-ben megkezdett tartalmi reformok következetes továbbvitelével az oktatás és a képzés minden szintjén és formájában konkrét intézkedéseket kell hozni a minőség és az eredményesség javítására. Ezt szolgálja a kompetenciaalapú oktatás, az új tanulási formák, valamint a digitális írástudás elterjesztésének folytatása, a tanulói és a tanári teljesítmények egységes normákon nyugvó **mérési, értékelési és minőségirányítási** rendszerének bevezetése, a **formális, nem formális és informális rendszerek összekapcsolása**, továbbá a **tanárképzés és a továbbképzés korszerűsítése**, figyelemmel a pedagóguspályát érintő állásigények várható alakulására is. Az oktatás tartalmi reformjának előfeltétele a fejlesztések infrastrukturális hátterének biztosítása a megfelelő fizikai beruházások célzott támogatásával (lásd 3.2.3.6. pont).

Az oktatás eredményességét a minőségirányítás bevezetésével és a tanárképzés fejlesztésével növeljük

Az alap- és középfokú oktatás **költséghatékonyságának** javítása és a területi különbségek mérséklése érdekében, a demográfiai, társadalmi és gazdasági változásokra tekintettel elkerülhetetlen az oktatási rendszer **szervezeti és adminisztrációs reformja** is. Ezért megkülönböztetett figyelmet fordítunk az intézményrendszer racionalizálását és integrációját támogató, **újszerű szervezeti megoldások** bevezetésére, az iskoláskorúak létszámának csökkenése miatt felmerülő speciális igények kielégítésére.

A költség-hatékonyság javításához elkerülhetetlen a racionalizálás

A sajátos nevelési igényű, valamint a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, ezen belül a roma fiatalok** iskolai sikerességének javítása, valamint az oktatási szegregáció és diszkrimináció felszámolása érdekében

Kiemelt figyelmet fordítunk a tehetség-

a közoktatási rendszer egészét átfogó, komplex pedagógiai fejlesztési programokat dolgozunk ki és vezetünk be – a korábbi programok tapasztalataira is építve – az iskola előtti neveléstől a középfokú oktatásig, különös figyelmet fordítva a magas arányú cigány népességgel rendelkező térségek szegregációjának oldására. Egyidejűleg kiemelt figyelmet fordítunk a **tehetséggondozásra**. Megteremtjük a fogyatékkal élők integrált oktatásának feltételeit is.

gondozásra

3.2.3.4. A kutatás-fejlesztéshez és az innovációhoz szükséges humán erőforrások fejlesztése

Az Európai Felsőoktatási Térségbe történő szerves beágyazódás érdekében folytatjuk a **felsőoktatási reformot**, előtérbe helyezve a teljesítményelv érvényesítését, valamint a gyakorlatorientált képzés és az átjárhatóság szempontjait. A felsőoktatási intézményeknek mint regionális tudásközpontoknak elsődleges szerepet kell kapniuk a kutatás-fejlesztés, az innováció és a helyi gazdaság **emberierőforrás-bázisának megteremtésében**, a tudásalapú társadalom megerősítésében, a technológia- és a tudástranszfer támogatásában. Fontos, hogy a regionális tudásközpontok képessé váljanak az emberierőforrás-bázis megőrzésére és fejlesztésére, Budapest túlzott dominanciájának enyhítésére, a regionális fejlődés fokozására. Kiemelten támogatjuk a helyi vállalkozások igényeihez rugalmasan alkalmazkodó, gyakorlatorientált képzési, továbbképzési programok kidolgozását és bevezetését. Fontos a természettudományi és műszaki szakokon tanulók számának és arányának növelése, a tehetséggondozás intézményrendszerének fejlesztése, hogy a felsőoktatási intézmények a fejlődést meghatározó tudás és innováció motorjaivá váljanak. A fenti fejlesztések maradéktalan megvalósításához elkerülhetetlen a kapcsolódó fizikai beruházások támogatása (lásd 3.2.3.6. pont).

Az egyetemek lesznek az innováció motorjai

3.2.3.5. Egészségmegőrzés és a társadalmi befogadás, részvétel erősítése

A társadalmi összetartozás erősítését szolgáló korábbi programok és fejlesztések tapasztalataira építve, a társadalom életében való részvételt korlátozó akadályok lebontásával, az egyes társadalmi csoportok együttműködésének fejlesztésével, valamint az őket támogató szolgáltatások és programok minőségének javításával és elérhetővé tételével javítjuk a **társadalom fokozott támogatását igénylő csoportok** életésélyeit. Megkülönböztetett figyelmet szentelünk a roma népességnek, fogyatékkal élő embereknek, a perifériális, munkalehetőséget alig biztosító térségekben élőknek. A leghátrányosabb helyzetű térségek felemelkedését, kiemelten a roma népesség társadalmi integrációját komplex társadalmi, gazdaságpolitikai beavatkozásokkal kívánjuk elősegíteni. Támogatjuk a hajléktalan, a szenvedélybeteg, a pszichiátriai beteg emberek, valamint a büntetés-végrehajtási intézetekből szabadulók integrációját. A szegénység, a társadalmi és munkaerő-piaci hátrányok átörökítésének megelőzése és a leghátrányosabb helyzetű térségek felzárkóztatása érdekében a foglalkoztatási esélyek növelése mellett alapvető fontosságú a kisgyermek-

Javítjuk a társadalom fokozott támogatását igénylő csoportok életésélyeit, életfeltételeit

ellátás és az alapfokú oktatás fejlesztése, az egészségügyi, kulturális és egyéb közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása – többek közt a szolgáltatások és a közösségi közlekedés fejlesztésével, valamint az iskolai szelekciós mechanizmusok további, jelentős korlátozásával. Ehhez a prevenció kiterjesztését, a diszkrimináció csökkentését, a tolerancia erősítését szolgáló programok indítása szükséges. A szolgáltatások minőségének és az azokhoz való hozzáférésnek a javítását a szükséges fizikai infrastruktúrális fejlesztések megvalósításával is segíteni kell (lásd 3.2.3.6. pont).

A társadalmi és gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévő emberek hátrányai az egészségi állapot és a születéskor várható átlagos élettartam területén is megmutatkoznak. Ezért különös hangsúlyt fektetünk arra, hogy az egyes megelőzésre és egészségfejlesztésre irányuló szolgáltatások a leghátrányosabb helyzetű emberek számára is elérhetővé váljanak, hozzájárulva ezzel a társadalmi különbségek mérsékléséhez.

A **szegénység csökkentésére** aktív és preventív programokat dolgozunk ki, melyek növelik a szegénységben élők esélyeit. Legfontosabb lépés ehhez **az inaktivitás csökkentése, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, valamint az esélyeket növelő közszolgáltatások fejlesztése** az aprófalvas, városhiányos térségekben, illetve Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön. Kiemelten kezelendő ez a probléma a viszonylag jobb helyzetű régiók elmaradott (zárvány-) területein (például a Közép-magyarországi régió déli, délkeleti térségeiben) is. A (nagy)városokra jellemző sajátos gondokat - például a hajléktalanok ügyét - célzott programokkal kívánjuk orvosolni. Mindez pedig a következő generációk potenciális munkavállalóinak körét is bővíti.

A szegénység csökkentésére programokat dolgozunk ki

A **gyermekszegénység és az inaktivitás csökkentése** azért az aprófalvas, városhiányos térségekben kiemelten fontos, mert ezzel megtörlhetjük a szegénység és a kirekesztődés újratermelődését. Ezt már nagyon korai életkorban meg kell kezdeni az esélyeket növelő programokkal, különösen a hátrányos helyzetű, szolgáltatáshiányos területeken, majd az iskolai integrációs esélyeket javító, a lemorzsolódást, a devianciák kockázatát csökkentő programokkal kell folytatni.

Bővítjük a helyi szükségletekre válaszoló, hozzáférhető szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások közül elsődlegesen **a helyi szükségletekre válaszoló, innovatív szociális és gyermekjóléti ellátásokat** kívánjuk fejleszteni, amelyek elősegítik a családi élet és a munka összeegyeztetését, különösen a nők számára, illetve hozzájárulnak a munkanélküli, inaktív emberek munkaerő-piaci integrációjához, az integrált szociális és munkaügyi rendszerhez kapcsolódó szociális szolgáltatások hálózatszerű kiépítéséhez, megerősítéséhez. Szintén fontos a fogyatékos-sággal élő, idős, illetve egyéb okból rászoruló családtagok gondozására irányuló, a rászoruló otthonában nyújtott szolgáltatások fejlesztése. A fejlesztések a szociális és gyermekjóléti szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztésével összehangoltan valósulnak meg. (Lásd 3.2.3.6.)

A beavatkozásoknak e területen a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására, a rugalmasságuk növelésére, valamint **a szakemberek kompeten-**

ciáinak fejlesztésére, pályán maradásuk elősegítésére kell irányulniuk, kiemelt figyelemmel a kistelepülésekre. A tisztán ágazati (szociális) típusú fejlesztések mellett nagyon fontos az együttműködésekre építő, integrált, ágazatközi megoldások elterjesztése, mivel így jobb minőségű, az igénybevevők szükségleteinek jobban megfelelő, ugyanakkor racionálisabban működtethető, költség-hatékony, hosszú távon fenntartható szolgáltatások hozhatók létre.

A munkaerő foglalkoztathatóságának javítása, a társadalom leszakadó rétegeinek integrálása, **az egészségben eltöltött évek növelése** érdekében csökkentjük a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeit. Támogatjuk az egészségfejlesztés intézményrendszerének kialakítását és fejlesztését. Programokat indítunk az egészség megőrzése és a kockázatok korai felismerése érdekében (szív- és érrendszeri megbetegedések, daganatos betegségek szűrőprogramjai). Megelőzési programokat alakítunk ki a szenvedélybetegségekkel kapcsolatban (dohányzás-, alkohol-, drogmegelőző programok).

**Egészségben
eltöltött évek
növelése a cél**

A megújuló társadalom kialakulásának fontos feltétele a társadalmi párbeszéd intézményrendszerének megerősödése. Ennek nélkülözhetetlen eleme **az aktív és öntudatos állampolgárok** által létrehozott erős civil szektor, vagyis a helyi közösségek, a különböző érdekek alapján szerveződő érdekközösségek és a formalizált civil szervezetek. A különféle civil kezdeményezések, szervezetek szerepe kulcsfontosságú a fenntarthatóság, a társadalom különféle érdekeinek megjelenítése, védelme, a jogok és a jogosultságok kikényszerítése és érvényesítése szempontjából. Ösztönözni kell az ilyen irányú állampolgári, közösségi aktivitást, valamint létre kell hozni az ehhez szükséges struktúrákat (információs és képzési rendszereket, támogató szolgáltatásokat). Különösen fontos mindez a perifériális, munkát és jövedelmet alig biztosító térségek, a roma közösségek, az ifjúság és a fogyatékkal élők esetében. E közösségek támogatása a társadalom egészének feladata.

**Támogatjuk a
közösségek
megújulását,
önszervező
képességük
erősödését**

A társadalmi részvétel növeléséhez nélkülözhetetlen a kulturális tőke bővítése a társadalmi kohézió és a kreativitás erősítése érdekében. Éppen ezért e célok elérésének eszközei közé tartozik a szociokulturális szolgáltatások fejlesztése, a kulturális vidékfejlesztés, valamint a kulturális alapszolgáltatások hozzáférhetőségének javítása, amelynek együtt kell járnia a kapcsolódó intézmények infrastruktúrájának fejlesztésével is (lásd 3.2.3.6. pont).

**Erősítjük a
kulturális tőkét**

3.2.3.6. A humán infrastruktúra fejlesztése

Az emberi erőforrások fejlesztését célzó beavatkozások sikeréhez elkerülhetetlen a kapcsolódó infrastruktúrák fejlesztése támogatása. A humán közszolgáltatások fejlesztése során a hozzáférésre, a minőségre és a fenntarthatóságra egyidejűleg kell összpontosítanunk, mindvégig szem előtt tartva a hatékonyság szempontjait. A közszolgáltatások fejlesztésének

**A humán
infrastruktúrát
a reformokhoz
illeszkedve
fejlesztjük**

illeszkednie kell ahhoz a reformfolyamathoz, amely a nagy ellátórendszerek hatékonyságának növelését úgy valósítja meg, hogy közben tekintettel van az önkormányzatok teherbírására és a működés hosszú távú fenntarthatóságára is. Kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a fizikai beruházások minden esetben szorosan a reformfolyamatokat támogató tartalmi fejlesztésekhez társuljanak.

Az oktatás területén megvalósuló fizikai beruházások célja, hogy megalapozza a tartalmi fejlesztések sikerét, és az ország minden részén elérhetővé tegye a minőségi oktatást. A **közoktatási infrastruktúra** korszerűsítése során kiemelt jelentőségűek az új informatikai eszközbeszerzések, valamint a költséghatékony működést lehetővé tevő szervezeti reformok miatt szükséges infrastrukturális fejlesztések. A helyi közösségek tanulási, művelődési és szociális igényeinek kielégítése érdekében, a régiókkal együttműködve elsősorban a vidéki, aprófalvas térségekben támogatjuk a komplex humánszolgáltatások ellátására alkalmas, multifunkcionális intézményhálózat kiépítését. A fejlesztések során szem előtt tartjuk azoknak a területeknek a sajátos igényeit, ahol az iskoláskorú népesség csökkenése miatt szükség van az intézmények befogadóképességének korlátozására.

A közoktatás reformjával összehangolva fejlesztjük az oktatási infrastruktúrát

A reformokhoz nélkülözhetetlen intelligens tanulási környezet feltételeinek megteremtése a **felsőoktatás területén** is döntő jelentőségű. Az épületek rekonstrukciója, az intelligens tanulási terek kialakítása, a modern informatikai eszközökkel és hálózatokkal való ellátottság, az IKT-val támogatott modern egyetemi ügyvitel megteremtése egyaránt kiemelt feladatunk. Az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtésére irányuló beavatkozásokkal összhangban fejlesztjük a felsőoktatási intézmények közösségi célokat szolgáló tereit – például az intelligens könyvtárakat – és az intézmények magasszínvonalú oktatási és kutatási tevékenységéhez szükséges infrastrukturális feltételeket.

Támogatjuk az intelligens tanulási környezet kialakítását a felsőoktatásban

A gazdasági aktivitás és ezzel a gazdasági versenyképesség erősítésének elengedhetetlen feltétele a népesség egészségi állapotának javítása. Megteremtjük a munkavállaláshoz és a teljes élethez szükséges **egészségi állapot megőrzésének** feltételeit, az egészséges életvitel lehetőségét. Fejlesztjük a betegségek megelőzéséhez szükséges rekreációs infrastruktúrát és ösztönözzük az aktív egészségmegőrző testmozgás életvitelszerű folytatását. A népesség egészségi állapotának javításához elkerülhetetlen az egészségügyi ellátórendszer szerkezetének átalakítása, amely komplex eszközrendszer igényel. Az egészségügyi ellátórendszer reformja során a jelenlegi szétaprózott, kórházközpontú rendszer helyett a kistérségi szintű, de magasabb színvonalú alap- és szakellátásra kell koncentrálni. A strukturális változtatásokat a korszerű technológiák adta lehetőségekkel élve a megbetegedésekhez illeszkedően kell véghezvinni. Az aktív fekvőbeteg-ellátást centrumokba kell összpontosítani, egyidejűleg az ambuláns ellátások és az otthoni ápolás, gondozás szerepének növelésével. A gyógyítás mellett a **megelőzés** és a testi-lelki **rehabilitáció** intézményrendszerének kiemelt fejlesztésére is szükség van. A lakosság egészségkultúrájának fejlesztése, tájékozottságának javítása során az oktatás és a szociális szolgáltatások rendszerébe is be kell építeni a megelőzés eszközeit. A beruhá-

A jó egészségi állapot a foglalkoztathatóság egyik legfontosabb feltétele

zási döntések meghozatalakor meghatározó szempont a **fenntarthatóság**, vagyis a korszerűbb, hatékonyabb, finanszírozható szerkezet kialakítása. Segíteni kell az egészségügyi ágazatban rejlő gazdasági potenciál jobb kihasználását, amely így hozzájárulhat a rendszer fenntartására fordítható addicionális források biztosításához. A fizikai infrastrukturális fejlesztéseknek minden esetben az egészségügyi reformban meghatározott intézményi döntéseket kell alátámasztania.

A társadalmi befogadást erősítő **szociális és gyermekjóléti szolgáltatások** intézményrendszerét a tartalmi fejlesztésekkel összhangban úgy kell átalakítani, hogy a nagyobb erőforrásokkal rendelkező kis- vagy mikrotérségek, valamint a nagyobb települések a kistélepülésen élők számára is biztosítsák a minőségi szolgáltatások infrastrukturális hátterét. A szociális igazgatási és ellátórendszer szétagoltsága miatt különösen indokolt az információs technológia fejlesztése, a szolgáltatások és az ügyviteli folyamatok elektronizálása, modernizációja, integrációja. A szolgáltatáshiányos térségekben innovatív, integrált szolgáltatásokat hozunk létre, a kistélepülések lakói számára pedig megteremtjük a feltételeit annak, hogy hozzáférjenek a korszerű központok magasabb szintű szolgáltatásaihoz. A családi élet és a munkahely összeegyeztetését a gyermekek napközbeni ellátásának, valamint a rászoruló hozzátartozók gondozását segítő szolgáltatások fejlesztésével segítjük. A közösségi terek kialakításával és felújításával megteremtjük a feltételeit a helyi közösségi és ifjúsági aktivitásnak. A hátrányos helyzetű embereket érintő szolgáltatások fejlesztése a bentlakásos intézményi elhelyezés visszaszorításához is hozzájárul. Ugyanakkor korszerűsítjük a meglévő bentlakásos intézményeket és folytatjuk a nagy intézmények kiváltását, elsősorban az intézményi szolgáltatások biztosítására teljességgel alkalmatlan kastélyépületekben. Fogytékossággal élő embertársaink társadalmi részvételének egyik alapvető feltétele a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés. Fontos fejlesztési irány a különböző területek rehabilitációs feladatait rendszerszemléletű módon segítő, **komplex rehabilitáció feltételrendszerének kialakítása**.

A szociális alapszolgáltatásokat mindenki számára elérhetővé kell tenni

A **munkaerő-piaci részvétel növeléséhez** a gazdaság igényeihez igazodó képzési szerkezetre, valamint a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolását eredményesen segítő szolgáltatásokra van szükség. Ezért a fejlesztéseknek a szakképzési, felnőttképzési, valamint a foglalkoztatási szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítására is ki kell terjedniük. A munkaerő-piaci elvárásokhoz rugalmasan alkalmazkodó szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása és a képzéshez való hozzáférés javítása érdekében javítani kell a képzés infrastrukturális feltételeit. Ösztönözni kell a szakképzés intézményi struktúrájának átalakítását. Az intézmények infrastrukturális feltételeinek megteremtésével, illetve javításával egyidejűleg ki kell alakítanunk a szak- és felnőttképzés regionális hálózatait. A foglalkoztatási szolgálat esetében a beruházások a foglalkoztatási rehabilitáció feltételeinek javítására, az integrált foglalkoztatási és szociális szolgáltató- és ellátórendszer fizikai és információtechnológiai fejlesztésére irányulnak majd, kiterjesztve az új szolgáltatási modellt az ország összes, kistérségi szintű munkaügyi kirendeltségére.

Fejlesztjük a szakképzés és a felnőttképzés rendszerét, integrált foglalkoztatási és szociális szolgáltató- és ellátórendszert építünk ki

Az emberi erőforrások minőségének javulásához **a kulturális infrastruktúra fejlesztésével** is hozzá kívánunk járulni. A kulturális intézményrendszer érintő fejlesztések elsősorban az oktatást és képzést, az egész életen át tartó tanulást, másodsorban a társadalmi kohéziót, közvetett hatásukban pedig a gazdasági versenyképesség növekedését szolgálják. A fejlesztések a mindenki számára elérhető kulturális közvetítői rendszer, a közkultúra intézményeire irányulnak, amelyek a közösségfejlesztést, a szocio-kulturális szolgáltatásokhoz és értékekhez való hozzáférés egyenlőségének megteremtését, az információkhoz való hozzáférés széles körű erősítését célozzák. Ezeknek megfelelően a fejlesztések az intézmények közötti együttműködést preferálva a korszerű szolgáltatásokat széles körben nyújtó, közösségi szintértéként szolgáló multifunkcionális központok létrehozására, a fejlesztési pólusok kreativitást erősítő komponenseinek megvalósulására, a partnerségi együttműködést ösztönző, hatékony, integrált intézményfejlesztésekre, továbbá az értékekhez, információkhoz való hozzáférést segítő IKT-fejlesztésekre irányulnak.

Fontos a helyben elérhető szolgáltatásokat nyújtó kulturális intézményhálózat infrastrukturális fejlesztése

3.2.3.7. Az emberi erőforrások fejlesztésének területi dimenziója

A munkaerő-piaci részvétel növelésére irányuló stratégia bizonyos elemei az ország egészét tekintve egységes megközelítést, végrehajtást, illetve ágazati szakpolitikai reformok véghezvitelét kívánják meg. Ugyanakkor a munkaerő-piaci helyzetben és a foglalkoztatási lehetőségekben tapasztalható, jelentős területi különbségek miatt fontos, hogy a foglalkoztatáspolitikai eszközait a helyi gazdasági és munkaerő-piaci viszonyokhoz igazítsuk. Ehhez megfelelő alapot jelent a munkaügyi központok regionális szintűvé alakuló intézményrendszere, illetve az ezekhez kapcsolódó, kistérségi szinten működő kirendeltségek. A területi szempontok érvényesítése érdekében az aktív munkaerő-piaci politikák forrásainak egy részét decentralizáltan, a munkaügyi központok bázisán használjuk fel, biztosítva a regionális operatív programokkal való szinergiát. A régiók igényeihez igazodó humánerőforrás-fejlesztést a források egy részének decentralizált felhasználása mellett a regionális, gazdasági és munkaerő-piaci szereplők bevonása biztosítja majd. Folytatni kell a helyi foglalkoztatási kezdeményezések és megállapodások, valamint a szociális gazdaság támogatását, építve a Regionális operatív program 2004-2006 közötti tapasztalataira. Az aktivitás területi különbségeinek csökkentésében emellett fontos szerepe lesz a hátrányos helyzetű kistérségekre irányuló komplex (gazdasági, közlekedési, foglalkoztatási, oktatási, szociális és egészségügyi fejlesztéseket egyaránt magába foglaló) térségfejlesztési programoknak is.

A foglalkoztatáspolitikai eszközöket a helyi igényekhez igazítjuk

Az alacsony iskolai végzettségűekre és az alapkompétenciák fejlesztésére irányuló felnőttképzési programok esetében is kiemelt szempontnak tekintjük az emberek munkavégző képességében és foglalkoztathatóságában jelen lévő területi különbségek csökkentését. Ez a munkaerő-piaci mutatók alapján hátrányos helyzetű térségek előnyben részesítésén, a képzéshez való hozzáférés területi alapú különbségeinek csökkentésén keresztül érvényesíthető.

Az **oktatás területén** a rendszer egészét érintő reformértékű szervezeti, intézményi és tartalmi lépések (pl. a kompetencialapú oktatás egységes bevezetése, egységes mérési, értékelési és minőségirányítási rendszer bevezetése, stb.) a műveletek jellegéből adódóan, értelemszerűen csak akkor lehetnek eredményesek, ha kiterjednek **az ország egész területére**. Ugyanakkor egy sor egyéb, az oktatást érintő művelet eredményességének előfeltétele **a területi szempontok és sajátosságok következetes figyelembe vétele és érvényesítése**. Ez vonatkozik mind az ESZA-alapú, mind az ERFA-alapú infrastrukturális fejlesztések. Ilyen műveletek a minőségi oktatáshoz való hozzáférés szakmapolitikai, pedagógiai és fizikai feltételeinek a megteremtését szolgáló fejlesztéseknek, avagy a helyi közösségek művelődési és tanulási igényei jobb és teljesebb kielégítését szolgáló helyi megoldások kidolgozásának és bevezetésének támogatása.

A műveletek egy másik részének eredményessége érdekében a központi szabályozás, valamint a helyi adottságokhoz és szükségletekhez igazodó intézkedések egyidejű, kombinált alkalmazására lesz szükség. Ezt igényeli pl. a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, ezen belül a roma fiatalok** iskolai sikerességének javítása, aminek fontos előfeltétele egyfelől a közoktatási rendszer egészét átfogó, komplex pedagógiai fejlesztési programok, másfelől az oktatási szegregáció és diszkrimináció tényleges felszámolását támogató és a helyi adottságokból, igényekből kiinduló programok kidolgozása és végrehajtása.

A minőségi oktatáshoz való hozzáférés feltételeinek a megteremtését, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok tanulási esélyeinek a javítását támogató műveletek végrehajtásához szükséges programok, projektek kidolgozása során **mindenkor biztosítani kívánjuk a helyi igények és szükségletek lehető legteljesebb figyelembe vételét**. Ennek érdekében a pályázati feltételek kidolgozásakor következetesen támaszkodni kívánunk a régiókkal, továbbá a helyi pedagógiai szakmai képviselőkkel való konzultáció és egyeztetés tapasztalataira, s a pályázati rendszer adta lehetőségek keretein belül preferálni fogjuk a helyi igényekre és szükségletekre közvetlenül reflektáló fejlesztéseket.

A fentiekén túlmenően, a regionális fejlesztési programok tartalmazzák a közoktatási intézmények infrastruktúrájának korszerűsítésével kapcsolatos azon műveleteket, amelyek kifejezetten a helyi szükségletek és igények kielégítésére irányulnak. A tevékenységek szakmai és területi lehatárolásának módozatairól az ágazati kormányzati irányítás és a régiók közötti egyeztetés alapján született megegyezés.

A kulturális alapú ESZA-beavatkozások a közkultúra intézményeire építve, elsősorban a kulturális vidékfejlesztés eszközeivel kívánják erősíteni a szolgáltatásokhoz és értékekhez való hozzáférést, ezen keresztül a társadalmi felzárkózást és az esélyegyenlőséget, illetve a megkülönböztetés tilalmát. Az ESZA-műveletek szorosan kapcsolódnak az oktatás minőségi fejlesztéséhez, ezért az ott kifejtett területi vetület megegyezik a kulturális komponensek területi dimenziójával.

Az ERFA-alapú intézkedések központi elvek mentén, országos, térségi (regionális, kis- és mikrotérségi) és helyi szinten valósulnak meg, mindenkor fokozottan figyelembe véve a térség fejlettségét és a helyi adottságokat. A fejlesztések kötelező eleme a programban érintett közép- és kis-települések műszaki és tartalmi hozzáféréseinek biztosítása, fokozottan érvényesítve az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma szempontjait.

A fejlesztési pólusokhoz kapcsolódó komponensek a dinamikus térségi fejlődést szolgálják, a közösségfejlesztést célul kitűző kulturális infrastruktúra-fejlesztés a megyei jogú városok és középvárosok térségszervező erejére épülnek, míg a partnerségi együttműködésen alapuló integrált intézményfejlesztések a kis- és mikrotérségre építve, a helyi igényeknek megfelelően, a helyi szükségletek kielégítésére szolgálnak. Ezek meghatározásába és a döntéshozatal folyamatába be kívánjuk vonni a regionális kulturális szakmai testületeket is. A fejlesztések során törekszünk a kiegyenlítő területi hatás érvényesítésére: előnyt élveznek a hátrányos helyzetű térségek, a leszakadó területek.

A társadalmi befogadás és részvétel, valamint a humán infrastruktúrák fejlesztése során a regionális fejlesztési programokban egységesen érvényesítendő irányelveként tűzzük ki, hogy:

- minden településen vagy településcsoportban legyen csecsemőket, és kisgyermekeket ellátó szolgáltatás, és legyen mód integrált napközbeni ellátások kialakítására, így különösen a nagy születésszámmal jellemezhető térségekben és a cigányok által nagy arányban lakott térségekben, valamint az ilyen szolgáltatásokkal eddig nem rendelkező vidékies térségek településein váljon elérhetővé e szolgáltatástípus;
- legyenek biztosítva otthonközeli, családközeli szolgáltatások az idősek, valamint a hátrányos helyzetű csoportok számára, az elérhetőségi gondokkal küzdő aprófalvas és tanyás térségekben is;
- javuljon az információs-informatikai és közlekedési hozzáférés az elérhetőségi gondokkal küzdő aprófalvas és tanyás térségekben, és a fő vasútvonalaktól, gyorsforgalmi utaktól távol fekvő perifériákon, a leg-hátrányosabb helyzetű térségekben;
- folytatódjék a helyi önkormányzatok és közszolgáltatások akadálymentesítése;
- kerüljön sor többfunkciós közösségi terek megújítására, kialakítására;
- folytatódjék (különösen romák által nagy arányban lakott térségekben és településeken) a telepek, telepszerű lakókörnyezet rehabilitációja;
- komplex társadalmi-gazdasági fejlesztések szolgálják a leghátrányosabb helyzetű - valamint a cigányok által nagy arányban lakott térségek felzárkóztatását.

Az ÚMFT társadalmi megújulást szolgáló területein megvalósuló fejlesztések lehetőséget nyújtanak a **nemzetközi, transznacionális és határmenti, valamint régióközi tevékenységek támogatására az európai területi együttműködés célkitűzéseire és fejlesztéseire szinergikus módon kapcsolódva**. A foglalkoztatás, oktatás, egészségügy, kultúra, valamint a társadalmi részvételt és befogadást erősítő területeken

megvalósuló, a társadalmi innovációt támogató - például az EQUAL Közösségi Kezdeményezés által megkezdett új típusú - nemzetközi és határmenti műveletek lehetővé teszik a foglalkoztatáspolitikai és a humán-erőforrás-fejlesztés eszköztárának bővítésére, hatékonyságának javítását, új megközelítések kipróbálását. Az elért eredményeket, sikeres fejlesztéseket terjeszteni kell, a stratégiai és a napi működés során érvényesülésüket elő kell segíteni.

A 3. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

A 3. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása a **Társadalmi megújulás operatív programban** az Európai Szociális Alap (továbbiakban: ESZA) finanszírozásával, valamint a **Társadalmi infrastruktúra operatív programban** az ERFA finanszírozásával történik. A két operatív program beavatkozásai szorosan kapcsolódnak egymáshoz, egymásra épülnek, ezért a célok elérését csakis összehangolt megvalósításuk biztosíthatja. Ennek érdekében kiemelt figyelmet fordítunk az OP-k közti következetes és szoros koherencia biztosítására mind a tervezés, mind a végrehajtás menetében. Ennek a követelménynek a tényleges érvényesítéséről a végrehajtás szakaszában az illetékes irányító hatóságok gyakorlati intézkedésekkel és megfelelő eljárási szabályok kidolgozásával fognak következetesen érvényt szerezni. A stratégia megvalósításához a **régiók operatív programjai** is hozzájárulnak.

A Társadalmi megújulás operatív program az egész országra kiterjedően, mind a konvergencia célkitűzésű régiókra, mind pedig a regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzésű közép-magyarországi régióra egyaránt érvényes prioritásokat és műveleteket fogalmaz meg. Az operatív program országos szintű strukturális reformokat támogat. Fontos szempont, hogy az aktivitás növelését és a foglalkoztatás bővítését célzó intézkedések kiterjedjenek a közép-magyarországi régióra is, hiszen itt él az inaktív lakosság 25 %-a és a munkanélküliek 22,2 %-a. A viszonylagosan kedvező indikátorok egyben eltakarják a főváros és az agglomeráció, valamint a pest megyei elmaradott térségek közötti különbséget. Tény ugyanakkor, hogy az intézkedések jelentős része földrajzilag ugyan a fővárosra koncentrálódik, de releváns az ország más területein is.

A 3. prioritásban foglalt stratégia alátámasztja a CSG következő iránymutatásait:

- Több és jobb munkahely
 - Több ember bevonása és megtartása a foglalkoztatásban és a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése
 - A munkavállalók és vállalkozások alkalmazkodóképességének és a munkaerőpiac rugalmasságának fokozása
 - A humán-erőforrásba való beruházás növelése a jobb oktatás és szakképesítés révén
 - Az egészséges munkaerő fenntartásában nyújtott segítség

3.2.4. 4. prioritás: Környezeti és energetikai fejlesztés

A környezeti és energetikai fejlesztés prioritás a fenntarthatóság horizontális politikájában megfogalmazott célok (ld. 3.1.4.1. fejezet) elérésére irányul. A prioritás a tartós növekedés cél eléréséhez járul hozzá a káros környezeti hatások csökkentésével, a növekedés alapjául szolgáló természeti környezet megőrzésével, a megelőzés, a hatékonyság és a komplex problémák integrált megközelítésével.

A Közösségi Stratégiai Iránymutatások környezetügyre vonatkozó iránymutatása (4.1. iránymutatás) szerint a környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítésével és a hagyományos energiaforrások kevésbé intenzív felhasználásával kell Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá tenni. A környezeti szempontok beállítása a gazdasági növekedés szolgálatába hosszú távon a megelőző típusú fejlesztéseket jelenti, azonban ezen fejlesztések csak akkor érhetik el a kívánt hatást, ha a társadalom és gazdaság működése során elkerülhetetlenül keletkező környezeti károk elhárítását jelentő „csővégi” megoldások már kellő mértékben elterjedtek. Az elhárító környezetvédelem terén a Csatlakozási Szerződésben vállalt kötelezettségeink teljesítése jelenti azt az alapot, amelyről kiindulva a környezetileg hatékony termelési és fogyasztási struktúrák erősítésével biztosítható a környezet fenntartható használata.

Az ÚMFT stratégiája a fent vázolt elvre épült: döntően a hiányzó környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztését tűztük ki célul, de ezen túlmenően – a hosszú távú környezeti stratégiánk szellemében – törekvésünk, hogy lendületet adjunk a termelés és fogyasztás terén a megelőző környezetvédelmi megoldások térnyerésének.

A környezeti és energetikai fejlesztéseket az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják:

- **Környezetjavító fejlesztések, amelynek elmei:**
 - egészséges és tiszta települések megteremtése, ezen belül
 - hulladékgazdálkodás
 - szennyvízkezelés,
 - az ivóvíz minőségének javítása,
 - vizeink jó kezelése, ezen belül
 - az árvizek elleni védekezés,
 - a vizeink mennyiségi és minőségi védelme, a vizek további szennyezésének megakadályozása (kiemelt víztestek védelme, ivóvízbázis-védelem, hulladéklerakók rekultivációja és környezeti kármentesítés)
 - A VKI végrehajtásának állami intézkedései
 - természeti értékeink jó kezelése;
 - a fenntartható termelési és fogyasztási szokások ösztönzése, a környezet- és klímatudatosság terjesztése;

- a környezet fejlesztésének kiemelt területi dimenziói.
- **Környezetbarát energetikai** fejlesztések, amelyek tervezett eszközei:
- az energiahatékonyságra és –takarékosagra, illetve
 - a megújuló energia termelésére és használatára irányuló fejlesztések ösztönzése.

A környezet fenntartható használatának céljait a Községi Stratégiai Iránymutatásokkal és az Európai Unió 6. Környezetvédelmi Akció-programjának prioritásaival összhangban, az alábbi módon kívánjuk elérni.

3.2.4.1. Egészséges, tiszta települések

Az egészséges, tiszta települések prioritási tengely célja a fenntartható településfejlődés környezeti feltételeinek javítása, a települési környezet állapotjellemzőinek javítása annak érdekében, hogy javuljanak az emberi életkörülmények, és a települések minden lakója számára biztosítva legyen az elfogadható életminőség és az egészséges lakókörnyezet. A célok elérése érdekében a prioritási tengely – az átfogó környezetgazdálkodás és környezeti tervezés lehetőségeinek felhasználásával, költséghatékony megoldások alkalmazásával - a települési környezetvédelmi közszolgáltatások, környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés és a közvetlen környezetvédelmi, veszélyelhárítási beavatkozások megvalósítására koncentrálnak. A településeken végrehajtandó környezeti fejlesztések felölelik:

- a hulladékgazdálkodást;
- a települési szennyvízkezelést;
- az ivóvíz minőségének javítását;

A fejlesztések érintik, vagy érinthetik majd az ország teljes lakosságát. Fő céljuk az **EU által kötelezően előírt normák** teljesítése, a **tiszta és biztonságos** települések kialakítása.

Mindenki tiszta és biztonságos településen Élhesse

3.2.4.2. Vizeink jó kezelése

A természeti, gazdasági és kulturális értékek megőrzéséhez Magyarországon kiemelt jelentőségű az árvizek elleni védekezés, valamint egyéb, a vízjárással összefüggő károk megelőzése. Ezért befejezzük a Duna árvízvédelmi rendszerének kiépítését és a Tisza térségében folytatjuk a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztésének megvalósítását. Megvalósulnak az egyéb vízfolyásokkal kapcsolatos árvízvédelmi beruházások is, beleértve az önkormányzati tulajdonú árvízvédelmi rendszerek fejlesztését.

Folytatjuk a Tisza térségében a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése végrehajtását

A vizek kártétele elleni védekezés mellett fontos feladat a vizeink jó ökológiai állapotának elérése. Az e célt szolgáló vízgyűjtő-gazdálkodási és integrált vízhasználati intézkedések felölelik a Vízkeret-irányelv által elő-

Célunk, hogy vizeink 2015-re elérjék a jó ökológiai

írt intézkedéseket (monitoring, vizek mennyiségi és minőségi védelme).

állapotot

A VKI alapján felmérésre került a hazai víztestek (tavak és vízfolyások) állapota, amelyek jó ökológiai állapotát/potenciálját 2015-ig szükséges elérni. Az intézkedések, különösen a szennyezés-csökkentési intézkedések, e cél elérését szolgálják, kiemelten kezelve a nagy tavainkra irányuló fejlesztéseket, amelyek jó állapotának kialakítása jelentős társadalmi igény is. A tavak mellett kiemelt beavatkozási terület a felszín alatti vizek további szennyezésének megakadályozása. Egy-egy vízbázis területén különböző, a helyi viszonyokra alakított műszaki intézkedéseket kell végrehajtani. Felszíni és felszín alatti vizek további szennyezésének megakadályozása érdekében rekultiválásra kerülnek a környezetet és a lakosságot is folyamatosan veszélyeztető, régi, műszakilag nem megfelelő hulladéklerakók és folytatódik az Országos Környezeti Kármentesítési Program keretébe tartozó szennyezett területek környezeti kármentesítése.

3.2.4.3. Természeti értékeink jó kezelése

A természetvédelem területén megvalósuló beavatkozások magukban foglalják a NATURA 2000 programhoz tartozó és egyéb védett területek természetvédelmi fejlesztéseit: többek között a faj- és élőhelyvédelem, az erdei iskolák, a vonalas létesítmények tájromboló hatásának mérséklését az élőhelymegőrző mező- és erdőgazdálkodást, a biodiverzitás megőrzését. A fejlesztések természetvédelmi szempontból érintik vagy érinthetik akár az ország területének 20%-át.

A természetvédelmi fejlesztésekkel megvédjük az ország gazdag biodiverzitását

Ösztönözzük a fejlődés fenntartható pályára való átállását, az ember és környezete hosszú távon is harmonikus kapcsolatának kialakítását. Ennek megfelelően támogatni kívánjuk a természetbarát, ökológiailag kedvező hatású gazdálkodási módszerek és a hagyományos **tájhasználati és gazdálkodási módok** fenntartását és népszerűsítését.

Fontos feladatunk a természetvédelemmel kapcsolatos nemzetközi kezdeményezésekből, egyezményekből eredő kötelezettségeink teljesítése, a természeti értékek megőrzése, minél szélesebb körű bemutatása, valamint a megfelelő szintű ismeretterjesztés.

3.2.4.4. A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése

Az energiaellátással összefüggő stratégiai megfontolások a fosszilis energiahordozók használatának csökkentését irányozzák elő, mind az ellátásbiztonság (importfüggőség csökkentése), mind a gazdaságosság (dráguló energiahordozók kiváltása), mind pedig a környezet- és klímavédelem szempontjából. Ennek legfőbb eszköze **az energiahatékonyság javítása, az energiatakarékosság erősítése, valamint a megújuló energia arányának növelése.**

Javítjuk az energia-hatékonyságot, takarékosagra törekszünk, és növeljük a megújuló energia arányát

Az energetikai célok eléréséhez növelni kell a **(helyi) megújuló for-**

Növeljük a

rásokból származó energiatermelést, elő kell segíteni az energetikailag hatékonyabb technológiák elterjedését és a lakossági energiafelhasználás racionalizálását – a beruházási támogatások mellett a szabályozás változtatásával is.

megújuló energia arányát

A megújuló energiaforrások hasznosítása során is figyelemmel kell lenni a káros környezeti hatások megelőzésére, a hatékony és takarékos felhasználásra, valamint a térségi rendszerekbe szervezett, közösségi hasznosítás lehetőségének megteremtésére. Ehhez megfelelő környezeti és ipari háttérre van szükség, és széles körben kell alkalmazni a korszerű és versenyképes technológiákat. **A megújuló energiaforrások hasznosítási arányának növelése - a biodiverzitás megőrzése mellett - a fenntartható fejlődés elveivel összhangban, helyi jelleggel, kisléptékű megoldásokkal elsősorban a biomasszára támaszkodhat.**

A megújuló energiaforrások esetében is ügyelünk a környezetre

Országos szinten kiemelt cél az energiafüggőség és a fosszilis energiahordozók használatából származó káros kibocsátások csökkentése, amelyet a következő módon kívánunk elérni:

Fő célunk az energia-megtakarítás ösztönzése

- a megújuló energiatermelés fejlesztésével: a megújuló energiával történő, helyi jellegű energiatermelés kisléptékű beruházásaival (biomassza-, geotermikus, szél- és napenergia-felhasználás), a növényi alapú üzemanyagok felhasználásának kiterjesztésével, valamint a növényi alapú, kisléptékű, helyi energiatermelés technológiáinak korszerűsítésével, integrált térségi energetikai rendszerek keretében;
- az energiabiztonság fokozásával, amelynek részeként a kockázatok csökkentése jelentheti a döntően helyi erőforrásokra alapozott energiaellátást, valamint a fenntartható energiahasználati kapacitások bővítését;
- az energetika, a megújuló energia területén - a gazdaságfejlesztés prioritásához kapcsolódóan - a kutatás-fejlesztés támogatásával.

3.2.4.5. Hatékony energiafelhasználás

Az energiahordozó forrásszerkezet befolyásolása mellett fontos feladat az energiatakarékosságot és a hatékony energiafelhasználást szolgáló eszközrendszer kialakítása a termelési és a fogyasztói szférában egyaránt.

Javítjuk az energia-hatékonyságot, takarékosagra törekszünk, és növeljük a megújuló energia arányát

Az energetikai célok eléréséhez elő kell segíteni az energetikailag hatékonyabb technológiák elterjedését, a lakossági energiafelhasználás racionalizálását, a beruházási támogatásokkal és a szabályozás változtatásával.

Országos szinten célunk az energiamegtakarítás, az energiahatékonyságot szolgáló fejlesztések megvalósítása, így módon az ország energiafüggőségének csökkentése, amelyet a következő módon kívánunk elérni:

Fő célunk az energia-megtakarítás ösztönzése

- az energiahatékonyság és -takarékoság ösztönzésével, ami magában foglalja a távhő-, a gáz- és villamosenergia-ellátás szolgáltatói oldalá-

nak korszerűsítését, a szolgáltató parkok és az önkormányzati tulajdonú társaságok energiahatékonysági fejlesztéseit, a köz- és lakóépületek energiamegtakarítást szolgáló korszerűsítését éppúgy, mint a korszerű, energiatakarékos termelési technológiák meghonosítását, valamint a jelentős átalakítási veszteségekkel járó, nagy hálózatok helyett a helyi, primer energiát felhasználó rendszerek fejlesztését.

3.2.4.6. Fenntartható termelési és fogyasztási szokások ösztönzése

A megelőző környezetvédelem szemléletét tükröző intézkedések felölelik többek között:

- a magán- és a közösségi termelés és szolgáltatás ipari ökológiai alapon történő szervezésének elősegítését;
- az elérhető legjobb ökohatékony és környezetbarát technológiák és technikák elterjesztését;
- a fenntartható fogyasztási szokások, cselekvésminták, mintaprojektek támogatását és elterjesztést;
- a környezeti szemléletformálást.

Az ökohatékony termelési módok és fenntartható fogyasztási szokások váljanak ismertebbé és népszerűbbé.

A környezeti demokrácia kiteljesedésével, a fenntarthatóság szemléletének általános elterjesztésével, a társadalom értékrendjének javításával és a környezeti információk, adatok szabad áramlásának biztosításával a lakosság tevékenyebben tud részt venni a környezettel kapcsolatos döntések meghozatalában. Mindezek alapján figyelmet kell fordítanunk a környezetbarát életmód és a fenntartható fogyasztás feltételeinek megteremtésére, a környezeti oktatásra és nevelésre, valamint a környezetmenedzsment-rendszerek elterjesztésére. A fejlesztések – amelyek érintik, vagy érinthetik bármely önkormányzatot és intézményeiket, a kis- és középvállalkozások legtöbbszörét és számos civil szervezetet - eredményeként alacsony környezetterhelésű, anyag- és energiatakarékos, alternatív energiát használó vállalkozások fejlődnek ki, hozzájárulva az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez és a klímavédelemhez.

A lakosság tevékenyebben vegyen részt a környezettel kapcsolatos döntések meghozatalában

3.2.4.7. A környezet fejlesztésének kiemelt területi dimenziói

A környezeti szempontból veszélyeztetett térségekben a komplex táj- és környezetrehabilitáció, a víz- és tájgazdálkodás, illetve az ár- és belvízvédelem érdekében integrált, ágazatközi fejlesztések és rehabilitációs programok kidolgozására és végrehajtására van szükség.

A környezeti szempontból veszélyeztetett térségekben integrált programokat kezdeményezünk

A 2000 Le alatti agglomerációk és települések szennyvízkezelését regionális szinten kell megoldani, vegyes műszaki megoldásokkal, a természetközeli szennyvíztisztítás és a szakszerű egyedi szennyvízelhelyezés kislétesítmények előnyben részesítésével. További cél, hogy vízeink 2015-re elérjék a jó ökológiai állapotot. Ezért vízvédelmi, térségi vízvisszatartási, -pótlási és vízrendszer-rehabilitációs fejlesztéseket (komplex vízvédelmi beruházásokat, síkvidéki vízrendezést) valósítunk meg, vízfo-

lyásokat, tavakat, mellékágakat, holtágakat fejlesztünk, és megelőzzük a felszín alatti vizek szennyezését.

Fontos feladat a természeti és táji sajátosságokra alapozott, környezetbarát és minőségi turizmus fejlesztése, a fogadó-, látogató- és oktatóközpontok, bemutatóhelyek, tanösvények kialakítása, natúrparkok, szabadidő parkok fejlesztése. A Natura 2000 programba bevont területeken a gazdaságot és az infrastruktúrát természetvédelmi szempontok szerint kell átalakítani, a területhasználat során az ökológiai magterületeket és folyosókat kiemelten kell védeni, és környezetbarát termelési rendszereket kell kialakítani.

**Erősítjük a
tájökológiai
szemléletet**

Figyelmet fordítunk a kulturális örökség védelmére és megőrzésére, a települési zöldterületek közösségi célú revitalizációjára és új zöldterületek kialakítására, a belterületi fásításra, valamint a bel- és csapadékvíz-rendezésre. Az épített környezet rehabilitációja, a település és táj harmonikus kapcsolata a városi és mezőgazdasági térségek számára egyaránt fontos. Ez éppúgy jelenti a barnamezős területek revitalizációját, mint a történeti tájak megőrzését, az épített környezet védelmét, a történelmi településközpontok értékőrző megújítását, vagy a település- és a tájkép védelmét.

A 4. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

A 4. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása elsősorban a **Környezet és energia operatív program** keretében, a Kohéziós Alapból és ERFA kiegészítéssel finanszírozva történik, de a stratégia megvalósításához a **Gazdaságfejlesztés operatív program és a régiók operatív programjai** is hozzájárulnak.

A 4. prioritásban foglalt stratégia alátámasztja a CSG következő iránymutatásait:

- Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni
 - A környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítése
 - Válasz a hagyományos energiaforrások intenzív európai felhasználásának kérdésére

3.2.5. 5. prioritás: Területfejlesztés

Az ország általános versenyképességének alapja, hogy a területi struktúra kiegyenlítettebb és hatékonyabb legyen. A társadalmi és gazdasági kohézió – amely a regionális egyenlőtlenségek csökkentését és az elmaradott területek felzárkózását jelenti - a régiók hatékonyságának és versenyképességének növelésével, egyben a foglalkoztatás bővítésével érhető el.

Minden régiónak hozzá kell járulnia a nemzeti jövedelem növekedé-

A területfejlesztés célja a felzárkózás és a versenyképesség, valamint a foglalkoztatás bővítése

séhez.

A versenyképesség növelése érdekében hangsúlyos szerepet kell kapjon a helyi lehetőségek, adottságok kihasználása. A vállalkozásfejlesztési és képzési programoknak hangsúlyosan kell figyelembe venniük a regionális adottságokat, emellett törekedni kell arra, hogy a fejletlenebb térségeken is biztosítsák a tökevonzó képesség javítását, valamint segítsék a munkaerőmegtartó képesség erősítését. A területi adottságokra építve a legelmaradottabb térségek versenyképessége is növelhető, hozzájárulva a szociális-gazdasági kohézióhoz. A foglalkoztatottság növelésével, és az inaktívak számának csökkentésével erősítjük a szociális-gazdasági kohéziót, és csökkentjük a költségvetés szociális kiadásait. Ezzel hozzájárulunk a konvergenciaprogram megvalósulásához is.

A kiegyensúlyozott területi fejlődést a következők szolgálják:

- regionális központok megerősítése, az innovációs gazdaságfejlesztési prioritást is szolgáló fejlesztési pólusok kiemelt fejlesztése, együttműködő és versenyképes városhálózat kialakítása;
- az emberi erőforrások fejlesztése (lásd 3. prioritás);
- megújuló vidék: a rurális térségek területileg integrált, fenntartható fejlesztése;
- az elmaradott térségek komplex felzárkóztatása;
- a Balaton, a Duna és a Tisza vidékének fenntartható fejlesztése,
- turizmusfejlesztés.

A területi kohézió erősítése a **területi versenyképesség javítását, a foglalkoztatás bővítését és a területi felzárkóztatást** egyaránt jelenti. A régiók versenyképességének javításához, a munkaerő-piaci helyzet javításához és a területi felzárkózáshoz egyaránt szükséges a humán erőforrás-fejlesztés. Ezért területfejlesztés prioritásban bemutatott ERFA fejlesztéseket kiegészítik a 3. prioritás keretében támogatott humán erőforrás-fejlesztési tevékenységek is.

A területi kohézió érdekében, a tágabb térségüket dinamizálni képes centrumterületek (pólusok, tengelyek) megerősítésével, a nemzetközi elérhetőség és a közszolgáltatási rendszerekhez történő hozzáférés javításával, a főbb turisztikai térségek fejlesztésével, illetve a régiók adottságaira alapozott, integrált fejlesztések megvalósításával javítjuk a **térségi versenyképességet**. A **területi felzárkóztatás** érdekében szükséges a társadalmi esélyegyenlőséget csökkentő, a gazdaság hatékony működését korlátozó területi hátrányok felszámolása, az elmaradottságok mérséklése, a gazdaság túlzott centralizációjának enyhítése, valamint a vidék integrált fejlesztése. Fontos, hogy régióink, térségeink fenntartható módon gazdálkodjanak a természeti és kulturális örökségükkel, erőforrásaikkal, kiaknázva a helyi lehetőségeket. Szintén lényeges a regionális jelentőségű épített örökség védelme és fejlesztése. Az ezekkel kapcsolatos feladatok minél nagyobb részének integrált programokban, koordináltan az érintett regionális operatív programokba beépítve kell megjelenie.

A fenntartható térségfejlődéshez a régióknak ki kell használniuk adottságaikat

A regionális programoknak – főként a nagyszámú roma lakossággal rendelkezőkénél – kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a romák integrációjának elősegítésére a gazdasági fejlesztés, illetve az oktatás, egészségügy, városfejlesztés és – az elérhetőség érdekében – a közlekedés területein való befektetés révén.

A prioritás konkrét beavatkozásainak és a forrásallokáció tervezésekor figyelembe vesszük a regionális humán erőforrás-fejlesztési igényeket. A különösen hátrányos helyzetű térségek gazdasági, foglalkoztatottsági adottságaiból és potenciális lehetőségeiből kiindulva a szinergikus hatások érvényesülése érdekében törekszünk a komplex, lehetőleg multiszektorális beavatkozások alkalmazására. A helyi szinten megvalósuló beavatkozások előkészítésébe bevonjuk a helyi szereplőket.

Figyelembe vesszük a regionális humán erőforrás-fejlesztési igényeket

A területi kohéziót – a felzárkózást és a versenyképesség javítását – szolgálják az alábbi, területi megközelítésű beavatkozás-csoportok, melyeket több operatív program keretében tervezünk megvalósítani.

3.2.5.1. A kiegyensúlyozott területi fejlődés elemei

Integrált Városfejlesztési Stratégia: Élhető városok együttműködő és versenyképes hálózatának megteremtése

A fenntartható városfejlesztés élhető és vonzó környezet biztosítását jelenti. Alapvető cél a jelenleginél intenzívebben kooperáló, kiegyensúlyozott városhálózat megteremtése, melyben a fejlesztési pólusok és a többi város hálózatosan együttműködnek.

A fenntartható városfejlesztés során a gazdasági, szociális és környezetvédelmi fejlesztések iránya azonos. Az élhető város megteremtésének fontos eszköze az integrált környezeti tervezés, a funkcióvesztett területek revitalizálása, a válságterek rehabilitációja, a zöldterületek védelme és lehetőség szerinti növelése, valamint a város és a környező települések együttműködésének és funkciómegosztásának erősítése.

A magyar várospolitikai fő célja a jelenleginél erőteljesebben együttműködő, kiegyensúlyozott, policentrikus városhálózat

A fenntartható városfejlesztés fő elemei:

- integrált szociális városrehabilitáció, amely magában foglalja a leromlott városi lakóterületek (hagyományos városi jellegű beépítés, szegregált lakóterület), valamint a leromlással fenyegetett lakótelepek fejlesztését,
- a településközpontok megújítása, amelynek célja a város/településközpontok gazdasági, kulturális, turisztikai és, egyes városok esetében, kistérségi központi funkcióinak erősítése, valamint a barnamezős területek kármentesítése, funkcióváltásának elősegítése.

A magyar várospolitikai fő célja a jelenleginél **erőteljesebben együttműködő, kiegyensúlyozott, policentrikus városhálózat** megteremtése. Ennek eleme a **főváros** nemzetközi versenyképességének erősítése, a **regio-**

nális központok kijelölése és a **fejlesztési pólusok támogatása**, elősegítve a főváros dominanciájának, és az ország monocentrikus térszerkezetének oldását. A fő cél megvalósulását szolgálja a kis- és középvárosok térszervező erejének erősítése, illetve a **városok és térségük közötti harmonikus kapcsolatok** valamint a **városok egymás közötti intenzív kapcsolatrendszerének erősítése**. Ily módon a városok nem izoláltan, hanem hálózatban jelennek meg, amelyek egyes elemeit különböző intenzitású kapcsolatok kötik össze.

A városok kiemelkedő fejlesztéspolitikai megjelenítését indokolja térségük versenyképességének meghatározásában játszott kulcsszerepük. Ugyanakkor a városfejlesztésnél kiemelt szempontként kell megjelennie a társadalmi-gazdasági-környezeti értelemben vett fenntarthatóság elvének, mely a várospolitikában az integrált megközelítést igényli.

A városok hozzájárulása a gazdasági növekedéshez a fejlesztési pólusok policentrikus, együttműködő városhálózati rendszerében érvényesül a leginkább:

A pólusok dinamizáló szerepe

A fejlesztési pólusok az innováció területi terjedésének gyorsítását, és a régió versenyképességének erősítését segítik a régió belüli egyetemek, kutatóintézetek, vállalkozások, kamarák, és az önkormányzatok együttműködésével révén. A program keretében megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően elsősorban a pólus városokban, de azok kisugárzó hatásuknak köszönhetően a régió többi városában is megjelennek a magas hozzáadott értéken termelő vállalatok, növekszik a munkaerő kereslet, növekednek a bérek, ez hosszabb távon keresletnövekedéshez és infrastrukturális fejlesztésekhez vezet. Az infrastrukturális beruházások között a tervek szerint jelentős barna és zöldmezős beruházások szerepelnek. A növekvő önkormányzati bevételek révén a gazdaságba eddig bekapcsolódni nem képes rétegek életminősége is érezhetően javul.

Az Európai Unió kohéziós politikájának „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzése alá tartozó közép-magyarországi régió központja **Budapest** és annak agglomerációja az ország legversenyképesebb területe, kiemelt **fejlesztési pólusa**. A főváros fejlesztését a jövőben az ország versenyképességet biztosító funkciókra és az élhetőségre kell összpontosítani, míg a főváros egyéb szerepköreit fokozatosan meg kell osztani a hazai nagyvárosokkal. Így a nemzetközi szinten is tartósan versenyképes budapesti metropolisz-térség megteremtése érdekében:

Budapesti metropolisz-térség nemzetközi versenyképességének növelése

- a nemzetközi gazdaságirányítási, turisztikai és kulturális szerep erősítésére, annak feltétel- és eszközrendszerének megteremtésére;
- a versenyképes gazdaság igényeit kielégíteni képes versenyképes munkaerő fejlesztésére (ami a foglalkoztatáspolitikai, az oktatás és képzés, a szociális szolgáltatások és az egészség megőrzését és helyreállítását célzó szolgáltatások eszközeire építve komplexen valósul meg);
- a nemzetközi, agglomerációs és városon belüli közlekedési kapcsolatok fejlesztésére;
- a térség szolgáltatási (turisztikai -beleértve a kulturális gazdaságot-, logisztikai és kereskedelmi), valamint információs tér kialakítási feladatainak végrehajtására;

- egy élhető térség kialakítására (átfogó környezetgazdálkodás, funkcióvesztett területek revitalizálása, zöldterületek védelme, racionális térgazdálkodás);
- a tudásipar, a high-tech iparágak, a magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek és a magasán kvalifikált munkaerő meglétéből eredő előnyök kihasználására, valamint
- a leszakadó rétegek és térségek, továbbá a különböző (munkaerő-piaci, szociális, egészségi állapotbeli) hátrányokkal érintett társadalmi csoportokkal kapcsolatban indítunk beavatkozásokat.

A budapesti kiemelt fejlesztési pólus fő fejlesztési irányait az infokommunikációs iparág, a környezetipar, és a biotechnológia, orvosi iparág jelentik.

A fejlesztések révén középtávon **Budapest** mellett **Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs** és **Győr** regionális központok fejlesztési pólus szerepkörét erősítjük tovább, a közép-dunántúli régióban pedig a **Székesfehérvár-Veszprém várostengely** társközpontokként tölti be a fejlesztési pólus szerepét. A fejlesztési pólusok hozzájárulnak ahhoz, hogy oldódjon az ország Budapest- központú térszerkezete.

A fejlesztési pólusok hozzájárulnak ahhoz, hogy oldódjon az ország Budapest-központú térszerkezete

Az egyes pólusoknak térségüket dinamizáló, az innovációt, tőkét közvetítő központokká kell válniuk, amelyek valódi tudásközpontként koncentrálnak a K+F szektor, a felsőoktatási intézmények, valamint a legmagasabb hozzáadott értékű, kvalifikált munkaerőt igénylő ágazatok körét. Fejlesztésük így különböző kiemelt tudomány- és iparágak támogatására épül amelyek a következők:

- Debrecenben „a tudás iparosítása” (gyógyszeripar, agrárinnováció),
- Miskolcon „Technopolis” (nanotechnológia, vegyipar, mechatronika, megújuló, alternatív energiák),
- Szegeden „Biopolisz” (egészségipari, környezetipari, agrárgazdasági biotechnológia),
- Pécsen „az életminőség pólusa” (kulturális és környezetipar),
- Győrről „Autopolis” (autóipar, gépgyártás, megújuló energiák),
- Székesfehérváron és Veszprémben IKT, mechatronika, logisztika, környezetipar.

A pólusok egyúttal a regionalizáció központjainak, „céltelepüléseinek” is tekinthetők, hiszen a szükséges közigazgatási reform egyik fontos lépése kell hogy legyen a regionális önkormányzatiság és a régióközpontok fejlesztéspolitikai szerepének erősítése.

A fejlesztési pólusokat érintő beavatkozásokat a Gazdaság, a Társadalmi megújulás, a Társadalmi infrastruktúra OP-k, valamint a regionális operatív programok keretében valósítjuk meg.

A magyar településhálózatban a nagyvárosok mellett a középvárosok tekinthetők a gazdasági fejlődés központjainak, amelyek meghatározó sze-

A középvárosok térségszervező képessége

repet töltenek be a regionális központok és kisvárosok között. Számos középváros markáns, megyei szintű funkciókat lát el, idegenforgalmi, kulturális és tudásközpontként működik, esetenként jelentős vonzáskörrel alakítva. Egyéb középvárosok térségi szerepe az Európai Unió bővítésével újjáéledhet.

gének növelése a cél

A kiegyensúlyozott és policentrikus városhálózat kialakításához elengedhetetlen a középvárosok kiegyensúlyozott fejlesztése. Jelenleg hazánkban ennek feltételei elsősorban az Alföldön hiányoznak.

A középvárosok térbeli kiegyensúlyozottságának megteremtése és térszervező képességük növelése fogalmazható meg fő városfejlesztési célokként.

A kisvárosok szerepe kiemelkedő a rurális, gyakran periférikus helyzetű, elmaradott térségek dinamizálásában. A felzárkóztatást szolgálja e térségek településeinek a városhálózatra való felfűzése, egy új, integrált városvidék rendszer megteremtése. Azokban a térségekben, ahol hiányzik a kellő közelségben elérhető érdemi városi központ (valós városi funkciókkal), ösztönözni kell ilyen központok létrejöttét, ill. megerősödését.

Fontos a rurális térségek központjainak funkcionális megújítása

A rurális térségekben a felzárkózást szolgáló fejlesztés két fő iránya: egyrészt a központi funkcióik térségellátó és -szervező szerepének növelése különös tekintettel a térségüknek nyújtott szolgáltatások fejlesztésére, illetve az elérhetőség javítása.

Tematikus megközelítésben a városfejlesztési beavatkozások egyrészt az attraktivitás növeléshez, másrészt a városokban sűrűsödő társadalmi – gazdasági problémák oldásához járulnak hozzá.

A városhierarchiában betöltött szerepüknek megfelelően a városok térségükben kiemelt szerepet játszanak a lisszaboni célok elérésében, a gazdasági növekedésben, a munkahelyteremtésben, helyet adnak az üzleti tevékenységnek és a közigazgatásnak, az oktatási és kulturális élet központjaként működnek. A városi vonzerőt, gazdasági attraktivitást szolgáló fejlesztések is elsősorban integrált területeken valósulnak meg.

A versenyképességet növelő beavatkozások (pl. üzleti környezet fejlesztés, barnamezős beruházás kereskedelmi, gazdasági funkcióval, városi attraktivitás növelő fejlesztések, stb.) a Gazdaságfejlesztés operatív programban és a regionális operatív programokban, valamint a Középmagyarországi operatív programban jelennek meg.

A városok a társadalmi-gazdasági tevékenységek csomópontjai, így a problémák itt koncentráltan jelennek meg. A városokon belül a társadalmi igazságosságot és társadalmi összetartozást a fizikai és társadalmi szempontú városrehabilitációs beavatkozások révén kell erősíteni. Jól szervezett várospolitikai beavatkozások szükségesek a leromlott városi területeken a terület megújítása, a gazdasági tevékenységek élénkítése, a társadalmi kohézió erősítése és a fizikai környezet javítása érdekében. Szükséges, hogy az ellentmondásos városi problématerületeken, melyek legin-

Belső városi problémák integrált és fenntartható kezelése

kább a közép-, illetve nagyvárosokban jelentkeznek, integrált és fenntartható fejlesztések szülessenek. Szükséges, hogy a városrehabilitáció kiterjedjen a vonzerő-növelést célzó programokra, a szociális városrehabilitációs beavatkozásokra, valamint a barnamezős fejlesztésekre is. A belső városi problémák megoldását célzó fejlesztéseknél egyaránt figyelembe kell venni a gazdasági, a társadalmi és a környezeti szempontokat.

A belső városi problémák integrált kezelésének mindenképp ki kell térni az alábbi szempontokra:

- revitalizálás (lakótelep, slum, barna-mező),
- túlzott beépítettség megakadályozása, terjeszkedés megállítása,
- környezeti ártalmak csökkentése,
- környezetbarát közlekedési módok fejlesztése,
- városmagok érték-őrző megújítása,
- ifjúságvédelem, társadalmi integráció elősegítése,
- közösségfejlesztés,
- a helyi identitás megőrzése,
- közbiztonság javítása,
- a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés .

A városfejlesztési beavatkozások megvalósításában fontos szerepet játszik a magántőke mobilizálása, megtérülő fejlesztések esetén a visszatérítendő támogatások alkalmazása. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv lehetőséget teremt az Európai Beruházási Bank (EIB) és a Európa Tanács Fejlesztési Bank (Council of Europe Development Bank, CEB) hitelkonstrukcióival (Jessica) megvalósuló városfejlesztési alapok bevonására.

Megújuló vidék: rurális térségek területileg integrált, fenntartható fejlesztése

Az alacsony népességű központi településsel rendelkező, alacsony népsűrűségű rurális (vidéki) térségekben – a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembe vételével – az újjáéledő helyi társadalmak kezdeményezéseire alapozva a helyi, térségi adottságokra építő termékek és szolgáltatások integrált fejlesztését támogatjuk. A városok és rurális környezetük közötti kapcsolatok erősítése hozzájárul a rurális térségek területileg integrált, fenntartható fejlesztéséhez.

A vidéki térségek fejlesztése fokozottan támaszkodik a helyi adottságokra

A vidéki térségek fejlesztése az egyes ágazati és regionális fejlesztéseken, valamint az agrár-vidékfejlesztésen átívelő, integrált beavatkozásokat igényel, ennek megfelelően a beavatkozások egy része az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból valósulhat meg. A vidéki térségek megújulási lehetőségei a különböző adottságú területeken eltérőek. Ezért szükséges:

- a gazdasági diverzifikáció, a közvetlenül nem az agráriumhoz kapcsolódó gazdaságfejlesztés,
- a természeti, táji és kulturális értékekben gazdag területeken a helyi értékek és erőforrások fenntartható helyi, térségi kiaknázása a térségfejlesztés, természet- és örökségvédelem valamint a turizmus szo-

ros együttműködése révén;

- a tanyás térségek revitalizálása, a funkcióváltást és örökségvédelmet biztosító fejlesztések révén;
- az aprófalvas térségekben az értékmegőrzés, funkcióváltás és az esélyegyenlőség megteremtése;
- a nemzeti kisebbségek által lakott vidékies térségek fejlesztésénél a kisebbségek által képviselt sajátos értékek megerősítése és kamatoztatása;
- a nagyarányú cigány népességgel rendelkező térségek társadalmi-gazdasági integrálása a munkaerő mobilizálásával, a szociális fejlesztések koncentrálásával, a cigányság hagyományainak, értékeinek befogadásával.

Az elmaradott térségek felzárkóztatása

A négy elmaradott régió felzárkóztatása mellett fontos, hogy a **kistérségeknek** (NUTS 4) és a **nehezen elérhető perifériáknak** is esélyt adjunk, hogy bekapcsolódhassanak az ország gazdasági-társadalmi vérkeringésébe. Ezeken a területeken a lakosság, különösen a képzett csoportok helyben tartása, a foglalkoztatás bővítése, a megfelelő életkörülmények infrastrukturális feltételeinek javítása és a közszolgáltatások jobb elérhetősége érdekében tervezünk beavatkozásokat. Emellett fontos az elmaradott térségek dinamizálása érdekében a kis- és középvárosok térszervező erejének növelése is.

A felzárkózás esélyét minden térségnek meg kell kapnia

Az elmaradott térségek fejlesztése megköveteli a regionális és ágazati fejlesztéseken átívelő komplex beavatkozások központi koordinációját. Ennek érdekében olyan komplex, térben és időben összehangolt beavatkozásokat tervezünk, amelyek együttesen, a szinergikus hatások révén elősegítik a leghátrányosabb térségekben élők esélyeinek növelését. Az így megvalósuló program célja, hogy csökkenjen a távolság a jó helyzetű, fejlett területek közelében elhelyezkedő és a perifériára szorult, súlyosan hátrányos helyzetű térségekben élők megélhetési lehetőségei, életminősége és életkilátásai között. A megvalósuló fejlesztési projektek eredményeképpen várhatóan csökken a szociális ellátórendszerre gyakorolt nyomás, és nő a gazdaság teljesítőképessége. Fontos, hogy a fejlesztések következtében tartós, hosszú távon (15–20 év) is fenntartható fejlesztések valósuljanak meg, s azokat támogató, továbbvitelüket biztosító folyamatok induljanak el.

A Balaton, a Duna, valamint a Tisza vidékének fenntartható fejlesztése

Magyarországon vannak olyan országosan kiemelt, szerves egységet alkotó térségek, tájak, amelyek stratégiai fejlesztését és problémáinak kezelését nemzeti szintű egyeztetéssel, a statisztikai régiók összefogásával, azaz az operatív programok közötti koordinációval, komplex programként kell megoldani. Ilyen **országosan kiemelt térség** a Balaton– amely a tó és a

Az országosan kiemelt térségeket több régió összefogásával fejlesztjük

környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságaira építve, a szükséges összehangolt beavatkozások eredményeként európai szinten is igényes, exkluzív vonzó lakó-, üdülő- és munkakörnyezetté válhat –, emellett a Tisza és a Duna térsége.

A fenntartható környezeti fejlesztést mindhárom országos jelentőségű térségben a gazdasági, turisztikai fejlesztésekkel és a kulturális és természeti örökség védelmével összehangoltan kell végezni.

Turizmusfejlesztés

A turizmus kiemelt térségfejlesztő hatása miatt a területi felzárkózást is szolgálja. A helyi erőforrások felhasználása, munkahelymegtartó és –teremtő hatásai révén kedvező folyamatokat indíthat el térségi szinten. A fejlesztésekkel összehangolhatók a gazdasági és társadalmi érdekek (termál és gyógyvízre alapuló, kulturális fejlesztések, világörökségek, nemzeti parkok megélénkítése, szervezet és emberi erőforrás fejlesztés, információs infrastruktúra kialakítása).

A turizmus fejlesztése pozitív gazdasági és társadalmi hatásokkal jár

A turisztikai fejlesztések elsősorban régióspecifikusan valósulnak meg, de a gazdaságfejlesztés programjai, így közvetve más operatív programok is kedvező hatásokat gyakorolnak rájuk (pl. közlekedési fejlesztések).

3.2.5.2. Európai területi együttműködés

Magyarország szerves bekapcsolódása az európai térbe régiókon, valamint határon átnyúló fejlesztések révén valósul meg. E fejlesztések jelentős mértékben hozzájárulnak az ország és egyes régiói fejlődéséhez, versenyképességük javulásához. E két vagy több országot, illetve régiót érintő fejlesztések megvalósíthatósága érdekében Magyarország egy önálló, de az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez szorosan kapcsolódó dokumentumot készít.

Makro-regionális és határokon átnyúló fejlesztések

A Magyarország határain átnyúló fejlesztések révén a Kormány szeretné elősegíteni a szomszédos országokban élő magyar közösségek európai keretekben való felzárkózását és modernizációját. A térség modernizációs pályára állítását támogató, a szomszédos országokkal egyeztetett fejlesztéspolitika közös térség-, infrastruktúra- és intézményfejlesztési, valamint gazdaságélénkítő programok megvalósítását tűzi ki célul.

3.2.5.3. Az egyes magyarországi régiók fejlesztési irányai

Az egyes térségek, régiók eltérő adottságaikból adódóan meglehetősen különböző fejlődési lehetőségekkel rendelkeznek. A hét magyar régió közül hat a „konvergencia”, egy régió pedig a „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés alá tartozik.

A térségi adottságokra és stratégiákra építve a régiók életképes funkcióinak megerősítésére, erőforrásvonzó képességük javítására (vagyis relatív versenyképességük erősítésére), ezzel egyidejűleg pedig a foglalkoztatás bővítésére kell törekedni. A fejlődésben elmaradott térségek ehhez nagyobb kormányzati és regionális támogatást kapnak, ily módon a versenyképesség növelése a felzárkóztatás eszközévé is válik.

Az elmaradott régióknak fajlagosan több támogatást kell kapniuk

Erősíteni kell a régiók közötti együttműködést a régiók határain túlnyúló programok kidolgozásában és végrehajtásában. A közösen megvalósítandó fejlesztési feladatok megoldására forrásokat kell elkülöníteni az érintett régiók számára.

Több régiót érintő fejlesztéseket valósítunk meg

Az előbbieken bemutatott beavatkozási területekre építve az egyes régiók a következő fejlesztési irányokat tűzték ki maguk elé.

A „konvergencia” célkitűzés alá eső régiók

A **dél-alföldi régióban** a helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés részeként a fő cél a tudásipar, az agrárium és a hozzá kapcsolódó élelmiszeripar, a gépipar, az üveg-, a kerámia- és a vegyipar erősítése, valamint ezekre fókuszálva a gazdasági szerkezetváltás elindítása. A turisztikai vonzerő fejlesztésének középpontjában a termál-, egészség- és aktív turizmus áll. A megújuló energiaforrások közül fejlesztjük a geotermikus, a szél- és a napenergia, valamint a biomassza hasznosítását. Az Európai Unió délkeleti kapujában fekvő régió nemzetközi és logisztikai szerepkörének kiépítésére törekszik.

A Dél-Alföld kitörési pontjai: tudásipar, agrárium, turisztika

A régió kiemelt területi és településfejlesztési célja Szeged, mint fejlesztési pólus, valamint a városhálózat többi eleme és a mezővárosi hálózat policentrikus fejlesztése áll. Kiemelt figyelmet kell fordítani a ma még perifériát jelentő román és szerb határ menti területekre, a tanyás településszerkezetű Homokhátságra és a Körösök völgyére. A régió szerepet vállal a Tisza és Duna térségében regionális és ágazatok közötti koordinációban megvalósuló, országosan kiemelt fejlesztésekben is.

A **dél-dunántúli régió** a meglévő természeti adottságait és kulturális értékeit megőrizve és fenntartható módon hasznosítva magas környezeti minőségű modellrégióvá szeretne válni. A fejlesztések során meghatározó szerep jut:

Dél-Dunántúl: magas környezeti minőségű modellrégió

- az innovatív környezeti ipar és energetika,
- a piacorientált kreatív ipar és a kulturális szektor, valamint
- az élettudományi kutatási bázisra és a régió gyógyhelyeire épülő egészségipar fejlesztésének.

A foglalkoztatottság növeléséhez szükség van azonban a hagyományos iparágak (textil-, bőr- és faipar) maradékának modernizálására, versenyképességének fokozására is. A kedvező életkörülmények megteremtéséhez elengedhetetlen az egészségügyi és szociális ellátás, az oktatási rendszer, a kulturális és szabadidős infrastruktúra térségi és mikrotérségi központokra koncentráló fejlesztése és elérhetőségének javítása. Ehhez szük-

ség van a regionális közlekedési (közúti és vasúti) hálózat fejlesztésére. Az integrált, térségi alapú közösségi közlekedési rendszer megteremtésének lényeges eleme a pécsi kötőtpályás közlekedési rendszer újbóli kialakítása és a kapcsolódó elővárosi közlekedési rendszer kiépítése. A vonzó turisztikai kínálat középpontját, a régió öt turisztikai szempontból kiemelt területén a térség adottságait egybekapcsoló termékportfólió kialakítása jelenti.

A régió szerepet vállal az országosan kiemelt balatoni és Duna-menti térségekben megvalósuló fejlesztésekben is. Fejlesztéseinek fókuszában a 2010-es Európa kulturális fővárosa programra készülő Pécs és térsége fejlesztési pólus mellett a regionális növekedési zónák (Kaposvár-Dombóvár, a Paks-Szekszárd-Mohács és a Dél-Balaton fejlesztési tengelyek), valamint a táji értékekben gazdag, aprófalvas, nehezen megközelíthető, nemzetiségek és cigányok által sűrűn lakott vidékies térségek (Dráva-mente, Zselic, Hegyhát) állnak.

Az **észak-alföldi régió** átfogó célja az, hogy specifikus adottságainak kihasználására alapozva Kelet-Közép-Európa minőségi élet-, egészség- és rekreációs központjává váljon.

Észak-Alföld: a régió Kelet-Közép-Európa minőségi élet-, egészség- és rekreációs központja.

A helyi adottságok szem előtt tartásával kialakított célkitűzések ennek érdekében kiemelten koncentrálnak a régió versenyképes, tudásalapú és innováció-orientált gazdaságának kialakítására, természeti, környezeti rendszerei állapotának javítására és fenntartható használatára, az egészséges élet lehetőségeinek biztosítására, a régió versenyelőnyeire alapozott piacvezérelt és innováció-orientált agrárvertikum kialakítására, valamint területi különbségeinek mérséklésére, a társadalmi kohézió foglalkoztatás-központú erősítésére.

A fenti célok elérése érdekében a régió kiemelt figyelmet fordít az elérhetőségét (M3, 4-es főút és 100-as vasút) biztosító fejlesztésekre és a geostratégiai előnyeiből származó logisztikai lehetőségei kihasználására. A regionális versenyképesség megalapozásához elengedhetetlen a versenyképes nagyvárosokhoz (kiemelten Debrecen mint fejlesztési pólus) kapcsolódó oktatási, K+F és innovációs potenciál kihasználása elsősorban az agrárinnováció, biotechnológia, gyógyszeripar, IKT területein. A turisztikai fejlesztések elsősorban a Tiszához és mellékfolyóihoz, a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz és a termálvíz-kincshez kapcsolódó természeti, valamint a régió egészére jellemző kulturális értékekre koncentrálnak. Az agrárpotenciál nemcsak a mezőgazdasági termelés és élelmiszer feldolgozás, hanem a megújuló energiatermelés számára is kiemelkedő lehetőséget nyújt. A régióban hangsúlyosan jelenik meg a hátrányos helyzetben lévő – kiemelten nagyszámú roma – lakosság társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja.

Az észak-alföldi régióban fennálló területi különbségek következtében egyszerre van szükség a **versenyképesség növelésére** és a növekedés-orientált **felzárkóztatás elősegítésére**. Emellett mind a versenyképesség

erősítése, mind a felzárkóztatás elősegítése érdekében kiemelten fontos a **foglalkoztatás** javítása, ami országos szinten itt a legalacsonyabb.

A régiófejlesztés területi fókuszában Debrecen (mint regionális fejlesztési pólus), Nyíregyháza, Szolnok (mint regionális fejlesztési alközpontok) és agglomerációik, a dinamikus és dinamizálható térségi központok (a jelentősebb vonzáskörzetű vagy vonzáskörzet nélküli mezővárosok és egyéb vidéki kis- és középvárosi központok), valamint a felzárkóztatásra váró térségek (a környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések és a vidéki erőforrás-hasznosítás potenciális terei) állnak.

A régió szerepet vállal a régiók és ágazatok közötti koordinációban megvalósuló, országosan kiemelt Tisza-térségi fejlesztésekben is.

Az észak-magyarországi régióban kiemelt célok az ipar és a szolgáltatások területén:

- a gazdasági teljesítőképesség növelése a régió húzóágazatainak – a mechatronika, a vegyipar, a környezetvédelmi ipar, a megújuló energiaforrásokra épülő energiaipar – fejlesztésével;
- regionális tudásközpont, valamint integrált beszállítói és logisztikai hálózati rendszer kialakítása,
- a vállalkozásokat segítő üzleti szolgáltatások fejlesztése.

**Észak-Magyarország
céljai: iparfejlesztés, szolgáltatások, turizmus**

A versenyképes és nemzetközileg is meghatározó súlyú turisztikai régió kialakításához kiemelt feladat a régió sajátos adottságain (az erdős hegyvidéki tájon, a történelmi borvidékeken, a világörökségi helyszíneken és a természetvédelmi területeken) alapuló országos, illetve nemzetközi szintű attrakciófejlesztés, valamint a regionális turisztikai hálózati rendszer kialakítása.

A régió településfejlesztési fókuszát jelentik a versenyképes nagyvárosok (kiemelten Miskolc, mint fejlesztési pólus), amelyekben a gazdasági innovációs és tudásközpont szerep megerősítése, valamint a regionális igazgatási és kulturális szolgáltatások fejlesztése a legfontosabb feladat.

A tudás és innováció átadására képes városokban és vonzáskörzeteikben alapvető cél a kistérségi gazdasági funkciók fejlesztése, a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés feltételeinek biztosítása.

A leghátrányosabb helyzetben lévő, általában aprófalvas településszerkezetű és gyakran nagyarányú cigány népességgel rendelkező kistérségekben a közszolgáltatási funkciók megerősítése, a döntéshozatali és igazgatásszervezési szerep bővítése, a virtuális elérhetőség megteremtése, a foglalkoztatás jelentős növelése, valamint a kirekesztett rétegek társadalmi-gazdasági integrálása kiemelkedően fontos feladat.

Az átfogó célok megvalósítása – vagyis a növekedés elősegítése és a foglalkoztatás bővítése – érdekében a régió kiemelt figyelmet fordít az infrastrukturális fejlesztésekre.

A régió szerepet vállal a régiók és ágazatok közötti koordinációban megvalósuló, országosan kiemelt Tisza-térségi fejlesztésekben is.

A **közép-dunántúli régió** versenyképességének javítása érdekében elengedhetetlen a helyi kis- és középvállalkozásokra alapozott gazdaság innováció-orientált fejlesztése. Szükségszerű a turisztikai szektor szerkezetváltása, a meglévő vonzerőkre, a kiemelkedő történelmi és természeti értékekre – a Balatonra, a Balaton-felvidék és a középhegységek (Bakony, Vértes, Gerecse) természeti kincseire, a történelmi városokra (kiemelten a királyi városok), a gazdag kulturális örökségre, a várakra, múzeumokra és a történelmi borvidékre – épülő, innovatív turisztikai termékek bevezetése a turisztikai infrastruktúra és marketing korszerűsítésével. A versenyképesség megalapozásához és fenntartásához az oktatási rendszer korszerűsítésén túl elengedhetetlen a tudatos humánerőforrás- és foglalkoztatásfejlesztés infrastrukturális hátterének megteremtése, valamint a vele kompatibilis, innovatív szociális- és egészségügyi ellátórendszer fejlesztése. Ez a régió belüli kohézió erősítését is szolgálja, csakúgy, mint az alsóbbrendű közúthálózat és a közösségi közlekedési formák támogatása. A régió a lakosság életminőségét a környezetvédelmet szolgáló, helyi léptékű fejlesztések támogatásával kívánja javítani.

Közép-Dunántúl: az innovatív megoldások régiója

A közép-dunántúli régió területi és településfejlesztési fókuszában a növekedési társközpontok (Székesfehérvár, Veszprém), a regionális decentrumokként működő megyei jogú városok (Tatabánya, Dunaújváros), valamint az innovációra leginkább alkalmas középvárosok állnak. Térségi szinten

- a szocialista iparosítás gazdasági, szociális és környezeti örökségével küzdő,
- a leszakadóban lévő vagy stagnáló - egyes területeken aprófalvas településszerkezetű -, elsősorban agrárhagyományú, és
- a regionális szinten kiemelt és jelentős turisztikai vagy nagy gazdasági növekedési potenciállal rendelkező térségek (Balaton-felvidék, Velenicei-tó és Dunakanyar térsége, a 8-as főút térsége) fejlesztése a kiemelt feladat.

A régió szerepet vállal a régiók és ágazatok közötti koordinációban megvalósuló, országosan kiemelt Balaton-térségi és Duna-térségi fejlesztésekben is.

A **nyugat-dunántúli régió** gazdaságának megújításához és az észak–déli pannon gazdasági tengely fejlesztéséhez szükséges a térségi innovációs és technológiai központok hálózatának kiteljesítése, valamint a vállalkozások együttműködését és új vállalkozások alapítását ösztönző szervezetek (klaszter-menedzsment) kialakítása. Szükséges ehhez a kutatás-fejlesztési kapacitás növelése a régió e téren tapasztalható jelentős lemaradásának felszámolása érdekében. A klaszter jellegű együttműködésben megvalósuló, a termálvízkincs hasznosításához kapcsolódó magas minőségű, egyedi arculatú egészségturisztikai és rekreációs valamint az aktív turizmushoz

Nyugat-Dunántúl: az észak–déli pannon gazdasági tengely fejlesztése

kapcsolódó fejlesztések, tájegységi és tematikus turisztikai programok és hálózatok fejlesztése képezi az ún. pannon örökség megújításának alapját (pl. kastély- és várhálózat fejlesztése). Az öt országot összekötő Nyugat-Dunántúl közlekedési fejlesztési célja az észak–déli forgalmi tengely kiépítéséhez kapcsolódóan a közlekedési, logisztikai, közösségi közlekedési fejlesztés összehangolt modellszerű megvalósítása. Kiemelt cél a megújuló energiaforrások hasznosításának növelése és az energiatakarékos, önelátó kistelepülési rendszerek kialakítása.

A régió fejlesztéseinek településfejlesztési fókuszát Győr fejlesztési pólus és a városhálózat (Szombathely, Sopron, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) kiemelt beruházásai jelentik. A régió a jelentős speciális adottságokat nélkülöző városokat térségi szervező és közszolgáltatási funkcióik fejlesztésével, a helyi foglalkoztatási lehetőségek bővítésével, az elérhetőség javításával erősíti meg. Az aprófalvas térségekben az értékmegőrzés mellett fontos a települési környezet fejlesztése, a közszolgáltatási funkciók egyedi, sajátos módon történő szervezése, kistérségi központok elérhetőségének javítása, a foglalkoztatás elősegítése. A régió fokozottan törekszik a helyi kezdeményezéseken alapuló integrált kistérségi programok, projekt-csomagok kialakítására és megvalósítására.

A „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés alá eső régió

A regionális versenyképesség és foglalkoztatás európai uniós célkitűzése alá tartozó **közép-magyarországi régióban** a fő fejlesztési cél a térség nemzetközi versenyképességének, foglalkoztatásának és vonzerejének növelése, a fenntarthatósági szempontok érvényesítése mellett. E **régió kiemelt fontosságú a lisszaboni célok megvalósítása szempontjából is**, hiszen Budapest és ez a régió adja az ország innovációs teljesítményének mintegy kétharmadát, és itt él Magyarország lakosságának egyharmada

Közép-Magyarország kiemelt fontosságú a lisszaboni célok megvalósítása szempontjából is

A közép-magyarországi régió fejlesztése Budapest versenyképességének erősítése mellett az aktivitás és foglalkoztatás területileg kiegyensúlyozott növelését, az agglomerációjával való szerves kapcsolatok további erősítését, a régió további városhálózati elemeinek helyzetbe hozását és az elmaradott pest megyei területek kiemelt fejlesztését is megköveteli.

A régió fejlesztése az ágazati és regionális fejlesztések szinergiájára épül. A főbb beavatkozási területek:

- a régió specifikus gazdasági elemeinek innováció-orientált fejlesztése,
- a közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztésén keresztül a hozzáférés javítása a régióban,
- a természeti környezet revitalizálása, a minőségi élethez szükséges települési tényezők fejlesztése,
- a régió közlekedési rendszerének fejlesztése, kiemelt figyelemmel a közösségi és környezetkímélő közlekedésre,
- a régió versenyképességének növeléséhez, a munkaerő-piaci helyzet javításához és a területi felzárkózáshoz egyaránt szükséges a humán-

erőforrás-fejlesztés. Ezért a Közép-magyarországi operatív program infrastrukturális fejlesztéseit kiegészítik a 3. prioritás keretében támogatott humánerőforrás-fejlesztési tevékenységek is.

A régió szerepet vállal az országosan kiemelt Duna-térségi, régiók és ágazatok közötti koordinációban megvalósuló fejlesztésekben is.

Az 5. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

Az 5. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása elsősorban az **ERFA-finanszírozású konvergencia-régiók operatív programjai**, azaz:

- a Nyugat-dunántúli operatív program,
- a Közép-dunántúli operatív program,
- a Dél-dunántúli operatív program,
- az Észak-magyarországi operatív program,
- az Észak-alföldi operatív program,
- a Dél-alföldi operatív program,

valamint a **„regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzésű régió szintén ERFA-finanszírozású operatív programja**, azaz

- a Közép-magyarországi operatív program.

A fentiekben túl a stratégia megvalósítását szolgálja

- a Gazdaságfejlesztés operatív program,
- a Környezet- és energia operatív program,
- a Társadalmi megújulás operatív program,
- a Társadalmi infrastruktúra operatív program,
- az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, valamint
- az európai területi együttműködésre vonatkozó operatív programok.

Az 5. prioritás „európai területi együttműködés” célkitűzésére vonatkozó programokat önállóan, e dokumentumtól elkülönítve dolgozzuk ki, itt csupán azoknak az Új Magyarország Fejlesztési Terv többi részével való szerves kapcsolatára utalunk.

Az ágazati és a regionális operatív programok közötti lehatárolás elveit a 2. számú melléklet tartalmazza.

Az 5. prioritásban foglalt stratégia alátámasztja a CSG következő iránymutatásait:

- A kohéziós politika területi dimenziói
 - A városok hozzájárulása a növekedéshez és a foglalkoztatáshoz
 - A vidéki területek, a halászfertőterületek és a természeti hátránnyal küzdő területek gazdasági sokféleségének támogatása
 - Régiók közötti együttműködés

3.2.6. 6. prioritás: Államreform

Az államnak a felvállalt feladatok ésszerűsítésén és azok ellátásának eredményességén és hatékonyságán keresztül kell támogatnia a foglalkoztatás bővítését és a tartós növekedést. Ehhez szükség van a főbb állami funkciók ellátásának gyökeres átalakítására. Jelen prioritás a közigazgatás megújítását szolgáló beavatkozásokat, ezen belül az állami működés megújításának koncepcionális hátterét és a végrehajtást közvetlenül előkészítő munkálatokat tartalmazza. A közigazgatáson kívüli egyéb közszolgáltatások reformlépéseit az Új Magyarország Fejlesztési Terv szakterületileg érintett prioritásai fogják át, lévén azoknak szervesen be kell ágyazódniuk az adott szakterület jövőbeni működésébe.

Államreform prioritás célja a különböző szakterületeken megvalósuló reformlépések koordinációja, továbbá a közigazgatás megújítása

Az államreform-folyamat keretében – a Konvergencia-programban, és a Nemzeti Akcióprogramban is – megfogalmazott beavatkozások kiterjednek a köz által finanszírozott tevékenységek teljes spektrumára. A beavatkozások célja, hogy fenntartható finanszírozású, jobb minőségű és jobb hozzáférésű szolgáltatásokat tudjon nyújtani az állam az állampolgárok és a vállalkozások számára. Az államreform-folyamat által lefedett fejlesztések jelentős része a többi, mindenekelőtt a társadalom megújulását szolgáló beavatkozás-csoportban jelenik meg azzal, hogy megvalósíthatóságukat és koherenciájukat e prioritás beavatkozásai biztosítják.

Szemléletváltást is jelent az államreform

Az alább bemutatandó stratégiai háttér alapján a közigazgatás megújítása terén a következő beavatkozások valósulnak meg:

- a kormányzás megújítása, s ennek keretében a közpolitikaalkotás – kiemelten a jogalkotás – és a végrehajtás társadalmi eredményességének javítása;
- a civil társadalom közügyekben való részvételének erősítése;
- a közigazgatás szolgáltatóvá tétele, az elektronikus ügyintézés elterjesztése;
- a közigazgatási intézmények költséghatékonyabb működése és a magasabb szervezeti teljesítmény elérése;
- a humánerőforrás felkészültségének javítása; valamint
- az integrált kistérségi és a regionális döntési szint megerősítése a szubszidiaritás elvének érvényesítése érdekében.

A közigazgatás megújítása sokrétű feladatot jelent

Az államreformhoz kapcsolódó szemléletváltás révén az államot képessé tesszük arra, hogy hozzájáruljon az ország teljesítőképességének növeléséhez. Ehhez **javítani kell a közigazgatás működésének eredményességét és magasabb színvonalú igazgatási szolgáltatásokat** kell nyújtani az ügyfelek számára.

Célunk a kormányzati munka javítása és a magasabb színvonalú közszolgáltatásokban

Az állam a saját munkafolyamatainak, igazgatási és szolgáltató szervezeti rendszerének **hatékonyabb** megszervezésével, az **elektronikus kormányzati eszközökön** keresztül elérhető közjavak tértől és időtől független hozzáféréseinek biztosításával, továbbá a **társadalmi tőke** erősítésével járul hozzá a tartós növekedés eléréséhez és a jobb minőségű mun-

helyek megteremtéséhez.

A közigazgatás megújításában kiemelkedő szerepet kap az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának kiterjesztése alapvetően a folyamatok és a szolgáltatások korszerűsítése terén. Ez egyúttal a Magyar Információs Társadalom Stratégiában (MITS) foglaltak teljesítéséhez is hozzájárul. A MITS mellett az E-kormányzat 2005 stratégia bontja ki részleteiben az elektronikus közigazgatás fejlesztési irányait.

Az említett stratégiákban megfogalmazott cél, hogy a közigazgatási szolgáltatások fejlesztése segítse elő a társadalom versenyképességének javítását. Az üzleti szférát is kiszolgáló elektronikus közszolgáltatások fejlesztése vonzó üzleti környezetet teremt a vállalkozások és beruházások számára, ezzel is növelve az ország versenyképességét. A szolgáltatások átalakításával és a teljes körű elektronikus ügyintézési formák megteremtésével csökkenthető a vállalkozások adminisztratív költsége és ügyintézési ideje.

Az államreform célkitűzéseit támogató rugalmas intézményrendszert kívánunk kialakítani. Ezért kiemelt figyelmet fordítunk az állami intézményrendszer, és intézményei belső működésének megújítására.

Az informatikai alkalmazások bevezetése és elterjesztése az érdemi változások fontos eszközét teremti meg.

Az információs társadalom megvalósítását e prioritás a közigazgatási szolgáltatások infokommunikációs fejlesztésével párhuzamosan – más közszolgáltatásokra is kiterjedő – közös elektronikus azonosító rendszer kiépítésével támogatja. Egyúttal ez jelenti a más prioritásokban megvalósuló infokommunikációs fejlesztésekkel való kapcsolat megteremtését és az azoktól való lehatárolást is.

A jelzett beavatkozási irányok a következőket fedik le:

A **politikaalkotási** ciklus minden elemére kiterjedő, komplex folyamat-irányítást kell megvalósítani. A döntés-előkészítés során elsődlegesen az alkalmazott tudásháttér kiszélesítésére, a jogalkotás és a stratégiai menedzsment javítására kell összpontosítani. Emellett fokozott figyelmet kap a meghozott döntések végrehajtásának hatékonyabbá tétele, a végrehajtás nyomon követése és ellenőrzése. A tovagyrúzó hatások miatt e területen érhető el a legnagyobb előrelépés.

Egyértelműbb szabályozási környezetre van szükség

A **minőségi jogalkotásra** alapozott szabályozási környezet mérsékli a sürgős jogszabály-módosítási feladatok számát, emellett a jogalkalmazási nehézségek csökkentésével hatékonyabbá, gyorsabbá és egyszerűbbé teszi a feladatok végrehajtását. Kiemelten fontos beavatkozási terület a jogszabályokból eredő adminisztratív terhek csökkentése.

A minőségi jogalkotás csökkenti az adminisztratív terheket

A **társadalmi partnerek aktív részvétele, bevonásuk** a döntések előkészítésébe és végrehajtásába többet jelent a klasszikus partnerségnél: erősíti

A társadalmi partnerek bevonására

a helyi demokráciát, elősegíti a konszenzusos döntések meghozatalát, és könnyebbé teszi a végrehajtást. Ehhez szükség van – az elektronikus eszközök elterjesztésén túl:

- a civil, állami és önkormányzati fórumok, kerekasztalok, egyeztető fórumok működtetésére;
- a civil szféra érdekképviselői és érdekérvényesítési rendszereinek a javítására;
- a helyi nyilvánosság létrehozására, fejlesztésére, támogatására a kormányzás és politikaalkotás folyamataiban.

törekszünk

A humán tőke fejlesztésében rejlő erőforrásokat a közigazgatás megújításának katalizátoraként használjuk fel. A civil szféra kialakult viszonyai, a társadalom demokratikusságának erősödése, valamint az ebből fakadó szerkezeti átrendeződések lehetőséget teremtenek arra, hogy a civil társadalom a közsztéma által ellátandó feladatok egy részét átvállalja.

A partnerség érvényesülésében segíthetnek a társadalmi párbeszéd modern intézményei, így különös figyelmet fordítunk **az e-demokrácia** nyújtotta új formákra. A döntésekbe az informatika adta lehetőségek felhasználásával bevonjuk a civil társadalmat, az egyházakat és az érdekképviselőket is, beleértve a horizontális elvek érvényesülése miatt különös figyelmet érdemlő roma szervezeteket is.

A társadalmi párbeszéd korszerű intézményeit működtetjük

Az eddigi intézménycentrikus hozzáállás helyébe folyamatosan az állampolgárok és a vállalkozások növekvő elvárásaira jobban reagálni képes **szolgáltatás- illetve ügyfélközpontú megközelítés** lép. Ehhez szükséges az egyes intézmények által nyújtott közszolgáltatások folyamatainak, típusainak áttekintése, egyszerűsítése, a szabályozási háttér átvizsgálása és az egyes folyamatok elektronikus alapúvá tétele. E mellett speciális, komplex szolgáltatásokat nyújtó – informatikai infrastruktúrával és e-kormányzati know-how-val támogatott – központokat kell kialakítani, a közigazgatási szolgáltatásokhoz történő széles körű hozzáférés érdekében.

Szolgáltatás- és ügyfélközpontú megközelítés a közszolgáltatásokban, valós és virtuális központok

Célunk, hogy mindenki számára megteremtjük a **közhasznú információkhoz** való hozzáférést és **az ügyintézés elektronikus úton is**. Biztosítani kívánjuk **a személyes mellett a többcsatornás** (telefonos, internet alapú, mobil) **elérést és ügyintézési lehetőségét**.

Az állami szolgáltatások elektronikus úton történő biztosításának és igénybevételenek alapja az ügyfél azonosíthatósága. Ehhez ki kell alakítani az ügyfélaazonosítás közműveit (azonosító kártya), és fejleszteni kell az információ áramlását biztosító központi gerinchálózatot. Egyúttal biztosítani kell az azonosítást lehetővé tevő adatbázisok konszolidálását és adatállományaik összekapcsolását.

Biztosítjuk az azonosítást és az adatbázisok konszolidációját

Az állam által az ügyfelek részére nyújtott minőségi szolgáltatások megteremtésének elengedhetetlen feltétele a szolgáltatást igénybe vevő ügyfél és a szolgáltató állam közötti kapcsolat biztosítása, mely – a párhuzamos fejlesztések elkerülése érdekében – lehetőség szerint központi szolgáltatások igénybevétele fog alapulni.

A fejlesztések megvalósítása során – egyebek mellett a gazdasági növekedés segítése érdekében – kezdeményezzük a magántőke bevonását minden olyan esetben, ahol ez lehetséges.

Az elektronikus közszolgáltatások elterjedéséhez szükséges a felhasználói oldal célzott tájékoztatása és képzése. Jelen prioritás csak a bevezetésre kerülő alkalmazásokhoz közvetlenül kapcsolódó képzési, tájékoztatási és figyelemfelhívási elemeket tartalmazza, míg az általános jellegű infokommunikációs oktatás (digitális írástudás) más prioritásba illeszkedik.

A gazdasági szereplők és az állampolgárok elvárásaival összhangban **szükség van a szervezeti teljesítmény növelésére**, részint az eredményességük, részint pedig a hatékonyságuk növelésével. Ennek egyik kézzelfogható eredménye a közigazgatási szolgáltatásokra fordított idő és pénz elvárt csökkenése. Szervezetfejlesztési és -racionalizálási intézkedésekkel egyszerűsíteni lehet az ügymenetet, ami egyidejűleg csökkenti az ügyfelek terheit, és növeli az érintett közigazgatási szervek teljesítményét. Az ügyfél-elégedettségi vizsgálatok eredményeire támaszkodva fejleszteni kell az állam által nyújtott szolgáltatások minőségét, kiemelt figyelmet fordítva a különböző csatornákon folyó ügyintézési formák egységes kezelésére.

A szervezeti teljesítmény növelése a cél a közigazgatásban

Meg kell valósítani a közigazgatás és a közszolgáltatások folyamatainak új logikai rendszerbe foglalását az informatizálhatóság, a szabványosíthatóság, az egyszerűség és az átláthatóság követelményeinek megfelelően. Intézményi, szervezet- és folyamatmodellek kialakításával új, elektronikus alapú működési rendszert kell teremteni az igazgatásban. Meg kell valósítani az intézmények és rendszerek összekapcsolását a szolgáltatási portfólió és tudásbázis lehető legszélesebb körű kihasználása érdekében.

Megteremtjük az e-közszolgáltatások belső intézményi alapjait

Központi infrastruktúra használatával vissza kívánjuk szorítani a szíveszerű informatikai fejlesztésekből adódó párhuzamos kiadásokat. A szakigazgatási rendszerek folyamatainak informatikai eszközökkel támogatott racionalizálásával csökkenthetjük a közszolgálati működés bürokratikus elemeit.

Informatikai eszközökkel csökkenthetjük a közigazgatás bürokratikus elemeit

A bírói hatalmi ág szolgáltatásainak javítása érdekében szükséges az **igazságszolgáltatási** munka szolgáltató jellegének erősítése, a bírósághoz fordulás elektronikus módjának megteremtése, továbbá az ügyfélbarát környezet biztosítása érdekében szükség van a bírói szervezetek belső folyamatainak és **szolgáltatásainak infokommunikációs alapú fejlesztésére**. Mindezekkel előegíthető az ítélezési idő lerövidítése.

Elektronikus alapúvá tesszük az igazságszolgáltatás egyes folyamatait

A humán erőforrás minőségének a javítása az egységes kormányzati személyzetpolitika keretein belül a toborzás átalakítására – pl. nyílt pályáztatási rendszer bevezetése a köztisztviselővé váláshoz –, a vezetői képességek fejlesztésére és a szakmai minőség javítására összpontosít,

A közigazgatásban dolgozók képzésére is összpontosítunk

hangsúlyozza a teljesítményelv jelentőségét, közigazgatási kultúraváltásra törekszik. Mindez részint az új feladatokat megoldani képes tudás és képességek elterjesztését, részint pedig a 2008 után fellépő, erőteljes nyugdíjba vonulási hullám kezelését hivatottak szolgálni. A közigazgatás teljesítőképeségének növeléséhez elengedhetetlen a személyes felelősség érvényesítése is.

Az e-kormányzati tudás bővítését, az informatikai eszközök elterjedéséhez nélkülözhetetlen szemléletváltás felgyorsítását képzési és tanácsadási jellegű eszközök is szolgálni fogják.

A szubszidiaritás jegyében szükség van a helyi önkormányzatok szerepének erősítésére. Regionális szinten a fejlesztéspolitikai szerep megerősítése és az államigazgatási szervezetrendszer koncentrálása a cél. Kistérségi szinten ugyanakkor az integrált fejlesztések és a feladatellátás előkészítése és végrehajtása, valamint a települések jogalkotási munkájának segítése és koordinálása az elsődleges feladat.

Erősíteni kell a helyi önkormányzatok szerepét

A szubszidiaritás egyik fontos elemeként cél a területi alapú tervezés megerősítése és szerepének fokozása a közigazgatás működésében, a regionális és más területi programok megvalósítása, illetve a régiók bevonása az ágazati programok tervezésébe és végrehajtásába. E mellett természetesen biztosítani kell a különböző területi szintű fejlesztési programok közötti koordinációt.

Olyan beavatkozásokat kívánunk megvalósítani, melyek hosszú távon is fenntarthatóak maradnak, és a közigazgatás minden területi szintjét áthatják. Ugyanakkor természetesen más-más eszközökre kell támaszkodni az egyes szinteken.

A koherencia érdekében a más programokon keresztül megvalósuló, a közigazgatást érintő fejlesztéseknek is igazodniuk kell a Kormány közigazgatás-fejlesztési programjához.

A közigazgatás fejlesztésére irányuló és a közigazgatásban foglalkoztatottak létszámát is érintő intézkedések előkészítése során előzetesen – az érintett szakszervezetek véleményének kikérésével – mérlegelni kell a foglalkoztatási hatásokat. Az állami feladatok újragondolása és az eljárások racionalizálása kapcsán felmerülő munkaerő-átstrukturálást tervezhetővé és ütemezhetővé kell tenni, valamint ki kell dolgozni az érintettek munkaerő-piaci aktivitásának megőrzését segítő intézkedéseket is.

A közigazgatás átszervezésekor figyelembe vesszük a foglalkoztatási hatásokat is

A tervezett korszerűsítés természetesen a fejlesztéspolitikai intézményrendszerre is kiterjed, amelynek keretében kialakításra kerül egy **ügyfélbarát, elektronikus fejlesztéspolitikai szolgáltató rendszer**. Alapvető szempontként jelenik meg az egyszerű, könnyen elsajátítható használat, ami kormányzati szinten az azonos funkciók összevonását igényli, valamint szabványos megoldásokat tesz lehetővé. A tartalmi kapcsolat ellenére ez a beavatkozás a végrehajtást támogató prioritás keretében kerül finanszírozásra.

Ügyfélbarát, elektronikus fejlesztéspolitikai szolgáltató rendszert alakítunk ki

A 6. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

A 6. prioritásban foglalt stratégia megvalósítása

- **az Államreform operatív program** keretében, ESZA-finanszírozással,
- **az Elektronikus közigazgatás operatív program keretében**, ERFA-finanszírozással történik.

Mind az Államreform operatív program, mind pedig az Elektronikus közigazgatás operatív program egyaránt kiterjed a konvergencia célkitűzésű régiókra, valamint a regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzésű közép-magyarországi régióra. Ezt alátámasztja, hogy a közigazgatási szolgáltatások országos politikát testesítenek meg, ezért szükséges, hogy egységes és azonos munkafolyamatokban menjenek végbe, függetlenül megvalósulásuk helyszínétől. Emellett a közigazgatás kormányzati szabályozási és igazgatási funkciói Budapesten, azaz a közép-magyarországi régióban vannak, megvalósulásuk azonban regionális szinten történik.

A közszolgáltatási funkciók modernizációja országos szakpolitika alapján történik, egységes elektronikus rendszerben, a költséghatékonyság és az egységesítés érdekében.

Mindkét operatív program tevékenysége csak központonlag koordinálható.

A 6. prioritásban foglalt stratégia a CSG következő iránymutatásait támasztja alá:

- A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése
 - A mindenki számára megvalósuló információs társadalom ösztönzése
- Több és jobb munkahely
 - Igazgatási kapacitás

3.3. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósítását szolgáló, hatékony koordináció megköveteli, hogy egy központi kormányzati szervezet gondoskodjék e források tervezésének és felhasználásának összehangolásáról, a lakosság széles körű tájékoztatásáról, a történelmi léptékben is kiemelkedő mértékű közpénzek felhasználásáról. Ennek forrásául a Kohéziós Alapból és a strukturális alapokból elkülöníthető szakmai segítségnyújtási (TA) keret szolgál.

A megnövekedett források szorosabb koordinációjára van szükség

Az elkülönített TA-keret céljai különösen:

- **a programozás, értékelés** terén:
 - az Új Magyarország Fejlesztési Terv egészére vonatkozó ta-

nulmányok, értékelések készítése;

- a **végrehajtás** terén:
 - a központi irányító hatóság, az igazoló-kifizető hatóság és az ellenőrző hatóság kapacitásának megteremtése, fejlesztése;
 - a fenti szervezetekre, valamint az intézményrendszer egészére vonatkozóan folyamatos továbbképzések, a humán erőforrás fejlesztését szolgáló módszertan, valamint programok kidolgozása és lebonyolítása;
 - az Európai Unió előírásainak megfelelő, egyben az intézményrendszerben dolgozók munkáját támogató IT-rendszer fejlesztése;
- jó minőségű **projektek** előkészítésének és megvalósításának elősegítése:
 - a lehetséges kedvezményezettek és a szélesebb közvélemény tájékoztatása a fejlesztési terv egészéről;
 - az önkormányzati, illetve a civil – beleértve az egyházakat is - kedvezményezettek projektjeinek előkészítését és megvalósítását segítő szakértői hálózat felállítása és működtetése.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv és a 2007 és 2013 közötti operatív programok összehangolását, vagyis **a fejlesztési terv koordinációját és kommunikációját** részben az alapok TA-részből finanszírozzuk a **Végrehajtás operatív program** keretében. Az egyes operatív programokhoz köthető - OP-specifikus tevékenységek - az OP-k technikai segítségnyújtás kereteiből finanszírozhatóak.

A Végrehajtás operatív program olyan horizontális szakmai segítségnyújtási tevékenységeket finanszíroz, amelyek nem köthetők közvetlenül egy operatív programhoz, vagy egy célkitűzéshez, hanem egyidejűleg érintik valamennyi (vagy több) program megvalósításának elősegítését.

4. Az operatív programok listája, struktúrája

A harmadik fejezetben bemutatott prioritások alapján a következő operatív programok megvalósítását tervezzük:

Prioritások	Operatív program	CCI szám
1. Gazdaságfejlesztés	▪ Gazdaságfejlesztés OP	2007HU161PO001
2. Közlekedésfejlesztés	▪ Közlekedés OP	2007HU161PO007
3. Társadalmi megújulás	▪ Társadalmi megújulás OP	2007HU05UPO001
	▪ Társadalmi infrastruktúra OP	2007HU161PO008
4. Környezeti és energetikai fejlesztés	▪ Környezet és energia OP	2007HU161PO002
5. Területfejlesztés	▪ Nyugat-dunántúli operatív program,	2007HU161PO003
	▪ Közép-dunántúli operatív program,	2007HU161PO005
	▪ Dél-dunántúli operatív program	2007HU161PO011
	▪ Észak-magyarországi operatív program,	2007HU161PO006
	▪ Észak-alföldi operatív program,	2007HU161PO009
	▪ Dél-alföldi operatív program,	2007HU161PO004
	▪ Közép-magyarországi operatív program,	2007HU162PO001
6. Államreform	▪ Államreform OP	2007HU05UPO002
	▪ Elektronikus közigazgatás OP	2007HU16UPO001
Az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja	▪ Végrehajtás OP	2007HU161PO010

(Megjegyzés: Az Európai Területi Együttműködés célkitűzés keretében megvalósításra kerülő operatív programok nem képezik részét a Nemzeti Stratégiai Referenciakeretnek.)

Élni kívánunk azzal a lehetőséggel, hogy egyes operatív programokban – mindenekelőtt a regionális operatív programok esetében - az új ötletek, megközelítések kipróbálására, a legjobb gyakorlatok átvételére kísérleti (experimentation) lehetőséget teremtsünk.

5. Indikatív pénzügyi terv és adicionalitás

5.1. Az operatív programok indikatív pénzügyi felosztási terve

Az Európai Unió költségvetésének kohéziós politika fejezetéből a 2007–2013-as időszakra 2004-es árakon számolva **22,4 milliárd euró uniós** (folyó áron 25,3 milliárd euró) forrás áll a rendelkezésünkre. Ezt kiegészíti a magyar nemzeti hozzájárulás, amely a teljes felhasználható keret 15%-át teszi ki, így **összesen 26,3 milliárd eurót fordíthatunk fejlesztésekre.**

26,3 milliárd eurót fordíthatunk fejlesztésekre

E források kiegészülnek még a fejlesztéseket megvalósító szervezetek (vállalkozások, nonprofit szervezetek, stb.) saját forrásnak tekinthető ráfordításaival, így összességében e keretnél még nagyobb volumenű fejlesztések valósulhatnak meg.

Magyarország számára a kohéziós fejezeten kívül az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) folyó áron 3,8 milliárd euró és az Európai Halászati Alapból folyó áron 34,3 millió uniós fejlesztési forrás áll rendelkezésre.

Az alábbi forrásmegosztás kialakításánál főbb szempontként figyelembe vettük:

- a Kohéziós Alap és a strukturális alapok felhasználására vonatkozó EU-irányelveket;
- az egyes beavatkozási területek relatív súlyát a kitűzött fő célok elérésében;
- európai uniós tagságunkból eredő fejlesztési kötelezettségeinket a környezetvédelem és a közlekedés területén;
- az ország egyes régióinak egymáshoz viszonyított fejlettségét;
- az egyes beavatkozási területek valószínűsíthető forrásfelszívó képességét;
- a Kormányprogramban meghatározott célokat.

A kohéziós politika fejezetében a források három fejlesztési alapból származnak:

- a Kohéziós Alapból (KA – közlekedés, környezetvédelem, energia)
- az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA – fizikai beruházások, eszközbeszerzés, K+F stb.)
- az Európai Szociális Alapból (ESZA – humánfejlesztés, képzések, közigazgatás stb.).

Az alapokon belüli kötöttségek:

- nem lehet eltérni attól, hogy a pénzügyi megállapodásnak megfelelően **a 2. célkitűzés alá eső Közép-Magyarországra jutó uniós forrás - a strukturális alapokon belül - 1860 millió euró** (2004-es árakon), amelynek ESZA-forrású fejlesztései a Társadalmi megújulás és az Államreform operatív programokban valósulnak meg, míg ERFA-forrású fejlesztései a Közép-magyarországi OP-ban, illetve az Elektronikus

- közigazgatás OP-ban;
- az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az operatív programok előkészítési, menedzsment-, monitoring-, értékelési, tájékoztatási és ellenőrzési tevékenységeinek finanszírozására – beleértve a programok megvalósításához szükséges adminisztratív kapacitás megerősítését is – a rendelkezésre álló, teljes keret legfeljebb 4%-áig van lehetőség; e források **(technikai segítségnyújtás)** két helyen jelennek meg: az OP-k külön prioritásaiban és egy külön erre a célra létrehozott, horizontális Végrehajtás operatív programban (e keretet a pénzügyi táblában külön sorban szerepeltetjük);
 - az „Európai Területi Együttműködés” célkitűzés (határon átnyúló programok, projektek) pénzügyi kerete rögzített: 343 millió euró uniós társfinanszírozást tesz ki (2004-es árakon). A vonatkozó programok azonban nem képezik részét az ÚMFT-nek.

A Kormány az egyes operatív programok közötti forrásmegoszlást az alábbiak szerint határozta meg:

(Megjegyzés: A táblázat a vonatkozó rendeletnek megfelelő szerkezetben, folyó árakon, euróban tartalmazza az indikatív forrásmegosztást, feltüntetve az EMVA és az EHA források éves bontását is.)

9. táblázat: Az operatív programok indikatív pénzügyi felosztási terve

Az ÚMFT pénzügyi táblája operatív programonként, 2007-2013									
Konvergencia célkitűzés									euró, folyó ár
Operatív program	Forrás	Összesen	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gazdaságfejlesztés OP	ERFA	2 495 769 115	349 782 391	339 388 697	323 261 469	334 787 073	379 936 601	373 572 834	395 040 050
Közlekedés OP	KA+ERFA	6 223 429 149	377 573 713	579 030 146	806 195 123	961 770 204	1 026 318 669	1 204 565 521	1 267 975 773
	KA	4 544 368 075	181 123 815	388 207 487	624 243 605	773 131 736	812 018 061	858 636 636	907 006 735
	ERFA	1 679 061 074	196 449 898	190 822 659	181 951 518	188 638 468	214 300 608	345 928 885	360 969 038
Elektronikus közigazgatás OP	ERFA								
Konvergencia régiók		282 022 559	39 493 535	38 335 193	36 527 769	37 844 568	42 964 373	42 206 931	44 650 190
Társadalmi infrastruktúra OP	ERFA	1 948 922 941	274 027 118	265 989 934	253 449 059	262 585 709	298 109 639	288 943 529	305 817 953
Környezet és energia OP	KA+ERFA	4 178 846 341	209 078 522	381 248 023	575 168 329	698 939 671	735 573 217	769 312 106	809 526 473
	KA	3 782 815 205	153 394 806	327 197 504	523 666 181	645 580 908	674 995 810	710 597 299	747 382 697
	ERFA	396 031 136	55 683 716	54 050 519	51 502 148	53 358 763	60 577 407	58 714 807	62 143 776
Nyugat-dunántúli OP	ERFA	463 752 893	65 205 692	63 293 216	60 309 072	62 483 170	70 936 210	68 755 103	72 770 430
Közép-dunántúli OP	ERFA	507 919 836	71 415 758	69 321 142	66 052 793	68 433 948	77 692 040	75 303 208	79 700 947
Dél-dunántúli OP	ERFA	705 136 988	99 145 354	96 237 434	91 700 038	95 005 754	107 858 617	104 542 240	110 647 551
Dél-alföldi OP	ERFA	748 714 608	105 272 560	102 184 927	97 367 119	100 877 132	114 524 303	111 002 973	117 485 594
Észak-alföldi OP	ERFA	975 070 186	137 099 147	133 078 045	126 803 690	131 374 869	149 147 929	144 562 012	153 004 494
Észak-magyarországi OP	ERFA	903 723 589	127 067 503	123 340 627	117 525 372	121 762 074	138 234 666	133 984 304	141 809 043
Végrehajtás OP	KA	315 132 937	13 657 998	28 613 502	44 976 553	54 455 175	55 915 579	57 807 640	59 706 490
Társadalmi megújulás OP	ESZA								
Konvergencia régiók		3 038 729 475	415 841 539	403 644 954	384 613 929	398 478 976	452 387 238	478 675 802	505 087 037
Államreform OP	ESZA								
Konvergencia régiók		102 900 475	14 308 183	13 888 526	13 233 711	13 710 777	15 565 640	15 650 638	16 543 000
ÚMFT összesen		22 890 071 092	2 298 969 013	2 637 594 366	2 997 184 026	3 342 509 100	3 665 164 721	3 868 884 841	4 079 765 025
ERFA összesen		11 106 124 925	1 520 642 672	1 476 042 393	1 406 450 047	1 457 151 528	1 654 282 393	1 747 516 826	1 844 039 066
KA összesen		8 642 316 217	348 176 619	744 018 493	1 192 886 339	1 473 167 819	1 542 929 450	1 627 041 575	1 714 095 922
ESZA összesen		3 141 629 950	430 149 722	417 533 480	397 847 640	412 189 753	467 952 878	494 326 440	521 630 037
EMVA		3 805 843 392	570 811 818	537 525 661	498 635 432	509 252 494	547 603 625	563 304 619	578 709 743
EHA		34 291 356	4 885 263	4 641 875	4 331 579	4 441 817	5 042 728	5 326 934	5 621 161

Az ÚMFT pénzügyi táblája operatív programonként, 2007-2013

Regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés

euró, folyó ár

Operatív program	Forrás	Összesen	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Közép-magyarországi OP	ERFA	1 467 196 353	494 868 716	389 432 661	279 449 781	164 781 635	45 286 066	46 214 994	47 162 500
Elektronikus közigazgatás OP	ERFA								
Közép-magyarországi Régió		76 422 554	25 796 504	20 289 280	14 551 447	8 575 985	2 355 685	2 402 798	2 450 855
Társadalmi megújulás OP	ESZA								
Közép-magyarországi Régió		443 788 569	150 186 021	117 911 111	84 416 566	49 665 252	13 619 037	13 868 212	14 122 370
Államreform OP	ESZA								
Közép-magyarországi Régió		43 670 032	14 740 860	11 593 874	8 315 113	4 900 563	1 346 106	1 373 028	1 400 488
ÚMFT összesen		2 031 077 508	685 592 101	539 226 926	386 732 907	227 923 435	62 606 894	63 859 032	65 136 213
ERFA összesen		1 543 618 907	520 665 220	409 721 941	294 001 228	173 357 620	47 641 751	48 617 792	49 613 355
ESZA összesen		487 458 601	164 926 881	129 504 985	92 731 679	54 565 815	14 965 143	15 241 240	15 522 858

5.2. Az adicionalitás elvével való összhang igazolása

Az adicionalitás igazolására a 2007-2013 közötti programozási időszakban három alkalommal kerül sor: előzetesen majd az időszak közepén és végén.

Előzetes igazolás

A magyar hatóságok 3.330,3 millió euróban (2006-os árakon) határozták meg a 2007–2013. közötti időszakban fenntartandó, a Konvergencia célkitűzés alá tartozó régiókra fordítandó nemzeti közkiadások éves átlagát. Ez a referencia-időszak kiadásainak reálértéken történő szinten tartását jelenti. A referencia-időszak meghatározása a 2004-2005. évek korrigált átlaga alapján történt.

A 2004-2005. évi kiadási szint korrekciójára

- a Konvergencia célkitűzés alá tartozó régiók (a 7 NUTS II-szintű régióból 6) kiadási szintjének meghatározása miatt és
- a rendkívüli 2004-2005. évi strukturális kiadási szint valamint a kedvezőtlen gazdasági körülmények miatt került sor.

További információkat a részletes módszertani leírás és a kapcsolódó mellékletek tartalmaznak, melyek az adicionalitás előzetes igazolásáról készített magyarországi beszámolóban kerültek benyújtásra. A magyar hatóságok minden szükséges információt megadnak a Bizottságnak és a programozási időszak során tájékoztatást adnak azokról a fejleményekről, amelyek kétségesse tehetik a kiadások ezen szintjének fenntartását.

Félidős adicionalitási vizsgálat

A Bizottság szolgálatai a magyar hatóságokkal együttműködve 2011-ben félidős adicionalitási vizsgálatot végeznek,.

A magyar hatóságok összesített és éves bontású adatokat nyújtanak be az Európai Bizottság részére 2011. július 31-ig a 2007-2009. közötti évek tényadatairól, valamint a 2010. év előzetes adatairól. Amennyiben szükséges, a Bizottság észrevételei alapján elvégzett módszertani módosítások megküldésére 2011. október 31-ig kerül sor, illetve bármely további információ legkésőbb 2011. december 31-ig kerül benyújtásra.

A félidős felülvizsgálat eredményeképp a magyar hatóságok a Bizottság egyetértése esetén módosíthatják a strukturális kiadásoknak a programozási időszak hátralevő részére vonatkozó szintjét.

Igazolás az időszak végén

Az utólagos igazolásra 2016. június 30-ig kerül sor. Az adicionalitás követelménye akkor tekinthető teljesítettnek, ha a strukturális célú nemzeti közkiadások a 2007-2013 közötti években legalább eléri a kiadások előzetesen elfogadott, vagy a félidős felülvizsgálat során módosított szintjét. Ha az információkat a magyar hatóságok egyáltalán nem, vagy nem megfelelő módon nyújtják be, az a követelmények teljesítésének elmulasztását jelenti. Mindezek alapján a magyar hatóságok az információk átadásában a következő menetrendhez igazodnak:

- legkésőbb 2016. január 31-ig: a 2007-2013. évekre vonatkozó végleges adatokat tartalmazó összesített és éves táblák benyújtása;
- legkésőbb 2016. március 31-ig: szükség esetén módszertani javítások a Bizottság észrevételei alapján;
- legkésőbb 2016. június 30-ig: egyéb kiegészítő információ benyújtása.

10. táblázat: Az addicionalitási követelmény előzetes igazolására szolgáló tábla

Összefoglaló pénzügyi tábla a Konvergencia célkitűzés alá tartozó régiók strukturális célú nemzeti kiadásairól												
(euró, 2006-os árakon)												
	2007-2013 évek átlaga, NSRK (ex-ante)						2004-2005 évek átlaga (tény)					
	Összesen	Ebből: állami vállalatok	NSRK		Nem EU társfinanszírozott	Összesen	Összesen	Ebből: állami vállalatok	KTK		Nem EU társfinanszírozott	Összesen
	Nemzeti + EU	Nemzeti + EU	EU	Nemzeti	Nemzeti	Nemzeti	Nemzeti + EU	Nemzeti + EU	EU	Nemzeti	Nemzeti	Nemzeti
1	2	3	4	5	6	7=5+6=2-4	8	9	10	11	12	13=11+12=8-10
Alapinfrastruktúra	2 110 386 567	nincs információ	427 427 532	75 428 390	1 607 530 645	1 682 959 035	1 712 893 085	395 941 326	31 668 402	10 970 108	1 670 254 575	1 681 224 683
Közlekedés	1 379 545 628		177 688 173	31 356 737	1 170 500 718	1 201 857 455	1 230 726 400	392 280 047	28 868 945	9 623 072	1 192 234 383	1 201 857 455
Távközlés és információs társadalom	58 951 854		27 268 258	4 812 046	26 871 550	31 683 596	31 683 596	3 661 279	0	0	31 683 596	31 683 596
Energetika	18 552 845		15 769 918	2 782 927	0	2 782 927	1 048 575	0	0	0	1 048 575	1 048 575
Környezetvédelem	339 205 853		26 918 625	4 750 346	307 536 882	312 287 228	315 086 685	0	2 799 457	1 347 036	310 940 192	312 287 228
Egészségügy	314 130 387		179 782 558	31 726 334	102 621 495	134 347 829	134 347 829	0	0	0	134 347 829	134 347 829
Humán erőforrás	1 304 261 415		400 154 226	70 615 451	833 491 738	904 107 189	926 342 737	175 661	20 501 196	11 857 093	893 984 448	905 841 541
Oktatás és képzés	1 118 126 567		283 775 087	50 077 956	784 273 524	834 351 480	856 587 028	51 678	20 501 196	11 857 093	824 228 739	836 085 832
KTF	186 134 848		116 379 139	20 537 495	49 218 214	69 755 709	69 755 709	123 983	0	0	69 755 709	69 755 709
Termelőszféra	925 567 443		370 503 854	65 383 034	489 680 555	555 063 589	576 966 199	1 145 449	21 902 610	11 744 928	543 318 661	555 063 589
Ipar	117 710 672		0	0	117 710 672	117 710 672	117 710 672	0	0	0	117 710 672	117 710 672
Szolgáltatások	666 869 764		279 963 380	49 405 303	337 501 081	386 906 384	406 604 513	1 145 449	19 698 129	10 250 082	376 656 302	386 906 384
Turizmus	140 987 007		90 540 474	15 977 731	34 468 802	50 446 533	52 651 014	0	2 204 481	1 494 846	48 951 687	50 446 533
Egyéb	366 259 360		178 107 366	31 430 712	156 721 282	188 151 994	227 006 874	0	38 854 880	15 701 156	172 450 838	188 151 994
Összesen	4 706 474 785	-	1 376 192 978	242 857 587	3 087 424 220	3 330 281 807	3 443 208 895	397 262 436	112 927 088	50 273 285	3 280 008 522	3 330 281 807

Megj.: A táblázat egyes értékei korrigálásra kerültek a kerekítésből adódó pontatlanságok kiküszöbölése érdekében.

6. Végrehajtás, adminisztratív hatékonyság

6.1. Intézményrendszer

Közösségi szintű jogszabály határozza meg a tagállamok felelősségét az irányítási és ellenőrzési rendszerek, valamint ezek működési elvei kidolgozásában, hogy ezáltal biztosítható legyen az uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztések hatékony és megfelelő végrehajtása. A megosztott irányításnak megfelelően a tagállamok maguk alakítják ki a végrehajtás intézményrendszerét és eljárási rendjét.

A közösségi társfinanszírozással felhasznált fejlesztési források szabályos, eredményes és hatékony felhasználása érdekében a tagállam köteles a menedzsment, a monitoring, az ellenőrzés, az értékelés és az információszolgáltatás területén az Európai Unió Tanácsa 1083/2006/EK rendeletében, valamint annak végrehajtási rendeleteiben megfogalmazott kötelezettségeket teljesíteni.

Ennek megfelelően a rendelet 58-59., valamint 62-65. cikkei alapján a 2007–2013-as programozási időszakra meghatározzuk az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtásában résztvevő intézmények körét.

A fenti feladatok ellátása során a fejlesztési terv végrehajtásában az alábbi intézmények vesznek részt:

- a Nemzeti Fejlesztési Tanács;
- a Fejlesztéspolitikai Irányító Testület;
- a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség: azon belül,
 - a központi koordináció,
 - valamennyi irányító hatóság;
- a közreműködő szervezetek;
- a monitoring bizottságok;
- a Pénzügyminisztérium, mint
 - ellenőrzési hatóság,
 - igazoló hatóság.

6.1.1. Nemzeti Fejlesztési Tanács

A fejlesztéspolitika felügyelete, értékelése érdekében a kormány tanácsadó testületeként létrejött a Nemzeti Fejlesztési Tanács, melynek elnöke a miniszterelnök, tagjai a regionális fejlesztési tanácsok képviselői, a Gazdasági és Szociális Tanács delegáltjai, valamint a miniszterelnök által felkért szakértők, állandó meghívottai a miniszterek és a Fejlesztéspolitikai Irányító Testület tagjai.

A fejlesztéspolitika felügyelete, értékelése

A Tanács kiemelt feladatai:

- nyomon követi és értékeli a fejlesztéspolitikai célok megvalósulá-

- sát;
- nyomon követi az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióban, valamint a nemzeti fejlesztési tervben rögzített célok teljesülését és az EU fejlesztési irányelvek érvényesülését és összhangját;
- javaslatot tehet a Kormány részére fejlesztési tervek módosítására.

6.1.2. Fejlesztéspolitikai Irányító Testület

A kormány fejlesztéspolitikáért felelős döntés-előkészítő, javaslattevő, koordináló szerve a **Fejlesztéspolitikai Irányító Testület (FIT)**, melynek elnöke a miniszterelnök, és ülésein részt vesz a fejlesztéspolitikáért felelős kormánybiztos.

A FIT tagjai a Miniszterelnöki Hivatal e feladatra kijelölt államtitkárai, akik a tagállam képviselőjében egyben ellátják monitoring bizottságok elnöki tisztségét.

A FIT kiemelt feladatai:

- összehangolja az európai uniós és a hazai forrásokból megvalósítani tervezett fejlesztéseket;
- összehangolja az Új Magyarország Fejlesztési Terv, a Nemzeti Akcióprogram, a Fenntartható Fejlődés Stratégiája és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv készítésével kapcsolatos feladatokat;
- véleményezi a Kormány számára az ország fejlesztéspolitikai stratégiáját, a hosszú és középtávú fejlesztési és tervezési elképzeléseket, az Európai Unió pénzügyi támogatásainak igénybeviteléhez szükséges terveket, operatív programokat, a támogatások felhasználásához szükséges intézményrendszer és szabályozás kialakításáról szóló javaslatokat és előterjesztéseket, valamint a szabályozási eszközöket;
- megtárgyalja és véleményezi az Államreform Bizottság által készített, a fejlesztéspolitikát is érintő dokumentumokat;
- véleményezi az operatív programok végrehajtására vonatkozó akcióterveket, az e témában a Kormány számára készülő előterjesztéseket, véleményezi azoknak, valamint a pályázati kiírások elkészítésének módszertanát és a fejlesztéspolitikai célokkal való összhangját, véleményezi az operatív programok végrehajtását szolgáló akciótervek intézkedéseivel elérni kívánt célokat, illetve a pályázati kiírások paramétereit;
- véleményezi a kiemelt fejlesztések körét, a komplex programokat, az operatív programok kiemelt projektjeit;
- véleményezi az úgynevezett nagyprojekteket (a nagy támogatási értékű, az európai uniós források abszorpciója szempontjából fontos beruházásokat);
- nyomon követi az operatív programok és az akciótervek végrehajtását, kezdeményezheti az operatív programok mellett működő monitoring bizottságoknál a pénzügyi források átcsoportosítását, javaslatot tehet az operatív programok, akciótervek és pályázatok tartalmára, azok módosítására.

6.1.3. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) az érintett minisztériumokkal és a fejlesztési régiókkal együttműködésben felel az Új Magyarország Fejlesztési Terv egészének tervezéséért, végrehajtásáért, valamint valamennyi operatív program irányító hatósági funkcióinak ellátásáért.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az operatív programok tervezésének és megvalósításának intézményrendszerét összefogó, koordinációs-irányító szervezetként az alábbi feladatokat látja el:

- az Új Magyarország Fejlesztési Terv elkészítésével és végrehajtásával összefüggő stratégiai tervezési és programozási feladatok összehangolása;
- a Nemzeti (lisszaboni) Akcióprogram céljainak érvényesítése és az Új Magyarország Fejlesztési Terv egészében az összhang biztosítása;
- a strukturális alapok és a Kohéziós Alap forrásainak magyarországi felhasználásához szükséges intézményi, pénzügyi lebonyolítási, eljárásrendi szabályok kialakítása;
- a végrehajtást támogató informatikai rendszer fejlesztése és működtetése;
- a Kormány és az Európai Bizottság folyamatos tájékoztatása a strukturális alapok és a Kohéziós Alap forrásainak felhasználásáról;
- az Európai Uniónak szóló éves jelentésekkel kapcsolatos követelmények teljesítése;
- az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtásának nyomonkövetése, mérése (monitoring indikátorok segítségével) és értékelése, valamint a tapasztalatok visszacsatolása a Kormány számára rendszeres végrehajtási jelentésekben és tanulmányokban;
- a fejlesztési terv módosítására, újraprogramozásra vonatkozó javaslatok kidolgozása és egyeztetése;
- az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósítására vonatkozó egységes kommunikációs stratégia kidolgozása és szükséges módosítása, valamint a fejlesztési terv egészére vonatkozó, tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése;
- képzések, tananyagok fejlesztése és biztosítása a végrehajtásban részt vevő intézmények számára;
- egységes, minden operatív programot lefedő pályázati ügyfélszolgálat kialakítása és működtetése.

Az NFÜ a magyar jogszabályokban meghatározott mechanizmusoknak megfelelően a tervezés és a végrehajtás során biztosítja a strukturális alapok és a Kohéziós Alap forrásai felhasználásának összehangolását az egyes operatív programok között, valamint az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap és az Európai Halászati Alap forrásaival kapcsolatban. A források felhasználásának koordinációja tekintettel van a magyar ágazati, regionális és városi fejlesztéspolitikákra, az Európai Befektetési Banktól és más forrásokból származó támogatásokra, figyelembe véve a regionális állami támogatásokra vonatkozó közösségi rendeleteket.

A koordináció egyaránt vonatkozik a stratégiai célok, beavatkozási területek és a pályázati kiírások kidolgozása során a kölcsönös tájékoztatásra és információcserére, a monitoring bizottságokban és munkacsoportokban való kölcsönös részvétellel, valamint a végrehajtás eszközeiben az összhang és az átjárhatóság megteremtésére.

6.1.4. Irányító hatóságok (IH)

Az egyes operatív programokhoz (OP) nyújtott támogatások szabályszerű, hatékony és eredményes felhasználásáért az OP irányító hatósága a felelős. Az IH feladatait részben a megfelelő minősítési eljárás során kiválasztott, szakmai és hatékonysági kritériumoknak megfelelő közreműködő szervezetekre delegálja.

Az irányító hatóság legfontosabb feladatai:

- Koordinálja az operatív programok és kapcsolódó dokumentumok tervezését. Ennek keretében létrehozza, az érintett tárcák és szakértők részvételével működteti a Tervezési Operatív Bizottság albizottságaként az Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottságokat;
- Biztosítja, hogy a finanszírozásra kiválasztott műveletek összhangban álljanak az operatív programra alkalmazandó feltételekkel, valamint hogy végrehajtásuk teljes időtartama alatt megfeleljenek a vonatkozó közösségi és nemzeti szabályoknak.
- Biztosítja, az operatív program minden egyes műveletének számviteli nyilvántartását számítógépes formában, a nyilvántartó és tároló rendszer naprakész adatokkal való feltöltését, valamint, hogy a pénzügyi ellenőrzéshez, monitoringhoz, ellenőrzéshez és értékeléshez szükséges végrehajtási adatok gyűjtése megtörténjen.
- Biztosítja, hogy a kedvezményezettek és a műveletek végrehajtásába bevont egyéb szervezetek — a nemzeti számviteli szabályok sérelme nélkül — vagy külön számviteli rendszert, vagy a művelettel kapcsolatos valamennyi ügylet számára megfelelő számviteli kódot alkalmazzanak.
- Jóváhagyja a pályázati kiírásokat és a támogatási szerződésmintákat; jóváhagyja a projektjavaslatokról szóló döntéseket.
- Befogadja és ellenőrzi a Közreműködő Szervezetek által készített forrásleghívásokat, hitelesítési jelentéseket.
- Biztosítja, hogy az operatív programok értékelései a vonatkozó közösségi rendelkezésekkel összhangban történjenek, az operatív programot érintő értékelési tevékenységekben közreműködik.
- Eljárásokat dolgoz ki annak érdekében, hogy a megfelelő ellenőrzési nyomvonal biztosításához előírt valamennyi, költség- és ellenőrzési dokumentumot a vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően megőrizték.
- Biztosítja, hogy az igazoló hatóság a költségekkel kapcsolatban igazolás céljából folytatott eljárásokról és vizsgálatokról valamennyi szükséges információt megkapja.

- Működteti az operatív program monitoring bizottságát és biztosítja az ehhez szükséges dokumentumokat annak érdekében, hogy a monitoring bizottság az operatív program végrehajtásának minőségét — figyelemmel annak konkrét céljaira — felügyelhesse.
- Felel az éves és záró végrehajtási jelentések elkészítéséért, valamint — a monitoring bizottság általi jóváhagyásukat követően — a Bizottsághoz történő benyújtásukért.
- A Bizottság részére átadja a nagyprojektek értékeléséhez szükséges információkat.
- Koordinálja az operatív program végrehajtására vonatkozó többéves részletes programozási-végrehajtási dokumentum (akcióterv) kidolgozását és módosítását, javaslatokat tesz annak tartalmára.
- Ellenőrzi az operatív program végrehajtására vonatkozó akcióterv(ek) formai és módszertani követelményeinek teljesítését és biztosítja a konzisztenciát az operatív programok tartalmával, valamint képviseli a programok szabályossági és végrehajthatósági szempontjait.
- Ellenjegyzzi a végrehajtásra vonatkozó többéves programozási dokumentumokat.
- Javaslatot tesz az operatív program módosítására.
- Az operatív program végrehajtását folyamatosan nyomon követi, a megvalósítást monitoring indikátorok segítségével méri, valamint a szükséges beavatkozásokat megteszi.
- Felügyeli a felelősségi körébe utalt programok végrehajtását, biztosítja azok szabályosságát, ennek érdekében megteszi a szükséges beavatkozásokat.
- Ellenőrzi és értékeli a program közreműködő szervezeteit, kezeli a rendszerszintű szabálytalanságokat.
- Az operatív program(ok)kal kapcsolatos ügyekkel kapcsolatban az Európai Bizottság illetékes főigazgatóságával/aival kapcsolatot tart.
- Részt vesz az ÚMFT egészére vonatkozó és a felelősségi körébe utalt operatív program(ok) tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos feladatainak ellátásában és ügyel az ezzel kapcsolatos követelmények betartására.
- Kezeli az operatív program megvalósításának technikai segítségnyújtási keretét.

A végrehajtás megfelelő adminisztratív, pénzügyi és technikai feladatait végző Közreműködő Szervezetekkel (továbbiakban: KSz) kapcsolatos tevékenysége:

- Szakmai felügyeletet gyakorol a KSz OP-végrehajtásával kapcsolatos tevékenységei fölött.
- A felelősségi körébe utalt KSz-ekkel feladat-ellátási szerződést köt és biztosítja, hogy a KSz szolgáltatásaiért teljesítményalapú finanszírozásban részesüljön.
- Jóváhagyja a KSz források felhasználásával kapcsolatos belső eljárásrendjét.
- Rendszeresen ellenőrzi és értékeli a KSz-ek tevékenységét.

6.1.4.1. Az egyes operatív programok irányító hatóságai

Valamennyi irányító hatóság a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség önálló főosztályaként működik**. A végrehajtás irányításának központosítása növeli az operatív programok végrehajtása közötti koordináció hatékonyságát, javítja az átláthatóságot, elősegíti a tapasztalatcserét (amely az eljárásrendek egységesítése miatt még inkább felértékelődik), az elszámoltathatóságot (amelyet a közreműködő szervezetek teljesítményalapú finanszírozása és folyamatos teljesítményértékelése is alátámaszt), valamint a feladatszervezés racionalizálását.

Az irányító hatóságokat az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásainak megfelelően alakítjuk ki. Egy irányító hatósághoz több operatív program is tartozhat. Ezt a struktúrát az alábbi táblázat mutatja be.

11. táblázat: Az operatív programok hozzárendelése az irányító hatóságokhoz

Felelős Irányító Hatóság	Felelősségi körébe tartozó operatív program(ok)
1. NFÜ Gazdaságfejlesztési Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Gazdaságfejlesztés OP
2. NFÜ Közlekedési Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Közlekedés OP
3. NFÜ Humán Erőforrás Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Társadalmi megújulás OP
	▪ Társadalmi infrastruktúra OP
4. NFÜ Környezetvédelmi Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Környezet és energia OP
5. NFÜ Regionális fejlesztési Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Nyugat-dunántúli operatív program
	▪ Közép-dunántúli operatív program
	▪ Dél-dunántúli operatív program
	▪ Észak-magyarországi operatív program
	▪ Észak-alföldi operatív program
	▪ Dél-alföldi operatív program
6. NFÜ Közigazgatási Reform Programok Irányító Hatósága főosztály	▪ Államreform operatív program
	▪ Elektronikus közigazgatás operatív program
7. NFÜ Koordinációs Irányító Hatóság főosztály	▪ Végrehajtás operatív program

6.1.5. Közreműködő szervezetek (KSZ)

Az operatív programok lebonyolításához kapcsolódó feladatok jelentős részét az irányító hatóságok – amennyiben egy adott prioritás/intézkedés végrehajtása során alkalmaznak közreműködő szervezetet – a KSZ-re

delegálják. A közreműködő szervezeteket az irányító hatóságokat integráló Nemzeti Fejlesztési Ügynökség – minősítési eljárás keretében – választotta ki. Az IH a programokkal kapcsolatban ellátja a KSZ-ek szakmai felügyeletét. Az egyértelműség és számonkérhetőség érdekében – főszabályként – egy-egy prioritás (központi program vagy pályázat) teljes végrehajtási folyamatának lebonyolítása egyetlen közreműködő szervezet feladatkörébe tartozik. A közreműködő szervezetek feladatai általában a következők:

- központi projektek lebonyolítása;
- pályázatok érkeztetése, értékelése, döntés-előkészítés;
- szerződéskötés, - módosítás;
- nyomonkövetés;
- adatok folyamatos rögzítése az informatikai rendszerben;
- ellenőrzés (első szint), szabálytalanságok jelentése;
- elszámolások és kifizetés, illetve az azokhoz kapcsolódó feladatok;
- projektzárás;
- ügyfélszolgálat, tájékoztatás;
- beszámolók készítése az IH-nak.

A közreműködő szervezetek feladatait az intézményrendszerről szóló magyar jogszabály rögzíti, a feladatok részletezését, ellátásának módját és a finanszírozási feltételeket az IH és a közreműködő szervezet között létrejött feladatellátási szerződés határozza meg.

A közreműködő szervezet a feladat-ellátási szerződésben meghatározott követelményeknek megfelelően éves munkatervet készít, amely tartalmazza a pályázatok meghirdetésének és beadási határidejének tervezett dátumait, a kötelezettségvállalásra, a támogatási szerződések megkötésére és kifizetésre vonatkozó éves irányszámokat. Ezt megküldi az irányító hatóságnak, a megvalósításról pedig negyedévente beszámol az irányító hatóságnak, valamint a felügyeletet gyakorló, érintett szakminisztereknek.

A közreműködő szervezet negyedévente beszámol továbbá az akciótervek (az operatív programok vagy a prioritások végrehajtására vonatkozó, többéves, részletes programozási dokumentum) végrehajtásában történt előrehaladásról.

A közreműködő szervezeteket az intézményi és szakmai felkészültségét előre rögzített, objektív szempontrendszer alapján mérő **minősítési rendszer** keretében választja ki a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség. A feladatok tényleges delegálásának feltétele, hogy a közreműködő szervezet a minősítés során a feladat elvégzéséhez szükséges erőforrások, szervezeti feltételek és szakmai kompetenciák meglétéről bizonyítottan számot adjon.

A végrehajtás hatékonyságának biztosítása érdekében **a közreműködő szervezetek teljesítményét rendszeresen** értékeljük. Az értékelés eredménye függvényében, a nemzeti jogszabályokkal összhangban lehetőség van a közreműködő szervezetek lecserélésére.

6.1.6. A végrehajtás adminisztratív kapacitásának megerősítése

Az új időszakban a fejlesztési terv költségvetése – és ezen belül a felhasználandó EU-támogatás nagysága – igen jelentős mértékben megemelkedett. Magyarország elkötelezett az intézményrendszer olyan továbbfejlesztése mellett, hogy az EU-támogatások hatékony, eredményes és időben történő felhasználásához szükséges szervezeti kapacitás folyamatosan és teljes körűen rendelkezésre álljon.

Annak érdekében, hogy a feladatnak meg tudjon felelni, figyelembe véve a 2004-2006 közötti tapasztalatokat, Magyarország az intézményrendszer jelentős strukturális átalakítása mellett döntött. A szerkezeti átalakítás kiterjed a hatékonyabb feladat- és munkafolyamat-szervezésre, valamint ezzel összefüggésben – előzetes felméréseknek megfelelően – a rendelkezésre álló adminisztratív kapacitások bővítésére.

Ennek érdekében:

- Az összes irányító hatóság egyetlen intézményben került összevonásra. Ennek eredményeként:
 - Egységessé vált a programok tervezésének és végrehajtásának teljes szabályrendszere. Ez növeli a rendszer átláthatóságát, megkönnyíti a „legjobb gyakorlatok” elterjesztését.
 - A minden IH esetében azonos tartalmú technikai háttérfunkciókat (pl. pénzügy, számvitel, kommunikáció, jogi feladatok) összevonatan, az NFÜ horizontális szervezeti egységei látják el valamennyi IH számára. Így növelhető volt a feladatellátás hatékonysága.
- A Kormány a tervezéshez és a végrehajtáshoz kötődő feladatokat egységes elvek alapján az IH-k és a KSz-ek között újra osztotta. Az IH az OP végrehajtásával kapcsolatos stratégiai feladatokért felel, míg a KSz nagyobb döntési jogosultságot és felelősséget kap a konkrét pályáztatást érintő ügyekben. Ennek eredményeként megszűnik a párhuzamos feladatellátás (duplikáció), csökken a hibák lehetősége, minden szereplő teljesítménye egyértelműen mérhetővé és számonkérhetővé válik.
- Az NFÜ 2006. őszén a potenciális közreműködő szervezeteknél – a 2003-ban követett gyakorlathoz hasonlóan – független szervezeti audit, ún. **minősítési eljárást folytatott le**. A minősítés célja egyrészt az volt, hogy **megállapítsa a szervezet alkalmasságát** a KSz feladatokra, másrészt, hogy felmérje az adott szervezetnél a feladat ellátása érdekében még **továbbfejlesztendő területeket**. A minősítés szempontjai különösen:
 - rendelkezik-e a szervezet megfelelő szakmai tapasztalattal és felkészült humán erőforrás kapacitással;
 - a szervezeti forma lehetővé teszi-e a munkatársak teljesítményének ösztönzését;
 - a szervezet működése kellőképpen szabályozott-e;
 - a szervezeti forma lehetővé teszi-e a 2007-13-as időszakban a KSz-hez delegált feladatok önálló ellátását.

A minősítés eredményeként a szervezet fejlesztésére vonatkozóan **konkrét intézkedési terv készült minden egyes KSz számára**, Ennek

keretében a KSz-ek pontosan megállapított határidőkkel kötelezettséget vállalnak a kapacitások ill. kompetenciák tekintetében szükséges intézkedések mielőbbi végrehajtására (amely adott esetben a megfelelő feladatellátáshoz szükséges adminisztratív kapacitások bővítését, vagy a személyi állomány képzését is jelenti).

Az intézkedési tervek az NFÜ-KSz feladatellátási szerződések részét képezik és ezek megvalósítását az IH folyamatosan nyomon követi.

- Átfogó teljesítménymérési és ösztönzési rendszert került bevezetésre mind szervezeti, mind egyéni szinten. Így az intézményrendszer minden tagja érdekeltté válik a programok hatékony, tartalmi szempontból eredményes végrehajtásában.
- A rugalmas, teljesítményarányos, hosszú távon kiszámítható intézmény-finanszírozási rendszer egyben garantálja, hogy a közreműködő szervezetek a feladatellátáshoz szükséges létszámot és technikai feltételeket – saját hatáskörben – mindenkor meg tudják teremteni (ti. az elvégzett munkával arányos (ember-nap alapú) költségelszámolás és a rugalmas létszámgazdálkodás eredményeként).
- A KSz-szintű feladat- és kapacitásigény kielégítésére a szakmai segítségnyújtás források kb. 2/3-át különítettük el, amelyre az egyes operatív programok TA-kereteinek forrásai szolgálnak.

6.1.7. Az operatív programokban érintett szakminiszterek feladatai

Az operatív programban érintett miniszter a feladat- és hatáskörébe tartozó szakterületeken:

- képviselője útján részt vesz a Tervezési Operatív Bizottság és a megfelelő Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottságok munkájában;
- javaslatot tesz az operatív program és az akcióterv tartalmára (több szakterületet érintő operatív program esetén azon prioritások tartalmára, amelyek a szakmai feladatkörét érintik)
- részt vesz a pályázati kiírások kidolgozásában;
- képviselőket delegál a pályázatok elbíráló bizottságokba;
- közreműködik az operatív program és az akcióterv végrehajtásáról szóló jelentések elkészítésében;
- biztosítja a kizárólag hazai forrásokból finanszírozott támogatások, valamint az uniós és a hozzájuk kapcsolódó hazai forrásokból finanszírozott támogatások összehangolását, koordinációját, az átfedések kiküszöbölését.

6.1.8. Monitoring bizottságok

6.1.8.1. Operatív program monitoring bizottsága (OP MB)

Az operatív programok felügyeletéről a monitoring bizottságok (MB) gondoskodnak. A monitoring bizottság az operatív program átfogó koor-

dinációs és döntéshozó testülete.

A monitoring bizottság feladat- és felelősségi körében:

- megvizsgálja és jóváhagyja a finanszírozott műveletek kiválasztási kritériumait, és jóváhagyja ezen kritériumoknak a programozási igények szerinti felülvizsgálatát;
- rendszeresen felméri a támogatás célkitűzéseinek megvalósítása terén tett előmenetelt;
- áttekinti a megvalósítás eredményeit, különös tekintettel az egyes prioritási tengelyek kapcsán kitűzött célokra;
- áttekinti és jóváhagyja az éves és végső megvalósítási jelentéseket az Európai Bizottságnak történő benyújtásuk előtt;
- tájékoztatást kap az éves ellenőrzési jelentésről vagy a jelentésnek az adott operatív programra vonatkozó részéről, valamint a jelentés vizsgálatát követően, vagy a jelentés említett részére vonatkozóan a Európai Bizottság által tett esetleges észrevételekről;
- javaslatot tesz az irányító hatóságnak a támogatások olyan változtatásaira vagy áttekintésére, amelyek lehetővé teszik az alapok céljainak elérését és javítják a támogatások kezelését, ideértve a pénzügyi irányítást is.

A monitoring bizottságok összetétele

A monitoring bizottságok felállításáért az irányító hatóságok felelnek. A monitoring bizottság elnöki tisztét a 1083/2006/EK 64. cikk 1. bekezdésében megjelölt módon, a tagállam által delegált képviselő, a Fejlesztéspolitikai Irányító Testület mindenkor adott programterületért felelős tagja látja el.

Az operatív programok monitoring bizottságainak tagjai általában:

- az irányító hatóság,
- az OP végrehajtásában érintett szakminiszterek képviselői,
- az adott OP közreműködő szervezetei,
- az érintett regionális fejlesztési tanácsok delegáltjai (a VOP esetében a régiók által közösen delegált egy képviselő),
- az önkormányzati szövetségek egy delegált képviselője,
- az Országos Érdekegyeztető Tanács munkavállalói és munkáltatói oldalának egy-egy képviselője,
- egy környezetvédelmi civil szervezet delegált képviselője,
- a romákat, a fogyatékossgal élő embereket, a nők és férfiak esélyegyenlőségét képviselő egy-egy civil szervezet delegált képviselője,
- az érintett szakmai és társadalmi szervezetek egy-egy delegált képviselője.

A monitoring bizottság ülésén tanácskozási joggal részt vesznek:

- saját kezdeményezésére vagy a monitoring bizottság kérésére az Európai Bizottság egy képviselője,
- az Ellenőrzési Hatóság, valamint az Igazoló Hatóság egy-egy képviselője,

- azon operatív programok esetében, amelyekhez az EIB, a CEB vagy az EIF hozzájárul az EIB, a CEB és az EIF egy képviselője
- állandó meghívottként az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap és az Európai Halászati Alap végrehajtásáért felelős szervezet egy képviselője.

A monitoring bizottságok működése

Az OP monitoring bizottság saját ügyrendet dolgoz ki. Általánosságban – a saját működési elveire vonatkozó döntés tiszteletben tartásával – az OP monitoring bizottságok az alábbi működési keretben tevékenykednek:

- a monitoring bizottság évente legalább kétszer ül össze;
- napirendjét és dokumentumait az ülés előtt az ügyrendnek megfelelően a titkárság elküldi a tagoknak;
- az OP monitoring bizottság titkárságának működtetéséért az OP irányító hatósága felel, a titkárság ügyviteli feladataira és működési szabályzatára nézve a monitoring bizottság döntései irányadók.

6.1.9. A regionális operatív programok intézményi feltételei

A Regionális Programok Irányító Hatósága a következő operatív programokat felügyeli:

Konvergencia célkitűzés:

- Nyugat-dunántúli operatív program
- Közép-dunántúli operatív program
- Észak-magyarországi operatív program
- Észak-alföldi operatív program
- Dél-alföldi operatív program
- Dél-dunántúli operatív program

Regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés:

- Közép-magyarországi operatív program (foglalkoztatás és versenyképesség operatív program)

A regionális fejlesztési tanácsban a kormányzati jelenlét biztosítja a döntések szakmai és kormányzati kontrollját. A regionális programok megvalósításáért – a többi operatív programhoz hasonlóan – a Kormányé a végöss felelősség.

A regionális fejlesztési tanácsokkal való együttműködést úgy kell kialakítani, hogy az az ágazati operatív programok megvalósítására is kiterjedjenek és a regionális szint az ágazati monitoring bizottságokban is helyet kapjon.

A projektek előkészítését, a döntési javaslatok kidolgozását a közreműködő szervezetek segítik.

6.1.10. Pénzügyi irányítás és ellenőrzés

6.1.10.1. Ellenőrzési hatóság

Az ellenőrzési hatóság az irányítási és ellenőrzési rendszerek hatékony, eredményes és gazdaságos működésének biztosítására kijelölt horizontális-koordinatív feladatokat ellátó szervezet, amely működésében független az irányító hatóságtól, az igazoló hatóságtól és a közreműködő szervezetektől.

Az ellenőrzési hatóság feladatai:

- biztosítja, hogy az operatív programok irányítási és ellenőrzési szereinek megfelelő működése és az elsősorban rendszerellenőrzések keretében vizsgált, illetve a programokon belül megvalósított műveletek szabályossága mintavételes ellenőrzésekkel le legyen fedve;
- biztosítja, hogy az ellenőrzéseket a megfelelő nemzetközi ellenőrzési standardok és harmonizált módszertan szerint végezzék;
- biztosítja, hogy az ellenőrzések országosan, illetve a tagállam és az EU viszonylatában is koordinált módon történjenek (ellenőrzési stratégia elkészítése és egyeztetése az Európai Bizottsággal);
- záradékkal látja el az éves ellenőrzési jelentéseket.

Az ellenőrzési hatóság felelősségi köre nem szűkül le az ellenőrzések elvégzésére, hanem annál sokkal szélesebb, horizontális-koordinatív, jogszabály-alkotási és módszertani harmonizációs feladatot is jelent, nemzeti szinten megteremtve az Európai Bizottsággal való ellenőrzési együttműködés egyetlen csatornáját. A hatóság delegálhatja az ellenőrzések elvégzését más közigazgatási vagy piaci szervezetre is.

Az ellenőrzési hatóság valamennyi operatív program esetében a pénzügyminiszter irányítása alá tartozó Kormányzati Ellenőrzési Hivatal.

6.1.10.2. Igazoló hatóság

A strukturális és kohéziós alapok támogatásainak megvalósítására szolgáló valamennyi operatív program igazoló hatósága a Pénzügyminisztérium elkülönült szervezeti egységeként működő Nemzeti Programengedélyező Iroda. Az igazoló hatósági feladatok ellátása a 2004-06-os programozási-végrehajtási időszak kifizető hatósági szervezetére és gyakorlatára épül. Ennek megfelelően az igazoló hatóság különösen a következő feladatok ellátásáért felel:

- az átutalási igénylés dokumentációjának összeállításáért, melynek keretében kiállítja az átutalási kérelmet és a költségigazoló nyilatkozatot;
- az igazolásért, melynek keretében tanúsítja az EU számára a költségnyilatkozatok pontosságát, megfelelő voltát, az irányító hatóság és a

közreműködő szervezetek irányítási és ellenőrzési rendszereinek hatékony működését, valamint annak a közösségi politikákkal való összhangját;

- az Európai Bizottságtól érkező átutalások fogadásáért;
- az adminisztratív hibák, a program irányítása során bekövetkező események vagy a szabálytalanságok miatt alkalmazandó pénzügyi korrekcióknak az uniós alapokba történő visszatérítéséért,
- egy olyan pénzügyi rendszer kialakításáért, amely képes a támogatásokat a lehető leggyorsabban a kedvezményezettekhez továbbítani.

6.2. Végrehajtási folyamatok

6.2.1. Koordinációs mechanizmusok

Az ÚMFT tervezése és végrehajtása során folyamatosan biztosítani kell:

- A nemzeti ill. EU forrásból finanszírozott fejlesztések összhangját;
- Az EU különböző fejlesztési alapjai – EMVA, EHA, strukturális alapok, Kohéziós Alap – által nyújtott támogatások koordinált felhasználását;
- Az ÚMFT-n belül az egyes operatív programok közötti szinergiák kihasználását, a célkonfliktusok, párhuzamosságok kiküszöbölését;
- Az ágazati jellegű operatív programokban a regionális szempontok figyelembe vételét, a regionális fejlesztési tanácsok folyamatos bevonását;
- A regionális operatív programokon belül az ágazati politikai keretek érvényesülését, a szakminisztériumok részvételét a fejlesztéspolitika alakításában;
- Az egyes operatív programok határain túlterjedő komplex fejlesztési programok, ezen belül a több régióra kiterjedő területi fejlesztési programok – pl. Balaton program – kialakítását és megvalósítását;
- A horizontális célok – esélyegyenlőség és megkülönböztetés tilalma, valamint, környezeti fenntarthatóság – érvényesülését minden OP-ban.

A **koordináció intézményi garanciái** egyaránt átfogják a tervezés, a végrehajtás, a monitoring, az értékelés és a visszacsatolás fázisait. Az intézmények hatékony együttműködése érdekében a **koordináció folyamatait** jogszabályok rögzítik.¹⁶

Az egyes **operatív programok** tartalmi összehangolása, az átfedések

¹⁶ A végrehajtás intézményi kereteit és az egyes szereplők felelősségét a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának szabályairól és felelős intézményeiről szóló 255/2006 (XII.8.) Korm.rendelet rögzíti. Az általános eljárási szabályokat a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának általános szabályairól szóló 16/2006. (XII.28.) MeHVM-PM együttes rendelet szabályozza.

A pénzügyi lebonyolítás és az ellenőrzési rendszerek kialakítását a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 281/2006. (XII.23.) Korm.rendelet szabályai rögzítik.

elkerülése érdekében a tervezés során az elhatárolás biztosítása érdekében az egyes operatív programokban részletes demarkációs elvek kerülnek meghatározásra.

A végrehajtás során a tartalmi koordinációt az – egyes operatív programok tervezési-végrehajtási részleteit tartalmazó, kétéves kitekintéssel készülő – **akciótervek** biztosítják. Az akcióterveket az irányító hatóság vezetésével az érintett tárcák ill. régiók és a közreműködő szervezetek szakembereiből álló tárcaközi munkacsoport (Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottság (OPTKB)) készíti elő. A dokumentumban be kell mutatni az ágazati és regionális programok közötti kapcsolódást, illetve adott esetben a nemzeti finanszírozásból megvalósuló fejlesztésekkel való összhangot.

Ezt az összhangot a meglévő koordinációs egyeztetéseken és intézményeken túl a **zászlóshajó programok** teremtik meg, amelyek egy-egy kiemelt, az ország egésze szempontjából meghatározó jelentőségű probléma megoldása érdekében megfogalmazott összehangolt beavatkozások együttesét jelentik. Ezek szükség esetén önálló programdokumentumokban jelennek meg, amelyeknek tervezése és megvalósítása tárca- és operatív program-közi tervezési munkabizottságokban, valamennyi érintett bevonásával történik.¹⁷

A vidékfejlesztéssel és halászattal való komplementaritás megteremtése és biztosítása érdekében az OPTKB-kben tagként jelen vannak az EMVA és EHA végrehajtásával foglalkozó szervezetek képviselői.

Az egy operatív programra vagy annak prioritástengelyére készülő akcióterv-dokumentumban be kell mutatni a megvalósulást szolgáló támogatási konstrukciókat, ezek ütemezését és indikatív forrásfelosztását. Ezen felül, részletesen be kell mutatni a tervezett támogatások indokoltságát és célját, beleértve

- az ágazati és regionális stratégiák és programok közötti kapcsolódást (ideértve a komplex programokat és a zászlóshajó projekteket is),
- a nemzeti finanszírozásból megvalósuló fejlesztésekkel való összhangot,
- a projekt kiválasztás részletes szempontjait ill. ezek adott programhoz való illeszkedését.

A koordináció további fórumát jelentik a Monitoring Bizottságok, melyek ugyancsak megtárgyalják az akcióterveket, és döntenek a projektselekciónál általános kritériumairól. A Monitoring Bizottságokban helyet kapnak

- az OP-ban érintett ágazati minisztériumok;
- az érintett régiók képviselői;
- a horizontális szempontok érvényesülésében érintett társadalmi partnerek, civil szervezetek

¹⁷ Részletesebben lásd: 5. sz. melléklet

- (megfigyelői státuszban) az EMVA és EHA végrehajtásával foglalkozó szervezetek képviselői.

A koordinációban szerepet kap a **Fejlesztéspolitikai Irányító Testület (FIT)**, amely összehangolja az NFT, a Nemzeti Lisszaboni Akcióprogram, a Fenntartható Fejlődés Nemzeti Stratégia és a Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv stratégiai tervezésével kapcsolatos feladatokat, véleményezi az operatív programokat, akcióterveket, pályázatok tartalmát, a komplex programokat, kiemelt projekteket, nyomon követi az operatív programok, akciótervek megvalósulását

Koordinációs feladatkörében a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség** felel:

- az ÚMFT tervezésének, programozásának, értékelésének és végrehajtásának összehangolásáért,
- az operatív programok tervezésének, programozásának és megvalósításának koordinációjáért
- a 1083/2006/EK tanácsi rendelet 27. cikk 4. bekezdés g) pontjában foglaltaknak megfelelően az operatív programok, illetve – az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program irányító hatóságával együttműködésben – az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA), valamint az Európai Halászati Alap (EHA) támogatásainak összehangolásáért;

továbbá mindezen támogatásoknak az Európai Beruházási Banktól, az Európai Beruházási Alapból és egyéb forrásokból származó támogatásokkal való összehangolásáért.

Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás biztosítása érdekében a **Pénzügyminisztérium** Támogatásokat Vizsgáló Irodája (PM TVI) részt vesz a programok és akciótervek előkészítésében, a támogatott tevékenységek vonatkozásában pedig minden esetben megvizsgálja az állami támogatási szabályok relevanciáját.

A koordináció érvényesülését teszi lehetővé az egyes programozási-végrehajtási dokumentumok **társadalmi egyeztetése** is, valamint az, hogy a projektszelekció során a bíráló bizottságba tagot delegálhat az érintett szakminiszter, ill. – a ROP-ok esetében – az érintett Regionális Fejlesztési Tanács.

A külső és belső (OP-k közötti) koordináció legmagasabb szintje - a szakpolitikák, ágazati és regionális érdekek egyeztetése, fejlesztéspolitika stratégiai szintű kérdéseiben hozott döntések alapján - a **kormány**.

A koordinációt segíti továbbá a kormány tanácsadó testületeként működő – neves szakemberekből, a Regionális Fejlesztési Tanácsok képviselőiből, a szakmai partnerek képviselőiből, valamint a FIT tagjaiból álló **Nemzeti Fejlesztési Tanács** (NFT), amely értékeli a fejlesztéspolitikai célok megvalósulását, nyomon követi az ÚMFT-ben rögzített célok teljesülését, és az EU fejlesztési irányelvek érvényesülését és összhangját, és ennek alapján javaslatokat fogalmazhat meg a kormány számára.

6.2.2. Alapelvek

Az 2004-2006-os programozási időszak tapasztalatai alapján, az intézményrendszeren belüli feladatmegosztás terén indokolt a változtatás:

- a koordináció megerősödik: az Új Magyarország Fejlesztési Tervnek a Kormány és az Európai Unió közös fejlesztéspolitikai céljait kell szolgálnia;
- a programok megvalósításával kapcsolatos gyakorlati teendőkért felelős közreműködő szervezetek hatásköre bővül;
- korszerűsítjük az európai uniós jogszabályokhoz és a támogatások hatékony lebonyolításához illeszkedő hazai jogszabályokat és egyéb szabályozókat (egységes pályázati eljárások, közbeszerzés, államháztartás és finanszírozási rendszer korszerűsítése, stb.);
- a szolgáltató állam koncepcióját átfogóan érvényesítjük a teljes pályázati folyamat során (pályázóbarát pályáztatás, „egyablakos” rendszer bevezetése, egységes ügyfélszolgálat és ügyfélkapu működtetése, pályázati dokumentáció egyszerűsítése, a kifizetésekhez szükséges dokumentáció és idő radikális csökkentése, késedelmi kamat a pályázók részére);
- hatékony és korszerű intézményrendszert építünk ki, amely a meglévő intézményrendszerre és gyakorlatokra épülve, de annál alacsonyabb költséggel, hatékonyabban, egyszerűbb és egységesebb működési mechanizmusok mentén végzi tevékenységét; az egységesítés jogszabályi és pénzügyi eszközeit a központi koordinációhoz kell rendelni, finanszírozását az uniós források (technikai segítségnyújtás) terhére kell elszámolni;
- az intézményrendszeren belüli feladatmegosztáson túl projekt típusok szerinti eljárásokat alkalmazunk, amelyek keretében a differenciált projektkiválasztást és a megvalósítás adminisztrációjának csökkentését valósítjuk meg;
- a horizontális politikák érvényesítése céljából a társadalmi partnerek bevonásával projekttypusonként útmutatókat készítünk, amelyek tételesen tartalmazzák a kötelező érvényű és önként vállalható projektelemeket, valamint az ezek számszerűsítésére szolgáló indikátorok rendszerét.

6.2.3. Horizontális elvek érvényesülése

A környezeti fenntarthatóság kritériumait a tervezés és a végrehajtás teljes folyamatában garantálni kell. Ennek érdekében az NSRK, és az operatív programok vonatkozásában stratégiai környezeti vizsgálat készült. Az ÚMFT-t és az operatív programokat az Országos Környezetvédelmi Tanács elé terjesztettük.

Az irányító hatóságok közös működési kézikönyve iránymutatást tartalmaz annak érdekében, hogy a közbeszerzési eljárások során a fenntartha-

¹⁸ A nemet, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés megakadályozása.

tósági szempontok is érvényesüljenek (zöld közbeszerzés).

A partnerségi folyamat keretében az NSRF és OP dokumentumokhoz nagyszámú – többek között környezetvédelmi, illetve az esélyegyenlőség különböző aspektusaival foglalkozó – civil szervezet fűzött észrevételeket, amelyeket feldolgoztunk, és lehetőség szerint érvényesítettünk. A partnerségi konzultáció mechanizmusát az akciótervekre és a pályázati kiírások tervezeteire is kiterjesztettük.

Az ÚMFT és az egyes operatív programok végrehajtásának valamennyi szintjén elő fogjuk segíteni a férfiak és nők közötti egyenlőséget, valamint a nemek közötti egyenlőség szempontjainak figyelembevételét. A megkülönböztetés tilalmának¹⁸ elve a végrehajtás minden szakaszában betartásra kerül, különös tekintettel a támogatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan. A különböző operatív programok műveleteinek meghatározása során és a végrehajtás valamennyi szintjén különös tekintettel leszünk a fogyatékkal élő emberek hozzáférhetőségének kritériumára.

A Koordinációs Irányító Hatóság irányelveket, útmutatót készít a fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és megkülönböztetés tilalma célok horizontális érvényesítése érdekében, folyamatosan keresi, díjazza, és terjeszti a legjobb gyakorlatokat.

A műveletek kiválasztása során a környezeti fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma szempontrendszerének érvényesítését (kötelező minimum követelményként) jogszabály garantálja. Ennek érvényesítésére – újdonságként – a pályázatok értékelésekor bevezettük az ún. kétszintű értékelést, melynek során a horizontális szempontokhoz való hozzájárulás minden projektjavaslat vonatkozásában kötelező befogadhatósági feltételként szerepel.

A Monitoring Bizottságokba kötelező jelleggel meg kell hívni legalább egy környezetvédelmi civil szervezet, valamint a romákat, a fogyatékos-sággal élő embereket és a nők és férfiak esélyegyenlőségét képviselő legalább egy-egy civil szervezet képviselőjét.

A környezeti fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma szempontjainak érvényesüléséről a program végrehajtásáról szóló értékelésekben, rendszeres, a Kormány, a Monitoring Bizottságok, a FIT, az NFT illetve az Országgyűlés számára készülő jelentésekben külön is számot adunk.

Az ÚMFT környezetvédelmi hatásairól, valamint a fenntarthatóság horizontális szempontjainak teljesüléséről évente tájékoztatást adunk az Országos Környezetvédelmi Tanács számára.

Az intézményrendszer működése során a pályázók számára széles körű információs és ügyfélszolgálati támogatást nyújt. Ezen belül a hátrányos helyzetű csoportok számára célzott tájékoztatási és támogatási tevékenységet tervezünk. Így például: specifikus tájékoztató kiadványokat készí-

tünk, szemináriumokat szervezünk. Az ügyfélszolgálati munkatársak számára külön, a célcsoport szükségleteihez igazodó képzést szervezünk. A fogyatékkal élők eligazodása érdekében - középtávon - tervezzük honlapunk akadálymentesítését. A hátrányos helyzetű térségekben működő pályázókat országos, kistérségi szintű tanácsadói hálózatunkon keresztül közvetlenül is elérjük, számukra helyben is tanácsadási lehetőséget biztosítunk.

6.2.4. Folyamatok

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elkészítésétől a programok elindításáig zajló folyamatot az 5. számú melléklet mutatja be részletesen. E mellékletben szereplő projektlista indikatív, annak véglegesítéséről más projektlistákkal való összevetés és értékelés után dönt a Kormány.

Gördülő tervezés, akciótervek

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az operatív programok részletes tartalmát és annak koordinációját a 2007-13-as programidőszakban nemzeti szinten elfogadandó akciótervek rögzítik.

Az akciótervek tartalmazzák a támogatási konstrukciókat és az azokhoz kapcsolódó információkat egy adott operatív programra, vagy – ha különböző prioritásokért különböző szakminiszterek, illetve regionális fejlesztési tanácsok a felelősek – egy vagy több prioritásra vonatkozóan.

Az akcióterv a következőket tartalmazza:

- a támogatási konstrukciók részletes bemutatását legalább két évre;
- az operatív program illetve a prioritás(ok) megvalósításának bemutatását és ütemezését a teljes programozási időszakra;
- a támogatási konstrukció részletes indoklását.

Az akciótervet az érintett szakminiszter illetve régió javaslatainak felhasználásával – egységes módszertan alapján – a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség állítja össze.

A folyamatos értékelések rendszere

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtásának, eredményeinek és hatásainak értékelése az Európai Bizottság módszertani útmutatásával összhangban, folyamatos rendszerben történik.

A gördülő tervezést és a végrehajtást folyamatos értékelési rendszer támogatja, amely:

- képes operatív céllal lefolytatott értékelésekkel javítani a végrehajtás eredményességét, hatékonyságát és biztosítani a rendszer finomhangolását;
- képes stabil alapokat szolgáltatni a stratégiai céllal elvégzett, a fejlesztési tervben és az operatív programokban megfogalmazott célok elérését és a beavatkozások együttes hatásait vizsgáló értékelések-

hez.

A folyamatos értékelés rendszerének elemei:

- indikátorrendszer és értékelő jelentések,
- egyedi beavatkozások értékelése,
- akciótervek előzetes és záró értékelése,
- az operatív programok átfogó értékelése
- a fejlesztési terv átfogó félidei és utólagos értékelése.

A végrehajtást támogató monitoring információs rendszerből és más rendszeres adatgyűjtésekből származó információkon alapuló indikátorrendszer segít kézzelfoghatóvá tenni a végrehajtás területén mutatott előrehaladást, és a kitűzött stratégiai célok elérése során felmutatott eredményeket. Az előrehaladásról éves jelentések készülnek, amelyek célja a végrehajtás rendszerében rejlő javítási lehetőségek feltérképezése, illetve a beavatkozások, programok eredményességének és hatásosságának növelését biztosító egyedi beavatkozások éves értékelési tervének összeállítása.

Az éves értékelési terv az előre meghatározott kritériumok mentén kiválasztott, egyedi beavatkozások értékelését rendszerezi. Az egyedi beavatkozások értékelésének célja a folyamatos visszacsatolás biztosítása a tervezés és a végrehajtás számára, valamint beavatkozási szintű információk előállítása az átfogó programértékelések gyors és jó minőségben történő elvégzéséhez.

6.2.5. Az Új Magyarország Fejlesztési Tervet szolgáló adminisztratív kapacitás hatékonysága

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtását közvetlenül, illetve közvetett módon szolgáló adminisztratív kapacitás különíthető el.

Több szervezet fő feladata az ÚMFT végrehajtása, vagyis ezek a **közvetlenül szolgáló szervezetek**. Ezeket a végrehajtási fejezet részletesen bemutatja, kitérve a közöttük levő kapcsolatrendszerre és feladatlehatárolásra is.

A Végrehajtási operatív program fő célja, hogy alkalmassá tegye e szervezeteket a feladatok eredményes és hatékony ellátására. Mint azt korábban jeleztük, kifejezett szándék a koordináció megerősítése a fejlesztéspolitikai szereplők között; a teljesítményalapú működés megalapozása az irányító hatóságoknál és a közreműködő szervezeteknél; a meglevő tapasztalat és jó gyakorlatra építve az alacsonyabb működési költség elérése; valamint az ügyfelek magasabb színvonalú kiszolgálása érdekében csökkentjük az eljárásokkal kapcsolatos adminisztrációt (például „egyablakos” rendszer bevezetése, egységes elektronikus tájékoztatási és ügyfélszolgálati rendszer működtetése, pályázati dokumentáció egyszerűsítése, a kifizetésekhez szükséges dokumentáció radikális csökkentése).

A fejlesztéspolitikai intézményrendszer működésének a hatékonyabbá tétele szükséges, de nem elegendő feltétel az Új Magyarország Fejlesztési Tervben foglalt célkitűzések teljesítéséhez. **A közigazgatás egésze ugyan csak közvetve szolgálja** az Új Magyarország Fejlesztési Tervet, de annak a rendszerszintű megújítása nélkül nem maximálható az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtásából eredő társadalmi haszon. Éppen ezért a fejlesztéspolitikai intézményrendszer mellett a tágabb közigazgatási környezet adminisztratív hatékonyságának növelésére is sor kerül az elkövetkező években.

A közigazgatással szembeni alapvető elvárás, hogy az eredményesség kerüljön a tevékenységeinek középpontjába, működése során hatékonyan használja fel a rendelkezésére bocsátott erőforrásokat, továbbá legyen magasabb az általa nyújtott szolgáltatások színvonala. Ahol lehet, ott törekedni kell a rendszer egészét érintő beavatkozások megvalósítására, ahol pedig ez nem érhető el, ott a rendszer szempontjából kulcsfontosságú elemek megújítását kell megcélozni. A közigazgatás átalakításánál támaszkodni kell az infokommunikációs technológiák által nyújtott előnyök kiaknázására.

Külön kiemelendő, hogy az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtása nem áll meg a közigazgatás határainál, hanem abban tevékeny szerepet játszanak a partnerek is. Így az adminisztráció hatékonyabbá tételét szolgáló beavatkozások megtervezésénél és a gyakorlatba történő átültetésénél egyfajta horizontális szempontként mindig figyelembe kell venni a partnerek bevonását is.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtását közvetett módon szolgáló szervezetek megújítását – elsősorban – az Államreform operatív program és az Elektronikus közigazgatás operatív program célozza meg.

7. Koherencia, konzisztencia

7.1. Összhang a Nemzeti Akcióprogrammal

A Nemzeti Akcióprogram (NAP) a 2005 és 2008 közötti periódusra fogalmaz meg intézkedéseket, ezáltal mind az I. Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtásának utolsó, mind pedig az Új Magyarország Fejlesztési Terv végrehajtásának első éveit lefedi. Ennek megfelelően az Új Magyarország Fejlesztési Terv – a NAP-pal összhangban – a foglalkoztatottság bővítésére, a növekedésre, a társadalmi összetartozás erősítésére és a valós konvergenciára törekszik. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv az operatív programokon keresztül hozzájárul a lisszaboni célok teljesüléséhez a termelékenység növelésével, valamint az üzleti feltételek és a munkakörülmények javításával.

A Nemzeti Akcióprogramban vázolt intézkedések előrehaladásáról - az Európai Bizottság kezdeményezésére - a többi tagállamhoz hasonlóan

hazánk 2006. októberében jelentést készít. Magyarország, kiemelt figyelemmel az Európai Bizottságnak a nemzeti lisszaboni akcióprogramra vonatkozó ország-értékelésére, a 2006. március 23-24-i Európai Tanács következtetéseire, valamint a Kormány által meghatározott hármas célkitűzésre (egyensúly, reform, fejlesztés), felülvizsgálta a 2005. évi nemzeti lisszaboni akcióprogramot és kijelölte azokat a prioritásokat, amelyek – a nemzeti sajátosságokat figyelembe véve – a leginkább hozzájárulhatnak hazánk, és az unió egészét illetően a gazdaság és a foglalkoztatás növekedéséhez. E prioritások figyelembevételével fogalmazzuk meg az Új Magyarország Fejlesztési Terv releváns intézkedéseit.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv megvalósítása során folyamatosan össze kívánjuk vetni a megvalósulás eredményeit lisszaboni célkitűzéseinkkel. Ebben az összefüggésben külön figyelemmel kísérjük a vállalkozások versenyképességének és az innovációnak az alakulását a Monitoring Bizottságok ülésein.

A felülvizsgált nemzeti lisszaboni akcióprogramban, a makro- és mikrogazdaság, valamint a foglalkoztatás terén meghatározott reformintézkedések következtetés végrehajtása, az Új Magyarország Fejlesztési Tervben szereplő intézkedésekkel együttesen járul hozzá a konvergencia-program sikeres végrehajtásához, így a foglalkoztatás és a gazdaság növekedésének hosszú távú biztosításához.

Magyarország meggyőződése, hogy a lisszaboni célkitűzések és az európai kohéziós politika között egymást erősítő szoros kapcsolat van. Az európai kohéziós politika egy magas megtérülést hozó befektetés, amely segít a fejlődés előtti strukturális akadályok lebontásában, és amely jelentős növekedési potenciált képes megmozgatni, emellett pedig hozzájárul az európai régiók által kínált lehetőségek minél szélesebb körű kihasználásához.

A nemzeti lisszaboni akcióprogramban Magyarország meghatározta azokat a prioritásait, amelyek - figyelembe véve a nemzeti sajátosságokat, közvetlenül járulnak hozzá a lisszaboni stratégia nemzeti szintű megvalósításához. Ezek a prioritások az alábbiak:

- költségvetési hiány csökkentése;
- államreform;
- kutatás-fejlesztés és innováció;
- üzleti környezet fejlesztése;
- környezetfejlesztés;
- energiapolitika;
- infrastruktúra-fejlesztés és versenyelvű szabályozás;
- az aktív munkaerő-piaci politikák szerepének megerősítése;
- célzott támogatások a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása érdekében;
- az egész életen át tartó tanulás támogatása;
- az oktatás minőségének, eredményességének és hatékonyságának javítása.

Ennek következtében az Új Magyarország Fejlesztési Terv és a NAP stratégiája összehangolt, a beavatkozási területek megfeleltethetők. (Részletesen a 3. mellékletben).

A nemzeti lisszaboni akcióprogramban meghatározott prioritásoknak megfelelően kerültek meghatározásra az Új Magyarország Fejlesztési Terv céljai és az operatív programok struktúrája is. (Lásd 3. melléklet).

7.2. Összhang a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokkal

A stratégia kifejtésénél az egyes prioritásoknál részletesen bemutatjuk a kohézióra vonatkozó Közösségi Stratégiai Iránymutatások (CSG) megfeleltetését, ezeket összefoglalóan, prioritás szinten az alábbi táblázatban mutatjuk be.

12. táblázat: A prioritások megfeleltetése a CSG iránymutatásaival

CSG iránymutatásai	Prioritások
1. iránymutatás: Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni	▪ Környezeti és energetikai fejlesztés ▪ Közlekedésfejlesztés
2. iránymutatás: A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése	▪ Gazdaságfejlesztés
3. iránymutatás: Több és jobb munkahely	▪ Társadalmi megújulás ▪ Államreform
A kohéziós politika területi dimenziói	▪ Területfejlesztés

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv beavatkozás-csoportjainak részletesebb megfeleltetését a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokkal az 4. számú melléklet tartalmazza.

7.3. Összhang és koordináció az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Tervvel és a Nemzeti Halászati Stratégiai Tervvel

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által koordinált Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) a már említett országos koncepciókkal valamint a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokban megfogalmazott irányelvekre, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapról szóló 1698/2005/EK rendeletre és a vidékfejlesztési stratégiai iránymutatásokról szóló 2006/144/EK tanácsi határozat rendelkezéseire valamint az 1198/2006/EK tanácsi rendeletre alapozva készül.

Az agrár- és vidékfejlesztés nem része e dokumentumnak

Továbbá figyelemmel az 1083/2006/EK tanácsi rendelet 27. cikke 4(g) bekezdésében foglaltakra, az alábbiak szerint mutatjuk be a tervezés során követett, és a megvalósításban tervezett koordinációs mechanizmusokat.

7.3.1. A tervezési összehangolás elvei

Magyarország vidéki jellegű országgént jellemezhető, mivel az ország területének nagyobbik részét a különböző nemzetközi besorolások vidéki-nek tekintik. Ezek a területek gyakran sajátos társadalmi és gazdasági problémákkal bírnak, ezért koordinált erőfeszítésekre van szükség a vidéki gazdaság diverzifikálása és a vidéki területek életminőségének javítása érdekében azért, hogy növekedjen Magyarországon a területi és társadalmi kohézió.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv, az Új Magyarország Vidékfejlesztési és a Nemzeti Halászati Stratégiai Terv (NHST) keretében több európai alap (nevezetesen a Strukturális Alapok, a kohéziós Alap, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap és az Európai Halászati Alap) beavatkozása történik meg, közösen megvalósítva az országos fejlesztéspolitikai célokat. Ezért fontos a tevékenységek koordinációja, hogy a kitűzött célok elérhetők legyenek, és biztosítható legyen a szinergia a tevékenységek között.

A közös fejlesztési célok magukban foglalják a területi különbségek csökkentését, valamint a vidékfejlesztés kibővítésével a társadalmi kohézió megerősítését, a gazdasági tevékenységek diverzifikációját, a természeti környezet fenntartható használatát és védelmét, valamint a helyi közösségek és szolgáltatások fejlesztését.

Annak érdekében, hogy a közös strukturális, foglalkoztatási és vidékfejlesztési politikák közötti szinergiát, valamint az Alapok közötti koordinációt biztosíthassuk, a megvalósítást - a stratégiák hatásának maximalizálása érdekében - az alábbi főbb szempontok vezérlik:

- biztosítjuk a stratégiák kiegészítő jellegét,
- biztosítjuk a különböző tevékenységek közötti szinergiát,
- elkerüljük a kettős finanszírozást.

A fenti elveket alkalmazzuk a részletes lehatárolások esetében. Ezeket a megfelelő programokban mutatjuk be, tematikus megközelítésben.

7.3.2. Koordináció a megvalósítás során

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv, a Nemzeti Halászati Stratégiai Terv és az Új Magyarország Fejlesztési Terv kapcsolódásai mentén a programok tervezésének és végrehajtásának koordinációjára különös figyelmet kell fordítani. A több tárcát, illetve programot érintő fejlesztések közötti összhangot a tárcák folyamatos, a tervezés időszakától a megvalósításon keresztül az ellenőrzésig terjedő együttműködése biztosítja. A tervezés során ezt elsősorban Fejlesztéspolitikai Irányító Testület biztosítja, majd a tárcaközi összetételű bizottságok (Tervezési Operatív Bizottság, illetve az operatív programok tervezési koordinációs bizottságai) útján, a különféle akciótervek illetve pályázatküldések egyeztetésével

Kiemelten fontos az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv összhangja a megvalósítás során

az összehangolás a program teljes időszakában megvalósul, így a szinergikus hatások érvényesülnek. A programok végrehajtását felügyelő Monitoring Bizottságokban meghívottként részt vesz az ÚMVP és a Halászati Operatív Program (HOP) lebonyolításért felelős intézmény képviselője is.

A részletes koordinációs mechanizmus a 6.2.1. fejezetben szerepel.

8. Értékelés (ex-ante és környezeti szempontú értékelés)

8.1. Ex ante értékelés

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal 2005. december 28-án közbeszerzési eljárást hirdetett az Új Magyarország Fejlesztési Terv előzetes értékelésére. Az eljárás a versenyhelyzet megteremtése és a legelőnyösebb ajánlat kiválasztása mellett az értékelők függetlenségét is biztosítja. A **HBF Hungaricum Gazdasági, Tanácsadó és Szolgáltató Kft.**, az **EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.**, és a **MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft. Konzorciuma (a továbbiakban Konzorcium)** nyújtotta be a legelőnyösebb ajánlatot, az értékelési feladat 2006. március 1-jén kezdődött.

Folyamatos interakció

Az értékelési feladat a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség tervezésben résztvevő munkatársaival zajlott oly módon, hogy a műhelymunkákba az érintett prioritás operatív programjának Irányító Hatóság munkatársai, szakértői is bekapcsolódtak. Az **iterációs folyamat** során láthatóvá vált az értékelői és tervezői álláspontok közelítése. Mivel az ÚMFT terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy minden szükséglet, probléma teljes háttérét feltárja a helyzetértékelés, így bizonyos kérdésekben súlypontok meghatározására volt szükség.

A konzisztencia vizsgálata

A terv belső konzisztenciájának fejlődéséhez tartozó **legjelentősebb strukturális és tartalmi változásnak a helyzetértékelés és a stratégia közötti összekötő kapocs megjelenését** ítélték.

Megteremtődött az összhang a dokumentum elemei között, a helyzetértékelés tagolása igazodik a stratégia logikájához. A dokumentum célrendszerre átláthatóbb lett, az átfogó célok és a célokhoz tartozó tematikus és területi prioritások összeegyeztethetők.

Relevancia

Az egyes beavatkozások relevanciája és azok súlyozása a főként statikus indikátorok alkalmazása miatt nem jelenik meg minden területen. Pozitívként ítélte meg az értékelő, hogy az ex ante értékelésre reagálva már megjelentek idősoros mutatók is a dokumentumban, amelyek jól szemléltetik a folyamatok irányát és a beavatkozás szükségességét. **Az ÚMFT az átfogó célokhoz tartozó indikátorok esetében meghatározta a kiinduló értékek növekedésének arányát.**

A külső koherencia vizsgálata

A dokumentum külső koherencia szempontjából sokat javult, a szükséges kapcsolódásokat szinte teljes mértékben tartalmazza.

Az ex ante értékelők észrevételeire adott válaszok

A műhelymunka, mint módszertan alkalmazása lehetővé tette, hogy az **interakció a tervezők és az ex ante értékelők, továbbá a bevont irányító hatósági szakemberek között** közvetlen legyen és az álláspontok kölcsönös megértését, közelítését szolgálja. Az ex-ante értékelők és a tervezők konstruktív párbeszéd keretében vitatták meg az értékelési javaslatokat, észrevételeket. Az elfogadott javaslatokat a tervezők átvezették, vagy beazonosították az észrevételt érintő munkarészt – a javaslatokra részben írásban is reflektáltak.

Az értékelői felvetések közül a következők esetén maradtak nézetkülönbségek az értékelő és a tervezők között:

- Az értékelők keveslik, hogy a dokumentum mindössze egyetlen mondatot szentel a két átfogó cél közötti ellentmondás bemutatásának és feloldásának.

Tervezői válasz Megítélésünk szerint a vállalkozások növekvő termelékenysége és versenyképessége előfeltétele annak, hogy a foglalkoztatás hosszú távon növekedjen, ugyanakkor a termelékenység növekedés rövid távú hatása a munkaerő-piaci keresletre nem egyértelmű. Ennek megfelelően nem látunk egyértelmű ellentmondást a két cél között. Azt gondoljuk, hogy az ÚMFT-nek a beavatkozások hosszú távú hatásaira kell fókuszálnia, ezért a versenyképesség továbbra is kiemelt cél marad.

- Az értékelő szerint az ÚMFT nem fókuszál kellően. Úgy véli, hogy az abszorpciós kapacitás bizonyosan gátat szab a nagy ívű terveknek; a leírt szemléletváltozáshoz kb. 30-50 évre van szükség – egy programozási időszak ehhez bizonyosan kevés. Nincsenek előrehaladásra utaló igék, csak egy rossz helyzet és egy tökéletes célállapot - amit 7 év alatt (minden téren!) elér az ország.

Tervezői válasz: Az ex-ante felvetés túl általános. A fókuszálás a legfontosabb megoldandó feladatokat, a legfontosabb fejlesztési célokat veszi célba.

- Az értékelő megítélése szerint az emberi erőforrás fejlesztése prioritás jelenleg nem jelöl meg célt, az egyetlen értelmezhető megfogalmazás túl általános (a társadalom megújulásának az emberi erőforrás megítélésük szerint nem egyedüli alapja, hanem csak egyik tényezője).

Tervezői válasz: A prioritás kellőképpen kifejtésre kerül, s megfelel a Közösségi Stratégiai Iránymutatásoknak.

- A környezet fejlesztése prioritás esetében nem tükröződik vissza az elvárt célállapot, sem a beavatkozásokat megalapozó markáns koncepció. Az értékelő szerint a prioritás nem mutatja be a beavatkozások céljául szolgáló jelenségekre, folyamatokra, problémákra ható egyéb tényezőket (pl. gázár-szabályozás - megújuló energia felhasználás aránya).

Tervezői válasz: a környezetvédelmi jellegű beruházásoknál elsősorban a közösségi előírások és kötelezettségek betartására koncentráltunk. A külső ható tényezők kifejtésére e dokumentumban nincsen lehetőség.

- A pólusok kiválasztásának szempontrendszer hiányzik a dokumentumból, ezért a pólusok súlyához képest indokoltságuk nem megfelelő.

Tervezői válasz: A pólusokat az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptiót és az Országos Területfejlesztési Konceptiót elfogadó OGY határozat sorolja fel. A dokumentumban a pólusok indokoltsága megfelelően lett bemutatva.

Partnerség

2006. augusztus-szeptember hónapokban a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség összesen 4000 partnert szólított meg. A dokumentumból hiányzott a Makrogazdasági céljaink, valamint a Gazdasági növekedés szerkezet kockázatokkal című fejezet, ami a társadalmi gazdasági helyzetértékelésen belül a magyar gazdaság helyzetértékelését adta volna. A 2006. augusztus-szeptember hónapokban lefolytatott partnerségi egyeztetés összességében kielégítette a partnerséggel szemben támasztott követelményeket.

8.2. Környezeti szempontú értékelés

Az ÚMFT környezeti szempontú értékelését az ezen értékelés mellett a 2007-2013-as időszak operatív programjainak stratégiai környezeti vizsgálatára közbeszerzési eljárás keretében felkért Respect Kft – Corvinus Egyetem Konzorcium végezte el.

A környezeti szempontú értékelés célja, hogy a környezeti és fenntarthatósági szempontok az előkészítési és tervezési folyamatába való integrálásának segítségével javítsa a stratégiai dokumentumok minőségét, környezeti hatékonyságát és környezeti szempontú konzisztenciáját, azok negatív környezeti hatásainak csökkentése és kiküszöbölése, pozitív környezeti hatásainak növelése és erősítése érdekében.

Az ÚMFT környezeti szempontú értékelése során az értékelő fenntarthatósági megközelítés alkalmazását tartotta célszerűnek.

Az értékelő megítélése szerint a fenntarthatósági szempontok integrálásának előkészítése részben megtörtént, mivel az ÚMFT horizontális politikákat tárgyaló szakaszában részletesen foglalkozik ugyan a fenntarthatóság érvényesítésével, azonban megállapításuk szerint a helyzetértékelés szűkösen tartalmaz információkat a fenntarthatóság jelenlegi állapotára vonatkozóan, nehézzé téve a fenntarthatósági szempontból is megfelelő beavatkozások és indikátorok kialakítását.

Az értékelő határozott álláspontja szerint horizontális politikák keretében megfogalmazott alapelvek következetes érvényesítésére van szükség az ÚMFT minden releváns szakaszában, az operatív programok készítése és végrehajtása során is. Ezért rögzíteni javasolják, hogy a fenntarthatósági szempontok érvényesítése céljából az operatív programok, nagyprojektek, zászlóshajó projektek, akciótervek megvalósítása során fenntarthatósági minimumkritériumokat kell megfogalmazni, amelyek kiindulási alapja a horizontális politikák 3.1.4.1. és a 3.1.4.2. pontokban megfogalmazott alapelvei.

A program célrendszeréről és prioritásainak értékelése során úgy ítélték meg, hogy nem találhatók az egyes prioritások közötti környezeti vonatkozású keresztkapcsolatok, hivatkozások az egyes célok végrehajtását támogató összefüggő területeken.

Az értékelő felhívta a figyelmet arra, hogy mivel a jelenlegi struktúrában kiemelkedő szerepet tölt be a növekedés két fő célja, a prioritásokban megfogalmazott beavatkozások során fennáll a veszélye a fenntarthatósági, környezeti szempontok háttérbeszorulásának. Kiemelt jelentősége van ilyen körülmények között a horizontális politikák következetes érvényesítésének.

További kockázatként ítélte meg az értékelő, hogy a növekedést fő célként kitűző terv háttérbe szoríthatja a helyi és regionális táji és környezeti szempontokat, illetve felhívta a figyelmet az infrastrukturális - kifejezetten közút és autópálya - beruházások esetében az európai szinten is kimagasló biodiverzitás jelentős csökkenésének veszélyére.

Az ÚMFT egyik legfontosabb hiányosságaként jelölték meg, hogy kizárólag a Natura 2000 és a védelmi státusz alatt álló területekkel foglalkozik, (szinte teljes mértékben figyelmen kívül hagyva a védelem alatt nem álló, de értéket képviselő területek jelenlegi helyzetét, és a jövőjükkel kapcsolatos számtalan tényezőt), valamint a kulturális örökség és az épített örökség kérdéskörével, problémáival.

Az értékelő megítélése szerint az Új Magyarország Fejlesztési Terv lehetőségeket rejt ugyanakkor arra vonatkozóan is, hogy az **ország versenyképessége a szükséges infrastruktúra kiépítése mellett, az ország speciális, egyedi erősségeire építve növekedjenek.** E lehetőségek kihasználása érdekében az egyes prioritások vonatkozásában érvényesíteni javasolja az értékelő az alábbi elvárásokat az operatív programok és akciótervek véglegesítése során:

1. Anyag-energiatakarékos megoldások előtérbe-helyezése,
2. Forgalomcsökkentés, forgalomszervezés, közösségi közlekedés, környezeti kísérő intézkedések elsődlegessége
3. Környezetegészségügy, megelőzés az egészségügyben, munkahelyi környezet megfelelő kialakítása
4. Szennyezés, kibocsátás csökkentése
5. Értékmegőrző területhasználat
6. Szolgáltató jellegű, megelőző és ellenőrző hatósági működés, mintaszerűen környezeti takarékos közigazgatás
7. Közösségek erősítése a családok védelme

A környezeti értékelésre adott **összefoglaló tervezői válasz:**

Az SKV jelentésben foglaltak alapján a tervezés figyelembe vette, hogy a növekedés ösztönzése a fenntarthatóság figyelembevételével valósuljon meg.

9. Mellékletek

1. sz. melléklet: *Az Új Magyarország Fejlesztési Tervet megvitató fórumok*

Országos fórumok, testületek:

Országos Érdekegyeztető Tanács

Munkaadói oldal:

Agrár Munkaadói Szövetség (AMSZ)
Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége (ÁFEOSZ)
Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ)
Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviselői Szövetsége (KISOSZ)
Magyar Iparszövetség (OKISZ)
Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ)
Stratégiai és Közzszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége (STRATOSZ)
Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (VOSZ)

Munkavállalói oldal:

Autonóm Szakszervezetek Szövetsége
Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés
Szakszervezetek Együttműködési Fóruma
LIGA Szakszervezet
Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ)
Munkástanácsok Országos Szövetsége

Gazdasági és Szociális Tanács

az alábbi szervezetek képviselőiben:

Agrár Munkaadói Szövetség
Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége
Ipartestületek Országos Szövetsége
Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviselői Szövetsége
Magyar Iparszövetség
Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége
Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége
Stratégiai és Közzszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége
Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége
Autonóm Szakszervezetek Szövetsége
Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés
Liga Szakszervezetek
Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége
Munkástanácsok Országos Szövetsége
Szakszervezetek Együttműködési Fóruma
Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület
Ipari Parkok Egyesülete
Európa Ház
Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Közgazdasági Társaság

Országos Területfejlesztési Tanács

Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
Miniszterelnöki Hivatal
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
Szociális és Munkaügyi Minisztérium
Pénzügyminisztérium
Egészségügyi Minisztérium
Oktatási és Kulturális Minisztérium
Külügyminisztérium
Nyugat-dunántúli RFT
Dél-dunántúli RFT
Dél-alföldi RFT
Közép-magyarországi RFT
Közép-dunántúli RFT
Észak-magyarországi RFT
Észak-alföldi RFT
Budapest Főváros Önkormányzata
MKIK Országos Területfejlesztési Kollégiuma
Magyar Agrárkamara
Magyar Iparszövetség
Értelmiségi Szakszervezetei Tömörülés
Országos Önkormányzati Szövetségek
Községek, Kistelepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége
Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata
Megyei Jogú Városok Szövetsége
Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége
Magyar Természetvédők Szövetsége
REFLEX Környezetvédő Egyesület
EU-Drom Egyesület
ECOVAST
Központi Statisztikai Hivatal
Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács
Balatoni Fejlesztési Tanács
Magyar Tudományos Akadémia
Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács

Országos Környezetvédelmi Tanács

Magyar Tudományos Akadémia

Történelmi egyházak képviselői:

Magyar Katolikus Egyház
Magyarországi Református Egyház
Magyarországi Evangélikus Egyház
Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége

Parlamenti pártok szakértői:

Magyar Szocialista Párt

Szabad Demokraták Szövetsége
Fidesz-Magyar Polgári Szövetség
Kereszténydemokrata Néppárt
Magyar Demokrata Fórum

Ágazati fórumok:

Gazdaság:

Agrár Munkaadói Szövetség
Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége
Amcham (The American Chamber of Commerce in Hungary)
Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége
Magyar Európai Üzleti Tanács (Hungarian European Business Council)
Ipari Parkok Egyesülete
Joint Venture Szövetség
Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviselői Szövetsége (KISOSZ)
Lisszaboni Stratégia Magyar Platform
Magyar Bankszövetség
Magyar Feltalálók Egyesülete
Magyar Innovációs Szövetség
Magyar Iparszövetség
Magyar Jogász Egylet
Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
Magyar Közgazdasági Társaság
Magyar Logisztikai Beszerzési és Készletezési Társaság (MLBKT)
Magyar Nemzeti Bank
Magyar Vállalkozásfejlesztési Konzorcium
Menedzserek Országos Szövetsége
Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara
Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Tanácsa (HAIC)
Országos Fogysztóvédelmi Egyesület
Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság
Távközlési Érdekegyeztető Fórum
Tudományos Technológiai és Ipari Parkok Szövetsége (TTIPSZ)
Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (VOSZ)
Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége (AIOSZ)

Közlekedés:

FŐMTERV Rt.
Közlekedéstudományi Egyesület
Magyar Államvasutak Zrt.
Magyar Kerékpárosklub
Magyar Közúti Fuvarozók Egyesülete
Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság (MLBKT)
Magyar Mérnöki Kamara
Magyar Vasúti-, Vízi- és Légit közlekedési Szövetség
MTA Világgazdasági Kutató Intézet
Nemzeti Autópálya Zrt.

Urbanisztikai Társaság
Volán Egyesülés

Oktatás, egészségügy, foglalkoztatás:

Alapítványi és Magániskolák Egyesülete
Autonóm Szakszervezetek Szövetsége
Cigányügyi Tárcaközi Bizottság
Közép-európai Egyetem (Central European University)
Doktoranduszok Országos Szövetsége
Egészségügyi Gazdasági Vezetők Egyesülete
Egyenlő Bánásmód Hatóság
Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés
Európai Integrációs és Fejlesztési Együttműködési Ügynökség
Fogyatékkal Élő Emberek Esélyegyenlősége Munkacsoport
Gimnáziumok Országos Szövetsége
Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
Junior Achievement
Káva Kulturális Műhely
Kézenfogva Alapítvány
Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (KKDSZ)
Lélegzet Alapítvány
Levegő Munkacsoport
LIGA Szakszervezet
Magyar Kórházzövetség
Magyar Rákellenes Liga
Magyar Rektori Konferencia
Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége
MSZOSZ Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége Tárgyalócsoport
Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége
Munkanélküliek és Álláskereső Egyesületeinek Országos Szövetsége
Munkástanácsok Országos Szövetsége
Nagycsaládosok Országos Egyesülete
Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetsége
Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Szakmai Műhely
Országos Gyermekvédő Liga
Országos Szülői Szervezetek Egyeztető Fóruma
Önkéntes Központ Alapítvány
Roma Polgárjogi Alapítvány
Szociális Szakmai Szövetség
Szövetség a Közösségi Részvétel Fejlesztéséért
Tegyünk Egészségünk Színvonaláért Alapítvány (TESZ)
Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
Vezetési Tanácsadók Magyarországi Szövetsége

Környezetvédelem, energetika:

CSEMETE Természetvédelmi Egyesület
E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület
EMLA Egyesület
Energia Klub Környezetvédelmi Egyesület
Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület

Építészet-Biológiai Egyesület
Európai Integrációs és Fejlesztési Együttműködési Ügynökség
Független Ökológiai Központ Alapítvány
Hajdúböszörményi Ifjúsági Természetvédő Kör
Hulladék Munkaszövetség
Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetsége
Levegő Munkacsoport
Magyar Biokultúra Szövetség
Magyar Természetvédők Szövetsége
Magyarországi Üzleti Tanács a Fenntartható Fejlődésért/BCSD Hungary
Paksi Atomerőmű Zrt.
REFLEX Környezetvédő Egyesület
Védegylet
Villamosenergiái Dolgozók Szakszervezete
WWF Világ Természeti Alap Magyarország Alapítvány
Zöld Akció Egyesület

Területfejlesztés, turizmus:

Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége
Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége (KÖOÉSZ)
Községek, Kistépülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége
Levegő Munkacsoport
Magyar Faluszövetség
Magyar Önkormányzatok Európai Szövetsége (MÖESZ)
Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ)
Magyar Szállodaszövetség
Magyar Település- és Területfejlesztők Szövetsége
Magyar Turisztikai Egyesület
Magyar Turizmus Rt.
Magyar Vendéglátó Szövetség
Megyei Jogú Városok Szövetsége (MJVSz)
Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége (MÖOSZ)
MTA Regionális Kutatások Központja
Országos Területfejlesztési Civil Érdekegyeztető Fórum (OTCEF)
Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ)
Területfejlesztési Régiók Egyeztető Tanácsa (TERET)
Turisztikai Tanácsadók Szövetsége

Államreform:

Budapest Business Center Association
Építészet - Biológiai Egyesület
Európai Integrációs és Fejlesztési Együttműködési Ügynökség
Információs Társadalom- és Trendkutató Központ/Infónia
Informatikai Vállalkozások Szövetsége
Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ)
Jegyzők Országos Szövetsége
Levegő Munkacsoport
Magyar Bírói Egyesület
Magyar Európai Üzleti Tanács
Magyar Közigazgatási Kar

Magyar Minőség Társaság
Magyar Tartalomipari Szövetség
Magyar Teleház Szövetség
Magyarországi Vezető Informatikusok Szövetsége
MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet
Neumann János Számítógép-tudományi Társaság
Stratégiai és Közszolgáltató Társaságok Országos Szövetsége (STRATOSZ)
Városi Jegyzők Egyesülete

A regionális egyeztetések résztvevői:

Dél-alföldi RFT:

Belügyminisztérium
Ifjúsági, Szociális, Családügyi és Esélyegyenlőségi Minisztérium
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Oktatási Minisztérium
Békés Megyei Kistérségi Fórum
Miniszterelnöki Hivatal
Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács
Bács-Kiskun Megyei Területfejlesztési Tanács
Békés Megyei Területfejlesztési Tanács
Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Szeged Megyei Jogú Város
Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város
Kecskemét Megyei Jogú Város
Békéscsaba Megyei Jogú Város
Csongrád Megyei Területfejlesztési Önkormányzati Társulások
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Bács-Kiskun Megyei Kistérségi Fórum

Dél-dunántúli RFT:

Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Pénzügyminisztérium
Somogy Megyei Területfejlesztési Tanács elnöke
Baranya Megyei Közgyűlés
Belügyminisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala
Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Ifjúsági, Szociális, Családügyi és Esélyegyenlőségi Minisztérium
Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata, polgármester
Oktatási Minisztérium
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Somogy Megyei kistérségi társulások
Tolna Megyei kistérségi társulások

Baranya Megyei kistérségi társulások
Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata
Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

Észak-alföldi RFT:

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
Jász-Nagykun-Szolnok megye
Hajdú-Bihar megye
Szolnok Megyei Jogú Város
Debrecen Megyei Jogú Város
Nyíregyháza Megyei Jogú Város
Regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter
Belügyminisztérium
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
Pénzügyminisztérium
Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Oktatási Minisztérium
Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Egészségügyi Minisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Hajdú-Bihar megyei Kistérségi Fórum
Jász-Nagykun-Szolnok megyei Kistérségi Fórum
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kistérségi Fórum

Észak-magyarországi RFT:

Heves Megyei Területfejlesztési Tanács
Nógrád Megyei Területfejlesztési Tanács
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Tanács
Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal
Miskolc Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal
Eger Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési Bizottság
Tiszaújvárosi Polgármesteri Hivatal
Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium,
Heves Megyei Munkaügyi Központ
Miniszterelnöki Hivatal
Oktatási Minisztérium,
FVM Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Földművelésügyi Hivatal
Pénzügyminisztérium
Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium
Észak-Magyarországi Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Kazár Polgármesteri Hivatal
Heves megyei kistérségi képviselő
Heves Város Polgármesteri Hivatal

Nógrád megyei kistérségi képviselő, Balassagyarmati Polgármesteri Hivatal

Közép-dunántúli RFT:

Székesfehérvár Megyei Jogú Város
Veszprém Megyei Jogú Város
Tatabánya Megyei Jogú Város
Dunaújváros Megyei Jogú Város
Fejér Megyei Területfejlesztési Tanács elnöke
Közép-dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság elnöke
Veszprém Megyei Területfejlesztési Tanács elnöke
Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Tanács elnöke
Fejér Megyei Kistérségi Társulások képviselője
Veszprém Megyei Kistérségi Társulások képviselője
Komárom-Esztergom megyei Megyei Kistérségi Társulások képviselője
Ifjúsági, Szociális, Családügyi és Esélyegyenlőségi Minisztérium képviselője
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Belügyminisztérium
Egészségügyi Minisztérium
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
Pénzügyminisztérium
Oktatási Minisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
MEH Területfejlesztési Hivatal
Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési miniszter
Fejér Megyei Kistérségi Társulások

Közép-magyarországi RFT:

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
Belügyminisztérium
Informatikai és Hírközlési Minisztérium
Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium
Pénzügyminisztérium
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Oktatási Minisztérium
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium
Egészségügyi Minisztérium
Miniszterelnöki Hivatal
Nyugat-Pest megyei kistérségek
Pest Megyei Területfejlesztési Tanács
XIII. kerületi Polgármesteri Hivatal
Főpolgármesteri Hivatal
Budapest Közép-Dunavidéki Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Dunakanyar Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás
Ország közepe Önkormányzati Társulás

Nyugat-dunántúli RFT:

Győr-Moson-Sopron megyei Területfejlesztési Tanács
Zala megyei Területfejlesztési Tanács
Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter képviselője

MEH Országos Területfejlesztési Hivatal (régióigazgató)
Belügyminiszter képviselője (polgármester)
Környezetvédelmi miniszter képviselője
Gazdasági és közlekedési miniszter képviselője (polgármester)
Egészségügyi miniszter képviselője vezető főtanácsadó
Oktatási miniszter képviselője
Oktatási Minisztérium Alapkezelő Igazgatósága (főigazgató)
Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi miniszter képviselője
Pénzügyminiszter képviselője
GyMS Megyei Államkincstár vezetője
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési miniszter képviselője
Informatikai és Hírközlési Miniszter képviselője
Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi miniszter képviselője
Győr-Moson-Sopron Megyei Munkaügyi Központ (igazgató)
Győr-Moson Sopron Megyei Kistérségi Fórum képviselője polgármester
Vas Megyei Kistérségi Fórum képviselője polgármester
Zala Megyei Kistérségi Fórum képviselője polgármester
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata (polgármester)
Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata (polgármester)
Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata (polgármester)
Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata (polgármester)
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata (polgármester)
Nyugat-dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság (elnök)

2. sz. melléklet: Az országos/ágazati és a regionális beavatkozások szétválasztása

A magyar fejlesztéspolitikában a decentralizáció szellemében kijelöljük az optimálisan regionális szinten kezelhető fejlesztési területeket. A regionális, vagy központilag optimálisan kezelhető fejlesztések lehatárolásának fő tényezői:

- az egyes fejlesztések optimális területi szintjének beazonosítása a hatékonyság és a számonkérhetőség szempontjából;
- azon fejlesztési tartalmak beazonosítása, melyek erősen függnék a helyi adottságoktól, vagy térségi integráltságot igényelnek.

Az integrált helyi, térségi fejlesztési programok regionális hatáskörben

Ágazati kompetenciát képez:

- Az ország nemzetközi versenyképességének biztosítása:
Olyan kiemelt országos fejlesztések és beruházások, melyek nemzeti koordinációt igényelnek, regionálisan nem bonthatók. Ennek keretében országosan kis számú, stratégiaileg jelentős projekt kap támogatást (közlekedési, nagy logisztikai projektek, alapkutatást végző intézmények fejlesztése).
- A központi számonkérhetőség és országosan egységes normák biztosítása:
 - Minisztériumi felügyelet alatt működő intézmények fejlesztése, illetve olyan intézkedések, amelyek kedvezményezettjei országos hatáskörű szervek, ahol a beszámoltatást, ellenőrzést könnyebben megoldhatja egy szintén országos hatáskörű minisztérium.
 - Az ország egész területét érintő, a helyi adottságoktól kevésbé függő fejlesztések, amelyeket az intézményhálózat fejlesztése, az esélyegyenlőség biztosítása érdekében azonos normák szerint kell kiépíteni.
 - Kötelezettség vállalásokhoz kapcsolódó intézkedések.

Regionális kompetenciát képeznek:

- Területileg integrált fejlesztések:
A regionális programok alkalmasak integrált helyi, térségi fejlesztési programok, projektsomagok finanszírozására. Ezek az integrált fejlesztések jól kiegészítik az ágazati programokban finanszírozott nagytérségi infrastrukturális projekteket és az ágazati fejlesztési programokat. Az integrált fejlesztések tipikus példái a térségi infrastruktúra-fejlesztések, a települési környezet fejlesztése, valamint a közszolgáltatások hatékony, racionális ellátása a kistérségekben.
- Helyi számonkérhetőség:
A helyi önkormányzatok által ellátandó feladatokhoz kapcsolódó fejlesztések, amelyek szintén térségi és települési integrált akciók keretében végezhetőek.
- Hely-specifikus fejlesztések és a térségi versenyképesség biztosítása:
E fejlesztések tervezése és kiválasztása is a helyi adottságok pontos ismeretét kívánja. Ide tartoznak a helyi, térségi versenyelőnyökre építő gazdasági fejlesztések, a regionális gazdasági versenyképesség, az in-

nováció térbeli terjedése és a gazdasági hálózatok fejlesztése, a természeti és kulturális táji adottságok által erősen meghatározott szektorok fejlesztései (turizmussal és környezet- és tájvédelemmel kapcsolatos területek).

A fentiek alapján a ROP-ok az alábbi fejlesztési tématerületeket ölelik fel:

- a regionális gazdasági versenyképesség javítása, az innováció térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruktúra és a gazdasági hálózatok fejlesztése;
- a régiók turisztikai potenciáljának, szabadidő-gazdaságának hasznosítása, a természeti és kulturális örökség térségi megőrzése;
- a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése a vidéki és periférikus térségek elérhetőségének javítása érdekében;
- az energiatakarékosság és –hatékonyság, illetve a megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzése,
- térségi és helyi környezeti fejlesztések, a környezetvédelem egyes projektjei;
- települési infrastruktúra-fejlesztés (Urban-mintájú integrált település-fejlesztési programok);
- a humán és kulturális infrastruktúra fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és racionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktúra bővítése;
- regionális, integrált térségi programok és kiemelt térségi, tematikus integrált fejlesztések.

Az EU-tagországok és a hazai tapasztalatok alapján a decentralizált, regionális programoknak igen nagy a forrásfelhasználó képessége. Alkalmazva a nemzetközi (EU-tagállami és OECD) szakmai körökben elfogadott új és hatékonyabb fejlesztési paradigmát, az integrált helyi, térségi fejlesztési tervek finanszírozására a regionális programok az alkalmas programozási szintek. Ezért a regionális programok integrált megközelítésben tervezzük és hajtjuk végre. A regionális programok ágazati tervezésben finanszírozott nagytérségi fejlesztésekkel való összhangját a végrehajtás hivatott biztosítani.

3. sz. melléklet: Összhang a Nemzeti Akcióprogrammal

A NAP-ban szereplő iránymutatások	A NAP iránymutatásainak részben vagy egészben megfeleltethető elemek az Új Magyarország Fejlesztési Tervben
1. A makrogazdasági stabilitást támogató fiskális pálya	A foglalkoztathatóság javítása
2. Hosszú távon fenntartható gazdasági fejlődés és költségvetési stabilitás – válaszok a demográfiai változások által támasztott kihívásra	Az innovatív, tudásalapú gazdaság kialakítása A foglalkoztathatóság javítása Az egészségügyi ellátórendszer reformja
3. Növekedést és foglalkoztatást elősegítő forráselosztás	Az Új Magyarország Fejlesztési Terv pénzügyi allokációjának alapvető célja
4. A makrogazdasági stabilitást és növekedést elősegítő bérpolitika	
5. Rugalmasabban működő áru- és munkaerőpiac	Az üzleti környezet fejlesztése A foglalkoztathatóság javítása Az alkalmazkodás javítása
6. A kutatás-fejlesztés (K+F) ösztönzése, a kutatás-fejlesztési célú beruházások növelése és javítása, különösen a magánszektorban (7. iránymutatás)	Innovatív tudásalapú társadalom kialakítása
7. Az innováció minden formájának ösztönzése (8. iránymutatás)	Innovatív tudásalapú társadalom kialakítása
8. Az info-kommunikációs technológiák elterjedésének és használatának ösztönzése és a teljes információs társadalom építése (9. iránymutatás)	Infokommunikációs technológia fejlesztése
9. Az ipari szektor kompetitív előnyeinek erősítése (10. iránymutatás)	A technológiai modernizáció előmozdítása Az innovatív, tudásalapú gazdaság kialakítása
10. Az erőforrások fenntartható használatának ösztönzése, a környezetvédelem és a növekedés közti szinergiák erősítése (11. iránymutatás)	Környezetbarát energetikai fejlesztések Környezetügy, mint gazdasági hajtóerő
11. Az egységes piac kiterjesztése és mélyítése (12. iránymutatás)	-
12. Nyitott és versenyző piacok biztosítása (13. iránymutatás)	-
13. Versenyzőbb üzleti környezet kialakítása és az üzleti kezdeményezések ösztönzése a jobb szabályozáson keresztül (14. iránymutatás)	Üzleti környezet fejlesztése
14. Vállalkozói kultúra terjesztése és a kis- és középvállalatokat támogató környezet kialakítása (15. iránymutatás)	Kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása
15. Az elérhetőség javítása az infrastruktúra fejlesztésén és minőségének javításán keresztül (16. iránymutatás)	Az ország és a régióközpontok elérhetőségének javítása Térségi elérhetőség javítása A városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése, akadálymentesítése Az áruszállítás-logisztikai közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése
16. A munka legyen mindenki számára lehetőség – kortól és nemtől függetlenül (18. iránymutatás)	A foglalkoztathatóság javítása Az egészségi állapot javítása, egészségmegőrzés, egészségfejlesztés
17. Érje meg dolgozni (19. iránymutatás)	A foglalkoztathatóság javítása

A NAP-ban szereplő iránymutatások	A NAP iránymutatásainak részben vagy egészben megfeleltethető elemek az Új Magyarország Fejlesztési Tervben
18. Több és hatékonyabb segítség az álláskeresőknél és a hátrányos helyzetűeknek (19. iránymutatás)	Társadalmi részvétel és befogadás
19. Korszerű foglalkoztatási szolgálat (20. iránymutatás)	A foglalkoztathatóság javítása
20. A migráció munkaerő-piaci helyzetéhez igazodó kezelése (20. iránymutatás)	Az alkalmazkodás javítása
21. A munkavállalók és vállalkozások alkalmazkodóképességének javítása	Az alkalmazkodás javítása
22. A humán erőforrás-fejlesztésre irányuló befektetések növelése és hatékonyságának javítása (23. iránymutatás)	Az oktatás eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés
23. A munkaerőpiac igényeihez igazodó oktatás és képzés (24. iránymutatás)	Az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése

FELÜLVIZSGÁLT NEMZETI LISSZABONI AKCIÓPROGRAM	ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV
Államreform	Államreform operatív program Elektronikus közigazgatás operatív program
Az aktív munkaerő-piaci politikák szerepének megerősítése	Társadalmi megújulás operatív program Társadalmi infrastruktúra operatív program
Célzott támogatások a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása érdekében	Társadalmi megújulás operatív program Társadalmi infrastruktúra operatív program
Oktatás, élethosszig tartó tanulás	Társadalmi megújulás operatív program Társadalmi infrastruktúra operatív program
Üzleti környezet javítása	Gazdaságfejlesztés operatív program Elektronikus közigazgatás operatív program
Kutatás-fejlesztés és innováció	Gazdaságfejlesztés operatív program Társadalmi megújulás operatív program
Környezetfejlesztés	Környezet és energia operatív program
Energiapolitika	Környezet és energia operatív program
Infrastruktúra-fejlesztés és versenyelvű szabályozás	Gazdaságfejlesztés operatív program Közlekedés operatív program

4. sz. melléklet: A prioritások megfeleltetése a CSG iránymutatásainak

1. iránymutatás: Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	1.1. A közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése és fejlesztése	1.2. A környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítése	1.3. Válasz a hagyományos energiaforrások intenzív európai felhasználásának kérdésére
1.1. az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése		koherenciában van vele	koherenciában van vele
1.2. az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
1.3. a kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása		koherenciában van vele	
2.1. az ország és a régióközpontok (nemzetközi) elérhetőségének javítása	erős koherenciában van vele		
2.2. a térségi (régió belüli) elérhetőség javítása	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	
2.3. a városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése és akadálymentesítése	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	
2.4. az áruszállítás, logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	
3.1. a foglalkoztatottság javítása			
3.2. az alkalmazkodás javítása		koherenciában van vele	koherenciában van vele
3.3. az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése			
3.4. az oktatás eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés	erős koherenciában van vele		
3.5. az oktatási és képzési rendszerek szerepének erősítése az innovációs potenciál fejlesztésével		koherenciában van vele	koherenciában van vele
3.6. a társadalmi részvétel és befogadás	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
3.7. a humán infrastruktúra fejlesztése			
4.1. környezetfejlesztés	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
4.2. környezetbarát energetikai fejlesztések		erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	<i>1.1. A közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése és fejlesztése</i>	<i>1.2. A környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítése</i>	<i>1.3. Válasz a hagyományos energiaforrások intenzív európai felhasználásának kérdésére</i>
<i>5.1 regionális gazdasági versenyképesség javítása, az innováció térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruktúra és a gazdasági hálózatok fejlesztése</i>		koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>5.2. a régiók turisztikai potenciáljának, szabadidő-gazdaságának hasznosítása, a természeti és kulturális örökség térségi megőrzése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>5.3. települési infrastruktúra-fejlesztés (Urban-mintájú integrált településfejlesztési programok)</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>5.4. a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése a vidéki és periférikus térségek elérhetőségének javítása érdekében; térségi és helyi környezeti és megújuló energetikai fejlesztések</i>	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele
<i>5.5. a humán és kulturális infrastruktúra térségi dimenzióinak fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és racionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktúra bővítése</i>			
<i>5.6. regionális integrált térségi programok és kiemelt térségi, tematikus integrált fejlesztések</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>6.1. a közigazgatás megújítása</i>			
<i>6.2. a közszolgáltatások korszerűsítése</i>		koherenciában van vele	
<i>6.3. az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja</i>			

2. iránymutatás: A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	<i>2.1. A kutatás- és technológiafejlesztésbe történő beruházás növelése és fejlesztése</i>	<i>2.2. Az innováció megkönnyítése és a vállalkozói szellem ösztönzése</i>	<i>2.3. A mindenki számára megvalósuló információs társadalom ösztönzése</i>	<i>2.4. A pénzeszközökhöz való hozzáférés fejlesztése</i>
<i>1.1. az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése</i>	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>1.2. az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése</i>	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>1.3. a kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>2.1. az ország és a régióközpontok (nemzetközi) elérhetőségének javítása</i>				koherenciában van vele
<i>2.2. a térségi (régió belüli) elérhetőség javítása</i>				
<i>2.3. a városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése és akadálymentesítése</i>				
<i>2.4. az áruszállítás, logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése</i>		koherenciában van vele		koherenciában van vele
<i>3.1. a foglalkoztathatóság javítása</i>				
<i>3.2. az alkalmazkodás javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>3.3. az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése</i>	koherenciában van vele		koherenciában van vele	
<i>3.4. az oktatás eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés</i>	koherenciában van vele		erős koherenciában van vele	
<i>3.5. az oktatási és képzési rendszerek szerepének erősítése az innovációs potenciál fejlesztésével</i>	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	
<i>3.6. a társadalmi részvétel és befogadás</i>			koherenciában van vele	
<i>3.7. a humán infrastruktúra fejlesztése</i>	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>4.1. környezetfejlesztés</i>				
<i>4.2. környezetbarát energetikai fejlesztések</i>	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele		koherenciában van vele

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	<i>2.1. A kutatás- és technológiafejlesztésbe történő beruházás növelése és fejlesztése</i>	<i>2.2. Az innováció megkönnyítése és a vállalkozói szellem ösztönzése</i>	<i>2.3. A mindenki számára megvalósuló információs társadalom ösztönzése</i>	<i>2.4. A pénzeszközökhez való hozzáférés fejlesztése</i>
<i>5.1 regionális gazdasági versenyképesség javítása, az innováció térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruktúra és a gazdasági hálózatok fejlesztése</i>	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele		koherenciában van vele
<i>5.2. a régiók turisztikai potenciáljának, szabadidő-gazdaságának hasznosítása, a természeti és kulturális örökség térségi megőrzése</i>				
<i>5.3. települési infrastruktúra-fejlesztés (Urban-mintájú integrált településfejlesztési programok)</i>				
<i>5.4. a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése a vidéki és periférikus térségek elérhetőségének javítása érdekében; térségi és helyi környezeti és megújuló energetikai fejlesztések</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele		
<i>5.5. a humán és kulturális infrastruktúra térségi dimenzióinak fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és racionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktúra bővítése</i>			koherenciában van vele	
<i>5.6. regionális integrált térségi programok és kiemelt térségi, tematikus integrált fejlesztések</i>				
<i>6.1. a közigazgatás megújítása</i>		koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>6.2. a közszolgáltatások korszerűsítése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>6.3. az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja</i>			koherenciában van vele	erős koherenciában van vele

3. iránymutatás: Több és jobb munkahely

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	3.1. Több ember bevonása és megtartása a foglalkoztatásban és a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése	3.2. A munkavállalók és vállalkozások alkalmazkodóképességének fokozása és a munkaerőpiac rugalmassága	3.3. A humán erőforrásba való beruházás növelése a jobb oktatás és szakképesítés révén	3.4. Igazgatási kapacitás	3.5. Az egészséges munkaerő fenntartásában nyújtott segítség
1.1. az innovatív, tudásalapú gazdaság megeremítése	koherenciában van vele	koherenciában van vele			
1.2. az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele	
1.3. a kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása	koherenciában van vele				
2.1. az ország és a régióközpontok (nemzetközi) elérhetőségének javítása					
2.2. a térségi (régióon belüli) elérhetőség javítása	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
2.3. a városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése és akadálymentesítése	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
2.4. az áruszállítás, logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése					
3.1. a foglalkoztathatóság javítása	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
3.2. az alkalmazkodás javítása	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
3.3. az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele		koherenciában van vele
3.4. az oktatás eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés	koherenciában van vele	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	
3.5. az oktatási és képzési rendszerek szerepének erősítése az innovációs potenciál fejlesztésével	koherenciában van vele	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele		
3.6. a társadalmi részvétel és befogadás	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv prioritásrendszere	<i>3.1. Több ember bevonása és megtartása a foglalkoztatásban és a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése</i>	<i>3.2. A munkavállalók és vállalkozások alkalmazkodóképességének fokozása és a munkaerőpiac rugalmassága</i>	<i>3.3. A humán erőforrásba való beruházás növelése a jobb oktatás és szakképesítés révén</i>	<i>3.4. Igazgatási kapacitás</i>	<i>3.5. Az egészséges munkaerő fenntartásában nyújtott segítség</i>
<i>3.7. a humán infrastruktúra fejlesztése</i>	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>4.1. környezetfejlesztés</i>		koherenciában van vele			erős koherenciában van vele
<i>4.2. környezetbarát energetikai fejlesztések</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele			koherenciában van vele
<i>5.1 regionális gazdasági versenyképesség javítása, az innováció térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruktúra és a gazdasági hálózatok fejlesztése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele			
<i>5.2. a régiók turisztikai potenciáljának, szabadidő-gazdaságának hasznosítása, a természeti és kulturális örökség térségi megőrzése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele			koherenciában van vele
<i>5.3. települési infrastruktúra-fejlesztés (Urban-mintájú integrált településfejlesztési programok)</i>	koherenciában van vele				koherenciában van vele
<i>5.4. a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése a vidéki és periférikus térségek elérhetőségének javítása érdekében; térségi és helyi környezeti és megújuló energetikai fejlesztések</i>	erős koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
<i>5.5. a humán és kulturális infrastruktúra térségi dimenzióinak fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és racionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktúra bővítése</i>	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	erős koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>5.6. regionális integrált térségi programok és kiemelt térségi, tematikus integrált fejlesztések</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele	
<i>6.1. a közigazgatás megújítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele		erős koherenciában van vele	
<i>6.2. a közszolgáltatások korszerűsítése</i>		koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>6.3. az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja</i>		koherenciában van vele		koherenciában van vele	

4. A kohéziós politika területi dimenziói

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Prioritásrendszere	<i>4.1. A nagy- városok hozzá- járulása a növekedéshez és a foglalkoz- tatáshoz</i>	<i>4.2. A vidéki térségek gazda- sági sokféle- ségének támogatása</i>	<i>4.3. Együttmű- ködés</i>	<i>4.4. A határo- kon átnyúló együttműködés</i>	<i>4.5. Transzna- cionális együtt- működés</i>	<i>4.6. Régiók közötti együtt- működés</i>
<i>1.1. az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése</i>		koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	
<i>1.2. az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>1.3. a kkv-k jövedelemtermelő képességének javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele				
<i>2.1. az ország és a régióközpontok (nemzetközi) elérhetőségének javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>2.2. a térségi (régió belüli) elérhetőség javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>2.3. a városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése és akadálymentesítése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele			koherenciában van vele
<i>2.4. az áruszállítás, logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>3.1. a foglalkoztathatóság javítása</i>	koherenciában van vele					
<i>3.2. az alkalmazkodás javítása</i>	koherenciában van vele	koherenciában van vele				
<i>3.3. az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igények- hez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése</i>						
<i>3.4. az oktatás eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés</i>		koherenciában van vele				
<i>3.5. az oktatási és képzési rendszerek szerepének erősítése az innovációs potenciál fejlesztésével</i>		koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
<i>3.6. a társadalmi részvétel és befogadás</i>			koherenciában van vele			

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Prioritásrendszere	4.1. A nagy- városok hozzá- járulása a növekedéshez és a foglalkoz- tatáshoz	4.2. A vidéki térségek gazda- sági sokféle- ségének támogatása	4.3. Együttmű- ködés	4.4. A határo- kon átnyúló együttműködés	4.5. Transzna- cionális együtt- működés	4.6. Régiók közötti együtt- működés
3.7. a humán infrastruktúra fejlesztése	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
4.1. környezetfejlesztés	erős koherenci- ában van vele	erős koherenci- ában van vele				
4.2. környezetbarát energetikai fejlesztések		erős koherenci- ában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
5.1 regionális gazdasági versenyképesség javítása, az in- nováció térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruk- túra és a gazdasági hálózatok fejlesztése	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
5.2. a régiók turisztikai potenciáljának, szabadidő- gazdaságának hasznosítása, a természeti és kulturális örökség térségi megőrzése	erős koherenci- ában van vele	erős koherenci- ában van vele				
5.3. települési infrastruktúrafejlesztés (Urban-mintájú integrált településfejlesztési programok)	koherenciában van vele	erős koherenci- ában van vele				
5.4. a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése a vidéki és periférikus térségek elér- hetőségének javítása érdekében; térségi és helyi környezeti és megújuló energetikai fejlesztések	koherenciában van vele	erős koherenci- ában van vele				
5.5. a humán és kulturális infrastruktúra térségi dimenziói- nak fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és racionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktú- ra bővítése	koherenciában van vele	koherenciában van vele				
5.6. regionális integrált térségi programok és kiemelt tér- ségi, tematikus integrált fejlesztések	erős koherenci- ában van vele	erős koherenci- ában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele		koherenciában van vele
6.1. a közigazgatás megújítása	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele			
6.2. a közszolgáltatások korszerűsítése			koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele
6.3. az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja			koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele	koherenciában van vele

5. sz. melléklet: Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elkészítésétől a programok elindításáig

Ez a tervezési fázist öleli fel az operatív programok és a nagyprojektek kidolgozásával, a több operatív programon átívelő, komplex programok kidolgozásával és operatív programokba illesztésével, valamint a végrehajtás intézményrendszerének kialakításával kapcsolatos tervezési feladatokat.

Nagyprojektek

A 2007 utáni európai uniós támogatásokhoz kapcsolódó tervezésre és a nagyberuházások előkészítésére a Magyar Köztársaság költségvetése 2005-től önálló előirányzatot tartalmaz. Jelenleg a Kormány döntése alapján 35 nagyprojekt előkészítése folyik.

Az előkészítési támogatásra kiválasztott projektek jellemzően közszolgáltatás-fejlesztési beruházások az Európai Unió által preferált szakterületeken. Megtalálhatók közöttük a közlekedési és környezetvédelmi szektor uniós csatlakozási kötelezettségekkel összefüggő projektjei, a transz-európai közlekedési folyosók elemeinek fejlesztése, a környezetbarát szállítási módok fejlesztése, a tömegközlekedési szolgáltatások javítása, a környezet védelmét, állapotának javítását, a környezetbiztonság megteremtését, a kommunális ellátás és szolgáltatások színvonalának javítását, hiányosságainak megszüntetését, valamint a regionális különbségek kiegyenlítését célzó fejlesztések.

Az előkészítés alatt álló projektek kiválasztása az alábbi általános kritériumok és szempontok érvényesítésével történt:

- megfelel az EU definíció szerinti „nagyprojekt” nagyságrendnek (50 millió illetve 25 millió euró feletti költségű fejlesztések),
- szakmai tartalma szerint a strukturális alapokból, illetve a Kohéziós Alapból magas hányaddal támogatható,
- az ország versenyképességéhez nagymértékben hozzájárul,
- fejlesztési hatása számszerűsíthető,
- európai uniós kötelezettségünk teljesítését szolgálja,
- a megvalósítás 2007-ben vagy 2008-ban indítható,
- a megvalósítás jogi, pénzügyi, szervezeti és egyéb feltételei biztosíthatók.

A kormányhatározat nagyprojektek előkészítésének támogatásáról döntött. Arról, hogy mely projektek részesülnek végül uniós támogatásban, az Európai Bizottság dönt, a projektek a Bizottság jóváhagyási rendjében kerülnek végrehajtásra. Az operatív programokban csak a 2007-13-as időszakban tervezett nagyprojektek indikatív listáját kérik feltüntetni, a projektek köre ezt követően még változhat, bővílhet.

Az előkészítés alatt álló nagyprojektek listája sem teljes körű, a társadalmi partnerekkel közösen tárjuk fel a további nagyprojekt-

javaslatokat, amelyek a stratégia előkészítésének is fontos eszközei.

A kormányhatározat alapján jelenleg költségvetési támogatással előkészítés alatt lévő projektek szakterületenként az alábbiak:

Környezetvédelem, vízgazdálkodás, területfejlesztés:

- Ivóvízminőség javítása
 - o Dél-alföldi régió ivóvízminőség-javítás
 - o Észak-Alföld ivóvízminőség-javítás II. ütem
- Szennyvízkezelés
 - o Nyíregyháza város és külterületei csatornázása és szennyvíztisztítása
 - o Békéscsaba város és külterületei csatornázása és szennyvíztisztítása
 - o Székesfehérvár és térsége szennyvízcsatornázása
 - o Makó és térsége szennyvízcsatornázása
 - o Nagykanizsa és környéke csatornázása és szennyvíztisztítása
 - o Tápiómenti térség szennyvízelvezetése és -tisztítása
 - o A Balaton-törvény hatálya alá tartozó dél-balatoni települések szennyvízkezelése
 - o Dél-Budai agglomeráció csatornázása és szennyvíztisztítása
- Árvízvédelem, folyószabályozás, vízminőségvédelem
 - o Szamos-krasznaközi árvízszint-csökkentő tározó
 - o Nagykunsági árvízszint-csökkentő tározó
 - o Hanyi-tiszasülyi árvízszint-csökkentő tározó
 - o Tisza hullámtér projekt (árvédelmi művek, hajózhatóság javítása, nagyműtárgyak rekonstrukciója, rekreációs fejlesztés)
 - o Duna-projekt (árvízvédelmi művek)
 - o Kis-Balaton vízvédelmi rendszer II. ütem
 - o Ráckevei Dunaág vízgazdálkodásának és vízminőségének javítása
- Komplex térségi fejlesztés
 - o A Duna-Tisza közti Homokhátság fenntartható fejlesztése
- Hulladékgazdálkodás
 - o Mecsek-Dráva térség hulladékgazdálkodás
 - o Győr-Mosonmagyaróvár-Sopron hulladékgazdálkodás
 - o Közép-Duna vidéki hulladékgazdálkodás

Közlekedés:

- Vasúti közlekedés
 - o Budapest-Székesfehérvár-Boba vasútvonal rekonstrukciója
 - o Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony-országhatár vasútvonal rekonstrukciója
 - o Budapesti elővárosi vasúthálózat fejlesztése
- Közúti fejlesztések
 - o M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza-Vásárosnamény szakasz építése
 - o 4. sz. főút Monor-Pilis elkerülő szakasz építése
 - o 86-85. sz. főutak Csorna elkerülő szakaszának építése

- o 4. sz. főút burkolat erősítése (Szapárfalu-Karcag)
 - o 8. sz. főút burkolat erősítése (Ajka-országhatár)
- Vízi közlekedés fejlesztése
 - o Győr-Gönyű országos közforgalmú kikötő építése (vasúti és közúti kapcsolat kiépítése)
- Városi tömegközlekedés fejlesztése
 - o Miskolc városi villamosvasút fejlesztése
 - o Debrecen városi villamoshálózat fejlesztése (2-es vonal)
 - o Szeged elektromos tömegközlekedés fejlesztése
 - o Budapesti 1-es, 3-as villamos meghosszabbítása I. ütem
 - o Észak-Dél irányú regionális gyorsvasút Békásmegyer-Szentendre közötti szakasza

Egyedi fejlesztési program:

- Európa Kulturális Fővárosa 2010 – Pécs (kulturális turisztikai városnegyed, Zenei Konferenciaközpont, Dél-Dunántúli Tudásközpont, „Nagy Kiállítótér” kialakítása, közterek és parkok rehabilitációja)

Komplex programok, zászlóshajó projektek

Zászlóshajók azok a kiemelt fejlesztések, amelyek

*valamilyen – egy vagy több ágazat/régió/ társadalmi csoport szempontjából – súlyos problémára adnak választ,
e problémára újszerű, innovatív megoldást kínálnak,
az emberek számára érzékelhető, világos eredménnyel járnak és
az Új Magyarország Fejlesztési Terv fő stratégiai céljait szolgálják és meghatározzák a terv egészének arculatát.*

Ezek a fejlesztések tehát nem a méretük/költségük miatt fontosak, hanem az emberek számára érzékelhető hatásuk miatt.

A komplex programok, zászlóshajó projektek összetett problémákra jelentenek választ. A beavatkozások és források több OP-re (néhány esetben az ezeken túli támogatási rendszerekre is, pl. ÚMVT, innovációs célú támogatások) kiterjedő összehangolásával, másrészt a különböző érdekcsoportok szempontjai közti egyensúlyteremtéssel érik el egymást felerősítő hatásukat.

A szükséges beavatkozásokat megalapozó komplex politikák (programok) kidolgozása önálló, komplex keret-dokumentumokban történik meg. Az ezek alapján azonosított beavatkozási elemeket az egyes operatív programokban, azok szerves részeként fogalmazzuk meg. A komplex programelemek, illetve a programok részét alkotó projektek összehangolt megvalósítást a kétéves akciótervek, a szelekciós (elsőbb-ségi, illetve garanciális) és eljárásrendi kritériumok, illetve a tervezés és a megvalósítás koordinációs igényeire figyelemmel lévő menedzsment struktúra és egyeztetési mechanizmusok kialakítása biztosítják.

A komplex programokat megtestesítő zászlóshajó-projektek többek között az alábbi területeken tervezünk indítani:

- Nem mondunk le senkiről – leszakadó térségek felzárkóztatása
- Versenyképességi pólusok
- Kis- és közepes vállalkozások komplex fejlesztése
- XXI. századi iskola
- Gyermekesély
- A tudás – esély
- Akadálymentes Magyarország
- Egészségügy
- Takarékosan az energiával
- Pécs – Európa Kulturális Fővárosa
- Tiszta környezet